

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

Васильковський Олександр Тимофійович

УДК 351: 323.2

ДИСЕРТАЦІЯ

МЕХАНІЗМИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Спеціальність 281 – Публічне управління та адміністрування
Галузь знань 28 – Публічне управління та адміністрування

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

О.Т. Васильковський

Науковий керівник:
Величко Лариса Юріївна, доктор юридичних наук, професор

Харків – 2024

АНОТАЦІЯ

Васильковський О.Т. Механізми взаємодії органів публічного управління з громадськістю – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». – Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління». – Харків, 2024.

У дисертації обґрунтовано науково-теоретичні підходи до розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення взаємодії органів публічного управління з громадськістю, що дозволило визначити його основні завдання, принципи, функції, методи і форми. Уточнено сутність, складові та зміст механізмів взаємодії органів публічного управління з громадськістю.

З'ясовано, що суб'єктами публічного управління слід вважати представників державних організацій і систему органів, які визначають їх структуру, представницькі органи влади і населення, окремі групи населення і окремих особистостей. Запропоновано додати до суб'єктів державного та місцевого рівнів інститути громадянського суспільства.

Узагальнено форми взаємодії органів публічного управління з громадськістю, такі як: контакти представників органів публічного управління з лідерами громадських об'єднань і організацій; опитування громадської думки; зустрічі з громадськістю, публічні слухання, управлінське консультування, громадська експертиза, переговори і посередництво, з'їзди громадських і суспільно-політичних об'єднань, асоціацій, професійних спілок. Форми взаємодії, які ініційовані громадськістю: громадська участь; ініціативи громадян – індивідуальні або групові; звернення громадян.

Аналіз сучасного стану взаємодії органів публічного управління з громадськістю дозволив виявити такі проблеми: впровадження цифрових

ІКТ не йде паралельно з розвитком цифрової демократії, офіційно вжиті заходи з розвитку даної демократії багато в чому носять декларативний характер і реалізуються формально; акцент в електронній державі робиться на надання державних послуг, а не на розвиток електронної демократії; відсутня системна взаємодія органів публічного управління та громадськості, дієві механізми такої взаємодії не створені, а існуючі – у багатьох випадках не ефективні.

Дослідження закордонного досвіду використання механізмів взаємодії органів публічної влади з громадськістю, дало змогу з'ясувати, виявив низку рис та позитивних тенденцій, які є актуальними для реалізації зазначених напрямів удосконалення механізмів взаємодії органів публічного управління з громадськістю в Україні, а саме підвищення інформаційної мобільності публічного управління, використання таких форм громадського контролю, як електронний громадський контроль, практику організації та проведення петиційних референдумів; інститут громадського вето; відкликання посадових осіб громадянами на референдумі; громадський контроль за діяльністю органів поліції, застосування краудсорсингу, електронних петицій та громадських консультацій з питань покращення політичного та соціально-економічного розвитку держави.

На основі отриманих в результаті аналізу даних нами було запропоновано напрями удосконалення інформаційно-комунікаційного механізму. Основною даного механізму є вироблення пропозицій щодо оптимізації кожного з елементів запропонованої нами моделі комунікації. Так вступаючи у взаємодію, суб'єкти мають бути інформаційно доступні один для одного; повідомлення «від влади до населення» потрібно формувати з урахуванням наявного рейтингу інформаційних переваг населення та інформаційної індукції повідомлення; включення до процесу вироблення пропозицій щодо розвитку інфраструктури комунікаційного взаємодії представників громадських рад при органах публічного.

Використовуючи системний підхід, виділено тенденції змін у взаємодії органів публічного управління та громадськості, обумовлених процесами цифровізації: подальша цифровізація всіх сторін діяльності держави, включаючи і реалізацію нею владних повноважень, що веде до формування цифрової держави; деконцентрація державної влади у зв'язку з розвитком мережевого співтовариства; самоорганізація і самоврядування в мережі «Інтернет»; різноманіття відносин влади в мережі; поширення державної влади на відносини в мережі; поява і розвиток цифрових прав як основа взаємодій держави, громадянського суспільства і громадян у віртуальній реальності, а також обмежень для неправових дій в мережі з боку державної влади; зміна методів реалізації владних повноважень державою в цифрову епоху; забезпечення безпеки в мережі як одна з функцій держави та її подальший розвиток; захист державного суверенітету в цифровій реальності; програмування і репрограмування мережі комунікацій в цифровій реальності як прояв влади в мережі.

Запропоновано концептуальну модель взаємодії органів публічного управління з громадськістю. Концептуальна модель взаємодії органів публічного управління з громадськістю включає в себе: суб'єкти та об'єкти взаємодії (залежить від ініціатора); принципи; мету, завдання, умови; форми; механізми (інформаційно-комунікативний, партисипативний, краудсорсинг та механізм громадського контролю); результати взаємодії. При організації процесу взаємодії для прийняття управлінських рішень суб'єктами взаємодії відповідно до їх актуальних завдань можуть бути органи публічного управління або громадськість.

Ключові слова: публічне управління, публічна влада, органи публічного управління, громадськість, громадянське суспільство, інститути громадянського суспільства, взаємодія, механізми взаємодії.

ANNOTATION

Vasylykovskiy O.T. Mechanisms of interaction of Public Administration bodies with the public. – Manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 281 «Public Administration and Administration» – V. N. Karazin Kharkiv National University Educational and Scientific Institute «Institute of Public Administration». – Kharkiv, 2024.

The dissertation substantiates scientific and theoretical approaches to the development of practical recommendations for improving the interaction of Public Administration bodies with the public, which made it possible to determine its main tasks, principles, functions, methods and forms. The essence, components and content of mechanisms of interaction of Public Administration bodies with the public are clarified.

It is found out that the subjects of Public Administration should be considered representatives of state organizations and the system of bodies that determine their structure, representative bodies of government and the population, individual groups of the population and individuals. It is proposed to add civil society institutions to the subjects of the state and local levels.

Generalized forms of interaction of Public Administration bodies with the public, such as: contacts of representatives of Public Administration bodies with leaders of public associations and organizations; public opinion polls; public meetings, public hearings, management consulting, public expertise, negotiations and mediation, congresses of public and socio-political associations, associations, trade unions. Forms of interaction initiated by the public: public participation; initiatives of citizens – individual or group; appeals of citizens.

The analysis of the current state of interaction between public administration bodies and the public revealed the following problems: the introduction of digital ICTs does not go in parallel with the development of digital democracy, officially taken measures for the development of this

democracy are largely declarative in nature and are implemented formally; the emphasis in the electronic state is on the provision of public services, and not on the development of electronic democracy; there is no systematic interaction between public administration bodies and the public, effective mechanisms for such interaction have not been created, and the existing ones are in many cases not effective.

The study of foreign experience in using the mechanisms of interaction of public authorities with the public, allowed us to identify a number of features and positive trends that are relevant for the implementation of these areas of improving the mechanisms of interaction of Public Administration bodies with the public in Ukraine, namely, increasing the information mobility of Public Administration, the use of such forms of public control as electronic public control, the practice of organizing and conducting petition referendums; the Institute of public veto; recall of officials by citizens in a referendum; public control over the activities of police bodies, the use of crowdsourcing, electronic petitions and public consultations on improving the political and socio-economic development of the state.

Based on the data obtained as a result of the analysis, we proposed ways to improve the information and communication mechanism. The main thing of this mechanism is to develop proposals for optimizing each of the elements of our proposed communication model. Thus, when entering into interaction, subjects should be informatively accessible to each other; the message "from the authorities to the population" should be formed taking into account the existing rating of information preferences of the population and information induction of the message; inclusion in the process of developing proposals for the development of communication infrastructure of representatives of public councils under public administration bodies.

Using a systematic approach, the trends of changes in the interaction of Public Administration bodies and the public caused by the processes of digitalization are highlighted: further digitalization of all aspects of the state's

activities, including the exercise of its power, leading to the formation of a digital State; deconcentration of state power in connection with the development of the network community; self-organization and self-government in the "Internet" Network; the diversity of power relations in the network; the extension of state power to relations in the network; the emergence and development of digital rights as the basis for interaction between the state, civil society and citizens in virtual reality, as well as restrictions for illegal actions in the network by the state authorities; changing the methods of exercising power by the state in the digital age; ensuring security in the network as one of the functions of the state and its further development; protecting state sovereignty in digital reality; programming and reprogramming the communication network in digital reality as a manifestation of power in the network.

A conceptual model of interaction between public administration bodies and the public is proposed. The conceptual model of interaction of Public Administration bodies with the public includes: subjects and objects of interaction (depends on the initiator actor); principles; goals, tasks, conditions; forms; mechanisms (information and communication, participatory, crowdsourcing and public control mechanism); results of interaction. When organizing the interaction process for making managerial decisions, the actors of the interaction in accordance with their actual tasks can be public administration bodies or the public.

Key words: public administration, public power, public administration bodies, public, civil society, civil society institutions, interaction, mechanisms of interaction.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових наукових виданнях:

1. Васильковський О.Т. Електронні державні послуги, як форма взаємодії держави та громадян. «Публічне управління і адміністрування в Україні». Випуск 26/2021. С. 30-33 DOI <https://doi.org/10.32843/rma2663-5240-2021.26.5>.

2. Васильковський О. Т., Бублій М. П., Можливості адаптації зарубіжного досвіду публічного управління у розвиток системи електронного урядування в Україні. Електронне наукове видання "Публічне адміністрування та національна безпека". 2022. №6. DOI <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2022-6>.

3. Васильковський О.Т. Основні складові концептуальної моделі взаємодії органів публічного управління з громадськістю. Електронне наукове видання "Публічне адміністрування та національна безпека". 2022. №5. DOI <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2022-5-8275>.

4. Васильковський О.Т. Фактори, що детермінують взаємодію органів публічного управління з громадськістю у цифровій реальності. Наукові перспективи. 2022. №9(27). С.46-57. DOI [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-9\(27\)-46-56](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-9(27)-46-56).

5. Васильковський О.Т. Форми взаємодії органів публічної влади з громадськістю. Наукові інновації та передові технології. 2022. №11 С. 32-43. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-11\(13\)-32-42](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-11(13)-32-42).

Статті у фахових наукових виданнях у співавторстві

6. Величко Л.Ю., Васильковський О.Т. Досвід розвитку системи електронних державних послуг у країнах європейського союзу. Таврійський науковий вісник. серія: публічне управління та адміністрування. №3. 2021. С. 15-22. DOI <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2021.3.3>.

Публікації в закордонних наукових виданнях за фахом:

7. Vasytkovskyi O.T. Theoretical aspects of public administration in the service sector. *Věda a perspektivy*. № 6(6). 2021. P. 8-16. DOI [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-6\(6\)-8-15](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-6(6)-8-15).

Апробація результатів дисертаційної роботи:

1. Васильковський О.Т., Статівка Н.В., Бублій М.П. Функціональна дієвість публічного управління як чинника розвитку державно-приватного партнерства. Приватно-правові та публічно-правові відносини: проблеми теорії та практики: матеріали Міжнародної конференції (в авторській редакції) (м. Маріуполь, 24 вересня 2021 року). Маріуполь, ДонДУВС. 2021. С. 225-228.

2. Васильковський О.Т. Державні послуги в системі адміністративно-правових функцій органів виконавчої влади. International scientific conference «Modern strategies of sustainable development of the state and society in the context of global challenges» : conference proceedings (December 28–29, 2021. Wloclawek, Republic of Poland). Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2021. С. 19-21.

3. Васильковський О.Т. Сучасні підходи до визначення сутності державних послуг. Сучасна наука: світові тенденції, технології та інновації. Матеріали науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 24-25 грудня 2021 р.). – Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2021. С. 33-36.

4. Васильковський О.Т. Напрями удосконалення краудсорсингу, як механізму взаємодії органів публічного управління з громадськістю. Міжнародна наукова конференція Вплив європеїзації на публічне управління та адміністрування в Україні 5–6 жовтня 2022 року м. Рига, Латвійська Республіка. С. 25-27.

5. Васильковський О.Т. Теоретичні аспекти взаємодії органів публічного управління з громадськістю. XII Міжнародній науковій конференції «Наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку»

(Прага, Чехія) «28» вересня 2022 року. С. 10-14.

6. Васильковський О.Т., Статівка Н.В., Бублій М.П. Особливості управління трудовою мотивацією у сфері державної служби. Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ; Валлетта, 07 жовтня 2021 р. / за ред. Є.О. Романенка, І.В. Жукової. Київ; Валлетта: ГО «ВАДНД», 2021. С. 66-70.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЄС	Європейський союз
ЗМІ	Засоби масової інформації
ІКТ	Інформаційно-комунікативні технології
НПО	Неприбуткова організація (непідприємницька організація, некомерційна організація)
ООН	Організація об'єднаних націй
США	Сполученні штати Америки

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	11
ЗМІСТ.....	12
ВСТУП	14
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ.....	21
1.1. Основні поняття та визначення в дослідженні взаємодії органів публічного управління з громадськістю	21
1.2. Сутність та форми взаємодії органів публічного управління з громадськістю.....	40
1.3. Механізми взаємодії органів публічного управління з громадськістю.....	61
Висновки до розділу 1	78
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	83
2.1. Органи публічного управління у цифровій реальності: зміна форм і способів взаємодії з громадськістю	83
2.2. Закордонний досвід використання механізмів взаємодії органів публічного управління з громадськістю.....	101
2.3. Взаємодія органів публічного управління з громадськістю Харківської області в комунікаційному просторі.....	120
Висновки до розділу 2	139
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	143
3.1. Тенденції та тренди змін у взаємодії органів публічного управління та громадськості, обумовлених процесами цифровізації	143
3.2. Концептуальна модель взаємодії органів публічного управління з громадськістю.....	162

3.3. Вплив концептуальної моделі взаємодії на ефективність публічного управління та напрями удосконалення її складових	180
Висновки до розділу 3	200
ВИСНОВКИ	205
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	209
ДОДАТКИ	239

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток систем державного управління за останні кілька десятиліть відзначений значними змінами в частині взаємодії держави та суспільства. Однією з найбільш значущих з них є підвищення відкритості, прозорості, а фактично створення нового стилю публічного управління, який базується на участі громадськості та її окремих інституцій у процесі прийняття рішень на кожному рівні. Одним із найважливіших аспектів сучасного публічного управління є наявність зворотного зв'язку з громадськістю, цей зворотний зв'язок дає змогу органам публічного управління розробляти та реалізовувати рішення, прийняті громадськістю.

Рівень публічності державного управління залежить не тільки від обміну інформацією між різними державними органами, а також між органами публічного управління та громадськістю, це визначає можливість реагування на їхні запити, забезпечуючи тим самим взаємодію між різними суб'єктами публічного управління, про що зазначено у Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні. Зважаючи на складні внутрішні та зовнішні виклики, з якими стикається Україна, наслідки взаємодії органів публічного управління з громадськістю, мають значний вплив на політичну, економічну та соціальну сфери життя країни. Однак далеко не завжди результат взаємодії виправдовує очікування як держави, так і населення загалом.

Від ступеня взаємодії органів публічного управління та громадськості залежить стабільність та рівновага всієї держави як системи, відповідно існує необхідність дослідження даної тематики у площині науки державного управління, щодо використання механізмів взаємодії їх методів та засобів, що обумовлює актуальність теми даного дисертаційного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми взаємодії органів публічного управління з громадськістю досліджували такі вітчизняні

науковці, як Т. Бутирська, Ю. Кальниш, І. Колосовська, В. Корнієнко, О. Крутій, В. Купрій, І. Лопушинський, В. Малиновський, В. Мельник, О. Михайловська, Р. Мошинський, В. Яблонський. Дослідженням розвитку інститутів громадянського суспільства займалися зарубіжні науковці: Х. Апхайер, Е. Арато, Е. Геллнер, П. Глінські, М. Дін, К. Келлі, Г. Клейнер, Р. Купер, Т. Маршал, Р. Патнем, Л. Уолтер, Б. Фінке, П. Фрачек, В. Фріске.

Значним внеском у розвиток науки державного управління є праці сучасних українських учених і практиків В. Бакуменка, Л. Величко, С. Газарян, О. Дація, В. Дзюндзюка, М. Корецького, О. Крюкова, М. Латиніна, С. Майстра, В. Мороза, В. Огаренка, В. Статівки, А. Халецької, Ю. Ульянченка та ін.

Проте, деякі аспекти теоретичних і методологічних питань, пов'язані з розкриттям сутності взаємодії органів публічного управління з громадськістю, посилення залучення громадськості до процесу прийняття рішень, забезпечення механізму зворотного зв'язку від громадськості до держави, удосконалення складових механізмів взаємодії потребують подальшого глибшого дослідження. Ці обставини зумовили вибір теми дисертаційної роботи, виділення мети дослідження, та формулювання її завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано в межах наукової теми Навчально-наукового інституту «Інститут державного управління» Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна: «Організаційно-правовий механізм модернізації публічного управління відповідно до стандартів «good governance»» (номер державної реєстрації 0116U007248). Особистий внесок здобувача у виконання науково-дослідної роботи полягає у науково-теоретичному обґрунтуванні концептуальної моделі взаємодії органів публічного управління з громадськістю.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є науково-теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій

щодо вдосконалення взаємодії органів публічного управління з громадськістю в Україні.

Досягнення зазначеної мети обумовило необхідність вирішення таких завдань:

- узагальнити науково-теоретичні засади взаємодії органів публічного управління з громадськістю;
- уточнити сутність, складові та зміст механізмів взаємодії органів публічного управління з громадськістю;
- виявити проблеми та суперечності взаємодії органів публічного управління з громадськістю у цифровій реальності;
- дослідити зарубіжний досвід використання механізмів взаємодії органів публічного управління з громадськістю в контексті його застосування в Україні;
- визначити тенденції змін у взаємодії органів публічного управління та громадськості, обумовлених процесами цифровізації;
- запропонувати концептуальну модель взаємодії органів публічного управління з громадськістю.

Об'єктом дослідження є взаємодія органів публічного управління з громадськістю.

Предмет дослідження – механізми взаємодії органів публічного управління з громадськістю в Україні.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи: аналізу й синтезу при дослідженні наукових засад взаємодії органів публічного управління з громадськістю; логічний, діалектичний, метод узагальнення, групування, абстрагування та аналогії, комплексного і системного підходів, – для вдосконалення понятійного апарату дослідження (підрозд. 1.1.-1.3); монографічний метод – для вивчення вітчизняного та закордонного досвіду взаємодії органів публічного управління з громадськістю (підрозд. 2.1.-2.2); статистичного аналізу, соціологічного опитування, експертного опитування,

порівняння та узагальнення – при дослідженні проблеми та перспектив застосування інформаційно-комунікаційного механізму взаємодії органів публічного управління з громадськістю, (підрозд. 2.3); абстрактно-логічний метод – для теоретичного узагальнення й формулювання висновків та пропозиції.

Інформаційною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, Конституція України, закони України, постанови Кабінету Міністрів України, укази Президента України, нормативно-правові акти, наукова література та наукові періодичні видання за темою дослідження, офіційні документи Світового банку, статистичні матеріали Державної служби статистики України, довідкові та інформаційні видання професійних міжнародних організацій, а також результати власних напрацювань, зокрема дані експертних опитувань фахівців тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що автором обґрунтуванні теоретичні основи і концептуальні підходи до вдосконалення взаємодії органів публічного управління з громадськістю. Наукова новизна дисертаційного дослідження розкривається у таких положеннях:

вперше:

– теоретично обґрунтовано концептуальну модель взаємодії органів публічного управління з громадськістю, яка на відміну від існуючих передбачає наявність рівноправної можливості ініціації взаємодії як органами публічного управління, так і громадськістю та отримання зворотного зв'язку, спирається на загальнометодологічні принципи, включає чітку деталізацію цілей, завдань, умов, комплексне використання механізмів взаємодії, спрямована на забезпечення стійкого прогресивного розвитку системи публічного управління, забезпечує максимальне спрощення та прискорення процедур взаємодії громадян з державою;

удосконалено:

- напрями розвитку інформаційно-комунікативного механізму

взаємодії органів публічного управління з громадськістю шляхом використання запропонованої моделі комунікації органів публічного управління з громадськістю, а також оптимізації суб'єктів комунікаційної взаємодії, які мають бути інформаційно відкриті та доступні;

- підхід до здійснення партисипативного механізму взаємодії органів публічного управління з громадськістю, в частині: розвитку інститутів інтернет-демократії та активізації залучення громадськості до оцінки якості публічного управління, надання громадськості прав та можливості формувати законодавчий порядок денний, висувати свої проекти та визначати пріоритетні напрямки діяльності влади, створення системи громадських рейтингів органів публічного управління;

- функціонування механізму громадського контролю, шляхом включення до кола суб'єктів громадського контролю представників місцевого самоврядування, закріплення у законодавстві поняття «урахування результатів громадського контролю», впровадження інституту громадянського вето в Україні;

дістали подальшого розвитку:

– понятійний апарат публічного управління шляхом уточнення сутності поняття «взаємодія органів публічного управління з громадськістю» це процес об'єднання зусиль взаємодіючих сторін, що реалізуються у відкритому обміні інформацією, досвідом, діяльністю, кожен з учасників цього процесу вибудовує власну стратегію її реалізації уникаючи взаємовиключення, нав'язування власної пріоритетності по відношенню один до одного, з метою врахування потреб та інтересів громадян, захисту їх прав і свобод при формуванні та реалізації державної політики;

– понятійний апарат публічного управління шляхом уточнення сутності поняття «партисипативний механізм взаємодії органів публічного управління з громадськістю» визначено через сукупність принципів, форм і методів діяльності органів публічного управління з організації та поглиблення узгодженої взаємодії з громадськістю, спрямованого на

забезпечення вільного обміну інформацією, стимулювання активної участі населення (в різних формах і методах) у підготовці та реалізації рішень урядових і державних структур, залучення його до більш активної боротьби з корупційними стратегіями та контролю над виконавчими органами;

– напрями застосування світового досвіду взаємодії органів публічного управління з громадськістю в Україні, який передбачає підвищення інформаційної мобільності публічного управління, застосування партисипативних технологій, громадського контролю, краудсорсингу, електронних петицій та громадських консультацій.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні рекомендацій, спрямованих на удосконалення взаємодії органів публічного управління з громадськістю.

Окремі положення та висновки дисертаційного дослідження знайшли практичне застосування. Сформульовані в дисертації положення, висновки та рекомендації мають практичне значення й адресну спрямованість, що підтверджують відповідні довідки про впровадження результатів дослідження. Вони, зокрема, використані Департаментом по роботі з громадськими об'єднаннями Харківської міської ради, при розробці проекту Програми взаємодії міської ради з громадськими об'єднаннями м. Харкова на 2024 рік. (довідка від 17.09.2023 р. № 178/69-02), а також Виконавчим комітетом Полтавської міської ради при розробці Цільової програми «Організація підтримки та реалізації стратегічних ініціатив і підготовки проектів розвитку Полтавської міської територіальної громади на 2021-2025 роки» (довідка від 23.10.2023 р. №02-19/893).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, розробки, висновки й рекомендації, які винесено на захист, одержано здобувачем самостійно та розкрито в наукових працях.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження були оприлюднені на Міжнародній науковій конференції «Сучасні стратегії сталого розвитку держави і суспільства в

контексті глобальних викликів» (м. Влоцлавек, Республіка Польща, 2021 р.), на Міжнародній науковій конференції «Вплив європеїзації на публічне управління та адміністрування в Україні» (м. Рига, Латвійська Республіка, 2022 р.), на XII Міжнародній науковій конференції «Наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку» (м. Прага, Чехія, 2022 р.), на XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку» (м. Київ, 2021 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи викладено у 13 наукових публікаціях, з них 6 – у наукових фахових виданнях з державного управління, 1 – в закордонних і міжнародних виданнях; 6 – тези доповідей на конференції. Загальний обсяг публікацій становить 3,9 обл.-вид. арк.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації – 253 сторінок, в т.ч. 8 рисунків і 10 таблиць, список використаних джерел (291 найменувань) – на 29 сторінках.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

1.1. Основні поняття та визначення в дослідженні взаємодії органів публічного управління з громадськістю

Принципи демократії в управлінні суспільними справами докорінно змінюють характер і структуру процесів управління політикою, економікою та іншими соціальними сферами в державі. Україна, прагнучи розвинути громадянське суспільство, також повинна створити публічну сферу, яка охоплює реалізацію невід’ємних інтересів суспільства, відомих як суспільні інтереси. На ранніх етапах формування громадянського суспільства публічні інституції можуть бути не до кінця розвиненими, внаслідок чого публічному управлінню сприяють переважно органи державної влади та органи місцевого самоврядування, як це має місце в Україні.

Згідно енциклопедичного словника з державного управління, публічне управління – це пошук найкращих способів використання ресурсів задля досягнення пріоритетних цілей держави: публічне управління спрямоване на реалізацію прав, свобод та законних інтересів приватних осіб і передбачає якнайповніше застосування владою принципу публічності – відкритості та прозорості діяльності її апарату, право впливу громадян на діяльність органів влади, громадський контроль за діяльністю управлінського апарату тощо [70, с. 605].

Суттєві відмінності між поняттями «публічне управління» та «державне управління» сьогодні в Україні ще не стали явними. Діяльність владних структур, як і раніше, підпорядкована стандартам і процедурам раціонального бюрократичного підходу, який недостатньо придатний для впровадження демократичних принципів врядування в умовах динамічних

змін як внутрішнього, так і зовнішнього середовищ [202, с. 130].

Слушною є думка Р. Мельника, стосовно того, що категорія «публічне управління» є надзвичайно складною за своїм змістом, яку легше описати, ніж сформулювати її чітке визначення [128, с. 96].

З точки зору Л. Новак-Каляєвої публічне управління – це діяльність органів державного управління, органів місцевого самоврядування, представників приватного сектору та інститутів громадянського суспільства в межах визначених законом повноважень і функціональних обов'язків (планування, організації, керівництва, координації та контролю) щодо формування та реалізації управлінських рішень суспільного значення, політики розвитку держави та її адміністративно-територіальних одиниць [196, с. 144].

На думку С. Поллитт публічне управління – це процес колективного прийняття та реалізації стратегічних рішень на основі узгодження і координування мети та дій усіх ключових учасників [280].

І. Аль-Атті стверджує, що публічне управління являє собою різновид суспільно корисної діяльності, який здійснюється певною сукупністю суб'єктів, у т. ч. органами державної влади, місцевого самоврядування тощо [2, С. 39].

З позиції науки державного управління, процес формування національної системи публічного управління повинен починатися зі створення відповідного інституційного середовища, спрямованого на формування нових ціннісних орієнтирів у всього суспільства і кожної людини окремо, що і є запорукою сталого соціально-економічного розвитку України [197, с. 86].

Наша позиція полягає в тому, що, незважаючи на існуючі розбіжності в науковому середовищі, публічне управління як модель управління має свої цілі, принципи, суб'єкти і об'єкти управління, механізми, структуру, рівні впливу, свої цінності, цільовий напрямок і має повне право характеризуватися як модель управління. Основними аргументами такого

підходу є наступні:

1. Виникнення інституту публічного управління є природним продовженням динаміки державного управління. Цей інститут необхідний для розширення сфер діяльності органів державного управління та підвищення їх ефективності. Як і у випадку з більшістю нових природних процесів у сучасному суспільстві, складність умов, завдань і очікувань суспільства різна. Тому перед розглядом концептуальної моделі «публічного управління» як системи, яка використовується для отримання інформації про іншу систему [198, с. 37], необхідно враховувати діалектичний і взаємопов'язаний характер державного адміністративного устрою

2. Природа публічного управління в системі державної влади може виникнути лише на основі самої державної влади та інститутів, які її представляють. З'ясовуючи основний зміст державної влади, ми усвідомлюємо, що її соціальним джерелом є все населення, в якому іманентно закладений потенціал, що визначає проблеми і суперечності існуючого державного устрою [54, с. 36]. Цей фундаментальний елемент визначає подальший розвиток адміністративної системи. Тому публічне управління як рівень державного управління має бути всебічно вивченим та озброєним усіма необхідними елементами наукового знання, а також концептуальними моделями.

3. З огляду на те, що соціальна сфера має всеосяжний вплив на всі соціальні взаємодії, важливість державного управління як теми дослідження важко переоцінити. Крім того, в будь-якій управлінській ситуації важливим аспектом є мотивація як суб'єкта, так і об'єкта управління. Публічне управління пропонує комплексне вирішення проблеми мотивації, оскільки дослідження проблеми та її вирішення, тобто мотиваційні стимули, найбільш ефективно реалізуються через спільну роботу суб'єкта та об'єкта управління.

З цієї точки зору можна схематично визначити напрями досліджень,

які визначають основний зміст моделі «публічне управління» як наукового знання. На рис. 1.1 представлена сукупність напрямків, що розкривають сутність пропонованої моделі «публічне управління».

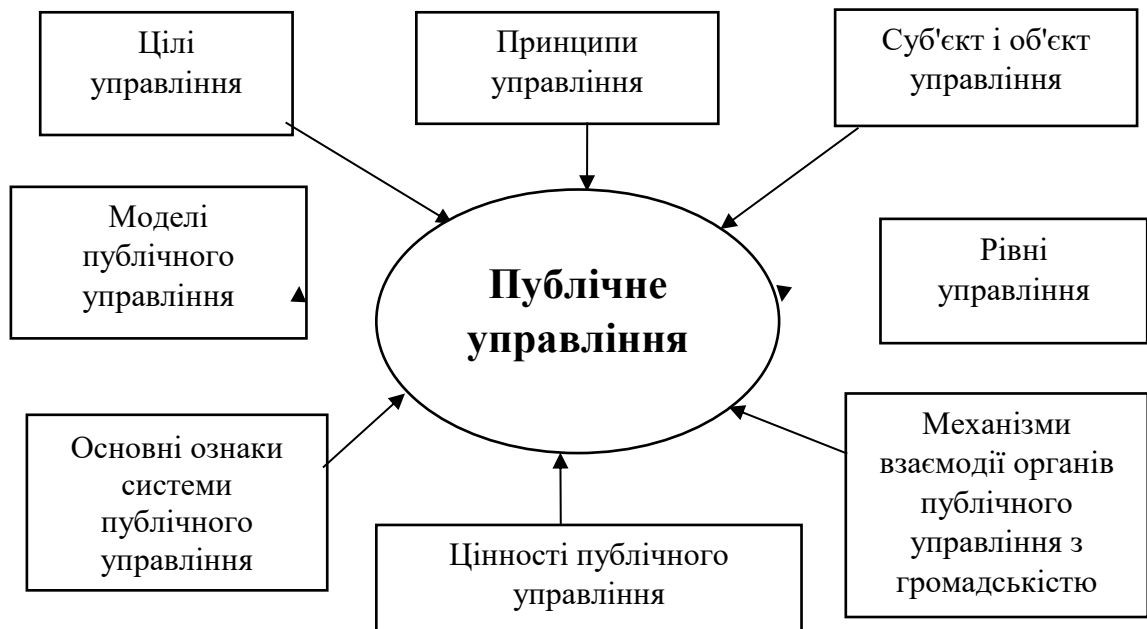

Рис. 1.1. Структура моделі «публічне управління»

Охарактеризуємо кожен елемент даної структури публічної влади.

Принципи публічного управління визначають засади, на яких функціонують механізми адміністративної системи. На думку багатьох дослідників [199, с. 81], принципи слід поділяти на загальні принципи, які становлять правову та змістовну основу державного управління, та специфічні принципи, що характеризують адміністративну діяльність. У таблиці 2 додатку Г систематизовано основні принципи публічного управління.

На основі цього підходу можна визначити цілі та основні функції публічного управління. Перш за все, ми виходимо з того, що цілі публічного управління випливають з трьох джерел: конституційно-правової основи держави, цінностей та уподобань суспільства і безпосередньо рішень політичного керівництва країни.

Виділимо найбільш головні цілі публічного управління, які включають в себе найбільш узагальнені напрямки державного управління:

- підвищення якості життя громадян і суспільства в цілому;
- розв'язання соціальних проблем шляхом надання якісних державних послуг, це включає в себе соціальне забезпечення, освіту, охорону здоров'я та захист прав і свобод людини і громадянина;
- створити комфортні умови для релігійних організацій та етнічних груп у громадських та культурних просторах;
- забезпечення внутрішньої і зовнішньої безпеки громадян, боротьба з тероризмом і корупцією;
- здійснення демократичних виборчих механізмів та підзвітності органів державної влади є законним викликом для самооновлення органів публічного управління. Необхідно також гарантувати участь громадян у прийнятті політичних рішень [11, С. 33];
- ефективне та раціональне управління фінансовими ресурсами, майном та функціональністю адміністративної системи.;
- для сприяння прозорості адміністративної системи важливо заохочувати постійну комунікацію між громадськістю та владою, надавати можливості для публічних дебатів і слухань, а також використовувати інші ефективні адміністративні інструменти [12];
- сталий розвиток системи державного управління має велике значення для державних службовців і вимагає від усіх зацікавлених сторін стратегічного партнерства та соціальної відповідальності..

До суб'єктів публічної влади слід віднести народ України в цілому, виборчий корпус, органи державного управління та місцевого самоврядування, громадяни, групи виборців, територіальні колективи громадян, громадські об'єднання [239, с. 36].

Так за даними Вільної енциклопедії «Вікіпедія», органи публічної влади виступають владними інститутами політично організованого суспільства сучасного типу. Стосовно видів органів публічної влади, то

традиційно, вони розподіляються на органи державної влади та органи місцевого самоврядування [150]. Натомість Кодекс адміністративного судочинства України, виходячи з поняття публічної служби, до органів публічної влади також відносить: політичні партії; Збройні Сили України; дипломатичні установи України [89].

Таким чином суб'єктами публічного управління слід вважати представників державних організацій і систему органів, що визначають їх структуру, представницькі органи влади і населення, окремі групи населення і окремих особистостей. У нашій країні склалася система влади у вигляді двох рівнів: органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Як відомо, органи місцевого самоврядування не є органами державної влади і, більшою мірою, формуються безпосередньо самим населенням і тут ступінь «публічності» більш виражена, ніж в системі державного управління.

Разом з тим, ми вважаємо за доцільне додати до суб'єктів державного та місцевого рівнів інститути громадянського суспільства. До них можуть мати відношення найрізноманітніші організації і рухи, професійні об'єднання, громадські ініціативи та рухи, що виражають інтереси різноманітних категорій і верств населення. Таким чином, суб'єкти публічного управління представлені на всіх рівнях.

Об'єктами публічного управління, за оцінками вчених і фахівців, в першу чергу, повинні бути:

- суспільні сфери життя людини, пов'язані з якістю життя;
- соціальні, політичні та економічні інтереси людей і суспільства;
- відносини між суспільством і державою та її органами; відносини в усіх сферах прав людини; відносини між державою, приватними організаціями, групами та окремими особами у зв'язку зі зверненнями до органів влади з різних питань;
- діяльність самої держави. Її ефективність, прозорість, спрямованість внутрішньої і зовнішньої політики. Діяльність органів місцевого

самоврядування [197, с. 67].

Загальноприйнятим є і те, що публічне управління представлено державним та місцевим рівнем. Кожен рівень публічного управління містить однакові ознаки. До них слід віднести:

- наявність системи управління, яка в різних формах функціонує як засіб державного примусу;

- кожен рівень публічного управління має свою сферу впливу та повноважень, які визначаються законом.

- для виконання обов'язків публічного управління кожен рівень потребує нормотворчості, яка є обов'язковою для виконання та дотримання всіма суб'єктами правовідносин [197, с. 69].

У науковій літературі є досить різні точки зору, що характеризують зміст моделі публічного управління. Так, наприклад, згідно М. Міненко до складу моделі публічного управління входять суб'єкти, об'єкти, цілі та цільова підсистема [132, с. 61]. Потрібно відзначити, що дане визначення не показує специфіку різних рівнів і ступенів включення громадян та загалом громадськості, в систему публічного управління.

Інші автори, розкривають системи (моделі) публічного управління з точки зору генезису і розвитку публічного менеджменту, не розкриваючи при цьому специфічних рис кожної з цієї моделі [199, с. 43]. На наш погляд, ключовими критеріями існування різних моделей публічного управління є:

- ступінь участі громадянськості в управлінському процесі або питома вага методів прямого управління в загальному обсязі адміністративних методів;

- рівень прозорості публічної адміністрації з усіх важливих питань державного устрою та розвитку.

- наявність методів зворотного зв'язку, моніторингу громадської думки та доступу до необхідної інформації.

Розглянемо існуючі моделі (системи) публічного управління з точки зору даних критеріїв. Такий аналіз представлений в таблиці 1 у додатку Г.

Як видно з таблиці 1 додатку Г, використання сучасної моделі публічного управління на основі публічних цінностей вимагає від самої системи публічного управління нових підходів:

- у формуванні систем, які самі розвивають суспільні цінності;
- у розвитку інституційних рамок, які залучають об'єкти управління до процесу управління;
- необхідно проаналізувати різні механізми з метою розробки ефективних методів комунікації між об'єктами та суб'єктами управління;
- при побудові ефективної системи державного управління, спрямованої на підвищення якості життя людей, слід враховувати різні фактори.

Розглянуті характеристики моделей публічного управління дають нам можливість зробити ряд висновків:

1. Розширення обов'язків державного управління та прагнення підвищити адміністративну ефективність шляхом задоволення потреб населення призвели до того, що публічне управління стало природним наступним кроком у розвитку держави [132, с. 55]. Ця точка зору визначає публічне управління як сукупність еволюційних перспектив, які охоплюють суб'єкт-об'єктні аспекти, включаючи його принципи, цілі, механізми, моделі, інструменти, рівні та унікальні якості.

2. Публічне управління – це багатогранний процес, який передбачає впровадження цінностей громадянського суспільства за допомогою поєднання різноманітних механізмів управління, інноваційних технологій та стратегічних ідей. На відміну від минулого, влада публічного управління не залежить виключно від прямого авторитетного впливу, але значною мірою спирається на принципи, закріплені різними суб'єктами управління, а також на норми та правила, розроблені та встановлені самим суспільством та його громадянськими інститутами. Узагальнюючи, сучасна модель публічного управління покликана підвищити цінності громадянського суспільства та забезпечити йому ефективнішу діяльність.

Розглядаючи основні ознаки системи публічного управління потрібно відзначити, що система публічного управління – це сукупність суб'єктів, об'єктів, цілей, функцій, принципів, методів, інструментів, норм та механізмів, які забезпечують вирішення суспільних проблем та задоволення суспільних потреб [212, С. 23].

Основними ознаками системи публічного управління є:

- публічність – система орієнтована на інтереси та потреби громадян, суспільства та держави;
- динамічність – система постійно змінюється та адаптується до внутрішнього та зовнішнього середовища [212, С. 24];
- багаторівневність - адміністративна система складається з різних рівнів (державний, місцевий), кожен з яких має власні можливості, взаємодію та координацію;
- багатоаспектність – адміністративні системи охоплюють різні сфери суспільного життя (економічну, соціальну, політичну, культурну тощо) та використовують різні форми і моделі управління;
- комплексність – адміністративні системи включають всі основні управлінські процеси (наприклад, цілепокладання, планування, організацію, координацію та контроль) та їх взаємозв'язки.

Стосовно наступної складової моделі публічного управління, як цінності публічного управління то на думку Б. Мельниченко це суспільно значущі ідеї, принципи, норми та орієнтири, які визначають мету, зміст, напрямки та результати управлінської діяльності [129, С. 107].

За твердженням І. Аль-Атті цінності публічного управління можуть бути первинними (основними) або вторинними (інструментальними), загальними (універсальними) або специфічними (локальними), стабільними або динамічними [2, С. 38].

О. Венгер наголошує, що деякі з найважливіших цінностей публічного управління – це: демократія, правова держава, права людини, ефективність, прозорість, відповідальність, партнерство тощо [198, с. 163].

Також серед основних цінностей публічного управління можна виділити такі: повага до прав людини; прозорість; відповідальність; участь громадян; ефективність; інновації та постійне вдосконалення; справедливість і рівність; суспільна довіра:

Таким чином узагальнюючи можливо визначити, що цінності публічного управління – це переконання, які є основою для прийняття рішень та дій у сфері державного управління. Вони визначають, як публічні службовці повинні поводитися та взаємодіяти з громадянами, бізнесом та іншими зацікавленими сторонами.

Важливою складовою моделі публічного управління є механізми взаємодії органів публічного управління з громадськістю, такі як механізм громадського контролю, партисипативний механізм, механізм краудсорсингу та інформаційно-комунікаційний механізми перераховані механізми будуть розглянуті більш докладно у розділі 1.3.

Наступні важливі поняття, яке ми пропонуємо розглянути згідно мети нашого дослідження це «громадськість», «громадянське суспільство» та «інститути громадянського суспільства».

У 2014 р. під час Революції Гідності в Україні відбулася значна трансформація громадянського суспільства. Потрібно відзначити, що відбулися зміни у підході громадян до свого уряду та їх готовності взаємодіяти з ним у законний спосіб. Ця зміна відбилася на риторичі, що використовується для повідомлення вимог до влади. Зокрема, прозвучав заклик до нової системи співпраці між державою та її громадянами, яка б акцентувала увагу на рівності, відкритості, партнерстві, повазі до людської гідності та захисті основних громадянських прав.

Яскравими представниками концепції громадянського суспільства були А. Грамші [32], Ю. Габермас [29], Г. Гегель [33; 34], Дж. Локк [120], Т. Пейн [155], А. Сміт [220], А. Токвіль [228] та ін. проведений аналіз розроблених названими вченими-мислителями теорій громадянського суспільства дозволяє дійти висновку про те, що громадянське суспільство

розумілося ними як сфера зовнішніх відносин, неполітичне явище.

З появою нових громадських рухів та громадянських ініціатив громадянське суспільство в майбутньому зазнає трансформації. Це вже буде не просто теорія, а важлива сполучна ланка між державою та окремими особами, яка поєднує як суспільні, так і приватні інтереси.

В. Ковальчук пропонує під громадянським суспільством розуміти таку форму людського суспільства, яка орієнтована на особистість, забезпечує реалізацію різноманітних інтересів і потреб людини, її основні права і свободи переважно поза сферою державної діяльності, виробляє механізми контролю за діяльністю держави [87, С. 130]. Незважаючи на певну однобічність трактування громадянського суспільства, дане формулювання підкреслює його сутність, в основі якої закладений індивід, головною метою якого є самовдосконалення і творення.

Громадянське суспільство (civil society) – сукупність формальних і неформальних інститутів, яка з'єднує окремого індивіда або домогосподарство з державою (владою) і бізнесом (організаціями приватного сектора економіки). Його основні функції полягають в тому, щоб представляти інтереси громадян на переговорах з державними органами та бізнесом, а також активно залучати громадян до суспільних процесів, одночасно надаючи різноманітні соціальні послуги [44, с. 129]. Це досягається шляхом збільшення переговорної сили індивідів при здійсненні взаємодії з державними та комерційними організаціями [45, с. 45]. Фактори, які впливають на переговорну силу індивіда, включають швидкість, а також надійність і повноту інформаційних каналів, які зв'язують владні структури та бізнес з інститутами громадянського суспільства.

Основними умовами існування громадянського суспільства є: 1) загальне верховенство права; 2) можливість легального існування неофіційних соціальних інститутів, політичних рухів та ідеологічних течій; 3) домінування суспільних відносин над особистими (існування особистих відносин). Значні високі рівні знеособленої довіри), 4) розвиток особистої

ініціативи, 5) свобода та відповідальність громадян [43, с. 88].

О. Крутій визначає громадянське суспільство як відкриту систему, що складається з соціальних мереж, місцевих організацій та недержавних організацій – інститутів громадянського суспільства. Ці інститути взаємодіють між собою, а також зовнішнім середовищем, включаючи органи державної влади і приватний (комерційний) сектор [110, с. 30].

Формування соціальних мереж ґрунтується на спільних рисах, які об'єднують людей, іноді без їхнього наміру чи вибору, наприклад, проживання в одному будинку чи відвідування однієї школи. Ці неформальні організації зазвичай не мають конкретних цілей, а натомість спонтанно об'єднуються для вирішення спільних проблем. Основна функція соціальних мереж – захист інтересів своїх учасників.

На відміну від соціальних мереж, місцеві організації мають більш чітку спрямованість. Вони формуються переважно через спільні характеристики, такі як спільне сусідство чи робоче місце. Як правило, вони встановлюються з наміром вирішити конкретні проблеми. По суті, її учасники об'єднуються з метою вирішення суспільних потреб, які було б важко або неможливо вирішити окремо. Типовою формою управління в неформальних локальних організаціях є спільне прийняття рішень [203, с. 131].

Найпоширенішим проявом формалізованих громадських організацій є профспілки. Вони мають статус юридичної особи, займаються виробничо-комерційною діяльністю, але не мають на меті отримання прибутку. Натомість їхня діяльність слугує досягненню конкретних статутних цілей, таких як турбота про осіб, які не є членами, але належать до певних категорій або вирішення регіональних проблем.

Неформальні структури є автономними, їх єдиним обмеженням є державні закони. Через взаємодію з інститутами громадянського суспільства мешканці можуть висловлювати згоду чи незгоду з діями держави та суб'єктів господарювання на територіях діяльності даних

організацій [204, с. 88]. Таким чином на громадські настрої можуть впливати організації громадянського суспільства, які змушують владу прислухатися до їхньої думки.

Структура громадянського суспільства передбачає поєднання формальних і неформальних правил і норм. Ці системи регулюють зв'язки між державою, бізнесом, інститутами громадянського суспільства та домогосподарствами. По суті, люди покладаються на досвідчені організації, щоб відстоювати їхні інтереси, коли вони борються з державою чи корпоративними структурами. Такі організації досягають значного впливу на процеси прийняття рішень.

Одним із основних елементів, необхідних для успішної державної реформи, є доступ до інформації з можливістю порівняти її з емпіричними даними. Схвалення громадянами економічних і соціальних перетворень відбувається тоді, коли вони можуть чітко усвідомити цілі реформ. Інститути громадянського суспільства забезпечують канали зв'язку між домогосподарствами, бізнесом і державою. Вони передають реакцію людей на інновації, включаючи інституційні зміни. Крім того, вони пом'якшують вплив радикальних реформ, уточнюючи потребу, підхід і можливі результати інституційних перетворень. Як наслідок, інституції громадянського суспільства часто користуються більшою довірою, ніж держава.

Для успішного функціонування зв'язку між організаціями та інституціями громадянського суспільства потрібен значний рівень довіри до держави. І навпаки, люди повинні вірити в ці організації та установи. Суттєвим чинником ефективності діяльності груп, які виступають як «комунікаційні зв'язки» між державними структурами та окремими особами, є рівень довіри між ними. Коли довіра міцна, а зв'язки базуються на спільних цілях і ефективному вирішенні проблем, інформація, що поширюється, не тільки швидше сприймається, але й легше розуміється, і вона має вищу якість. Формальна спільність, така як територіальна та

спільна робота, також відіграє важливу роль у зміцненні довіри.

При переході від рівня соціальних мереж до неформальних і формальних організацій персоніфікований тип довіри поступово змінюється деперсоніфікованим (інституційним), тобто довірою до інститутів і організацій громадянського суспільства як таким, без прив'язки до особистих контактів з їх учасниками.

Достатньо вивченими науковцями є ознаки громадянського суспільства, до яких можна віднести:

- індивідуальні та групові свободи в громадянському суспільстві мають надзвичайно важливе значення, а часом і інтереси держави.

- самоуправління та самоорганізація є ключовими факторами успішної діяльності.

- через численні канали поширення інформації заохочується свобода слова, думки, критики, а також можливість ознайомитися з подіями, що відбуваються в різних сферах суспільства.

- демократичність;

- правовий характер організації та діяльності інститутів громадянського суспільства [9].

Громадянське суспільство – це цілісна система, що включає в себе різноманітні інститути громадянського суспільства, що знаходяться між собою в тісному взаємозв'язку.

Термін «інститут громадянського суспільства» досить часто зустрічається в нормативно-правових актах. Незважаючи на його часте використання, у чинному законодавстві відсутнє чітке пояснення терміну «інститут громадянського суспільства». Ця відсутність пояснюється суперечливими точками зору, які зустрічаються в науковій літературі щодо природи та складу громадянського суспільства.

На думку окремих науковців, інститути громадянського суспільства сприймається як напрям діяльності громадян, які об'єднані в різні форми організацій для вирішення значущих соціальних завдань і цілей [43, с. 27]. З

іншого боку, інститут громадянського суспільства дослідниками розглядається, як форма спільної діяльності громадян, яка спирається на інституційну матрицю для задоволення суспільних потреб [204, с. 21-24]. Дехто вважає важливими юридично закріплені якості самоврядування, автономії та добровільної участі в інституті громадянського суспільства, а також його здатність здійснювати контроль над публічними рішеннями [45, с. 39]. В. Нікітін цей перелік критеріїв доповнює такими ознаками, як наявність спільної мети, позадержавного порядку створення і функціонування, рівноправності у відносинах між членами, відсутність ієрархії в системі управління [145, с. 42-46].

Під «інститутом громадянського суспільства» розуміється система, яка будується на засадах горизонтальних зв'язків і договірних відносин. Він діє незалежно від держави або за її допомогою і характеризується добровільною участю, самоорганізацією, самоврядуванням, самозабезпеченістю та самопідзвітністю. Крім того, ця установа офіційно визнана в законодавчих актах.

Можливо, як зауважив А. Карась, суб'єктами громадянського суспільства мають бути фізичні особи або їх об'єднання, тобто соціальні групи, незалежні засоби масової інформації, опозиційні політичні партії та рухи, громадські об'єднання, школи, церкви, сім'ї та окремі індивіди [80, с. 60].

У науковій літературі існують різні підходи до організації інститутів громадянського суспільства. Найбільш поширеним є інституційний погляд на систему громадянського суспільства. Відповідно до даного підходу виділяється гуманітарний блок (вільні індивіди); соціальний (соціальні класи, групи, верстви і т. д.); економічний (власність, ринок); духовний (соціально-культурна сфера життєдіяльності суспільства: освіта, культура і т. д.); інформаційний (ЗМІ); територіально-управлінський (місцеве самоврядування) і організаційний (громадські об'єднання).

Класифікація інститутів громадянського суспільства також може

ґрунтуватися на статусних відмінностях суб'єктів. Цей критерій часто використовується в юридичних науках для розуміння галузевого регулювання та застосування правових методів до учасників правовідносин. Через призму статусних відмінностей можна ідентифікувати різні типи суб'єктів, зокрема громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, посадових осіб, громадських об'єднань та організацій.

Інститути громадянського суспільства в політичній сфері становлять різні ідеологічні політичні партії, групи інтересів, громадські організації, асоціації та рухи. Проте виклик полягає в тому, щоб розпочати ефективний діалог між державою та її громадянами. Це пов'язано з тим, що політичні партії, приходячи до влади, прагнуть відірватися від інститутів громадянського суспільства, зрештою стаючи частиною державної структури.

На систему взаємодії суспільства і влади значною мірою впливають політичні партії, групи інтересів і групи тиску. Ці інститути політичного посередництва знаходяться в авангарді цього впливу.

З усіх громадських організацій партії називають «найполітичнішими». Вони вважаються неодмінною складовою політичної структури демократичного суспільства [37, с. 91].

Політична соціалізація громадян є важливою функцією партій, яка передбачає прищеплення їм відповідних якостей і навичок для участі у владних відносинах. Партії трактують первинні політичні конфлікти та способи їх подолання у зрозумілий для пересічних громадян спосіб, виступаючи на захист виборців. Важливою функцією партій є представництво суспільних інституцій, розробка ідеологічних доктрин, програм суспільного розвитку, а також підготовка, схвалення та просування своєї еліти та лідерів на виборах, тим самим легітимізуючи свою позицію [37, с. 95]. Наявність розвиненої партійної системи є неодмінною умовою існування демократичної держави, враховуючи значну роль партій у взаємодії держави та суспільства.

Вагомим можна вважати групи інтересів як найважливіший інститут політичного посередництва та складову системи взаємодії держави і суспільства.

Добровільні асоціації, створені або призначені для вираження та захисту своїх інтересів щодо політичних інститутів, ось що визначає групи інтересів. Ці організації об'єднують людей на основі спільних інтересів і потреб у сфері роботи, життя, культури, духовності тощо та володіють великою кількістю впливових ресурсів, таких як члени, структура, інформація, кваліфікований персонал, фінанси тощо. На відміну від партій, ці групи не прагнуть до політичної чи адміністративної влади, а радше працюють над впливом на неї, щоб гарантувати свої конкретні інтереси [211, с. 90].

Будучи посередниками між населенням і урядом, політичні групи втілюють інтереси соціальних, національних, регіональних та інших груп, функціонуючи як колективне зусилля для своїх членів.

Групи тиску відіграють унікальну роль серед різних груп інтересів. Походження терміну «група тиску» можна простежити до середини 20-х рр. ХХ ст. в США. Дослідження діяльності цих асоціацій почалися в 1928-1929 рр. Д. Трумен відрізняв «групи інтересів» від «груп тиску». Він стверджував, що групи інтересів перетворюються на групи тиску, коли колективні інтереси конкретної групи вимагають сміливих рішень, і вони вдаються до різноманітних заходів для виконання цих рішень [289, с. 95].

Останнім часом різні групи називають групами тиску. Ці групи можуть бути нестабільними або мати періодичні інтереси, або вони можуть мати стабільні інтереси, які не є офіційно визнаними чи формалізованими. Ці групи прагнуть вплинути на рішення на свою користь, а не прагнути отримати владу. Групи тиску зазвичай не мають усталеної, регулярної чи законної взаємодії з владою. Натомість вони покладаються на непрямий вплив через особисті, фінансові чи економічні зв'язки [211, с. 95]

Найбільш яскравою формою прояву діяльності груп тиску є лобізм.

Відомо, що слово «lobby» в XVI ст. вживалося для позначення прогулянкового майданчика в монастирі. Пізніше цей термін почали використовувати для доріжок, присутніх у Палаті громад в Англії. В Америці «лобіювання» вперше стало асоціюватися з купівлею голосів у Конгресі наприкінці минулого століття, надавши цьому терміну політичного відтінку. Тим часом в Англії така діяльність вважалася аморальною, тому це слово прижилося лише в XX ст. й з часом потрапило й до інших народів [143, с. 51].

Лобізм – це специфічна діяльність, яку здійснюють групи, які прагнуть захистити свої соціальні, фінансові та політичні інтереси через спілкування з урядовими установами, виконавчими чи законодавчими [241, С. 22]. Такі лобістські групи можуть проявляти себе різними способами – комітетами, бюро, радами та комісіями, усі з яких створюються при урядових або законодавчих органах. Основна мета цих організацій полягає в тому, щоб приватні інтереси груп і організацій – професійні, корпоративні та соціально-політичні – відображалися в нормативних актах і постановах, водночас пам'ятаючи про суспільні інтереси.

Дослідники розрізняють два типи лобіювання – корпоративне лобіювання великих організацій та їхніх цілей та лобіювання «завойовників», яке прагне створити нові території, змінити правила та статуси [15, с. 90].

Їх специфічна своєрідність робить профспілки унікальним інститутом громадянського суспільства, оскільки вони діють як у сфері політики, так і в економіці.

Електронні ЗМІ, мережеві видання, радіо та інформаційно-комунікаційні мережі визнаються інститутами громадянського суспільства частиною інформаційної сфери, до якої входять також друковані ЗМІ.

На думку більшості дослідників взаємодія з державними органами найкраще полегшується через зв'язки з неприбутковими організаціями (НПО), це стосується навіть різних аспектів громадянського суспільства.

Сучасна наука виділяє три сектори громадянського суспільства: публічний, комерційний і некомерційний. Багато експертів аргументують, що некомерційні організації більш ефективно виконують функції захисту інтересів громадян, ніж держава. У цьому сенсі некомерційні організації, дублюючи окремі функції держави або органів самоврядування, але при цьому не вдаються до допомоги органів державної влади, іменуються недержавними.

Як висновок можна сказати, що інститути громадянського суспільства є найважливішим компонентом системи взаємодії органів державної влади і суспільства. Важливе місце в цій системі займає і діяльність окремих громадян, їх право брати участь в управлінні державою і захищати свої права та інтереси.

Цивілізована діяльність цих інститутів знаходиться тільки в стадії формування. Основною метою їх розвитку є створення реального механізму взаємодії органів публічного управління з інститутами громадянського суспільства, перехід від декларативних норм до ефективно діючої системи.

Інститути громадянського суспільства досить часто позначають таким терміном як «громадськість», але ототожнювати їх не варто, оскільки громадськість є більш ширшим терміном, ніж термін «інститути громадянського суспільства» [141, с. 38].

Поняття «громадськість» є усталеною категорією у міжнародно-правових актах. Крім того, це поняття вже давно увійшло в український офіційний простір та досить широко використовується у вітчизняних правових актах, зокрема, й для позначення суб'єктів впливу на прийняття нормативно-правових актів [142, с. 9].

У науковій літературі зустрічаються поняття «громадськість» визначається, як передова частина, передові кола суспільства [46]. А. Крупник зауважує, що громадськість, це соціально активна частина суспільства, яка на добровільних засадах бере участь у суспільно-політичному житті [70, с. 123].

Найбільш вдале визначення «громадського», на нашу думку, пропонує В. Нестерович. Громадськість – це організовані фізичні та приватні юридичні особи, які охоче беруть участь у створенні та погодженні правових норм з органами державної влади. Крім того, вони наглядають за виконанням цих норм, щоб захистити свої права, свободи та законні дії [141, с. 91].

Активне залучення громадян має вирішальне значення для публічного управління в Україні, оскільки воно сприяє розвитку динамічних громадських організацій, які можуть ефективно втручатися в ухвалення адміністративних рішень, якщо вони суперечать інтересам суспільства. Відновлення довіри до держави є головним пріоритетом, але це багатогранна та важка справа. Помітною перешкодою є те, що відновлення довіри не залежить виключно від урядових ініціатив і державних структур. Громадяни України також мають активніше брати участь у політичних процесах, оскільки державні службовці та політичні лідери не можуть усе зробити самотійно. Необхідно, щоб громадяни активізувалися, виявляли більше інтересу, брали участь у дискусіях про державні рішення, діяльність, працівників. Ці дії однозначно важливі та термінові.

1.2. Сутність та форми взаємодії органів публічного управління з громадськістю

Протягом багатьох років модель відносин влади і суспільства в Україні базувалася на принципі, що держава є виразником інтересів суспільства. Як наслідок, будь-які відносини між владою та громадянами не обговорювалися, до початку 90-х рр. XX ст. поки не було реформовано політичну систему та не було створено нову систему державного управління. Під час цього переходу реальної взаємодії між двома сторонами, не відбувалась оскільки соціально-політична система все ще розвивалася, економіка переходила до ринкових принципів, а громадянське

суспільство, яке має функціонувати для забезпечення зворотного зв'язку та полегшення взаємодії з урядом, тільки формувалось.

До кінця ХХ ст. домінуючою моделлю відносин суспільства і держави був патерналізм. Однак стало зрозуміло, що цей підхід був неефективним, дорогим і нечутливим до мінливих потреб і бажань громадян у сучасну демократичну та інформаційну епоху. Оскільки люди дедалі більше прагнули участі в державних справах, швидкого доступу до державних послуг і зручного доступу до інформації, стало зрозуміло, що стара модель більше не відповідає сучасним тенденціям. Ці зміни були частково зумовлені новою державною політикою у сфері інформатизації.

Динамічний розвиток інститутів публічного управління став необхідною відповіддю на сучасні виклики. Економічні, соціальні, політичні та екологічні явища змушують нас шукати та впроваджувати нові методи управління суспільством і владою. Охоплення цього напрямку має вирішальне значення для процвітання системи державної влади та місцевого самоврядування.

У найзагальнішому вигляді, такий процес являє собою тенденцію зміни акцентів державного управління від держави (її органів і представників), як суб'єкта управління, до населення або окремих груп населення, як об'єкту управління, до залученості останніх у сам процес вироблення, прийняття та реалізації рішень. Засобами залучення служать принципи транспарентності, партисипативності (залученість громадськості, самих громадян в технології управлінського впливу), створення нових інститутів для представлення інтересів окремих груп і верств суспільства та інші технології [1, с. 36].

Взаємодія – досить емне і складне поняття, тому закономірним є різноманіття його визначень. Одні автори трактують його як процес узгодження і взаємного врахування різних соціальних інтересів [6]; інші – як взаємообумовлений процес впливу одних соціальних груп на інші [25, с. 18]; треті – як керований процес реалізації зв'язків, який будується на базі

загального і особистого [31, с. 67]; четверті – як об'єднання зусиль взаємодіючих сторін для вирішення того чи іншого питання, організацію спільних дій [49, с. 49].

Протягом усього розвитку наукової думки дослідників цікавили відносини між суспільством і державою. Держава, будучи особливим інститутом із значною часткою автономії від суспільства, має спроможність служити основною системою управління. Теорії, що стосуються взаємодії суспільства і держави, можна розділити на дві групи:

1) теорії протистояння: припускають, що інтереси держави і суспільства часто протистоять один одному. Держава з її вищими ресурсами та організаційною владою зазвичай відіграє примусову та домінуючу роль. Ця динаміка часто відображається на політичному житті, де можуть виникати тоталітарні чи авторитарні режими. У сфері комунікації також можуть застосовуватися цензура, придушення інформаційних свобод, державний контроль над засобами масової інформації, а також установами пропаганди та агітації. У цих суспільствах спілкування має тенденцію бути одностороннім або монологічним за своєю природою.

2) теорії співробітництва: стверджують, що інтереси суспільства і держави збігаються. Іншими словами, держава функціонує як засіб вираження та узгодження інтересів різних соціальних груп, що досягається шляхом двостороннього, діалогічного спілкування. У цьому сценарії держава враховує запити та реагує на виклики суспільства, а не лише привілейованих верств. Важливо зазначити, що «співпраця» мається на увазі у широкому сенсі, водночас визнаючи можливість окремих суб'єктів політичного життя брати участь у конфронтації. Тому до групи теорій співпраці можна також віднести плюралістичні теорії, в яких держава є посередником у конфліктах між групами інтересів.

На практиці різноманітні моделі та форми взаємодії держави та суспільства реалізуються полюсами двох протилежних підходів. Зміцнення державної влади не обов'язково призводить до обмеження громадянського

суспільства та свободи особистості. Дихотомія між державою та суспільством стає очевидною, коли держава стає суб'єктом, схожим на корпорацію, відокремленим від суспільства, якому вона призначена служити.

Науковці виділяють три різні стадії взаємодії між державою, та громадськістю. Ці методи включають кооптацію, репресії та легітимацію [161, с. 47].

Склад суспільства можна розділити на три чіткі категорії: інсайдери, які є елітними групами, які утримують владу, аутсайдери, які протистоять інсайдерам, і електорат, який складається з широких верств населення. Кооптація, у сенсі спілкування, передбачає отримання зворотного зв'язку від суспільства через різноманітні формальні та неформальні канали, які ініціюються державними органами. Це й контрольовані громадські рухи, асоціації тощо. Однак важливо зазначити, що це не стосується демократизації, оскільки створені форми взаємодії не мають автономії, а натомість покладаються на державу для свого існування. Однак вони дозволяють відслідковувати суспільні настрої. З іншого боку, репресія – це стратегія комунікативної взаємодії, яка передбачає застосування цензури, обмеження інформаційних прав і свобод та впровадження покарання за порушення цих обмежень. Мета репресій – обмежити інакомислення та запобігти поширенню опозиційних і небезпечних думок та ідей. Хоча легітимація має ту ж мету, що й репресії, різниця між двома стратегіями полягає в їхніх методах: примус проти переконання.

Таким чином, говорячи про взаємодію органів публічного управління та громадськості, маються на увазі наступні актори: державні органи; структури громадянського суспільства, асоціації та групи інтересів; засоби масової інформації; окремі громадяни. ЗМІ включені в даний перелік через те, що є потужним засобом впливу на громадську думку, отже, є одним з важелів політичної влади. Залежно від характеру поширення інформації в соціальній системі в цілому та її доступності, включеності акторів в процес

прийняття рішень, обліку різних думок та інтересів, а також типу організації взаємодії акторів, можна виділити наступні категорії концепцій взаємодії:

1. Домінуюча держава, ЗМІ підконтрольні державі, доступ до процесу прийняття рішень можуть мати асоціації та групи інтересів, але не окремі громадяни (за винятком механізму виборів). До таких концепцій віднесемо електоральну демократію;

2. Групи інтересів відіграють значну роль у політичному житті, де їхня конкуренція та співпраця домінують у політичному процесі. Держава функціонує або як неупереджений «арбітр», який сприяє консенсусу, або як окрема група інтересів. Громадськість може бути або пасивним спостерігачем, як за елітаризмом Й. Шумпетера, неокорпоративізмом Ф. Шміттєра чи плюралізмом Р. Даля, або може брати участь у політичному процесі шляхом формування асоціацій, як це видно в дорадчій демократії Ю. Габермас і громадська демократія А. Лейпхарта.

3. Залучення громадян до політичного процесу та прийняття рішень є критично важливим аспектом демократії. Ця участь може відбуватися різними засобами, такими як вільні асоціації, групи інтересів і незалежні засоби масової інформації.

Значний вплив на функціонування органів публічного управління має громадянське суспільство. Основні напрями впливу включають:

1. Вимоги та заходи для захисту прав і свобод громадян та їхніх асоціацій, які визначені у Конституції України та міжнародних правових документах (скарги, пропозиції, петиції), можуть бути ініційовані окремими громадянами або громадськими організаціями.

2. Участь громадян та громадських організацій є важливою у різних аспектах діяльності державної служби. Ця діяльність включає формування та щоденну роботу підрозділів, необхідність прозорості та відкритої діяльності, а також моніторинг та контроль державної служби. Участь громадян та установ також є необхідною у підготовці та проведенні виборів.

3. Участь у демонстраціях, мітингах та страйках, а також у рухах

протесту, пов'язаних з діяльністю державної служби, таких як корупція та бюрократія тощо.

4. Різні групи тиску здійснюють свій вплив на державний апарат з метою досягнення конкретного рішення, яке відповідає їхнім інтересам.

5. Захист законних прав державної служби, включаючи її посадових осіб, здійснюється громадянами та організаціями, пов'язаними з ними.

Основний спосіб, у який суспільство впливає на публічне управління, через легітимно функціонуючу політичну систему. Учасники цієї системи є визнаними державою і можуть здійснювати вплив законними засобами.

Вплив суспільства на публічне управління набуває ще іншої форми через існування неформальних організацій – груп, покликаних здійснювати тиск на владу, лобіювати власні інтереси та досягати своїх цілей. Ці групи мають значний вплив на процес прийняття рішень, включаючи як парламент, фракції та депутатів, так і державний апарат, до складу якого входять державні службовці, покликані виконувати політичні завдання. Інтерпретуючи та реалізуючи ці завдання, державні службовці зазнають тиску та внеску окремих осіб і груп громадянського суспільства, які мають особистий інтерес у конкретних державно-адміністративних рішеннях.

Встановлення взаємної довіри між державою і суспільством є недосяжним, якщо населення залишається в невіданні щодо, процесу походження та обґрунтування державних рішень.

У зв'язку з цим зберігає своє значення наукова і практична проблема пошуку оптимальних форм взаємодії органів публічного управління з громадськістю.

Характер взаємодії між індивідами може приймати різні форми залежно від їхніх політичних переконань, дій та рівня залученості [20, с. 130]. Співпраця є однією з таких форм, коли люди працюють разом для досягнення спільних цілей і активно підтримують один одного. З іншого боку, протистояння – це коли люди чинять опір один одному. Уникнення взаємодії є іншою формою, коли одна сторона вирішує триматися подалі від

участі, а інша працює над досягненням індивідуальних або спільних цілей. Політична взаємодія включає також односпрямовану взаємодію, коли одна сторона перешкоджає досягненню цілей іншої, а інша уникає взаємодії з першою.

Аналізуючи взаємовідносини між органами публічного управління та громадськістю, можна виділити різні форми взаємодії як такі, що мають особливий пріоритет. Ці форми вирізняються не лише своїми унікальними характеристиками, а й специфічними проблемами, які виникають при їх реалізації в процесі розвитку та діяльності громадських об'єднань.

Оцінюючи практичні форми взаємодії органів публічного управління з громадськістю, важливо визнати важливість контактів представників публічного управління з лідерами громадських об'єднань, організацій, громадсько-політичних рухів, релігійних громад тощо. Цей особливий тип взаємодії, завдяки своїй послідовності, став першочерговим у сфері державного управління.

Історична норма плебісцитної демократії вплинула на інші традиційні методи взаємодії між публічним управлінням та громадянами. Один із таких методів передбачає використання опитувань громадської думки, широко відомих як плебісцити, для оцінки діяльності посадових осіб, рішень органів державного управління та місцевого самоврядування відповідно до національного законодавства. Хоча різноманітні варіанти плебісцитів існували з давніх часів, їх ефективність у вітчизняній практиці обмежена та не обов'язкова. Вони використовуються в основному на місцевому рівні і мають лише рекомендаційний характер, слугуючи для донесення вимог громадської думки до органів публічного управління.

Варто зазначити, що перераховані вище взаємодії передусім стосуються безпосереднього спілкування громадян або їх представників з адміністративно-управлінськими суб'єктами. У вітчизняних умовах колективістські цінності, які глибоко вкорінені в політичній культурі, сприяли стабільному пріоритету спільноти над індивідуалізмом. У зв'язку з

цим особливо важливу роль відіграють правові та організаційні способи взаємодії органів публічного управління з групами громадян, об'єднаннями та громадами.

До таких відносять: зустрічі з громадськістю, публічні слухання, управлінське консультування, громадську експертизу, переговори і посередництво, з'їзди громадських і суспільно-політичних об'єднань, асоціацій, професійних спілок.

Оцінюючи зміст різноманітних варіантів комунікації між владою та громадянами в сучасній Україні, стає очевидним зростання використання імітаційних та фіктивних форм взаємодії між державою та громадськістю.

Було помічено, що публічні збори справляють враження «участі», але не відображають справжньої «залученості» до публічного управління. Скликання зборів, конференцій (у тому числі делегатських) і зборів не завжди є ефективним для того, щоб громадськість справді впливала на рішення, які приймає влада. Цьому питанню сприяє кілька факторів. До них належать неадекватність політико-правового механізму реагування влади на занепокоєння громадськості, проблема точного представлення поглядів різних місцевих громад через громадських активістів, а також схильність місцевих керівників віддавати перевагу лояльності залежним від влади категорій та груп населення, ніж справжній громадянській активності [25, с. 47].

Публічні слухання не обмежуються лише представницькими органами та їхніми апаратами, а вважаються одним із найважливіших засобів участі громадян та організацій у прийнятті рішень. Слід підкреслити, що публічні слухання також можуть бути ініційовані органами публічного управління, і іноді їм доручено консультуватися з громадськістю для процесу прийняття рішень. Крім того, необхідно підкреслити, що не лише влада може скликати громадські слухання, а й звичайні громадяни, а також громадські організації заохочуються до цього.

Практика управлінського консультування зараз переживає процес

реформування, метою якого є сприяння демократизації. Однак проблема полягає у виборі найбільш ефективних методів управлінського консультування. Одним з можливих рішень є створення консультативних органів у публічному управлінні, які взаємодіють з інститутами громадянського суспільства. Такий підхід може виявитися ефективним для досягнення бажаних результатів:

- створення робочих груп співпраці з інститутами громадянського суспільства;
- інтеграція представників інститутів громадянського суспільства в консультативні ради при органах державної виконавчої влади є важливим моментом;
- створення громадських рад, які контролюють виконання цільових програм;
- забезпечення доступу громадських неприбуткових організацій до конкурсних процедур щодо використання бюджетних коштів та пов'язаних з цим питань.

Потенційним рухом вперед може бути впровадження консультативних рад в органах публічного управління, які мали б надавати рекомендації з конкретних проблем та охоплювати б широкий спектр груп населення для забезпечення повного представництва.

Практика громадської експертизи набуває все більшого значення в рамках організаційно-правових структур, які дозволяють громадянам брати участь у публічному управлінні. Це включає перевірку рішень виконавчої влади. Екологічні громадські об'єднання мають право пропонувати своїх представників для участі в державній екологічній експертизі, проводити громадську екологічну експертизу (які набувають обов'язкового характеру після погодження з суб'єктами державної експертизи), вимагати призначення державної екологічної експертизи, зокрема.

Останнім часом поширилася практика проведення незалежного дослідження запропонованих нормативно-правових актів за участю

громадських організацій.

Для демократизації участі громадян в державно-управлінській діяльності необхідно запровадити нові методи публічних консультацій між органами публічного управління та інститутами громадянського суспільства в Україні. Це передбачає створення механізмів розробки проектів нормативно-правових актів та інших видів рішень, які передбачають вивчення громадської думки та експертизу професіоналів. Рекомендується, щоб усі суспільно значущі рішення, які приймаються органами виконавчої влади, проходили процес громадського обговорення, який передбачає використання громадської експертизи та вивчення громадської (професійної) думки. Наукове співтовариство визнає, що найбільш об'єктивним засобом оцінки управлінських рішень є проведення експертизи через незалежні саморегулювальні організації, центри та інститути тощо.

Вкрай важливо, щоб будь-які питання, пов'язані з підвищенням якості життя громадян, такі як екологічні проблеми, охорона здоров'я, соціальна допомога та підтримка, особиста безпека, були піддані громадському контролю. Це зумовлює необхідність включення обов'язкової громадської експертизи до всіх нормативно-правових актів соціального законодавства.

Органи публічного управління зобов'язані:

- інформувати громадян про підготовку проектів рішень такого роду;
- створювати умови для проведення професійної громадської експертизи;
- доводити до відома громадян результати перевірок та прийняті рішення з урахуванням експертних рекомендацій [233, с. 22].

Переговори, і посередництво. Діяльність виконавчої влади включає багато делікатних тем, які вимагають переговорів і посередництва. Ці неприємні проблеми включають війну, безробіття, бідність, поширеність соціальних хвороб, наркоманію, ВІЛ/СНІД.

Переговори є звичайною практикою, навіть всередині уряду, особливо

коли цілі залучених сторін відрізняються, існує високий рівень недовіри та кілька сторін інвестують у результат. У таких ситуаціях ані спілкування з «ключовими особами», ані скликання зустрічей чи слухань, ані навіть звернення за порадою до рад не можуть дати плідних результатів.

Форми, призначені для отримання громадської підтримки та схвалення, часто використовуються. Органи публічного управління, відповідальні за адміністрування, аналізують звернення громадян і виносять вердикти, а також сприяють організації необхідних зборів, мітингів, протестів та інших масових зібрань. Такі публічні заходи можуть бути організовані як для демонстрації підтримки рішень і дій виконавчих органів, так і для протидії їм.

Державні установи встановили юридичні методи та стратегії, які служать двом цілям. По-перше, вони гарантують право на проведення публічних зібрань як засобу вираження індивідуальних думок і бажань. По-друге, запобігають протиправній поведінці та порушенню громадського порядку під час таких заходів.

Органам публічного управління властива зацікавленість у виявленні запитів, інтересів і думок громадян, незалежно від їхньої позиції з цього питання. Таке оприлюднення завжди корисне для громадськості.

Згідно з конституцією, публічні заходи, організовані громадянами, є предметом законної уваги [99]. Закони, що регулюють ці події, повинні бути чітко визначені та виконуватися.

Формами підтримки органів публічного управління мають бути з'їзди громадських об'єднань, професійних асоціацій, профспілок. Ці з'їзди служать засобом збору та консолідації громадської думки, яка може включати відгуки про рішення та дії виконавчої влади. Під час цих нарад формуються конкретні положення та рекомендації, які виносяться на розгляд виконавчої влади.

Важливо визнати різні типи комунікації, які виникають між органами публічного управління та представниками громадськості, які часто

ініційовані останніми. Таким чином, одним із незамінних методів діяльності громадянського суспільства є ініціативи громадян, самотійно чи групою. По суті, громадяни здійснюють свій громадянський обов'язок, беручи активну, відповідальну та самотійну участь у суспільному процесі, усвідомлюючи таким чином свій статус громадянського суспільства та залучаючись до управління як суспільством, так і державою.

Громадянська участь може проявлятися в різних контекстах, починаючи від політичних кампаній і закінчуючи ініціативами розвитку громади. Також громадянська активність характеризується апатичним підходом до гострих проблем суспільства [233, с. 24]. Ключовим чинником, який спонукає до громадянської активності, є поєднання інтелектуальної та орієнтованої на дії участі, що сприяє розвитку соціальних і політичних зв'язків у громаді. Завдяки взаємодії люди сприймають себе як невід'ємну складову спільноти, тим самим зміцнюючи громадянську активність. Громадянська участь служить інструментом для просування демократичних цінностей, таких як рівність і чуйність. Можна також стверджувати, що громадянська активність сприяє накопиченню соціального капіталу, який стосується ресурсів, які окремі особи чи групи отримують від мереж спільних знайомств, визнання та співпраці. Метою політичної участі є заохочення людей до дій під час процесу прийняття публічних рішень.

Громадянська активність служить каталізатором соціальної участі громадян і є формою суспільної діяльності, яка спрямована на досягнення соціальних інтересів. Це фундаментальний аспект громадянського суспільства і являє собою прояв розумних і цілеспрямованих дій людей, враховуючи різноманітні чинники, такі як усталені норми та правила, розвиток соціальних інститутів і тенденції моди, а також технологічний прогрес. М. Бондаренко стверджує, що запровадження нових видів участі розширило коло дій для ініціативних громадян [19]. Поява мережі «Інтернет», та віртуальної реальності призвела до створення нових форматів громадянської активності, що призвело до поділу соціальної та політичної

діяльності в реальному житті та онлайн. Хоча обидві ці сфери однаково прогресували в Україні протягом тривалого періоду, останнім часом спостерігається зниження громадської активності в реальному житті з поступовим зростанням популярності в мережі «Інтернет».

Інклюзивна громадянська участь вимагає, щоб інтереси всіх верств суспільства були визнані та представлені в політичному процесі, і щоб вони беззаперечно враховувалися під час прийняття рішень. Крім того, це вимагає активної участі громадян у дискурсі та формуванні політичних, соціально-економічних і культурних програм та ініціатив.

Громадянські ініціативи є однією з найважливіших форм громадянської активності. У країнах із усталеними демократичними системами участь громадян може компенсувати неефективність системи представництва в реалізації спільних інтересів, забезпеченні громадянської рівності та наданні доступу до політичного впливу. Однак важливо визнати, що хоча справжня участь громадян може створити громадянський контроль і партнерство через такі ініціативи, як громадські та експертні ради та спільні робочі групи, уряд часто імітує участь громадян або просто інформує громадян [88, С. 110]. Участь громадян особливо важлива для вирішення місцевих питань, таких як охорона здоров'я, працевлаштування, екологічні проблеми та освіта, які іноді вислизають від політичних лідерів та державних чиновників. Децентралізація влади відбувається, коли громадяни беруть на себе відповідальність за прийняття рішень, а не тоді, коли ті, хто має владу, вирішують відмовитися від неї.

Однією з найважливіших форм громадянської активності в демократичному суспільстві є участь у виборах через голосування. Це чітке вираження громадянства як політичної позиції, яка передбачає свідомий інтерес до соціальних і політичних справ. Участь у політичних кампаніях під час виборів може мати більш значний вплив на результат. Як такі, масові демонстрації під час виборів можуть привернути увагу ЗМІ та вплинути на політичні рішення [200, с. 31].

Наявність Закону України «Про звернення громадян» [176] суттєво впливає на взаємодію органів публічного управління з громадськістю. Інститут звернень громадян до органів влади функціонує як безпосередній засіб участі громадян в управлінні, вирішенні суспільних і державних справ, а також відновлення та захисту своїх порушених прав. Звернення є важливим джерелом інформації для органів влади, дає цінне розуміння проблем економічного, державного та соціально-культурного розвитку, а також суспільних процесів, що відбуваються. Основним завданням цього інституту є забезпечення практичного механізму реалізації громадянами права на звернення до органів публічного управління [104]. Право на оскарження є ефективним засобом попередження та усунення ймовірних порушень закону, слугуючи одним із основних засобів підтримання правопорядку. Отже, завдання, пов'язані з краудсорсингом та інститутом звернень громадян, схожі, оскільки обидва вони передбачають взаємодію між органами публічного управління та громадськістю.

Органи публічного управління мають низку методів і форм взаємодії з інститутами громадянського суспільства. Один із унікальних методів – це звернення неурядових об'єднань, груп чи громадських активістів. Ці звернення спрямовані на представлення поглядів широких верств населення та місцевих соціальних груп. Хоча вони не є обов'язковими, виконавчо-розпорядчі та представницькі органи виконавчої влади мають використовувати їх для визначення важливих суспільно-політичних питань. Поєднання цієї форми з інформаційними технологіями відкриває великі можливості для органів публічного управління та їх підрозділів для кращого розуміння потреб громадян та отримання своєчасної інформації від громадських об'єднань.

В ідеалі впровадження технологій у взаємодію між органами публічного управління та громадськістю призведе до зменшення відстані між державою і народом нашої країни. Сприяння прозорості та доступності як виконавчої, так і законодавчої гілок влади залишається ключовим

аспектом модернізації вітчизняної демократії.

Поява інформатизації відкрила нові перспективи спілкування, впливу та взаємодії. Ці можливості доступні органам публічного управління та організаціям громадянського суспільства, насамперед через використання засобів масової інформації та величезної мережі «Інтернет». Поняття інформаційного суспільства є основою для теорії інформаційної демократії, яка виступає за поширення та регулювання інформації. У наш час інформація стала цінним ресурсом влади, а управління комунікаційними каналами прирівнюється до контролю над суспільством.

У науковій літературі, що стосується політичної комунікації в мережі «Інтернеті», часто використовуються два основні концептуальні терміни: електронний уряд (е-урядування) та електронна демократія (е-демократія).

Впровадження передових технологій у публічне управління породило концепцію електронного уряду. По суті, це корпоративна інформаційна система, яка функціонує на загальнодержавному рівні. Основна увага приділяється розвитку управлінських навичок і використанню нових технологій для зменшення корупції, підвищення ефективності та підвищення прозорості уряду [159, С. 30]. Електронний уряд спирається на декілька ключових технологій, включаючи комп'ютерні мережі, веб-додатки, мультимедіа, технології ідентифікації та бази даних.

Усі визначення електронного уряду надають пріоритет процедурному аспекту взаємодії державних установ із громадськістю. Ці визначення підкреслюють впровадження та використання інформаційних технологій під час цієї взаємодії, що призводить до підвищення ефективності. Про це свідчить швидше обслуговування, оформлення та видача документів.

За словами С. Кліфта, електронна демократія стосується використання інтернет-технологій для розширення громадянських свобод і надання можливостей індивідам брати участь у дискусіях, незважаючи на їхній соціальний статус чи місцезнаходження [263]. Дослідник розглядає електронну демократію не як нову революційну форму демократії, а як

технологічний прогрес, який може посилити поточний демократичний процес. Подібним чином А. Гронлунд стверджує, що визначення «електронної демократії» має тенденцію зосереджуватися насамперед на технологічному аспекті, а не на демократизації політичного процесу та модернізації інститутів [267, Р. 19]. Ключові характеристики та відмінні риси у своєму дослідженні надають К. Ріллі та М. Лоу:

- різноманітність каналів зв'язку та взаємодії;
- партнерство держави і громадянського суспільства;
- підвищити суб'єктивне усвідомлення того, що означає бути громадянином для кожного учасника громадської дискусії;
- підвищення громадянської свідомості та грамотності через інформацію, освітні матеріали та дискусії;
- прозорий діалог між державою та громадськими групами;
- громадська модерація онлайн-дискусій відповідно до загальноприйнятих норм етики [282].

Ключовою вимогою для розвитку електронної демократії є необмежений і справедливий доступ до інформації для всіх осіб у поєднанні з відкритістю з боку органів публічного управління, так і інституцій громадянського суспільства. Хоча поточні технічні можливості дозволяють повністю реалізувати цю ідею, реалізація ідеалів електронної демократії залежить не лише від технологічних факторів, а й від соціально-політичних обставин та унікальних характеристик кожної конкретної політичної системи.

Обговорюючи взаємодію між органів публічного управління та громадськістю через інтернет, важливо визнати, що цей процес передбачає комунікацію між державним апаратом і конкретною особою чи групою в інституційному полі [19, с. 66]. Важливою складовою цієї комунікації є інфраструктура взаємодії, яка в першу чергу покликана оптимізувати процес і зробити його більш зручним для обох сторін. У сфері уряду та суспільства системи «електронного уряду» та «електронної демократії» є

найбільш релевантними інфраструктурними рішеннями, їхні характеристики можна оцінити відповідно до центральних концепцій мережевого простору (ідеї «web 1.0», «web 2.0» та «web 3.0»).

Після ретельного вивчення впровадження інструментів електронного урядування А. Митко виділяє п'ять основних напрямків взаємодії влади і суспільства в мережі «Інтернет»: 1. Інформаційно-комунікаційна; 2. Публічна; 3. Безпосередня взаємодія. 4. Іміджева. 5. Верифікована [131, с. 22].

Появу наукових робіт, які зосереджені на дослідженні прозорості влади, можна розглядати як форму фахового моніторингу.

Держава відіграє значну роль у моделях взаємодії із суспільством. Вона займає лідируючу позицію з двох основних причин: по-перше, оскільки відповідає за контроль інфраструктури мережі «Інтернет», а по-друге, тому що встановлює правові рамки для взаємодії в мережі. А. Чедвік і К. Мей виділили три типи демократичної взаємодії громадян і держави. 1) надання інформації громадянам; 2) надання громадянам можливостей зворотного зв'язку; 3) партнерські відносини між державою і громадянами, залучення в політичний процес [260].

Простежуваний перехід від різних типів електронного урядування до електронної демократії можна визначити, якщо ці типи розглядати як етапи демократизації взаємодії. А. Чедвік і К. Мей класифікують такі моделі електронної демократії: управлінська модель, консультативна модель і модель участі [260].

Використання інформаційних технологій у публічному управлінні є фундаментальним аспектом моделі управління. Ця модель спрямована на підвищення кількісної ефективності державного апарату шляхом мінімізації бюрократичних процесів, зменшення розміру державного апарату та оптимізації використання часу та ресурсів. Модель управління не потребує кардинального перегляду існуючих функцій держави. Однак вона наголошує на інтеграції сучасних технологій для досягнення своїх цілей.

Хоча держава поширює інформацію серед громадськості через мережу «Інтернет», користувачі інтернету розглядаються як пасивні одержувачі цієї інформації.

Консультативна модель передбачає, що інформаційні технології служать прямим шляхом для громадськості донести свою думку до органів публічного управління, без будь-яких посередницьких «груп інтересів», які можуть спотворити повідомлення. Ця модель розглядає інформацію як цінний ресурс, який може покращити політичне управління, одночасно вирішуючи проблеми населення. Вона охоплює низку взаємодій, від збору основної інформації до квазі-дорадчої форми демократії. Консультативна модель розглядається як крок до досягнення повноцінної демократії участі. Її різні форми включають онлайн-опитування та голосування з конкретних питань, щоб надати громадськості право голосу в прийнятті рішень.

Модель участі передбачає багатовимірний справедливий обмін між громадянами та урядом. У рамках моделі участі інтерактивне залучення є важливим компонентом самої демократії. Форуми, групи інтересів і віртуальні спільноти служать основою для формування громадської думки та політичної активності, тим самим закладаючи основу для активного громадянського суспільства.

Хоча представлені сценарії можуть здаватися демократичними за своєю природою, реальність полягає в тому, що на практиці моделі взаємодії між органами публічного управління та громадськістю, як правило, більш централізовані та негнучкі.

Електронна демократія передбачає участь громадськості у спільному створенні та ухваленні рішень, пов'язаних із соціально-політичними проблемами. Це також включає громадян, які піднімають питання для обговорення, пропонують ініціативи та самоорганізуються за допомогою інструментів мережі «Інтернет».

Одним із критичних аспектів взаємодії між органами публічного управління та громадськості є сприяння урядовим та громадським інтернет-

ініціативам. У таблиці 1.1 подано кілька прикладів таких ініціатив, запропонованих органами публічного управління.

Таблиця 1.1.

Інструменти взаємодії в мережі «Інтернет» ініційовані органами публічного управління [224]

Офлайн взаємодія	Онлайн взаємодія	Учасники взаємодії
Громадські приймальні	Е-приймальні: зворотній зв'язок у соціальних мережах, отримання петицій, листів скарг, пропозицій, через електронну пошту.	Населення
Опитування, вибори, референдуми	Електронне голосування за допомогою електронних засобів,	Населення, громадські організації
Пряма телефонна лінія	Онлайн спілкування через соціальні мережі, онлайн-конференції, онлайн-чати.	Населення, громадські організації
Публікація в засобах масової інформації прийнятих рішень	Розповсюдження офіційних новин на інтернет сторінках; публікації в соціальних мережах	Засоби масової інформації
Звернення керівництва органу публічного управління	Розповсюдження текстових або мультимедійних звернень на офіційних сайтах або в соціальних мережах	Населення, засоби масової інформації
Публічні громадські обговорення, збори	Онлайн-трансляції з можливістю інтерактивної участі, форуми, онлайн-чати	Населення, засоби масової інформації, громадські організації
Прийом від громадян скарг, листів, пропозицій і т. д.	Збір підписів для електронних петицій, прийом листів, скарг, пропозицій через офіційні сайти,	Населення, громадські організації, суб'єкти господарювання
Проведення масових заходів	Онлайн-трансляції масових заходів	Населення, громадські організації
Надання державних послуг	Надання державних послуг через мобільний застосунок, веб портал «Дія»	Населення

Слід диференціювати інституціолізовані та не інституціолізовані форми електронної демократії: до перших віднесемо всі офіційно регламентовані форми участі; до других – стихійні онлайн-спільноти та мережеву активність неформального характеру.

Коли органи публічного управління спілкуються з громадськістю через мережу «Інтернет», має бути три види комунікації: комунікація «зверху вниз», яка складається з проєктів, ініційованих урядом для громадян, комунікація «знизу вгору», яка включає проєкти, ініційовані громадяни та «горизонтальне» спілкування, яке передбачає обмін політичною інформацією між користувачами.

Досліджуючи взаємовідносини між державою та громадянським суспільством, Н. Гаєва виділяє три різні моделі взаємодії: співробітництво, за якого обидва суб'єкти працюють разом як партнери; ігнорування, при якому держава взагалі ігнорує громадянське суспільство; і конфронтація, в якій два суб'єкти активно протистоять. Застосовуючи ці концептуальні рамки до взаємодії в мережі «Інтернет», ми можемо визначити різні сценарії того, як держава та громадянське суспільство можуть взаємодіяти онлайн:

- держава заохочує та ініціює онлайн-практики, які взаємодіють із суспільством;
- ігнорування Інтернет-ініціатив і депріоритезація завдань, пов'язаних з інформатизацією процесів соціальної взаємодії;
- придушення приватної ініціативи, жорсткий державний контроль Інтернет-комунікацій [31, с. 71].

При розгляді різних ситуацій можна виділити три основні моделі взаємодії суспільства і держави в мережі «Інтернет»: домінування держави, партнерство держави і суспільства і нейтралітет держави.

Таблиця 1.2 показує, що громадянські ініціативи охоплюють усі заходи, організовані незалежними користувачами або організаціями громадянського суспільства, незалежно від будь-якої участі органів публічного управління.

Використання даної системи дає змогу ретельно оцінити рівень взаємодії органів публічного управління з громадськістю в мережі «Інтернет». Він може бути використаний у порівняльних дослідженнях і ретельному аналізі закономірностей суспільного розвитку.

Рівень розвитку громадянського суспільства є вирішальним фактором, що визначає ефективність громадських структур та наявність традиції громадського контролю. Це пов'язано з тим, що структури громадянського суспільства відповідають за належне функціонування систем «електронної демократії», а також за висування ініціатив та привернення уваги до конкретних проблем. Крім того, на взаємодію між органами публічного управління та громадськістю в мережі «Інтернет» впливає політичний режим і позиція уряду щодо інтернету. Тому, хоча технології мають потенціал сприяти демократії, вони не гарантують ефективності державно-суспільних відносин.

Таблиця 1.2.

Інструменти взаємодії в мережі «Інтернет» ініційовані громадськістю [30]

Громадянська активність	Онлайн взаємодія	Учасники взаємодії
Колективні звернення, відкриті листи, голосування, петиції,	Збір підписів та голосування в електронному виді	Населення, органи публічного управління
Публічні громадські обговорення	Онлайн-трансляції з можливістю інтерактивної участі, форуми, онлайн-чати.	Населення, представники органів публічного управління
Публікація та інформування про проблему	Соціальні мережі, форуми, онлайн-чати, хеш теги	Населення

Роль громадськості в публічному управлінні в сучасному світі зазнає поступових змін. Актуальною метою науки державного управління є «розвиток» знань і методів, які сприяють сталому партнерству між органами публічного управління та громадськістю. Метою участі громадськості є впливання гуманістичного аспекту в «технічні» функції органів публічного управління.

Ефективна співпраця між органами публічного управління та широким населенням, що передбачає вдосконалення методів і систем, залежить від основних інституційних вимог. Ці вимоги складаються із

значного рівня демократичних свобод і прав, підкріплених постійною урядовою стратегією, яка забезпечує здатність громадян до самоорганізації для захисту спільних цілей та інтересів.

1.3. Механізми взаємодії органів публічного управління з громадськістю

В даній роботі ми пропонуємо дослідити структуру та зміст таких основних механізмів взаємодії органів публічного управління з громадськістю, як механізм громадського контролю, партисипативний механізм, механізм краудсорсингу та інформаційно-комунікаційний механізми.

Потрібно відзначити, що спочатку поняття механізму застосовувалося в технічних науках, позначаючи систему тіл, призначену для перетворення руху одного або декількох тіл в необхідні руху інших твердих тіл зазвичай в механізмі є одна вхідна ланка, яка отримує рух від двигуна, і одна вихідна ланка, поєднане з робочим органом машини або покажчиком приладу [248, с. 25].

Перехід терміну «механізм» в інші науки пов'язують з ім'ям Г. Гегеля [34], вперше використав його не в рамках опису матеріальних об'єктів, а з філософської точки зору.

Першим пропонуємо розглянути механізм громадського контролю, який будучи фактично за своїм функціональним призначенням інститутом громадянського суспільства, виконує також роль однієї з найважливіших концептуальних ознак громадянського суспільства, і являє собою в найширшому розумінні основну форму участі громадськості у діяльності держави.

Незаперечним фактом є те, що громадський контроль є важливою структурною складовою культурно розвиненої держави в правовому контексті. Проте так само незаперечно, що цей механізм може ефективно

діяти лише в межах громадянського суспільства, оскільки він є його невід'ємною частиною. Принцип обов'язкового громадського контролю є загальноновизнаним у міжнародній правовій системі як фундаментальний елемент демократичних суспільств.

За словами О. Новікова, під громадським контролем розуміють цілеспрямовані дії уповноважених інституцій громадянського суспільства та окремих громадян щодо забезпечення відповідності діяльності державних суб'єктів нормативно-правовим вимогам. Виявлені відхилення потім коригуються шляхом звернення до уповноважених державних органів або шляхом висловлення громадської думки [146, с. 62].

У сучасній науковій літературі більшість дослідників сходяться на думці, що громадський контроль – це діяльність, яка в першу чергу здійснюється інститутами громадянського суспільства та окремими громадянами. У зв'язку з цим його справедливо називають громадським контролем. Завданнями громадського контролю є перевірка дотримання органами публічного управління сучасних норм законодавства, а також усунення виявлених правопорушень.

Суб'єкти громадського контролю можуть виступати в різних формах, наприклад, окремі громадяни або об'єднання. Однак вони не мають владних повноважень у діяльності і повинні покладатися на відповідні державні органи чи формування громадської думки. Важливо зазначити, що органи публічного управління не можуть бути суб'єктами громадського контролю. З іншого боку, громадянський контроль представляє прями інтереси громадян, соціальних груп чи громадських об'єднань у всіх сферах життя [136, с. 161].

Основною функцією громадського контролю є налагодження ефективної комунікації між суспільством і державою. Громадський контроль здійснюється через комплекс заходів, які ініціюються громадянами з метою підвищення якості законодавчих актів, рішень і дій, що здійснюються органами публічного управління. Успішність управління

громадським контролем залежить від успішної діяльності державних організацій, установ та органів державної влади. Крім того, другорядною метою громадського контролю є виявлення будь-яких розбіжностей у місцевому законодавстві порівняно з загальновизнаними нормами права.

Цілі громадського контролю носять двоякий характер:

- дотримання прав, свобод і законних інтересів громадян під час здійснення державної діяльності;

- підтримання нормативно встановлених механізмів, які забезпечують професійну підтримку здійснення державної влади на рівні, що відповідає потребам і волі суспільства та його головних суб'єктів – громадян [38, С. 45].

Визначаючи підзвітність, важливо не покладатися лише на загальноприйняте поняття відповідальності. Необхідно також брати до уваги психологічне розуміння громадянських обов'язків, що стосуються як керованої, так і правлячої сторони в правових відносинах.

Для досягнення цілей, окреслених вище, вкрай необхідно встановити точне та однозначне визначення завдань, покладених на органи громадського контролю:

- дотримання нормативних актів державними органами підлягає їх контролю.

- здатність наглядати за дотриманням законів і правових норм, встановлених державними установами;

- управлінські рішення щодо організації та здійснення діяльності державних органів підлягають перевірці на їх доцільність.

- до компетенції контролю належить дотримання заборон і правил, встановлених для державних організацій, а також забезпечення службової дисципліни, своєчасне і якісне виконання державними установами покладених на них обов'язків.

- важливою є сфера контролю за добром, розстановкою та підвищенням кваліфікації кадрів у державних органах.

- здійсненням контрольних заходів забезпечується захист прав і свобод громадян, які гарантуються законом.

Необхідно визнати важливість наявності структурованої системи громадського контролю для того, щоб демократія процвітала в будь-якій країні. Хоча громадський контроль може створити певні труднощі, він допомагає налагодити продуктивний канал зв'язку між керівними органами та населенням держави, що призводить до отримання цінного зворотного зв'язку.

Під методом контролю розуміють засоби впливу суб'єкта громадського контролю на об'єкт контролю з метою досягнення заздалегідь поставлених цілей. Цей вид впливу є однією з кількох функцій управління, а саме контролю з боку соціальної структури.

Громадський контроль, на відміну від державного, не має повноважень і натомість здійснюється більш демократично. Його метою є захист законних інтересів, свобод і прав як громадян, так і організацій. Отже, основним способом контролю в цьому контексті стає самоврядування, яке перетворює громадян та громадські об'єднання з простих об'єктів контролю на активних суб'єктів. У правовому полі громадяни та їхні установи беруть на себе відповідальність контролювати діяльність органів публічного управління та приймати рішення на основі їх висновків. Самоврядування спирається на волю та розсуд громадянина чи громадського об'єднання вступати у відносини контролю, тоді як для органів державного контролю участь є обов'язковою [107, с. 113]. Метод самоврядування не є директивним чи обов'язковим, а має ініціативний характер. Після проведення контрольних заходів, як правило, звертаються до відповідних державних органів для подальших дій. Коли використовується самоврядування, громадська думка відіграє вирішальну роль, виступаючи як продовження контрольної діяльності. Хоча це не є прямою формою контролю, громадська думка є засобом примусу. Результати контрольних заходів використовуються для формування

громадської думки, яка може бути як позитивною, так і негативною. Громадська думка займає позицію схвалення або осуду щодо дій органів публічного управління, аналізуючи їх насамперед з моральних позицій.

Можна виділити кілька відмінних характеристик громадського контролю. По-перше, він не має владно-правового аспекту і не є обов'язковим. Крім того, до цього процесу не можуть бути залучені органи публічного управління та громадськістю. Нарешті, громадський контроль здійснюється від імені громадськості та окремих громадян.

Як система, громадський контроль має ряд специфічних ознак:

- функціонує як форма управління суспільством та його різними інститутами шляхом об'єднання інтересів і потреб усіх членів суспільства в єдину управлінську волю.

- її основною функцією є збалансування інтересів різних соціальних груп та запобігання конфлікту інтересів

- є засобом координації та об'єднання зусиль суспільства для вирішення нагальних проблем.

- громадський контроль є об'єктивною і непорушною силою в кожному суспільстві та одним з основних його інститутів [64, с. 113].

Здійснення громадського нагляду повною мірою здійснюється через конкретні форми нагляду, які охоплюють методи та засоби здійснення такого нагляду. Хоча термін «форма контролю» часто використовується в правовому контексті, немає консенсусу щодо його точного формулювання та визначення як у науковій, так і в практичній літературі.

Вираз зовнішнього контролю в діях його суб'єктів, спрямованих на досягнення цілей контрольної діяльності, прийнято називати формою громадського контролю. У науковій літературі немає єдиної думки щодо визначення та класифікації цих форм. Більшість авторів до форм контролю відносять перевірку, ревізію, заслуховування звітів, запитів, вимог, аналіз документів і звітів та ін. [146, с. 64].

Для повного розуміння процесу громадського контролю необхідно

визнати його особливим видом процесуальної діяльності. Існують різні методи для розділення фаз контролю як просторово-часових якостей цього явища. Завдяки ретельному аналізу стало очевидним, що існують чіткі етапи процесу контролю органів державної влади із залученням державних структур:

- 1) встановлення нормативних стандартів функціонування адміністративних органів;
- 2) самоврядування об'єкта управління;
- 3) моніторинг стану об'єкта управління;
- 4) корекція відхилень від встановлених стандартів
- 5) оцінка ефективності контролю.

Початкову фазу громадського контролю можна визначити як встановлення стандартів функціонування об'єкта контролю. Цей етап має дві мети. По-перше, це дати державним службовцям чітке розуміння поведінки, яка від них очікується, або, навпаки, дій, які вважаються порушенням, що призведе до покарання. По-друге, необхідно конкретизувати обов'язки, які мають входити до компетенції органів контролю, а також обмежити їхнє втручання цими обов'язками.

У процесі контролю другим етапом є самоконтроль, який передбачає добровільне дотримання органами публічного управління та їх персоналом встановлених стандартів діяльності. Ця стадія контролю вимагає від осіб самоконтролю, який корениться в їхньому розумінні закону, правовій культурі та відчутті позитивного правового обов'язку.

Основною стадією громадського контролю виступає моніторинг. Моніторинг – це безперервне спостереження за процесом, щоб визначити, чи відповідає він бажаному результату. Основним практичним призначенням моніторингу є надання інформації для громадського контролю в різних сферах діяльності органів публічного управління.

У нашому розумінні моніторинг як стадія громадського контролю передбачає безперервний (або періодичний) процес перевірки, оцінки та

прогнозування дій державних службовців, а також оцінювання стану законодавства та виконання законів у своїй сфері. відповідальності.

Для збору та аналізу даних використовуються різні методи громадського моніторингу, включаючи, але не обмежуючись: спостереження та активне залучення, проведення опитувань та обговорень, посилення на актуальну статистику та вивчення загальнодоступної інформації щодо дій та звітів органів публічного управління.

Важливо, щоб усі суб'єкти, залучені до громадського контролю, інтегрували моніторинг як важливий компонент своїх процедур контролю надалі. Якісний моніторинг служить основою для створення та виконання заходів з коригування та виправлення. Метою цього етапу є не лише визнання та усунення порушень прав і свобод як окремих осіб, так і організацій у сфері публічного управління але й заохочення позитивної поведінки.

Кінцева стадія контролю передбачає оцінку його ефективності. Ця оцінка призначена для оцінки всього спектру контрольної діяльності суб'єктів громадського контролю, а також її оптимізації (контролю за контролем). Його суть полягає в намаганні керівництва громадської структури оцінити ефективність контролю. Ми вважаємо, що ефективність контролю можна визначити за допомогою різних критеріїв, включаючи оперативність контролю, ступінь досягнення цілей контролю, рівень понесених витрат, якість контролю та задоволеність тих, хто контролюється.

Наступним механізмом взаємодії органів публічного управління з громадськістю розглянемо партисипативний механізм.

Для вирішення питань, які ні суспільство, ні влада самотійно не можуть вирішити, замість представницької демократії потрібні механізми взаємодії органів публічного управління та громадськості. Бажання держави зважати на думку суспільства – не єдиний чинник. Найчастіше держава не має необхідних інтелектуальних, інформаційних чи інших ресурсів для

вирішення конкретних проблем. Однак ці ресурси є в громадських організаціях, бізнесі та незалежних ЗМІ. Використання цих ресурсів для вирішення важливих проблем суспільства відповідає довгостроковим інтересам як держави, так і суспільства.

Публічне управління зарубіжних країн використовує партисипативний механізм як складну систему взаємодії влади та громадськості через прозорі інструменти та механізми діяльності. Одним із найважливіших трендів сучасного публічного управління є залучення громадян до процесів прийняття рішень. У сервісній моделі державного управління ефективність залежить від задоволеності громадян результатами. Впроваджуючи партисипативні технології, органи публічного управління можуть враховувати думку населення для досягнення суспільно значущих результатів. Отже, громадяни можуть безпосередньо впливати на прийняття управлінських рішень в публічного управління, а також притягувати їх до відповідальності.

До 2014 р. використання партисипативного механізму в публічному управлінні в Україні перебувало на стадії зародження. Отже, стосовно вітчизняного публічного управління партисипативний механізм можна визначити як набір принципів, форм і методів, які державні органи використовують для організації та розширення скоординованої взаємодії з громадянським суспільством (та бізнесом), спрямованої на сприяння відкритому обміну інформацією, активну участь в населення (у різноманітних методах і формах) у формуванні та виконанні державних рішень, сприяння більш активній участі у стратегіях протидії корупції та перевірці органів виконавчої влади.

В епоху реформ питання зміцнення та розвитку партисипативних відносин між органами публічного управління та громадськістю стає все більш актуальним і спрямоване на створення ефективної системи публічного управління, яка задовольняє вимогам сучасності.

Аналізуючи вітчизняні наукові джерела, стає очевидним, що

словосполучення «партисипативний механізм», вживається в багатьох галузях, таких як економіка, політика, юриспруденція, причому в кожній галузі існує значна кількість визначень цього поняття.

Більшість економістів описують партисипативний механізм у термінах управління в бізнес-сфері. Цей механізм передбачає залучення працівників до управління своєю компанією за допомогою різних методів участі. Ці методи включають участь персоналу на всіх рівнях організації у встановленні корпоративних цілей, у прийнятті рішень, а також в аналізі та вирішенні проблем. Крім того, це включає участь працівників у власності компанії-роботодавця, що сприяє почуттю причетності серед персоналу та підвищує їхню зацікавленість у результатах колективних зусиль [250, с. 21].

Політологи, вивчаючи партисипативні відносини в політичному управлінні, розглядають партисипативний механізм як сукупність методів активної участі максимально широкого кола громадян у політичному процесі в сучасних умовах з метою побудови реального громадянського суспільства та ефективного розвитку всіх сторін суспільного життя країни, адекватного викликам і запитам сучасного світу.

Юристи визначають партисипативний механізм як засіб втілення ідеалів народовладдя за допомогою серії заходів, які сприяють співпраці між органами публічного управління та громадськістю. Ці заходи включають реалізацію законотворчої ініціативи громадян, активну участь у публічних слуханнях, розгляд звернень громадян [247, с. 149].

Соціологи в цілому використовують термін «партисипативний механізм» для опису сукупності технологій взаємодії керівника і підлеглого (групової поведінки), спрямованих на розвиток рівноправного діалогу між ними, підвищення ефективності управління соціальними системами через демократизацію основних сфер життя суспільства (політичної, економічної, духовної).

Багато психологів, які досліджують тему організаційної комунікації та її оптимізації, вивчають «партисипативний механізм» [71, с. 25] та

розглядають розвиток партисипативних відносин з метою формування підприємливості управлінського персоналу, вирішення проблем, пов'язаних з мотивацією та організаційною культурою.

Розглядаючи краудсорсинг з точки зору публічного управління, деякі автори описують його як інструмент партисипативного механізму, який дає змогу процвітати творчому потенціалу працівників, а також полегшує оцінку колективних зусиль. Згідно з їхньою точкою зору, краудсорсинг передбачає громадську експертизу проектів рішень публічної влади, які впливають на добробут значної частини населення [56, с. 120].

На нашу думку швидкий розвиток і посилення краудсорсингу в усьому світі призвів до його визнання як автономного способу взаємодії органів публічного управління з громадськістю. Краудсорсинг у сьогоdnішньому вигляді передбачає прийняття управлінських рішень шляхом врахування громадських настроїв, вирішення поточних проблем і підвищення довіри громадськості до публічної влади.

Слово «краудсорсинг» (від англійських слів «натовп» («спільнота», «безліч») і «аутсорсинг») як термін вперше в сучасній історії застосував в 2006 р. журналіст Дж. Гоуї [274]. Він дає два визначення краудсорсингу:

1. Передача роботи від працівника, призначеного для виконання завдання, невизначеному колу осіб у формі відкритого тендеру.
2. Застосування принципів відкритого коду в інших сферах, окрім програмного забезпечення [273].

Під краудсорсингом розуміється:

- колективний інтелект, групове мислення, що використовує мудрість мільйонів людей для вирішення завдань будь-якої складності та характеру [85];
- залучення необмеженої кількості людей ззовні організації в будь-який проект на користь конкретної компанії [56];
- спроби залучити людей до обговорення та збору ідей [232];
- соціально значущі завдання вирішуються зусиллями багатьох

волонтерів, які часто координують свою діяльність за допомогою ІТ [291].

Концепція краудсорсингу базується на передумові залучення громадськості, без будь-якої винагороди, або за символічну винагороду, до вирішення певного завдання, надаючи їм можливість представити свої ідеї та рекомендації.

Краудсорсинг передбачає попередній громадський контроль над адміністративними рішеннями, які стосуються великої кількості мешканців країни чи міста. Цей метод, який враховує громадську думку при прийнятті адміністративних рішень, сприяє швидкому та ефективному вирішенню всіх існуючих проблем і в кінцевому підсумку зміцнює довіру до органів державної влади [85].

Основні цілі використання краудсорсингу органами публічного управління включають узгодження державних рішень з інтересами різних груп населення, підвищення рівня довіри до органів державної влади та місцевого самоврядування, а також до виконуваних ними рішень, отримання оптимальних результатів в управлінні при мінімізації використання ресурсів, вирішення нагальних проблем і встановлення майбутніх цілей, забезпечуючи неупереджену оцінку діяльності державних установ, сприяючи покращенню якості життя та підвищенню рівня задоволеності громадян послугами, що надаються державою.

Для громадськості, основні цілі використання краудсорсингу, включають покращення якості їхнього життя, забезпечення того, щоб урядові рішення відповідали цінностям, цілям, та потребам населення, формулювання однозначних орієнтирів взаємодії влади та суспільства, а також контроль за їх виконанням. Крім того, він спрямований на сприяння більшій участі громадськості в процесі прийняття адміністративних рішень, встановлення ефективного громадського контролю для запобігання необґрунтованому витрачання бюджетних коштів та сприяння більш відвертій, прозорій, підзвітній та доступній діяльності органів державної влади. Цей підхід також робить наголос на вільному обміні інформацією та

наданні першокласних державних послуг.

Необхідність використання механізму краудсорсингу в публічному управлінні переплітається з розвитком сучасних інформаційних і комунікаційних технологій, а також поширенням соціальних мереж і різноманітних онлайн-платформ для дискурсу.

Практика краудсорсингу надає органам публічного управління можливість приймати більш обґрунтовані рішення щодо управління містом, регіоном чи країною. Це досягається шляхом залучення громадськості до вирішення питань, що стосуються її інтересів, надання їй можливості висловити свої думки, пропозиції, вимоги. Використання технології краудсорсингу є особливо корисним при отриманні відгуків громадян для вдосконалення правових актів. Такий підхід дозволяє перейти від традиційної практики простого коментування до більш активного залучення громадян до розробки проектів нормативних документів. Таким чином громадяни можуть безпосередньо працювати над текстом конкретного нормативно-правового акту.

Широке використання технологій краудсорсингу в публічному управлінні на всіх рівнях і етапах прийняття рішень дозволяє використовувати переваги, які пропонують комунікаційні та інформаційні можливості XXI ст. Завдяки цьому можна підвищити прозорість, відкритість і підзвітність діяльності органів публічного управління, водночас об'єднавши населення заради спільних цілей. Такий підхід сприяє створенню обставин, що дозволяють виявляти громадську ініціативу, і сприяє налагодженню ефективних каналів комунікації з активними громадянами, які прагнуть зробити внесок у розвиток своєї країни, регіону чи міста.

Визначення краудсорсингу, який використовує сучасні ІКТ та Інтернет, можна сприймати як різновид електронної участі громадян. Поняття «електронна участь» охоплює взаємодію між суб'єктами публічного управління та громадськістю через електронні технології та

мережу «Інтернет». Як правило, активні громадяни ініціюють таку взаємодію, намагаючись безпосередньо вплинути на політичний процес. Крім того, важливо відзначити існування краудсорсингових платформ, які пропонують учасникам можливість взаємодіяти з державними органами та вирішувати конкретні проблеми. На цих платформах особи можуть подавати різні види звернень або «скарги». Враховуючи загальну мету цих проектів, яка полягає в покращенні якості життя в певному регіоні чи місті, ці «скарги» можна розглядати як ідеї, які визначають, що потрібно вирішити для досягнення цієї мети. У результаті необмежена кількість людей генерує ідеї на подібних платформах для досягнення спільної мети, що вказує на те, що ці платформи можна класифікувати як краудсорсингові.

Важливо підкреслити, що краудсорсинг у сфері публічного управління нерозривно пов'язаний із процесом прийняття державних рішень та інтеграцією громадян у цей процес. Основна мета будь-якої краудсорсингової ініціативи полягає в тому, щоб прийняти рішення, яке передбачає активну участь усіх учасників проекту. Прозорість цього процесу прийняття рішень корениться в природі самого краудсорсингу, що вимагає відкритого запрошення від керівника проекту всім учасникам і чіткого завдання, поставленого в прозорій і доступній обстановці.

Розвиток інформаційних технологій неминуче вплинув на сферу публічного управління. Краудсорсинг став життєздатним засобом переходу від вертикальних відносин між державою та громадськістю до більш горизонтального обміну між суб'єктами, створюючи таким чином комфортне середовище для зворотного зв'язку. Інтеграція цієї технології в систему управління контекстуалізована в політичній, соціокультурній та технологічній сферах. Ступінь, до якого краудсорсинг впливає на політичний процес і функціонування органів публічного управління, залежить від визначення його функцій. Дослідник Л. Нікітенко визначила декілька напрямів використання краудсорсингу в системі публічної влади. Це, зокрема, ініціювання соціальних проектів, участь у реальному

самоврядуванні, моніторинг якості раніше прийнятих рішень, кадровий підбір кандидатів до органів державної влади тощо [138, с. 26].

Ми вважаємо, що до цього списку можна включити додаткові категорії. Ці категорії включають волонтерство, краудфандинг як різновид краудсорсингу, ініціативи, які зосереджені на пошуку зниклих безвісти осіб, краудсорсинговий досвід і пряму участь у політичному процесі, а також використання краудсорсингу для оцінювання та голосування з різних питань.

Важливо не лише підкреслити поточні процеси краудсорсингу та розрізнити різні платформи краудсорсингу, а й провести порівняння між цими процедурами та ініціативами краудсорсингу, які зараз виконуються.

Краудсорсинг став дуже затребуваним інструментом у різних аспектах людського життя. Його використання в публічному управлінні продемонструвало його адаптивність для досягнення конкретних цілей. Це підтверджується численними прикладами краудсорсингу, застосовуваного різними рівнями влади. Однак, незважаючи на його популярність, державні органи ще мають максимально використати його потенціал для продуктивності. В основному це пов'язано з тим, що можливості та обмеження цієї технології на сьогоднішній день не були повністю досліджені. Таким чином, у майбутньому є можливість вивести краудсорсинг на новий рівень, досліджуючи його повний потенціал.

Наступним механізмом взаємодії органів публічного управління з громадськістю, ми розглядаємо інформаційно-комунікаційний. На відміну від попередніх механізмів він мало описаний в науковій літературі, що надає нам можливість запропонувати його основні складові.

Враховуючи, що даний механізм може використовуватись в основному органами публічного управління, відповідно вони і є його суб'єктом, а об'єктом впливу – громадськість.

Основними поняттями, що використовуються у даному механізмі є відповідно «інформація» та «комунікація». З поняттям «інформація» тісно

пов'язане поняття «комунікація». Інформація – це те, що передається в ході процесу комунікації. Словник іншомовних слів трактує «комунікацію» як шлях повідомлення і форму зв'язку, як акт спілкування між двома і більше індивідами, заснованого на взаєморозумінні, як повідомлення інформації однією особою іншій або ряду осіб; а масову комунікацію – як процес повідомлення інформації за допомогою технічних засобів – засобів масової комунікації (друк, радіо, кінематограф, телебачення) великим розосередженим аудиторіям [221, с. 357].

У контексті нашого дослідження вкрай важливо підкреслити важливість комунікації органів публічного управління з громадськістю, оскільки будь-які відносини, особливо політичного чи соціального характеру, залежать від комунікаційних процесів. Легітимність і функціональність публічної влади залежать від комунікативних процесів, які відбуваються в суспільстві. Будь-які модифікації комунікаційних процесів призводять до відповідних змін у роботі сучасних інститутів влади. Як зазначає В. Бебик, комунікації мають здатність перерозподіляти рольові позиції влади, суспільства та бізнесу в медіасфері [10, с. 62].

Поява мережі «Інтернет» революціонізувала доступність і кількість суб'єктів управління, докорінно змінивши спосіб комунікації [12, с. 36]. Наразі мережева онлайн-політика стала важливим аспектом запровадження участі громадськості в прийнятті політичних рішень. Як зазначає О. Висоцька, участь в мережі «Інтернет» стала окремою формою політичної активності, яка є одночасно мобільною та організованою [24, С. 10]. Це значною мірою завдяки усуненню географічних, культурних і часових обмежень у мережі «Інтернет», посиленій груповій інтеграції учасників і здатності негайно реагувати на соціальні та політичні проблеми. Інтегруючи мережу «Інтернет» у свою діяльність, органи публічного управління можуть створити можливості для залучення громадян до вирішення проблем та налагодження діалогу між державними установами та населенням.

Електронна участь є продуктом появи мережі «Інтернет» та

подальшого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Її мета – сприяти комунікації між органами публічного управління та громадськістю, щоб враховувати думку громадян під час прийняття рішень щодо політики та управління. Представники громадськості мають можливість висловити свої занепокоєння та запропонувати пропозиції через цифрові платформи. Краудсорсинг, який передбачає участь необмеженої кількості осіб, є цифровою формою участі, яка служить засобом генерації ідей для досягнення спільних цілей.

Впровадження цифрових комунікацій впливає на традиційну сферу політики, що призводить до змін у колективній свідомості та цінностях суспільства. В. Горовий попереджає, що ігнорування цих змін у комунікаційному ландшафті може призвести до того, що державні інституції втратять ефективність та не зможуть узгодити свою діяльність зі стрімким розвитком інформаційного суспільства. Це може призвести до тяжких наслідків, таких як падіння суспільної довіри та зростання протестної активності. Тому для пом'якшення цих ризиків необхідно проаналізувати комунікаційний процес між органами публічного управління та громадськістю [41, с. 158]

Оскільки демократичні суспільства продовжують розвиватися та інформаційні технології стають все більш поширеними у XXI ст., комунікативні аспекти взаємодії публічного управління з громадськістю стають все більш значущими.

Коли система має різноманітну внутрішню структуру та надійні канали зв'язку, вона стає краще обладнаною для відображення зовнішнього середовища, таким чином підвищуючи свою різноманітність та функціональність. Суспільна свідомість і психіка відображають спеціалізовану форму суспільних відносин, яка проявляється у способі взаємодії інформації та комунікації.

Далі ми пропонуємо визначити принципи формування інформаційно-комунікативного механізму взаємодії органів публічного управління та

громадськістю.

Одним із основоположних принципів системного підходу є системність. Цей принцип зумовлює необхідність аналізу особливостей інформаційно-комунікаційного механізму взаємодії органів публічного управління з громадськістю. В. Дрешпак виділив декілька критеріїв, за якими складне утворення можна вважати системою. Ці критерії включають наявність структури, специфічні види зв'язків і відносин між елементами структури, цілісність, наявність мети, механізми управління і самоорганізації, функціонування і розвитку [62, с. 59]. Виходячи з цих критеріїв, першою властивістю системи є зв'язок між середовищем і системою. Система працює в середовищі, відчуваючи його вплив, водночас надаючи свій вплив на середовище. Часто система створюється для зміни властивостей середовища. Наше дослідження зосереджено на сценарії, в якому існує інформаційно-комунікаційний механізм для інформування та зміни стану громадськості, впливаючи на неї.

Формування ефективного комунікаційно-інформаційного механізму базується на двох ключових принципах. Другий принцип стосується доступності інформації, як спеціалізованої, так і призначеної для широкого розповсюдження. Крім того, йдеться про структуру засобів масової інформації, каналів зв'язку та їх матеріального наповнення сигналами. Для досягнення бажаних функціональних властивостей системи необхідна інформаційна взаємодія між різними елементами.

На думку Р. Декарта, ті, хто володіє знаннями та необхідною інформацією, мають владу визначати майбутнє всього світу [50, с. 24]. Таким чином, питання про те, як ефективно використовувати інформацію, у світлі неоднорідного соціокультурного ландшафту та зміни масової свідомості, стає все більш важливим для керівних органів.

Структура суб'єктів та об'єктів визначаються своєю динамічною та нестабільною природою, що ускладнює визначення ідеальних параметрів участі держави в побудові інформаційного суспільства в Україні. У

результаті створення та реалізація політики щодо інформації стає головним напрямком загальної політики держави.

Стійкість є третім принципом створення інформаційно-комунікаційних механізмів. Часто підтримка стабільності розглядається як підтримка форми динамічної рівноваги, яка гарантує підтримку параметрів системи в певному діапазоні, що в кінцевому підсумку забезпечує існування системи. У нашому дослідженні цю рівновагу можна підтримувати в інформаційно-комунікаційному механізмі за допомогою ряду дій, які дозволяють системі адаптуватися до мінливих умов.

Вважаємо, що реалізація принципу громадянського консенсусу є вирішальним кроком до узгодження інтересів суспільства. Цей принцип, схожий на «суспільний договір», властивий демократичному суспільству, визнає існування конфліктів, але замість того, щоб ігнорувати їх, він сприяє випереджаючому аналізу для пошуку ефективних рішень шляхом компромісу. Це також передбачає розробку методів взаєморозуміння та побудови конструктивних стосунків.

Розумною є вимога наймати державних службовців, які спеціально навчені вирішувати завдання, пов'язані з комунікацією та інформацією. Це логічний принцип, який дуже затребуваний.

На нашу думку, головним і найважливішим принципом створення ефективною інформаційно-комунікаційної системи є налагодження діалогу чи соціального партнерства між владою, ЗМІ та громадськістю.

Таким чином нами розглянуті основні складові механізмів взаємодії органів публічного управління та громадськістю, комплексне використання яких може суттєво підвищити ефективність публічного управління.

Висновки до розділу 1

1. Під публічним управлінням мається на увазі це процес реалізації цінностей громадянського суспільства, що спирається на комбінацію

механізмів, ідей і технологій управління не тільки прямого владного впливу, але, більшою мірою, – на принципи полісуб'єктності управління, правила, норми, вироблені самим суспільством і його громадянськими інститутами. Головна мета публічного управління виражається в поліпшенні якості життя громадян тому пріоритетним критерієм ефективності функціонування систем публічного управління різних рівнів є ступінь задоволеності суб'єктів відносин у співвідношенні з витраченими бюджетними коштами. Найважливішим аспектом розвитку системи публічного управління є наявність механізму ефективного зворотного зв'язку та моніторингу громадської думки, а також створення інституційних засад середовища транспарентності в діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування.

З'ясовано, що суб'єктами публічного управління слід вважати представників державних організацій і систему органів, які визначають їх структуру, представницькі органи влади і населення, окремі групи населення і окремих особистостей. Запропоновано додати до суб'єктів державного та місцевого рівнів інститути громадянського суспільства. Об'єктами публічного управління є: суспільні сфери життя людини, пов'язані з якістю життя; соціальні, політичні, економічні інтереси груп людей і суспільства; відносини між суспільством і державою, її інститутами; відносини у сфері будь-яких прав людини; відносини між державою, приватними організаціями, групами населення та окремими громадянами з приводу звернень до органів влади з різних питань; діяльність самої держави, її ефективність, прозорість, спрямованість внутрішньої і зовнішньої політики, діяльність органів місцевого самоврядування.

Доведено, що під громадянським суспільством слід розуміти таку форму людського суспільства, яка орієнтована на особистість, забезпечує реалізацію різноманітних інтересів і потреб людини, її основні права і свободи переважно поза сферою державної діяльності, виробляє механізми

контролю за діяльністю держави.

2. Узагальнено форми взаємодії органів публічного управління з громадськістю, такі як: контакти представників органів публічного управління з лідерами громадських об'єднань і організацій, асоціацій, суспільно-політичних рухів, конфесійних спільнот і т. д.; опитування громадської думки; зустрічі з громадськістю, публічні слухання, управлінське консультування, громадську експертизу, переговори і посередництво, з'їзди громадських і суспільно-політичних об'єднань, асоціацій, професійних спілок. Також потрібно відзначити форми взаємодії органів публічного управління та громадськості, які ініційовані громадськістю: громадська участь; ініціативи громадян – індивідуальні або групові; звернення громадян.

3. Визначено, що механізм громадського контролю – це діяльність, насамперед інститутів громадянського суспільства та окремих громадян. Його завданнями є: встановлення відповідності дій органів державної влади та місцевого самоврядування нормам чинного законодавства, а також виправлення виявлених порушень. Суб'єктами громадського контролю можуть виступати як окремі громадяни, їх об'єднання, вони не наділені владними повноваженнями, діють або через відповідні державні органи, або формуючи громадську думку. До форм контролю відносить перевірку, ревізію, інспектування, заслуховування звітів, запити, витребування і аналіз документів і звітності і т. д.

4. Партисипативний механізм визначено через сукупність принципів, форм і методів діяльності органів публічного управління з організації та поглиблення узгодженої взаємодії з громадянським суспільством (і бізнесом), спрямованого на забезпечення вільного обміну інформацією, стимулювання активної участі населення (в різних формах і методах) у підготовці та реалізації рішень урядових і державних структур, залучення його до більш активної боротьби з корупційними стратегіями та контролю над виконавчими органами.

5. Під механізмом краудсорсингу слід розуміти початкове здійснення громадської експертизи проектів рішень органів виконавчої влади, що зачіпають інтереси значної кількості жителів країни (міста), тобто врахування громадської думки при прийнятті управлінських рішень, своєчасне і ефективно вирішення існуючих проблем, підвищення довіри до влади.

З'ясовано головні цілі застосування механізму краудсорсингу для органів публічного управління: відповідність державних рішень інтересам різних груп населення, підвищення рівня довіри до центрального уряду, місцевої адміністрації і до реалізованих ними рішень, отримання оптимальних результатів управління при мінімальних витратах ресурсів, вирішення поточних питань і визначення завдань на перспективу, об'єктивна оцінка роботи міністерств і відомств, забезпечення підвищення якості життя, підвищення рівня задоволеності громадян наданими державними послугами.

Основними цілями механізму краудсорсингу для громадськості є підвищення якості життя; узгодження результатів урядових рішень з цінностями, цілями і потребами громадськості; вироблення чітких правил взаємодії влади і суспільства та контролю за їх виконанням; підвищення ступеня участі громадськості у прийнятті рішень у сфері державного управління; забезпечення ефективного громадського контролю за нецільовим витрачанням бюджетних коштів; надання можливості органам публічного управління здійснювати більш відкриту, прозору, відповідальну і підзвітну громадськості діяльність.

6. Визначено основні принципи формування інформаційно-комунікативного механізму взаємодії органів публічного управління з громадськістю. Принцип системності. Принципом наявності інформації, спеціалізованої і призначеної для масового поширення, а також комунікаційної інфраструктури, засобів масової інформації, каналів зв'язку, матеріальної наповненості їх сигналами. Принципом стійкості, реалізується

у випадку дотримання сукупності заходів щодо адаптації системи до мінливих умов. Принцип громадянського консенсусу як методу узгодження соціальних інтересів. Принцип наявності спеціально підготовлених державних службовців, що займаються інформаційно-комунікативною діяльністю. Принцип побудові діалогу або соціального партнерства між владою, ЗМІ та населенням.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

2.1. Органи публічного управління у цифровій реальності: зміна форм і способів взаємодії з громадськістю

Поява цифрової реальності призвела до суттєвих змін у структурі громадянського суспільства та його інститутів. Ці зміни торкнулися і діяльності публічної влади, зокрема державних структур. Крім того, створено нові моделі взаємодії цих структур із громадянським суспільством. Відповідно до міжнародних документів, на органи публічного управління покладено завдання очолити розвиток електронного урядування, аналізувати пов'язані з цим ризики та вживати відповідних заходів [69, с. 36].

Вплив цифрової реальності на органи публічного управління спричинив трансформацію в різних аспектах. Цю трансформацію можна розглядати з різних точок зору:

- по-перше, використання цифрових ІКТ представниками держави є поширеним, і це призвело до підвищення їхньої загальної ефективності. Прикладами цього є створення електронних порталів, що надають публічні послуги, і веб-сайтів, які підключають органи публічного управління до мережі. Це також забезпечує прозорість даних щодо діяльності цих суб'єктів. Певні вимоги стосуються розробки веб-сайтів для органів публічного управління, включення загальної інформації, виду діяльності, включаючи нормотворчі процедури, тексти виступів лідерів, статистичну інформацію, години роботи, контакти тощо.

Зараз органи публічного управління мають значну присутність на різних платформах соціальних мереж. Однак це не скасовує існування

конфіденційної інформації в роботі державних установ. До такої інформації належать державна таємниця, персональні дані та інша конфіденційна інформація, яка регулюється законодавчими актами та не підлягає розповсюдженню.

Впровадження цифрових ІКТ в діяльність публічного управління не тільки зробило доступ до державних послуг більш ефективним і зручним для населення, але й призвело до підвищення ефективності державних структур. Це досягається впровадженням електронного документообігу, що призводить до зменшення управлінської ієрархії, скорочення часу, який державні службовці витрачають на виконання дрібних завдань та пошуку інформації, а також автоматизації основних адміністративних процедур.

Економісти підраховали, що цифрові технології мають потенціал заощадити від 46,2% до 66,2% робочого часу [69, с. 59]. Створюючи єдину систему електронної взаємодії всіх структур державної влади, можна зробити роботу окремих підрозділів і всієї організації державної влади більш узгодженою [69, с. 71].

- по-друге, створення більш ефективних каналів комунікації між органами публічного управління та громадськістю є надзвичайно важливим завданням. Це включає створення системи зворотного зв'язку, яка дозволяє громадянам та інститутам громадянського суспільства надавати свій внесок, а також формування спеціальних платформ для спрощеної комунікації між цими групами. Завдяки цьому доступність і ефективність значно покращуються, оскільки будь-хто може залишити коментар, поставити запитання чи подати апеляцію.

Хоча доступність інформації та можливість швидкого звернення за допомогою є корисними для громадян, це не обов'язково гарантує, що органи публічного управління стануть ефективнішими. Часто, звертаючись за допомогою до державного органу, можна зіткнутися з «круговим циклом» бюрократії, коли міністерство може перенаправити цифрову заявку громадянина в інше міністерство або відповісти загальними фразами. Навіть

якщо цей бюрократичний обмін буде оприлюднено в мережі «Інтернет», це не гарантує, що державні органи відреагують належним чином.

- по-третє, одним із шляхів вирішення суспільно значущих питань є формування електронних майданчиків для взаємодії громадянського суспільства та органів публічного управління. Ці платформи часто використовують технологію краудсорсингу, і приклади таких сайтів є поширеними. Наприклад, у деяких містах Фінляндії використовується теледемократія [82, С. 28]. Використання таких платформ дає численні позитивні результати, зокрема підвищення прозорості дій органів публічного управління, більш пряме спілкування влади з громадянським суспільством, краще розуміння потреб останнього. Крім того, ці платформи допомагають вирішувати проблеми громадян, а отже, підвищується їхня довіра до органів публічного управління та усвідомлюється ефективність громадянського суспільства у впливі на владу.

Використання цифрових ІКТ не може безпосередньо вплинути на реалізацію державної влади. Проте цифрова ера пропонує величезні можливості для поширення інформації та формування громадської думки. Тому вкрай важливо, щоб електронне урядування було тісно пов'язане з демократичним урядуванням, а не обмежувалося технічними питаннями. Потенціал електронного урядування може бути повною мірою реалізований лише тоді, коли впровадження ІКТ супроводжуватиметься зміною структури, процесів і методів організації роботи державних суб'єктів [68, с. 31]

Застосування цифрових ІКТ може призвести до низки фундаментальних проблем, які впливають на основні аспекти публічного управління та громадянського суспільства. Кілька таких проблем включають формування мережевого суспільства, перехід від представницької до прямої демократії та цифровізація держави, яку називають «електронною державою».

Розвиток ІКТ глибоко вплинув на комунікаційні процеси в

суспільстві, зрештою сформувавши його структуру та породивши концепцію «мережевого суспільства». Хоча в науковій літературі немає загальноновизнаного тлумачення цього поняття, є кілька загальних характеристик, пов'язаних з ним. По суті, мережеве суспільство будується навколо мереж як основного принципу організації.

Науковці, які досліджують мережу «Інтернет», стверджують, що він являє собою новий вид електронних засобів масової інформації, який виник після радіо та телебачення [94, с. 54]. Кожен етап розвитку людини має свою парадигму сприйняття і мислення. На думку багатьох дослідників, сучасна парадигма є парадигмою мережевого мислення [240, С. 23]. Ця парадигма має значний вплив на те, як відбувається комунікація між владою та громадськістю. Найбільш активними у комунікації з владою є соціально заангажовані громади, громадські організації та інші групи громадянського суспільства. Завдяки унікальній природі мережевого мислення спілкування через інтернет може бути набагато швидшим, ніж інші форми комунікації. Коли представники уряду та громадянського суспільства вступають у спілкування в мережі «Інтернет», це часто включає як конфлікт, так і згоду.

Поняття мережевого суспільства супроводжується ідеєю мережевої держави. У науковій літературі виділяють два основні методи осмислення цієї ідеї.

Існує два основних підходи до функціонування стану мережі. Перший підхід передбачає децентралізацію мережевої держави, де немає чіткого вираження вертикалі влади, а держава будується за моделлю мереж. Управління станом мережі базується на горизонтальних зв'язках. Крім того, потужність стану мережі впливає з потужності її мереж, включаючи їх параметри, доступність і готовність громадськості працювати в них. Щоб ефективно функціонувати, стан мережі потребує бюрократичного апарату, здатного впроваджувати мережеві рішення. Ця бюрократія складається з незалежних суб'єктів публічного управління, які спільно працюють над розробкою оптимального рішення [84].

У мережевій державі центр прийняття рішень для управління є спільною відповідальністю державних структур і громадянського суспільства. Ця концепція ґрунтується на уявленні про те, що держава є постачальником послуг, а отже, інститути громадянського суспільства та державні структури, які мають необхідні повноваження, конкурують між собою, щоб служити суспільству. Роль держави обмежена послугами, які не можуть ефективно надаватися громадянським суспільством. У результаті ключовими принципами мережевої держави є децентралізація державної влади, сприяння горизонтальним зв'язкам, скорочення функцій держави та управління на основі компетенції [256, С. 81].

Поряд з описаним підходом до трактування мережевої держави існує підхід, який фактично ототожнює «мережеву державу» з «державою», яка застосовує цифрові технології, на нашу думку він є не коректним. Коли мова йде про «мережеву державу», тоді акцент робиться не стільки на використанні цифрових технологій, скільки на організаційній специфіці управління в ній. Феномени «мережева держава» та «електронна («цифрова») держава» є схожими, але не збігаються. Мережева держава в сучасному розумінні стала формуватися на основі цифрових ІКТ, але для неї це тільки інструменти, тому дискусія відбувається про наслідки їх застосування для держави та громадянського суспільства.

Електронну державу слід розглядати в рамках ширшого явища електронного урядування, виконання державних повноважень за допомогою інформаційних технологій. Водночас електронний уряд може не лише побудувати модель, де домінують горизонтальні зв'язки (включно з передачею деяких державних функцій організаціям громадянського суспільства), а й побудувати модель, де домінують вертикальні зв'язки (крім того, цифровізація може посилити владну вертикаль).

Існує і підхід, який можна розглядати як проміжний: в ньому побудова електронної держави розглядається як перший крок на шляху формування мережевої держави. Звідси, електронна держава створюється з

метою забезпечення інтерактивної участі та прозорості прийнятих рішень, а також для поліпшення демократичних взаємин і вибудовування демократичного діалогу між громадянами і державою [139, С. 271], а його побудова тотожна формуванню нової моделі демократії – цифрової демократії [126, С. 86].

А. Барікова припускає, що електронна держава має різноманітне функціональне призначення. Вона служить засобом зв'язку між суспільством і державою, моделює діяльність державного апарату в сучасних умовах. Крім того, вона об'єднує економічну, правову, політичну, адміністративну та цивільну сфери країни. Електронна держава також створює альтернативний засіб надання публічних послуг і функціонує як система управління державним апаратом влади в електронній формі [8, с. 94].

Поняття «електронний уряд» та «електронна держава» викликають запитання щодо їх співвідношення. У науковій літературі запропоновано дві основні точки зору:

1) поняття «електронний уряд» широко тлумачиться і розглядається як синонім поняття «електронна держава» [8, с. 24]. Варто зазначити, що така перспектива відображена у визначенні цього поняття, викладеному в Концепції розвитку електронного урядування в Україні [190].

2) у вузькому значенні поняття «електронний уряд» розглядається як одна з гілок державної влади [282]. При цьому самі функції такої влади зводяться до надання сукупності послуг.

Є автори, які пов'язують поняття «електронний уряд» і «електронна демократія», ідентифікуючи перше як складову другої [151]. Однак важливо встановити чітке розмежування між цими поняттями, особливо з огляду на юридичні міркування, пов'язані з цією темою.

Проаналізувавши різні визначення поняття електронної держави, було виявлено, що більшість із них підтверджують використання органами публічного управління цифрових технологій. Це підкреслює ефективність

цих технологій у сприянні реалізації процедур державного управління, спрощенні комунікації як з громадянами, так і з інститутами громадянського суспільства.

Важливо визнати, що деякі автори використовують фразу «громадянське суспільство» по відношенню до електронної демократії, електронного суспільства чи електронної держави дуже широко, по суті ототожнюючи його із населенням або окремими особами, які користуються мережею «Інтернет». Проте слід розуміти, що поняття «громадянське суспільство» та «користувачі мережі» не є взаємозамінними.

По-перше, виключення громадян, які не користуються мережею «Інтернет», з громадянського суспільства не є допустимою обставиною. По-друге, ідея, яка ототожнює «електронне громадянське суспільство» з «користувачами мережі», є дуже суперечливою позицією. Це тому, що це схоже на припущення, що всі громадяни є частиною громадянського суспільства.

За певних обставин, особливо коли інститути громадянського суспільства повністю інтегровані в мережу, поняття «електронне громадянське суспільство» та «громадянське суспільство» можуть бути нерозрізненими. Хоча між цими двома є певне збігання, громадянське суспільство зосереджується на досягненні суспільно корисних цілей, чого не можна сказати про електронне суспільство в цілому. Тому термін «електронне громадянське суспільство» є необхідним для розмежування тієї частини електронного суспільства, яка відноситься до громадянського суспільства. Також існують розбіжності щодо того, чи держава несе відповідальність за створення електронного громадянського суспільства, оскільки ці процеси значною мірою є саморегульованими та саморозвиваються, як зазначалося раніше.

Щоб ефективно розмежувати електронну демократію, електронний уряд та регулювання мережі «Інтернет», необхідно визначити конкретні фактори, які беруть участь у кожній із цих сфер взаємодії.

Розглянемо рівень політичної активності в мережі «Інтернет» та ініціатив, пов'язаних з електронною демократією, ми пропонуємо наступний каталог компонентів, запропонований вченим А. Гронлундом:

- інфраструктура – технологія, простота використання електронних систем, які забезпечують доступ кінцевим користувачам;
- наявність систем цілей і цінностей на різних рівнях;
- людський капітал: освітній рівень, інтелект і творчий потенціал розвитку персоналу;
- фінансування – масштаб фінансування та ефективність розподілу виділених коштів
- контакт і довіра – обмін досвідом і новими знаннями на основі принципів мережевої комунікації, підтримки професійних груп, міжнародних організацій;
- мотивація – система, яка залучає учасників до діалогу і спонукає до участі [267].

Підхід автора можна назвати комерційним. Його основна увага зосереджена на факторах, які сприяють успіху мережевих систем колективної взаємодії, приділяючи пріоритет інноваціям і співпраці. Ці принципи мають застосовуватися і в некомерційних сферах, наприклад, у політичній комунікації.

Дослідивши систему електронної демократії Естонії, О. Туркова визначила п'ять ключових факторів, які сприяли її розвитку. Ці фактори поділяються на п'ять різних категорій: національний, місцевий, приватний, індивідуальний і соціальний капітал, як зазначено в [230, С. 61]. Естонія вважається однією з найбільш технологічно розвинутих країн у світі з високим рівнем проникнення Інтернету та першокласною інфраструктурою інформаційних та комунікаційних технологій. Як результат, багато країн прагнуть наслідувати найкращий досвід Естонії. Ці фактори сприяли розвитку Естонії:

1. Національний рівень: національний дохід, рівень розвитку ІКТ

та інфраструктури, політична відкритість;

2. Місцевий рівень: ступінь урбанізації, доступність публічних ІКТ.
3. Приватний рівень: темпи змін в ІКТ, різноманітність онлайн-сервісів.
4. Особистий рівень (людські ресурси): рівень освіти, рівень доходу, вік користувача
5. Соціальний капітал: ступінь політичної участі, психологічна підготовленість до нових технологій [230, С. 62].

При переході до нових форм взаємодії вкрай важливо враховувати не лише матеріальні фактори, а й соціокультурні елементи. Після врахування відповідних критеріїв стає зрозуміло, що впровадження електронної демократії, як онлайн-нормотворчість та голосування, потребує комплексного перегляду кількох напрямків державної політики, зокрема соціально-культурної, соціально-політичної та економічної.

С. Даниленко, який досліджував політичну комунікацію держави та суспільства, висвітлює соціальні аспекти політичної участі в мережі «Інтернет» та виділяє різні категорії факторів: соціально-економічні та демографічні; соціально-психологічні; ресурсні (навички використання інтернету і сервісів); комунікативні (споживання новинної інформації, комунікація в соціальних мережах) [47, С. 120].

Розвиток електронного уряду має схожі фактори. У дослідженні ООН «E-Government Survey 2020» визначено такі фактори та умови реалізації проектів електронного уряду: політичні, ідеологічні; організаційні; культурні та кадрові; фінансові; комунікативні; технологічні [261].

Впровадження електронних систем управління потребує не лише необхідного обладнання та технічної інфраструктури, а й філософської та культурної готовності суспільства прийняти нові технології. Крім того, це вимагає готовності органів публічного управління та громадськістю розпочати інтеграцію інновацій і встановити відповідні моделі для всієї

спільноти. Усвідомлення цінності електронного урядування та потенціалу веб-технологій для розвитку демократії є вирішальним фактором у подальшому застосуванні принципів електронного урядування. Ефективне впровадження електронних режимів взаємодії вимагає відповідних організаційних змін, таких як створення підзвітних суб'єктів, координаційних комітетів, навчання персоналу [261].

За словами І. Погребняка, є конкретні умови, які мають бути виконані для переходу від традиційного державного управління до електронного урядування:

- достатній рівень інформатизації у суспільстві, держустановах та поширення швидкісного доступу до мережі «Інтернет»;
- забезпечення раціональної концепції переходу до електронного урядування;
- фінансова та кадрова підтримка [159, С. 28].

Незважаючи на те, що між вищезазначеними класифікаціями є сфери, що збігаються, усі вони єдині щодо фундаментальної вимоги до впровадження електронного урядування: достатній рівень економічного розвитку, який уможливорює фінансування програм, спрямованих на перехід до цифрових державних послуг, та дозволяє впроваджувати нові технології.

На нашу думку, на взаємодію органів публічного управління та громадськістю та широкої громадськості в мережі «Інтернет» впливає безліч факторів. Ми визначили ці фактори та згрупували їх у п'ять категорій: економічні, соціально-культурні, політичні, технологічні та фактори громадської безпеки. Важливо розрізняти фактори, які є частиною внутрішнього та зовнішнього середовища, включаючи внутрішні та міжнародні фактори на глобальному рівні (див. табл. 2.1).

Політичний клімат, як внутрішній, так і зовнішній, дуже сприйнятливий до поточних трансформацій, нових умов і викликів. Мережа «Інтернет» стала важливою платформою для комунікативної взаємодії, де відображаються всі аспекти соціального існування. Оскільки її значення та

вплив на суспільство зростають, усе більше факторів диктують курс її майбутньої еволюції.

Таблиця 2.1

Фактори комунікативної взаємодії в мережі «Інтернет»

Групи факторів	Внутрішні	Зовнішні
Економічні	- інноваційний розвиток економіки; - фінансування розвитку електронної взаємодії; - інтереси суб'єктів економічних відносин	- співробітництво з країнами світу в інноваційній сфері
Політичні	- громадянське суспільство та рівень його розвитку; - політичний режим та політичний курс; - електоральні процеси; - політичні події та тенденції	- напружена міжнародна політична ситуація; - вплив транснаціональних організацій
Соціокультурні	- звички споживання інформації користувачами; - рівень цифрової грамотності громадян; - політична культура суспільства, готовність до конструктивного діалогу з органами публічного управління; - довіра до електронних комунікації з представниками влади	- глобалізація комунікації та зближення форм взаємодії, запозичення іноземного досвіду; - тенденції демократичних або антидемократичних змін в інших країнах
Безпеки	- інформаційна безпека державних даних; - безпека персональних даних громадян; - протидія терористичній діяльності.	- забезпечення конфіденційності під час транскордонної передачі даних; - забезпечення функціонування української частини мережі «Інтернет»
Технологічні	- ступінь інформатизації суспільства та органів публічного управління; - доступність та різноманітність інтернет-сервісів	- загальний розвиток інтернет-технологій, а також інтерактивності та мобільності користувачів

У минулому основним фактором оцінки ефективності публічного управління був стандарт економічної ефективності – вимірювання витрат ресурсів, необхідних для отримання позитивного результату. Останнім часом розвиваються сучасні підходи, що базуються на більш комплексному соціальному світогляді. Ці підходи враховують не тільки узагальнене

розуміння суспільних відносин, а й встановлюють зв'язок між стадіями виробництва і споживання суспільного продукту. Невипадково в новітній дослідницькій літературі як альтернатива економічній ефективності вводиться поняття соціальної ефективності [157, с. 190].

Оцінюючи ефективність публічного управління щодо реалізації політики інформатизації, необхідно мати на увазі, що використання сучасних ІКТ вимагає управління та аналізу величезної кількості різноманітної інформації. Грамотно впроваджуючи інформаційні технології, можна передавати, зберігати та аналізувати великі масиви даних, розпізнавати шаблони та оптимізувати функціональність структур публічного управління. В результаті скорочується час прийняття рішень, підвищується якість обліку та управління.

Сучасні дослідження вказують на те, що загострення певних протиріч виникає в контексті побудови інформаційного суспільства: конфлікт між необхідністю всебічної, надійної та прозорої публічної управлінської інформації та появою «деформацій», які змінюють інформацію, тим самим знижуючи її надійність прозорість. Це протиріччя можна вирішити, якщо органи публічного управління безперебійно обмінюються точними, надійними даними. Однак насправді це не завжди так, інформація може стати застарілою та незначною через затримку доставки [3, с. 78].

У сучасних умовах потужного прогресу мережевої інфраструктури та інформаційних технологій концепція електронного уряду є ключовим інструментом для прозорої політики. Цей інструмент дозволяє повністю переглянути традиційні способи взаємодії громадськості з урядом, що призводить до загального підвищення ефективності публічного управління.

Завдяки ретельному теоретичному дослідженню поняття «електронний уряд» було виявлено, що різні автори по-різному тлумачать визначення електронного уряду. Одна інтерпретація розглядає електронний уряд як національну систему державного управління, яка автоматизує всі процеси управління, що призводить до значного підвищення ефективності

публічного управління та зменшення витрат на зв'язок для кожного члена суспільства [69, с. 78]. Інша інтерпретація розглядає електронний уряд як постійну оптимізацію надання послуг, участі громадян у політичному житті та управління шляхом зміни внутрішніх і зовнішніх відносин за допомогою технічних засобів, мережі «Інтернет» та сучасних ЗМІ [8, с. 179].

Згідно з нашою точкою зору, електронний уряд є інноваційною технологією, яка розширює шляхи спілкування між посадовими особами публічного управління за допомогою використання різноманітних інструментів зв'язку, таких як Інтернет, з метою задоволення соціальних потреб, сприяння участі громадськості та забезпечення нагляду.

Цей зрозумілий і прозорий інструмент здатний повністю революціонізувати суспільне інформаційне середовище. Коли органи публічного управління безпосередньо чи опосередковано спілкуються з громадськістю, це має надзвичайно позитивний вплив на зменшення почуття соціальної апатії, безсилля та відчуження. Крім того, через обмін інформацією громадяни можуть брати активну участь у протидії корупції та вирішенні соціальних конфліктів. Реалізація ефективних заходів щодо усунення соціальної несправедливості залежить від співвідношення та взаємодії між прозорістю, мотивацією та боротьбою з корупцією [209, С. 129].

Для оцінки ефективності інтеграції ІКТ у систему публічного управління використовується методологія ООН. Цей підхід вважається найбільш комплексним, оскільки він охоплює величезну кількість країн. Методологія використовує два індекси для вимірювання прогресу, а саме Індекс готовності електронного уряду (E-government Readinessindex), та Індекс електронної участі (Theextentofe-participation) [261].

Індекс готовності електронного уряду, призначений для вимірювання спроможності державних установ використовувати інформаційні та комунікаційні технології для надання допомоги, інформації та послуг громадськості, а також для сприяння громадському розвитку.

Вимірювання прагнення уряду використовувати можливості ІКТ для розширення участі громадян у процесах прийняття рішень і консультаціях відоме як індекс електронної участі. Індекс готовності електронного уряду, з іншого боку, є сукупністю трьох інших індексів:

- Індекс мережевої присутності: оцінює ефективність інструментів електронного урядування як засобу поширення інформації, інтерактивного спілкування, обробки транзакцій та створення мережі. Цей показник використовується для визначення поточного рівня присутності в мережі, який демонструють структури стану, який варіюється від початкової до розширеної присутності, інтерактивної присутності, присутності транзакцій і присутності в мережі;

- Індекс телекомунікаційної інфраструктури оцінює прогрес країни у створенні інформаційно-комунікаційної інфраструктури. Зазвичай це вимірюється кількістю комп'ютерів, користувачів мережі «Інтернет», телефонних ліній, а також мобільних телефонів і телевізорів на 1000 жителів.

- Індекс людського капіталу служить мірою освітнього рівня нації [261].

Індекс електронної участі оцінювався шляхом вимірювання прогресу 21 публічної інформаційної служби та інших послуг, які заохочують громадянську участь у різних секторах, таких як освіта, охорона здоров'я, фінанси, соціальне забезпечення та зайнятість, у прагнення залучити громадян до процесу прийняття державних рішень [261].

За даними ООН «E-Government Survey 2020» за такими критеріями, як: обсяг і якість онлайн-державних послуг; стан розвитку телекомунікаційної інфраструктури; стан людського капіталу в 2020 р. Україна займала 69 місце, в 2018 р. – 82 місце. Електронна участь при цьому визначається як процес залучення громадян до розробки та прийняття рішень, надання послуг за допомогою ІКТ [261].

Таким чином, на нашу думку, в умовах впровадження електронного

уряду слід застосовувати такі ключові блоки оцінки ефективності публічного управління: економічний, соціальний, організаційний, електронної участі, підзвітності (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Показники оцінки ефективності публічного управління в умовах впровадження електронного уряду [69; 126; 139]

Блоки	Цілі публічного управління	Показники ефективності публічного управління
1	2	3
Економічний	Раціонально витратити бюджетні кошти, покращувати економічні вигоди, підвищувати ефективність та результативність бюджетних видатків	<ul style="list-style-type: none"> - витрати на програмні засоби; - витрати на обладнання; - плата за зв'язок та доступ до мережі «Інтернет»; - оплата за підвищення цифрової компетентності персоналу.
Соціальний	Сприяти задоволеності громадян умовами та якістю життя, а також мінімізація операційних витрат на отримання державних послуг	<ul style="list-style-type: none"> - доступність інформації про діяльність органів публічного управління; - кількість е-послуг; - проведення онлайн державних публічних закупівель та їх частка від загальних закупівель .
Організаційний	Створити умови, що сприяють доступу до інформаційного ресурсу з метою вдосконалення публічного управління	<ul style="list-style-type: none"> - наявність нормативно-правового забезпечення, що регулює процес інформатизації органів публічного управління; - політика інформатизації здійснюється уповноваженими органами публічного управління; - чисельність громадян, що мають базову інформаційну грамотність; - наявність інформаційно-комунікаційної інфраструктури; - кількість державних службовців, маючих високу цифрову грамотність та компетентність.
Електронної участі громадян	Зробити роботу органів публічного управління відкритою, прозорою, відповідальною, зовнішньо підзвітною та без бар'єрною. Надати можливість громадянам активно брати участь у боротьбі з корупцією,	<ul style="list-style-type: none"> - кількість зауважень та пропозицій щодо ініціатив та законопроектів, наданих громадськістю в електронному вигляді; - кількість громадських ініціатив, створених в електронному вигляді; - кількість скарг громадян на діяльність органів публічного управління в електронному вигляді.

Продовж. Табл. 2.2

1	2	3
Підз вітно сті	Забезпечити комфортні умови життя громадян, підвищити їхню задоволеність наданими послугами та забезпечити відповідність урядових рішень інтересам різних груп громадян.	<ul style="list-style-type: none"> - наявність вичерпної та достовірної інформації, а також рівний і вільний доступ до неї всіх учасників громадянського суспільства.; - проведення опитувань громадськості за допомогою онлайн-ресурсів; - демонструвати вплив громадської думки на остаточні рішення та запропоновані закони в електронному вигляді; - через зворотній зв'язок отримання інформації про роботу механізмів взаємодії та контроль органів публічного управління за показниками ефективності їх дій.

Економічний блок показників оцінки ефективності публічного управління являє собою кількісну оцінку відношення ефекту до витрат в конкретних умовах: економія, що отримується за рахунок оптимізації і раціоналізації діяльності; характеризує заощадження зусиль, коштів.

Соціальний блок показників оцінки ефективності. Оцінка показників ефективності щодо соціальних питань – це якісна оцінка дій, яка демонструє узгодженість державних цілей з потребами громади. Ця оцінка тісно пов'язана з делегуванням повноважень державним органам щодо вирішення проблем, які постають перед громадою.

Організаційний блок показників оцінки ефективності публічного управління. Оцінку ефективності публічного управління можна здійснити шляхом впровадження комплексного набору показників, які покликані приносити користь суспільству. Цей набір індикаторів має включати найважливіші аспекти управління правовими справами як на соціальному, так і на індивідуальному рівнях, які гарантують узгодженість цілей адміністрації із законом, обґрунтованість виконання та збереження інших важливих параметрів.

Блок показників електронної участі громадян. Набір електронних

індикаторів участі не може повністю охопити принципи та стандарти громадянської участі. Проте ІКТ можна розглядати як корисний інструмент, який потенційно може подолати обмеження та недоліки участі. Це також дає можливість для малопредставлених груп брати участь у процесах прийняття рішень. Роль ІКТ повинна полягати в тому, щоб сприяти справжньому та ефективному участі громадян, а не бути простою імітацією участі чи інструментом для маніпулювання урядом.

Блок показників підзвітності. Кластер індикаторів, що стосуються підзвітності, окреслює обставини, за яких посадові особи представницьких органів несуть відповідальність перед своїми виборцями за виконання своїх обов'язків. Це включає в себе розгляд відгуків і запитів щодо вдосконалення, а також прийняття відповідальності за будь-яке невиконання своїх обов'язків, некомпетентність або обманні дії.

Використання інтернет-технологій надає громадянам нові можливості для участі в політичному процесі. Ці можливості включають, але не обмежуються здатністю підвищити свою обізнаність щодо сучасних політичних проблем, зміцнити їхній зворотний зв'язок з органами публічного управління та впливати на формулювання політичного порядку денного та процес прийняття рішень. Це має наслідком підвищення рівня довіри громадян до політичних інститутів, а також сприяє прозорості їх діяльності.

Як доводить закордонний досвід, структура електронної держави не є однаковою для всіх країн. Однак однією з таких структур є відкритий уряд. У 2011 р. було створено Всесвітнє партнерство «Відкритий уряд», до складу якого наразі входять 78 країн. Кожні два роки кожен учасник Партнерства співпрацює з громадянським суспільством для створення плану дій. Цей план підкреслює чіткі зобов'язання сприяти прозорості, підзвітності та участі громадськості в управлінні державою [278].

Партнерство «Відкритий уряд», являє собою значний зсув у діалозі між державною владою та громадянським суспільством в епоху цифрових

технологій. Це пояснюється тим, що він заснований на певних принципах, які сприяють прозорості та доступності, наприклад, надання даних про діяльність органів публічного управління доступних громадянськості у форматі, який легко зрозуміти. Це також передбачає надання громадянам доступу до цих даних та налагодження конструктивного діалогу між органами публічного управління та громадськістю, що включає надання їй можливості впливати на діяльність публічної влади. Крім того, він сприяє прозорості законотворчої діяльності, надаючи представникам громадянського суспільства, тим, хто залучений до проектів «народної експертизи», можливість брати участь, використовуючи технології краудсорсингу. Нарешті, він вимагає від органів державної влади відповідальності перед громадянським суспільством [278].

Ініціатива «Відкритий Уряд» не є незалежною структурою, яка працює паралельно існуючій структурі влади. Радше він представляє конкретну ідею про те, як має діяти публічна влада. В основі цієї концепції – відносини між урядом і громадянським суспільством, а також громадянами в цілому. Це досягається шляхом забезпечення відкритості діяльності органів публічного управління для громадянськості, що дозволяє здійснювати ефективний контроль з боку громадянського суспільства та громадян. Крім того, заохочується колективне прийняття рішень, щоб гарантувати, що кожен має право голосу щодо напряму, який обирає їхній уряд.

Крім того, незважаючи на вжиті державою заходи, проблема взаємодії органів публічного управління та громадськістю у цифровій реальності залишається:

- впровадження ІКТ не йшло паралельно з розвитком цифрової демократії, а офіційні заходи щодо розвитку цієї демократії були переважно декларативними та формалізованими;

- електронна держава фокусується на наданні державних послуг, а не на розвитку електронної демократії;

- відсутня системна взаємодія органів публічного управління та громадянськості, не налагоджено дієвих механізмів взаємодії, а існуючі механізми у багатьох випадках є неефективними.

У висновку відзначимо, що перехід від електронної держави до цифрової наразі розглядається як радикальна реорганізація публічного управління на основі цифрових ІКТ.

2.2. Закордонний досвід використання механізмів взаємодії органів публічного управління з громадянськістю

У даному підрозділі ми пропонуємо проаналізувати практики використання основних механізмів взаємодії органів публічної влади та громадянськості, а саме: громадського контролю, партисипативного механізму, краудсорсингу та інформаційно-комунікативного механізму, за кордоном.

Почнемо дослідження з механізму громадського контролю. Протягом історії світова практика однозначно підтвердила дійсність правових і культурних принципів громадського контролю, які передусім охоплюють прозорість публічної влади та інклюзивну участь громадян у публічному управлінні. У європейських країнах і США ці принципи підкріплюються державними законами, які передбачають розкриття інформації та регламентують контроль громадських неурядових організацій, рад і комітетів при виконавчій владі. Крім того, важливу роль у цьому процесі відіграють волонтерські рухи, громадські ініціативи, голосування, дискусії, петиції, експертиза та журналістські розслідування. Ініціативи громадського контролю через Інтернет також стрімко набувають популярності у світовій спільноті. Яскравим прикладом цього є розділ петицій на веб-сайті Білого дому США під назвою We The People [287].

ЄС зобов'язує органи публічного управління надавати правову допомогу для встановлення громадського контролю за державною владою.

Крім того, країни-члени ЄС повинні сприяти виконанню ініціатив громадського нагляду, які стосуються всього ЄС, що включає формулювання та впровадження відповідних національних правил і політики [16].

На відміну від інших країн, Україна не вимагає від органів публічного управління створення та виконання відомчих та місцевих актів, спрямованих на організацію та здійснення громадського контролю як на місцевому рівні, так і на рівні контролю за окремими гілками публічного управління. Як наслідок, система громадського контролю в Україні характеризується фрагментарністю, що перешкоджає повній реалізації та забезпеченню прав громадян на здійснення громадського контролю.

Федеральне законодавство та законодавство штатів США передбачає різноманітні методи здійснення громадського контролю. Сюди входять прямі форми, такі як народні законотворчі ініціативи, участь громадян у місцевих справах через муніципалітети, громадські збори та слухання, доступність інформації про органи державної влади, включаючи електронний доступ в мережі «Інтернет», журналістські розслідування, ЗМІ, можливість громадян подавати письмові заяви та електронні звернення до органів публічного управління, громадське обговорення законодавчих актів і питань, що зачіпають права, свободи та інтереси громадян, наукові, публіцистичні та художні твори, що формують громадську думку та впливають на правлячий клас, експертиза законопроектів, а також громадяни, які беруть участь у судочинстві присяжних.

У країнах Європейського Союзу існують чотири основні форми громадського контролю: 1) робота з даними та запитамі громадян (робота з даними опитувань громадської думки; роботу з петиціями і пропозиціями громадських об'єднань; вивчення поданих громадянами скарг); 2) громадські консультації (відкриті слухання за участю всіх зацікавлених сторін; закриті слухання за участю громадських представників; консультації в письмовому вигляді (електронні фокус-групи); 3) дорадчі форуми

(воркшопи; конференції; цивільні журі); 4) інтерактивний діалог через соціальні мережі [227, с. 136].

Для включення в українське законодавство можливо запропонувати різноманітні іноземні методи громадського контролю за органами публічного управління. Одним із таких методів є електронний громадський контроль, який передусім передбачає надання особам та громадським організаціям інтерактивний доступ до інформації, що стосується їхніх законних прав, свобод та інтересів.

Практика прозорості діяльності уряду США є досить цікавою з точки зору можливості запровадження у вітчизняну діяльність. Уряд проводить відкриті засідання як для федеральних урядів і урядів штатів, так і окремих відомств, на яких присутні представники громадських організацій і ЗМІ. Такий підхід частково поширюється і на органи законодавчої влади, де комітети та комісії Конгресу США проводять відкриті засідання для обговорення поточних питань, що зачіпають права, свободи та законні інтереси громадян.

Заходи громадського контролю, такі як громадянські ініціативи, законотворчі ініціативи в США та ЄС, мають значну вагу. Для того, щоб ініціатива стала законопроектом, вона має бути підтримана певною кількістю громадян, зазвичай поданий в електронному вигляді через сайт в мережі «Інтернет».

Цікавою також є ідея народної законотворчої ініціативи. Така форма громадського контролю дозволяє громадянам окремих країн виступати розробниками законопроектів і нормативно-правових актів. По суті така ініціатива розширює коло осіб наділених повноваженнями пропонувати закони та підзаконні нормативно-правові акти.

Петиційні референдуми є поширеним і ефективним засобом прийняття нормативно-правових актів з питань суспільного інтересу в США. Процес ініціюється групою громадян США, які мають право голосу, і які вимагають проведення референдуму для розробки та прийняття

відповідного законодавства.

США та ЄС мають унікальну форму державного регулювання, відому як громадянське вето. Це визначається як можливість і право громадян у певній країні, регіоні чи муніципалітеті оскаржувати та визнавати недійсними певні нормативно-правові акти, які були прийняті органами публічного управління та їх відповідними посадовими особами.

Практика здійснення такої форми громадського контролю, як відкликання посадових осіб громадянами шляхом референдуму, є унікальним явищем для зарубіжних країн.

Значний інтерес становлять методи громадського контролю ЄС, зокрема використання громадських консультацій, які проводяться в різних форматах. Це відкриті та закриті слухання, фокус-групи і навіть використання мережі «Інтернет» [213, с. 234].

Останнім часом у розвинених країнах світу особливої популярності набула така форма громадського контролю, як звернення громадян до органів публічного управління, а також їх посадовим особам за допомогою мережі «Інтернет».

Громадський контроль за діями поліції виявився відносно ефективним методом управління в різних країнах, включаючи США. Це особливо важливо в світлі багатьох випадків, коли поліцейські були виявлені у зловживанні владою та посяганні на права громадян. У деяких випадках такі порушення навіть призводили до масових протестів представників громадськості.

Різноманітність суб'єктів та їх повноважень є визначальними рисами громадського контролю закордоном.

Як у США, так і в країнах, що входять до ЄС, загально визнано, що органи державної влади підлягають громадському контролю та нагляду. Таким чином, багато вчених стверджують, що термін «громадський контроль» стосується способів, за допомогою яких громадськість може контролювати дії держави. У цій динаміці суспільство є активним

учасником контролю, тоді як держава є пасивним суб'єктом контролю. Проте варто зазначити, що держава також є активним учасником власного саморегулювання, диктуючи стандарти та межі такого контролю [130, с. 36].

Громадські організації, які займаються організацією та здійсненням громадського контролю за органами державної влади, отримують значну фінансову підтримку з державного бюджету та коштів місцевого самоврядування. Крім того, ці організації уповноважені збирати кошти як з фізичних, так і з юридичних осіб. Таке фінансування також поширене для діяльності, яку ці організації проводять за межами країни.

За даними Фонду розвитку громадянського суспільства, відсоток державного фінансування в доходах неприбуткових організацій різниться в залежності від регіону. У Західній Європі, Канаді та Ізраїлі цей відсоток становить 54%, а в Східній Європі – 42%. Великобританія має 36%, тоді як Скандинавія та розвинені країни Азії мають 35% та 34% відповідно. Латинська Америка має найнижчий відсоток державного фінансування некомерційних організацій – лише 19%. Однак у таких країнах, як Франція, цей відсоток досягає 60%, тоді як у Бельгії він навіть вищий – 76%. У цих країнах некомерційні організації переважно покладаються на державне фінансування як на основне джерело доходу [236].

Громадський контроль у ЄС охоплює різноманітні суб'єкти, у тому числі громадське телебачення. Основний обов'язок громадського телебачення – повідомляти про контрольні заходи, вжиті урядом, водночас привертаючи увагу до проблем, які мають значний вплив на населення країн-членів ЄС.

Становить інтерес для практичної реалізації в Україні і обсяг повноважень суб'єктів громадського контролю за кордоном. Одним із яскравих прикладів є Греція, де громадська рада наділена повноваженнями пропонувати нові закони [227, с. 59]. Це дозволяє швидко вносити зміни до чинного законодавства шляхом вивчення громадських настроїв.

Впровадження успішного міжнародного та зарубіжного досвіду

організації та функціонування інституту громадського контролю в практику реалізації даного інституту громадянського суспільства в Україні дозволить не тільки вирішити сучасні проблеми, що виникають при організації та функціонуванні громадського контролю, а й забезпечити його повноцінний розвиток.

Наступним механізмом взаємодії у нашому дослідженні є партисипативний.

У сучасному демократичному суспільстві соціально-економічні процеси стають швидшими та складнішими. Це спонукало уряди багатьох розвинених країн визнати необхідність підвищення прозорості та зробити діяльність державних структур більш публічною. Вони відходять від ієрархічного механізму прийняття рішень до більш зрозумілого, оперативного та відкритого механізму, який залучає суспільство до прийняття та реалізації тактичних і стратегічних рішень. Представники громадянського суспільства активно та постійно залучаються до різноманітних форм участі в процесах управління. Це зміщення акценту з односпрямованого функціонального підходу до взаємодії призвело до розгляду публічного управління як результату складної взаємодії між державою та суспільством.

Важливість використання інтернет-комунікації для партисипативності можна пояснити тим фактом, що зараз вона майже повсюдна серед громадян України. Використання інтернет-ресурсів для сприяння партисипативності в публічному управлінні дасть можливість охопити якнайширше населення. Крім того, цей метод є простим і зручним для користувачів.

У наш час залучення громадськості часто розглядається як основа демократичного врядування, коли громадяни активно взаємодіють з державною адміністрацією. Проте в останні десятиліття бажання безпосереднього залучення громадян зросло в глобальному масштабі. Крім того, А. Якобі, Л. Клювер, М. Раск [268] стверджують, що консультації з

громадянами часто призводять до результатів, які сприймаються як соціально стійкі, тоді як дослідження, проведене М. Нешкова та Х. Гуо [277], показало, що незалежно від методу, який використовується для отримання інформації від громадян, існує позитивна та значуща кореляція між участю та ефективністю організації. Це означає, що залучення громадян не тільки приносить користь учасникам процесу, включаючи органи публічного управління, але також має ширше соціальне значення. Таким чином, можна зробити висновок, що участь громадян відіграє певну роль у сталому розвитку громад.

Сфера публічного управління зараз переживає масштабні та динамічні трансформації з метою підвищення ефективності та конкурентоспроможності.

Сучасною тенденцією адміністративних перетворень є цілеспрямована зміна механізмів взаємодії органів публічного управління з громадськістю. Такий підхід надає пріоритет партисипативному здійсненню публічного управління через створення цілісної та ефективної системи взаємодії влади та суспільства, використовуючи інструменти та механізми прозорості діяльності органів виконавчої влади.

Значно підвищити рівень взаємодії між органами публічного управління та громадянським суспільством можна за допомогою активних механізмів зворотного зв'язку, таких як добровільна участь населення в державних проектах та ініціативах місцевого самоврядування. Такі заходи можуть підвищити не лише ефективність діяльності уряду, а й якість процесів прийняття рішень.

Для розвитку взаємної довіри та забезпечення ефективності державної політики прозорість дій уряду є важливою передумовою. Регулювання відкритого доступу до інформації щодо державних справ забезпечується правовими актами.

Реалізація партисипативного механізму у публічному управлінні не обмежується доступністю інформації про дії органів влади. Орієнтація

сучасного світу на партиципаторну діяльність держави спрямована на підвищення якості життя та забезпечення комфорту її громадян. Цей широкий підхід включає численні теми та напрямки реалізації, які державні органи визначають як пріоритетні. Окрім традиційних механізмів, для підвищення прозорості, ефективності, підзвітності та участі громадян у прийнятті рішень використовується багато додаткових інструментів. До таких інструментів належать електронне урядування, міжвідомчий електронний документообіг, система «єдиного вікна» надання державних послуг, єдина база даних усіх органів державної влади, інформаційні системи органів місцевого самоврядування, система громадського контролю за витрачанням бюджетних коштів, портали публічної інформації. обговорення та внесення змін до законів і законопроектів, спеціалізовані програми для комп'ютерів і мобільних пристроїв, що стосуються конкретних проблем громадян, а також механізми зворотного зв'язку та ЗМІ для контролю громадян.

У США та ЄС розробляються нові методи управління з акцентом на прозорість і контроль за діями органів публічного управління. Ця концепція контролю передбачає більше, ніж просто публікацію офіційних прес-релізів на урядових веб-сайтах. Це також передбачає створення зручних інтерфейсів, які дозволяють легко контролювати ключові показники ефективності, пов'язані з діяльністю уряду.

Використання державою мережі «Інтернет» означає більше, ніж просто постійне стеження за громадською думкою та співпрацю між громадянами та урядом. Насправді кілька сфер діяльності є важливими для забезпечення прозорості держави:

- 1) відкриті дані – створення інтернет-ресурсів, що містять єдині відкриті бази даних всіх органів публічного управління;
- 2) відкритий бюджет – система контролю за витрачанням бюджетних коштів;
- 3) обговорення, голосування, петиції;

4) електронні сервіси, консультації [261].

Поняття «відкритого уряду» є розвитком концепції «електронного уряду» з акцентом на посиленні прозорості та заохоченні широкої участі громадськості в управлінні. У 2009 р. було опубліковано «Меморандум керівникам департаментів та агенцій виконавчої влади щодо прозорості та відкритості уряду», в якому запропоновано створити безпрецедентний рівень прозорості для зміцнення суспільної довіри та створення системи відкритості, залучення громадськості [288]. За кілька коротких років веб-сайти урядових відомств було оновлено, щоб забезпечити зручну платформу для доступу до інформації та забезпечення безперебійної «електронної» взаємодії між урядовцями та громадянським суспільством.

Принципи «Відкритого уряду» зараз переживають сплеск прогресу та всесвітнього визнання. Ініціатива «Відкритий уряд» була запроваджена у 2010 р. та пізніше офіційно оформлена у 2011 р. як міжнародний рух 8 країн, серед яких США, Бразилія, Велика Британія, Південна Африка, Мексика, Індонезія, Філіппіни та Норвегія. Метою партнерства є об'єднання зусиль для забезпечення виконання урядами конкретних зобов'язань щодо сприяння прозорості публічного управління, залучення громадян до його процесів, боротьби з корупцією та використання нових технологій. У 2012 р. до ініціативи приєдналося понад 40 країн, у тому числі Канада, Ізраїль, Італія, Швеція, Вірменія, Азербайджан, Грузія, Латвія, Литва, Україна та Естонія [278].

Таблиця 2.3 ілюструє, що кожна з країн-партнерства має свої власні ініціативи та тлумачення того, що є програмою «відкритого уряду».

Кілька країн надають пріоритет принципу прозорості щодо свого бюджету та витрат. Наприклад, у Великій Британії веб-сайт www.hm-treasury.gov.uk публікує дані про державні доходи та витрати. У США створено веб-портали для точного відстеження державних витрат. Recovery.gov використовується для моніторингу розподілу бюджетних коштів, тоді як USAspending.gov використовується для розподілу державних

грантів і субсидій.

Таблиця 2.3

**Порівняльна характеристика пріоритетних напрямів реалізації
партисипативної орієнтації публічного управління в зарубіжних
країнах [278]**

№ п/п	Країна	Напрямки пріоритетного впровадження партисипативного підходу до публічного управління.			
		Офіційні веб-сайти для обговорення, голосування, подання петицій	Онлайн-сервіси, консультації	Відкриті дані	Відкритий бюджет
1	Австралія		+		
2	Болгарія				+
3	Великобританія	+	+	+	+
4	Естонія		+	+	
5	Ізраїль			+	
6	Індія			+	
7	Ірландія		+		
8	Іспанія		+	+	
9	Італія			+	
10	Йорданія			+	
11	Канада		+	+	+
12	Норвегія		+	+	
13	ПАР		+		
14	Перу			+	
15	Румунія			+	
16	Словаччина	+			
17	США	+	+	+	+
18	Танзанія			+	+
19	Україна	+	+		
20	Франція		+		
21	Хорватія				+
22	Чехія		+		
23	Чилі			+	
24	Чорногорія	+			
25	Японія				+

Примітка: знак " x " означає розвиток в країні зазначеного пріоритетного напрямку реалізації партисипативної орієнтації публічного управління.

У Канаді повну інформацію про державні фінанси та бюджетний процес можна знайти на www.fin.gc.ca. Японія також надає відкриті дані про свій бюджетний процес і фінансові відділи через www.mof.go.jp,

включаючи квартальні звіти. Крім того, Болгарія, Хорватія та Танзанія розробили «державні бюджети», які детально описують розподіл державних ресурсів у чіткій та стислій формі. Краудсорсинг став популярним методом взаємодії суб'єктів публічного управління з громадськістю в багатьох країнах за кордоном.

У публічному управлінні механізм краудсорсингу функціонує унікальним чином, оскільки він вимагає не лише участі користувачів у визначенні потреб, але й у розробці ефективних методів управління для задоволення цих потреб за допомогою інформаційних технологій. Цей підхід був розроблений на основі припущення, що громадяни готові ділитися своїми ідеями з офіційними особами безкоштовно або за символічну плату, виключно через бажання побачити їхні ідеї втіленими в життя.

Наразі існують три різні категорії краудсорсингової діяльності, що стосується державної політики. До них відносяться розвиток краудсорсингових ресурсів під час надзвичайних ситуацій, законодавчий краудсорсинг та вікі-співпраця між органами публічного управління та громадськістю в місцевих регіонах [140, С. 80].

Використання краудсорсингових ресурсів у сучасній публічній політиці почалося зі створення інформаційної програми Ushahidi (Свідоцтво) в 2007 р. у Кенії. На сьогоднішній день Ushahidi – система менеджменту інформації, яка дозволяє обробляти повідомлення з різних джерел: від блогерів, традиційних ЗМІ, від міжнародних спостерігачів і представляти всі отримані дані в мережі «Інтернет» за допомогою карти, де кожна подія пов'язана з певною географічною точкою [290].

Під час ліквідації наслідків землетрусу 2010 р. на Гаїті П. Мейер, науковий керівник Ushahidi та один із головних прихильників краудсорсингу, застосував свої наукові інновації для допомоги у ліквідації наслідків стихійних лих. Він співпрацював зі студентами-волонтерами, щоб створити функціональний Центр моніторингу, який спирався на Ushahidi,

дозволяючи реконструювати події на кожній вулиці Порт-о-Пренса. Мобільні телефони стали найпоширенішою формою спілкування, і, як і в Африці, люди могли надсилати текстові повідомлення на визначений короткий номер, оголошений на місцевих радіостанціях. Однак більшість спільної інформації була креольською мовою, що створювало мовний бар'єр. Краудсорсинг виявився вирішенням цієї проблеми, оскільки П. Мейер організував глобальну мережу волонтерів, які вільно володіють креольською мовою, в основному з жителів Європи та США, які швидко перекладали повідомлення. В даний час П. Мейер активно співпрацює з ООН, а також з мережами, присвяченими системам раннього попередження про кризи [290].

За три з половиною роки існування платформа Ushahidi використовувалася в численних кризових ситуаціях, що вимагали інтенсивного моніторингу різноманітних джерел інформації. Одним із прикладів цього було те, що телеканал «Аль-Джазіра» використала Ushahidi для репортажів про конфлікт у секторі Газа. У Сполучених Штатах програму використовували для збору даних під час снігової бурі в районі Вашингтона, а також під час рятувальних операцій після вибуху нафтової платформи в Мексиканській затоці [290].

Політичний краудсорсинг виявився особливо ефективним у часи кризи, як це видно в останні роки. Наприклад, японці використовували краудсорсинг для збору даних про рівень радіації в різних регіонах країни. Подібним чином американці запровадили соціальні медіа-мережі для допомоги у запобіганні та вирішенні надзвичайних ситуацій [56, С.120].

Крім надзвичайних ситуацій ще однією найбільш поширеною сферою політичного краудсорсингу стала законотворча діяльність. Яскравим прикладом цього є Ісландія де під час глобальної економічної кризи 2008 р. проходили громадянські демонстрації з вимогами оновити Конституцію, яка була прийнята в 1944 р., коли країна отримала незалежність від Данія. У 2010 р. було сформовано Конституційну раду з 25 громадян, які ініціювали

проект в мережі «Інтернет». Рада опублікувала свій перший проект на своєму веб-сайті в квітні 2011 р. та дозволила громадянам залишати відгуки через Facebook. Члени ради також були присутні на Twitter, YouTube і Flickr. Остаточний проект було представлено парламенту Ісландії в серпні 2011 р. і винесено на референдум без розгляду парламентом [138, С. 71].

Завдяки краудсорсингу Ісландія змогла вирішити дві політичні проблеми. По-перше, державна влада змогла розділити ризики створення та імплементації нової Конституції з громадянським суспільством, яке було активно залучене до формування правил їхнього життя. По-друге, завдяки залученню більшості населення до процесу це збільшило їхню інвестицію в результат і змусило їх відчувати себе почутими, що зрештою призвело до більшої лояльності до діяльності уряду.

Jolitics.com, єдина краудсорсингова платформа у Великій Британії, заснована М. Берчем, творцем соціальної мережі Bebo. Платформа була розроблена, щоб спростити законодавчий процес для політичних активістів і лобістів [258]. Структура платформи наслідує структуру британського парламенту з етапами для проектних пропозицій, обговорення та голосування. Наразі платформа приймає лише пропозиції, що стосуються національної політики, але очікується, що в майбутньому вона розшириться, щоб включити обговорення місцевих питань.

Учасники Jolitics можуть публікувати пропозиції, схожі на законопроекти, на сайті. Ці пропозиції мають максимальну довжину 140 символів, подібно до мікроблогів Twitter, і супроводжуються коротким описом. Потім інші користувачі можуть обговорювати «законодавчу» ініціативу протягом чотирьох тижнів, перш ніж буде проведено голосування. Якщо кількість голосів за пропозицію перевищує 50%, вона може бути направлена депутату разом із кількістю користувачів, які її підтримали.

Наразі Jolitics використовує систему реєстрації, яка не є відкритою для громадськості. Щоб зареєструватися, потрібно або отримати

запрошення від існуючого учасника, або додати себе до списку очікування та дочекатися сповіщення про публічний випуск мережі. Учасники, які приєдналися на ранніх стадіях мережі, мають можливість передати свої права голосу знайомим-однодумцям і змінити свій вибір при голосуванні.

Практика електронних урядів у кількох державах поступово запровадила краудсорсинг для встановлення постійної співпраці між органами публічного управління та громадськістю у регіональних та муніципальних утвореннях. У США краудсорсингові проекти централізовано під керівництвом «Центру нових медіа та залучення громадян США», який підтримує розклад основних подій і керівництво для розробки, планування та виконання мережевих громадських проектів, спрямованих на ефективну взаємодію з владою на федеральному, регіональному та місцевому рівнях. Вивчення як зарубіжної, так і вітчизняної практики показує, що краудсорсинг у публічному управлінні вирішує одночасно кілька важливих завдань. По-перше, це сприяє консолідації та активізації «мережевого громадянського суспільства» у вирішенні справжніх соціальних проблем.

Основною рисою мережевого громадянського суспільства Ю. Габермас називає «відкритість», яка характеризується встановленням широких, багатовимірних комунікаційних зв'язків, а також «спонтанність», яка передбачає вільне формування, плинність і постійні структурні зміни. З появою мережевих технологій з'явився новий «відкритий простір». Цей простір відкриває нові перспективи для розвитку громадянського суспільства, подолання індивідуалістичної замкнутості громадян, роз'єднаності суспільства, участі влади та неадекватної еволюції соціальної комунікації. Водночас мережева систематизація громадських організацій сприяє модифікації засад успішної взаємодії органами публічного управління [29, с. 14].

Краудсорсинг у публічному управлінні має другу важливу функцію, яка передбачає впровадження та реалізацію інноваційних модифікацій

системи політичного менеджменту. Роль онлайн-соціальних мереж у цьому відношенні є важливою, оскільки вони є основоположною структурою краудсорсингу. Ставши структурованими системами для прийняття політичних рішень, соціальні мережі стають інструментами для досягнення політичними акторами своїх цілей і завдань [85]. Краудсорсинг дозволяє учасникам соціальних мереж брати участь в експертному політичному співтоваристві, генеруючи інноваційні проекти, які сприяють не тільки поширенню ефективних методів управління, але й модернізації певних секторів людського життя.

Наразі реалізація вітчизняних краудсорсингових проектів виявилася значною мірою неефективною через спосіб їх ініціювання. У більшості випадків краудсорсинг ініціюється зверху вниз, в результаті чого керівні органи створюють «неробочі» проекти. Успішніші краудсорсингові ініціативи – це ті, які ґрунтуються на громадських ініціативах у мережі, модель, яку можна спостерігати в досвіді іноземних держав.

Наступним можливо розглянути інформаційно-комунікаційний механізм взаємодії органів публічного управління та громадськості. Враховуючи, що даний вид механізму є певним чином інтегративним, то при його реалізації можливо зустріти інструменти та засоби, що використовують інші механізми, але в новій інтерпретації.

Сьогодні система публічних петицій набула популярності в багатьох зарубіжних країнах. Використання електронних петицій привело до підвищення ефективності залучення громадянського суспільства до активної участі у вирішенні державних питань.

Спочатку перспектива онлайн-спілкування з'явилася в Шотландії як компонент проекту E-Petitioner, де вона використовувалася для спілкування з депутатами [279]. Згодом шотландську модель перейняли такі країни, як Велика Британія, Німеччина та Фінляндія. Станом на початок 2020 р., згідно з офіційними даними, 42 країни запровадили систему електронних петицій.

Щоб правильно оцінити життєздатність цього проекту, вкрай важливо

спостерігати за його реалізацією в різних країнах світу. У 2006 р. Великобританія спробувала запровадити електронні петиції по всій країні, ініціатором яких був тодішній прем'єр-міністр Т. Блер. Веб-сайт Downing Street 10 був розроблений таким чином, щоб включити електронну форму, де будь-який громадянин міг запропонувати тему для петиції або підписатися на інші ініціативи. Щоб подати електронну петицію, необхідно зареєструватися на сайті з підтвердженням електронної адреси, а також вказати своє ім'я та поштовий індекс. Кожна нова петиція проходить премодерацію, і лише ті, що пройшли перевірку, публікуються на сайті та залишаються доступними протягом року. Петиції, які протягом року збирають 100 тис. підписів, направляються на розгляд до Палати громад, але це не гарантує позитивного рішення щодо вирішення проблеми. Часто багато з цих петицій складаються зі своєрідних пропозицій [272].

У Великій Британії вже давно діє загальнонаціональна система розгляду звернень громадян. Будь-який громадянин Сполученого Королівства або особа, яка проживає в країні принаймні 12 років, може подати петицію через спеціальний веб-сайт epetitions.direct.gov, використовуючи спеціальну форму та вибравши відповідний орган, відповідальний за їхнє питання, із запропонованого списку. Після перевірки достовірності петиція оприлюднюється на сайті для голосування. Петиція, підписана понад 200 користувачами, має бути розглянута державними органами. Якщо протягом року петиція набере понад 100 000 підписів, відповідний комітет у Палаті громад повинен її розглянути. Крім того, веб-сайт www.fixmystreet.com розглядає звернення громадян на місцевому муніципальному рівні, про які повідомляються відповідні місцеві органи влади. Організації громадянського суспільства та місцеві ЗМІ також контролюють веб-сайт. Одним із найгучніших випадків електронної петиції у Великій Британії стала опозиція проти пропонованого впровадження плати за проїзд дорогами. Завдяки потужності понад 1,8 мільйона електронних підписів влада була змушена вирішити цю проблему. Зрештою,

план збору проїзду був скасований і так і не був реалізований.

У США електронні петиції «We The people» розташовані на сайті Білого дому. Ці петиції безпосередньо подаються до адміністрації президента американськими громадянами. Будь-яка особа віком від 13 років може створити електронну петицію, але, на відміну від англійської версії, вона має набрати 150 підписів, перш ніж її офіційно вважатимуть петицією та згодом додадуть до каталогу веб-сайту. На кожну петицію відводиться лише 30 днів, щоб зібрати щонайменше 25 000 підписів. Лише після досягнення цієї квоти пропозиція може бути отримана та розглянута Адміністрацією президента.

Створена в 2006 р. німецька система ePetitionen є копією британської системи, але створена за зразком Шотландії. Члени Бундестагу розглядають петиції, подані через цю систему. Одна помітна електронна петиція, подана С. Вістом, виступала за мінімальний прожитковий мінімум у 1500 євро для кожного дорослого та 1000 євро для кожної дитини. Пропозиція швидко набула популярності та швидко перевищила необхідні 50000 підписів [265].

У Фінляндії було запроваджено положення, яке можна порівняти з німецькою кваліфікацією 50 000 електронних підписів. Сервіс «збір ідей» або електронні петиції був доступний на сайті Міндержслужби. Під кожною пропозицією допускається збір підписів не більше шести місяців. Шляхом голосування можна висловити як несхвалення, так і підтримку ідеї.

Організації державного управління за кордоном використовують публічні консультації як засіб спілкування зі своїми виборцями. Ця стратегія була вперше запропонована США у 1981 р., вимагаючи оцінки та інтеграції регуляторних витрат і вигод. У Сполученому Королівстві консультації з відповідними зацікавленими сторонами необхідні на початкових етапах розробки програми політики. У Німеччині в громадських консультаціях беруть участь експерти з різних галузей економіки, представники бізнесу, громадські діячі.

У Сполучених Штатах є кілька сайтів, які використовуються для

різноманітної онлайн-діяльності, включаючи, але не обмежуючись, обговорення, голосування та петиції:

- веб-сайт www.regulations.gov надає платформу для відкритого діалогу щодо розробки всіх законів, а також дозволяє збирати думки та пропозиції щодо найбільш ефективних методів залучення громадськості до процесу формування норм і положень для федеральних відомств;

- на сайті www.seeclickfix.com розглядаються звернення громадян на місцевому рівні. Ці проблеми є відкритими для зацікавлених сторін, таких як громадські організації, місцеві ЗМІ та органи публічного управління.

Веб-сайт challenge.gov пропонує унікальну можливість окремим особам або групам брати участь у конкурсах, спрямованих на вирішення конкретної проблеми. Ці змагання можуть пропонувати призи або бути абсолютно безкоштовними.

Крім того, Білий дім продовжує запрошувати громадськість подавати свої думки та коментарі у бюлетень «Federal Register», який випускається з 1934 р. в друкованому вигляді, а тепер доступний он-лайн. «Federal Register» це офіційний щоденний інформаційний бюлетень уряду Сполучених Штатів, який публікує нормативні акти, проекти нормативних актів і повідомлення, видані різними державними установами, а також президентські укази та інші документи, видані Білим домом [287].

Уряди в усьому світі все частіше використовують консультації зі своїми громадянами. Рівень розвитку цих форм взаємодії різниться в різних країнах. У Канаді громадяни мають доступ до всіх державних консультацій через веб-сайт www.ConsultingCanadians.gc.ca. У Норвегії веб-сайт www.regjeringen.no надає інформацію про дії та вимоги всіх органів влади щодо різних сфер, питань чи галузей. Австралія пропонує спеціалізовані послуги для людей з обмеженими можливостями через веб-сайт www.accesscity.org.au. Французький веб-портал service-public.fr є єдиною інформаційною системою, яка надає публічні послуги та консультації. Веб-портал Естонії www.eesti.ee/est пропонує повну інформаційну систему для

тих, хто отримує загальну, професійну або вищу освіту, а також для вчителів і педагогів усіх рівнів. Цей портал також дозволяє окремим особам подати заявку на складання іспитів і вибрати бажаний спосіб отримання результатів іспитів. Веб-сайт www.bigappleed.com призначений для відстеження та публікації даних про початкові та середні школи в США. Це включає інформацію про ресурси, доступні для батьків, і наявність місць для учнів у цих школах. Користуючись цим веб-сайтом, батьки мають змогу приймати обґрунтовані рішення щодо освіти своїх дітей.

Ініціювання процедури громадських консультацій в Австрії починається з оприлюднення відповідним міністерством заявки з метою підготовки регуляторного акту. Цей процес зазвичай передбачає участь звичайних громадян та громадських організацій. В Італії консультації складають основу всього процесу оцінки регуляторного впливу. Ця процедура охоплює низку етапів, починаючи з визначення соціально-економічної необхідності впровадження нового нормативного документа, розробляючи альтернативи та оцінюючи витрати та вигоди. Необхідність консультацій офіційно встановлена, і вони проводяться органами публічного управління на різних рівнях. Однак конкретні теми для консультацій вибираються з урахуванням обставин.

Запровадження інструментів забезпечення прозорості публічного управління виявилось успішною стратегією в країнах світу. Органи публічного управління продемонстрували значне покращення у своїй роботі. Демократично розвинені країни вже відчували позитивні результати від такого підходу, включаючи уряд, який більше орієнтований на клієнта, кращу якість державних послуг для громадян, підвищення ефективності та результативності прийняття рішень у співпраці з громадянським суспільством та значну економію державних ресурсів. Ці цілеспрямовані зусилля щодо вдосконалення публічного управління призвели до кращих умов життя, вищих стандартів життя для населення та процвітаючого ділового середовища.

У наш час різні країни по всьому світу продемонстрували різні методи вдосконалення свого публічного управління. Після вивчення стратегій, які використовують іноземні країни для посилення потоку інформації в рамках своїх систем публічного управління, таких як використання краудсорсингу, електронних петицій і публічних консультацій, було виявлено кілька важливих аспектів і сприятливих змін. Ці особливі риси та тенденції є актуальними до впровадження аналогічних удосконалень у способах взаємодії органів публічного управління з громадськістю в Україні.

2.3. Взаємодія органів публічного управління з громадськістю Харківської області в комунікаційному просторі

Потрібно відзначити, що органи місцевого самоврядування, які наділені відповідними владними повноваженнями, одночасно є одним із самих масових інститутів громадянського суспільства на місцевому рівні. Стосовно структури та основних складових інформаційно-комунікаційного механізму, то як ми вже наголошували раніше вона потребує певного розкриття та уточнення, а відповідно є цікавим напрямком нашого дослідження.

Для проведення реформи місцевого самоврядування вкрай необхідно, щоб громадськість була активно залучена до даного процесу. Проте, виходячи з сучасних опитувань і практики, стає очевидним, що у населення бракує готовності активно та з ентузіазмом брати участь у вирішенні місцевих питань. Щоб вирішити цю проблему, необхідно вжити конструктивних заходів для посилення співпраці з місцевими органами публічного управління, що збільшить участь та створить нові канали комунікації. Для створення каналів зворотного зв'язку необхідно використовувати відповідні структури управління, ЗМІ та електронні комунікації в мережі «Інтернет».

Обґрунтованість подібних суджень підтверджують, зокрема,

результати проведеного нами соціологічного дослідження: експертне опитування «Взаємодія органів публічного управління з громадськістю Харківської області в комунікаційному просторі», за підтримки адміністрації ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Опитування проводилося у вересні 2021 р. У даному дослідженні нами було опитано 60 респондентів, 40 з яких є співробітниками (категорія «керівники») районних державних адміністрацій Харківської області (16 осіб) та м. Харкова (4 особи), а 10 опитаних, що залишилися, є депутатами Харківської обласної ради (6 осіб) та районних рад Харківської області (4 особи). Питання та таблиці відповідей надано у додатку Д.

Упродовж непростого періоду становлення незалежності нашої держави як у місті Харкові, так і в Харківській області зосереджено увагу на вирішенні соціально-економічних проблем як міста, так і села. У результаті було досягнуто балансу між громадськими та ринковими інтересами, що сприяло формуванню та вираженню громадської думки більш об'єктивним чином, без будь-яких явних рефлексивних помилок чи крайніх поглядів.

Більшість опитаних вважають, що добробут місцевого населення в першу чергу залежить від органів влади області, про це стверджують 37,2%, на другому місці – міська та районна влада – 11,9%. Примітно, що лише 16,8% респондентів пояснили добробут населення діями та зусиллями його жителів. З певною мірою умовності можна припустити, що населення регіону рівномірно розподілено за всіма демографічними групами, включаючи чоловіків, а також вікових груп 18-29 і 30-39 років.

Наявність патерналістських установок передбачає упереджене уявлення про право на владу. Це право служить показником політичної культури, пов'язаної з таким мисленням. Дослідження показали, що патерналізм і прихильність до традицій більшості населення часто є результатом недостатнього соціального капіталу. Цей висновок можна зробити зі списку якостей, якими, на думку громадян, повинні володіти їхні

місцеві чиновники.

Респондентам було запропоновано на вибір п'ять різних якостей, дві з яких вважалися умовно традиціоналістськими – справедливість і близькість до народу, а інші дві – сучасними – законслухняність і контроль влади населенням. Кінцева якість, сила, вважалася універсальною. Потім були розраховані спеціальні індекси для визначення значущості цих виборів. Традиціоналізм уряду вимірювався сумою процентних пунктів традиціоналістських якостей, тоді як сума сучасних якостей використовувалася для визначення індексу модерністських настроїв. Зрештою, індекс традиціоналізму (100,2) лише в 1,28 рази перевищив модерністський індекс (78,5). Хоча між ними була помітна різниця, це не був суттєвий розрив. Важливо, однак, зазначити, що за шкалою «традиціоналізм – модернізм» компонент громадянської політичної культури – комунікативна концепція контролю суспільства над владою – опинилася на останньому місці.

Згідно з дослідженням, майже всі люди мають власне уявлення про те, що має означати влада, і дуже небагато вагаються у відповіді. Однак через помітну диспропорцію між нормативною та автентичною природою влади утворюється суттєвий психологічний розрив між населенням і владними структурами. Лише 13,0% опитаних реагують на дії влади позитивно та підтримуючи, а стільки ж (11,9%) відчувають до неї неприязнь. Більшість людей змушені підкорятися і не відчувають товариських стосунків з тими, хто займає керівні посади.

Оцінка ефективності як політичних, так і громадських установ визначається насамперед тим, наскільки вони захищають інтереси широких верств населення. У результаті респондентів попросили проранжувати свої вподобання щодо владних структур у своєму регіоні. Розподіл рейтингів свідчить про те, що виконавча влада на місцевому, та обласному рівнях сприймається населенням як більш ефективна, ніж законодавча.

На думку експертів, обмежений діапазон рейтингових показників

подібних структур місцевого самоврядування не обов'язково відображає їх загальну ефективність чи неефективність. Скоріше, це свідчить про відсутність різниці між складною мережею владних інститутів в очах громадськості. На місцевому рівні органи публічного управління оцінюються дещо вище, ніж представницькі органи, але в цілому громадськість схильна давати низькі оцінки державним і громадським органам щодо захисту інтересів населення. Середній рейтинг ефективності органів влади: на державному рівні – 2,82, на обласному – 2,69, на місцевому – 2,57.

Згідно з опитуванням, більшість респондентів (60,7%) вважають, що влада є непрозорою та залишається недоступною для суспільства. І навпаки, лише 21,8% вважають, що уряд певною мірою відкритий, якщо не повністю. Цікаво, що переважна більшість респондентів (80,4%) вважають, що політична система в їхньому регіоні функціонує на користь бюрократів і бізнесу. Натомість лише 13,7% вважають, що система працює в найкращих інтересах громадськості.

Таким чином можливо зробити певні висновки: по-перше, функціональність влади в очах місцевої спільноти досить велика, оскільки саме від рішень того чи іншого зрізу її вертикалі залежить благополуччя населення. У той же час ця функціональність не має безумовної цінності і цілком інструментальна: за реальною владою не визнається здатності до репрезентації великих соціальних інтересів – реалізації «спільної справи». Та й саме населення в більшості своїй не володіє серйозним соціальним капіталом і тому не може або не бажає використовувати власні можливості, і як наслідок – продовжує орієнтуватися на місцеву владу.

По-друге, система «влада – населення» діє переважно в одному напрямку. Причому управлінські рішення та дії влади не користуються масовою підтримкою, хоча не викликають і загального протесту. Загальна обстановка в Харківській області стабільна, але багато в чому через стагнацію політичного життя, відсутність незалежних від влади сильних

акторів і слабкість каналів громадського впливу на систему влади.

Виходячи з розглянутих питань, об'єктивна перспектива несприятлива. Проте в чинному законодавстві є ряд положень, які ускладнюють процес налагодження комунікації в рамках місцевого самоврядування та перешкоджають участі населення у співпраці з місцевою владою.

Численні масштабні дослідження виявили невирішеність різноманітних проблем комунікативної взаємодії в органах місцевого самоврядування. На нинішньому етапі владних відносин в Україні суспільство ще має сприйняти органи місцевого самоврядування як форму влади, відмінну від держави. Отже, не відбулося суттєвих змін у ролі місцевого самоврядування, яке все ще представляється населенню як другорядна функція держави. Проте довіра до органів місцевого самоврядування зазвичай коливається в межах 16-24%.

На думку експертів, існують різні чинники, які перешкоджають безперебійному функціонуванню гілок влади на місцевому рівні, що в свою чергу впливає на інтереси населення та громади. Перше – це складність самостійного управління та вирішення питань на місцевому рівні, що є проблемою. Хоча місцеве самоврядування має на це повноваження, йому бракує достатньої економічної підтримки. Друге питання – це невідповідність повноважень, покладених на органи місцевого самоврядування, та джерел фінансування їх виконання. Крім того, значна частина експертів (до 15%) вважає, що місцеве самоврядування не отримує достатнього фінансування. Нарешті, брак дієвих механізмів розвитку самоврядування в існуючих умовах.

Реформа місцевого самоврядування не проводиться лише з метою реформування самого себе. Ця реформа не є самодостатньою чи незалежною. Створення компетентних і підзвітних органів місцевого самоврядування має вирішальне значення для успіху реформи. Ці суб'єкти мають бути здатні залучати жителів міст, районів, сіл до вирішення

важливих побутових питань.

Для уточнення методологічної основи нашого дослідження необхідно розкрити зміст інформаційно-комунікаційного механізму взаємодії органів публічного управління з громадськістю, а також виявити основні характеристики його елементів.

Після огляду фундаментальних принципів і висновків теорії та моделей комунікації стає очевидним, що комунікацію між органами публічного управління та громадськістю слід визнати як двосторонній обмін із зворотним зв'язком. Для виявлення відмінних аспектів цього типу комунікації необхідно визначити основні характеристики поняття «комунікаційний простір».

Спираючись на концепції П. Бурдьє та Л. Болтанського [259], можна окреслити сферу комунікації, яка існує між урядом і населенням, як сферу суперечливої політичної комунікації. Цей простір можна далі розділити на три рівні, які складають повний простір політичної комунікації:

- реальний рівень (пряма політична комунікація),
- медійний рівень (взаємодія влади і суспільства за допомогою ЗМІ),
- мережевий рівень (політична комунікація в мережі «Інтернет») [259].

Специфіка спілкування відрізняється на різних рівнях. У сучасній політичній комунікації вирішальне значення мають особисті та емоційні риси, а також репутація джерела інформації. На медійному рівні фокусується на репутації каналу поширення інформації та іміджі джерела інформації. Мережевий рівень спілкування виступає об'єднуючою платформою, яка поєднує в собі переваги прямого онлайн-спілкування з користувачами мережі «Інтернет» та можливість охоплення широкої аудиторії.

Наше дослідження визначає комунікаційний простір як середовище, в якому відбувається процес комунікації, розділене на три відмінні рівні. Це середовище охоплює ряд компонентів, які полегшують реалізацію процесу взаємодії. Комунікаційний простір складається з простору міжособистісного

спілкування, інформаційного простору та інформаційних ресурсів.

Для сприяння ефективному обміну інформацією між органами публічного управління та громадськістю в мережевому середовищі комунікації критично важлива відповідна інфраструктура для взаємодії. Ця інфраструктура містить мережу взаємопов'язаних інформаційних ресурсів, які забезпечують процес комунікації. Ці інформаційні ресурси з практичної точки зору можна розділити на кілька груп:

- офіційні ресурси органів влади, з можливістю коментування матеріалів;
- державні та адміністративні послуги в електронному виді;
- ресурси «електронної демократії», сайти суспільної ініціативи;
- сторінки керівників органів публічного управління у соціальних мережах.

Один важливий момент, який слід враховувати, полягає в тому, що компоненти інформаційної інфраструктури можуть функціонувати як окремі одиниці, а також бути частиною складних інфраструктурних рішень. Взяти, наприклад, сторінки керівників органів публічного управління у соціальних мережах, такі сторінки існують незалежно, але також можуть взаємодіяти з іншими елементами інфраструктури. Яскравим прикладом цього є система обміну інформацією, коли повідомлення з таких сторінок автоматично поширюються у ЗМІ.

Діяльність інформаційно-комунікаційного механізму взаємодії органів публічного управління з громадськістю, на наш погляд, може бути представлена у вигляді моделі на рис. 2.1.

Дана модель включає в себе наступні основні складові: органи публічної управління; повідомлення; інфраструктура взаємодії; перешкоди; громадськість.

Пряме і зворотне повідомлення від органів публічного управління до громадськості проходить свій шлях через відповідну інфраструктуру взаємодії. В якості перешкод виступають можливі обмеження по передачі

повідомлення в рамках відповідної інфраструктури.

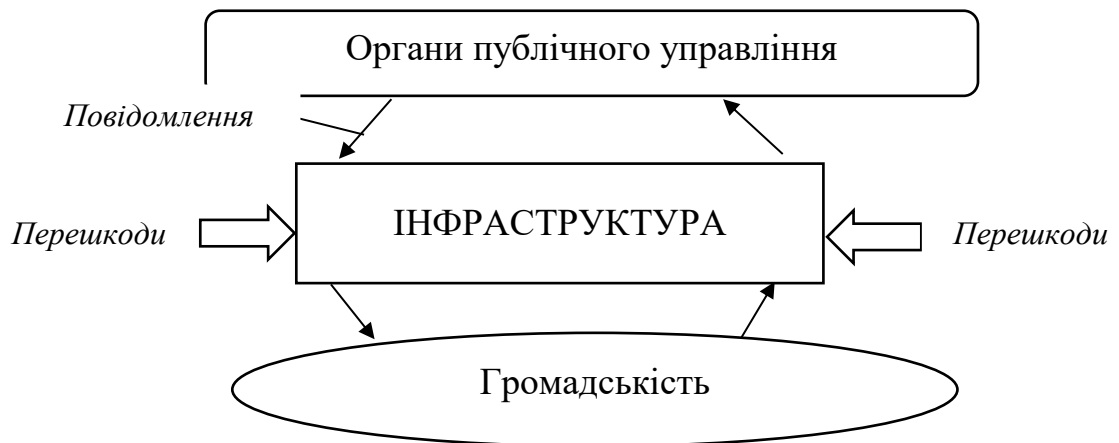

Рис. 2.1. Модель комунікації органів публічного управління з громадськістю

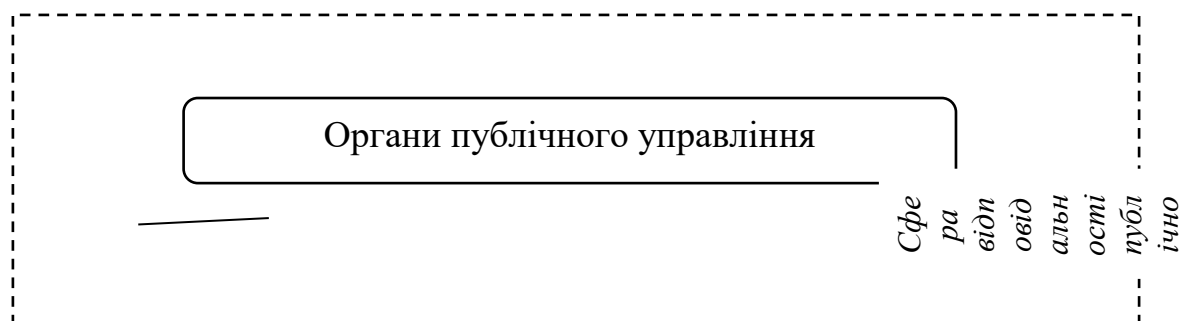
Щоб роз'яснити позицію влади з певного питання, державний службовець може опублікувати допис у себе на сторінці. Активні користувачі мережі «Інтернет» зможуть прокоментувати цю публікацію, при цьому публікація та коментарі будуть доступні для широкої аудиторії. У цьому сценарії джерелом інформації є держава в особі керівника органу публічного управління. Інформаційне повідомлення – це повідомлення, яке публікує чиновник, а інфраструктура – це сама сторінка у соціальній мережі, яка існує в мережі «Інтернет». Реципієнтами інформації є активні користувачі інтернету, які складають громадськість. Після того, як ці користувачі залишать свої коментарі до публікації, одержувачем інформації стає орган публічного управління.

Для розкриття сутності інформаційно-комунікаційного механізму взаємодії органів публічного управління з громадськістю, нами були проаналізовані моделі масової комунікації зарубіжних авторів. Спираючись на дані моделі взаємодії, нами було дано визначення терміну «комунікаційний простір», яке має на увазі під собою три рівня політичної комунікації: реальний, медійний і мережевий рівні.

У контексті означених підходів нами запропоновано поняття «інфраструктура комунікативної взаємодії», яка являє собою комплекс взаємопов'язаних інформаційних ресурсів, що забезпечують процес взаємодії органів публічного управління з громадськістю. З урахуванням наявності інфраструктури взаємодії представлена модель застосування інформаційно-комунікаційного механізму взаємодії органів публічного управління з громадськістю, яка включає в себе чотири основні складові: суб'єкти комунікації (влада і громадськість), інфраструктура взаємодії, перешкоди та повідомлення.

З урахуванням того, що значний вплив на процес комунікації між органами публічного управління та громадськістю надає інфраструктура взаємодії, розташована в інтернет-просторі, у параграфі 2.2 ми проаналізували основні теорії і практики, що дозволяють зрозуміти специфіку і особливості комунікації органів публічного управління з громадськістю в мережі «Інтернет». Крім цього, ґрунтуючись на даному аналізі, далі будуть визначені основні характеристики елементів інформаційно-комунікаційного механізму взаємодії.

На основі аналізу впливу мережі «Інтернет» на взаємодію органів публічного управління з громадськістю, можна зробити висновок, що процес формування дієвої інфраструктури їх взаємодії знаходиться у сфері відповідальності влади. Даний факт пояснюється наявністю у влади відповідних організаційних і матеріальних можливостей. Крім цього, саме влада здійснює контроль і гарантує інформаційну безпеку, як на рівні особистості, так і на рівні суспільства і держави. Таким чином, модель, сформована нами вище, може бути доповнена складовою «сфера відповідальності» (див. рис. 2.2).

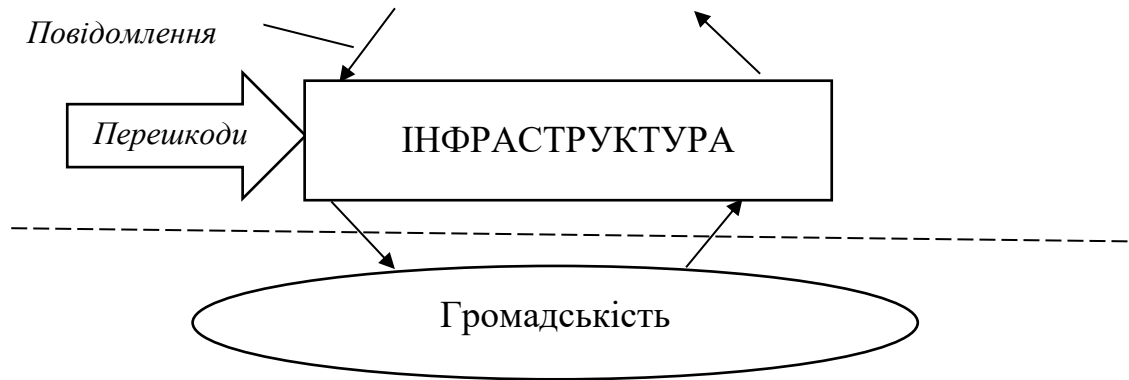

Рис. 2.2. Модель комунікації органів публічного управління з громадськістю (доповнена).

Крім того, розглянуті нами особливості комунікаційного процесу у мережі «Інтернет» дозволяють конкретизувати кожен з розглянутих нами елементів комунікації наступним чином:

1. Органи публічного управління – цей елемент представляє органи державної влади, залучені до процесу комунікації..
2. Повідомлення – це інформація, яка передається від одного суб'єкта комунікативної взаємодії іншому. У нашому випадку від органів публічного управління до громадськості і від громадськості у зворотному напрямку.
3. Інфраструктура взаємодії – сукупність інформаційних ресурсів, що забезпечують процес комунікативної взаємодії органів публічного управління з громадськістю.
4. Сфера відповідальності – це одна зі сфер діяльності суб'єкта комунікації, головним завданням якої є забезпечення процесу взаємодії органів публічного управління з громадськістю.
5. Перешкоди – втручання в передачу інформації, яке може спотворити зміст переданого повідомлення.
6. Громадськість є одним із суб'єктів комунікації і складається з певних осіб (груп), які зацікавлені у спілкуванні з органами державної влади.

Конкретизація складових елементів інформаційно-комунікаційного механізму взаємодії дозволить значно просунутися у виконанні основних завдань нашого дослідження. Введення елемента «сфери відповідальності» дає нам основу для проведення дослідження з двох точок зору. Одна з них стосується прагнення уряду покращити існуючу інфраструктуру зв'язку, інша – передбачає прагнення громадськості до вдосконалення та розвитку.

Слід визнати, що процес створення пропозицій щодо покращення взаємодії органів публічного управління з громадськістю може бути досягнутий шляхом максимізації потенціалу кожного комунікаційного елемента, який ми пропонуємо, враховуючи при цьому їхні основні властивості.

Детально досліджуючи кожен із цих компонентів, ми можемо сформулювати рекомендації щодо покращення цілісності процесу взаємодії органів публічного управління з громадськістю. Для того, щоб розпочати цей процес, рекомендується спочатку визначити суб'єктів, які становлять «органи публічного управління».

Термін «органи публічного управління» в цьому контексті стосується як органів державного управління, так і органів місцевого самоврядування.

Повідомлення являє собою інформацію, передану від одного суб'єкта комунікації до іншого. У нашому випадку ця комунікація відбувається між органами публічного управління та громадськістю, а також від громадськості до органів публічного управління. Важливо зазначити, що причини появи та поширення повідомлень цими сторонами різні. Завдяки нашим дослідженням стало очевидним, що основною причиною поширення повідомлень органів публічного управління є їхнє прагнення до прозорості та відкритого спілкування з громадськістю. З іншого боку, головний мотив громадськості для обміну повідомленнями складається з двох окремих компонентів: забезпечення зворотного зв'язку з владою та задоволення потреби у самовираженні.

Компонент запропонованої нами моделі, відомий як «інфраструктура

взаємодії», безсумнівно, є найскладнішим для вивчення та розуміння. Після проведення оцінки існуючої інфраструктури взаємодії було визначено, що основними складовими цієї інфраструктури є веб-сайти органів публічного управління, особисті блоги, сторінки в соціальних мережах та веб-сайти самих лідерів. Крім того, ці органи публічного управління намагаються включити компоненти електронної демократії в цю структуру.

В ході проведеного аналізу нами було встановлено, що формування дієвої інфраструктури знаходиться у сфері відповідальності влади, як суб'єкта комунікації, що має для цього всі необхідні організаційні та фінансові ресурси. У цьому випадку під поняттям «сфера відповідальності» розуміють сферу діяльності влади, яка спрямована на сприяння взаємодії органів публічного управління з громадськістю.

Завдяки соціологічним дослідженням ми виявили особливість, яка впливає на взаємодію органів публічного управління з громадськістю. Цю особливість можна визначити як визнання обов'язку управлінського класу створити функціональну комунікаційну інфраструктуру (див. дод. В, табл. 5), водночас визнаючи її обмежений розвиток через відсутність суспільного попиту (див. дод. В, табл. 6). Також ця особливість передбачає тенденцію до перекладання відповідальності за створення ефективної комунікаційної інфраструктури на громадськість.

Враховуючи значний попит з боку громадськості на отримання інформації щодо дій органів публічного управління (див. дод. В, табл. 7), можна зробити висновок про необхідність пошуку органами публічного управління альтернативних способів донесення інформації до громадськості. Для цього можна використовувати різні інфраструктурні рішення.

Перешкоди, у найширшому сенсі, стосуються будь-яких перешкод, які можуть спричинити неправильне тлумачення передбачуваного значення переданого повідомлення. У нашому контексті такі перешкоди часто є результатом обмежень інфраструктури зв'язку. Наприклад, помилка у

виборі каналу зв'язку може створити таку перешкоду. У результаті повідомлення не досягає широкої аудиторії, для якої воно було призначене.

Обговорюючи роль громадськості в комунікації, важливо визнати, що, згідно з дослідженнями мережевого мислення, одну з ключових особливостей мережевої комунікації – публічність при збереженні анонімності, складно включити в урядові системи комунікації. Це тому, що анонімність необхідна для забезпечення безпеки тих, хто спілкується. Важко уявити сценарій, коли анонімний представник громадськості міг би спілкуватися з системою виконавчої влади. Щоб вирішити цю проблему, було впроваджено два основні технічні рішення, які забезпечують публічну комунікацію на веб-сайтах адміністрації на різних рівнях, зберігаючи при цьому прозорість:

- процес реєстрації користувачів, що передбачає створення особистих кабінетів, нерозривно пов'язаний із доступом до конкретних інформаційних ресурсів органів публічного управління;

- коли користувач залишає коментар на сайті, він не публікується автоматично. Коментарі спочатку підлягають перевірці модератором сайту. Після процедури перевірки коментар може бути схвалений і опублікований на сайті або відхилений.

Узагальнюючи, після розгляду вищезазначеної інформації ми можемо зробити висновок, що компонент, позначений як «громадськість» у нашій моделі, відноситься до визначеної групи осіб, які спілкуються з органами публічного управління.

Для створення дієвих рекомендацій щодо покращення взаємодії органів публічного управління з громадськістю важливо використовувати запропоновану нами модель застосування інформаційно-комунікаційного механізму.

Аналізуючи ефективність існуючих процедур взаємодії органів публічного управління з громадськістю, необхідно дослідити потенційні стратегії оптимізації для кожного компонента запропонованої нами моделі.

Згодом можна сформулювати рекомендації щодо вдосконалення кожного елемента запропонованої моделі, також оцінити доцільність оптимізації всього процесу взаємодії органів публічного управління та громадськості як єдиного цілого.

Щоб ефективно вирішити поставлене завдання, ми рекомендуємо почати з вивчення оптимізації різних елементів у запропонованій нами моделі. Це має відбуватися в такій послідовності: по-перше, сторони, залучені в комунікацію, а саме органи публічного управління та громадськість; по-друге, процес повідомлення; по-третє, інфраструктура взаємодії; по-четверте, сфера відповідальності; по-п'яте будь-які перешкоди.

Говорячи про суб'єкти комунікації, варто відзначити, що взаємодія по лінії «органи публічного управління» – «громадськість» в нашому випадку передбачає наявність умови обопільної інформаційної відкритості. Якщо влада в рамках існуючого законодавства дотримується цієї норми, то у випадку з громадськістю існує ряд моментів, що ускладнюють даний процес.

Мережеве суспільство характеризується декількома суттєвими особливостями, зокрема щодо його ідеологічного розвитку. Однією з головних цілей є сприяння анонімності. Однак, коли анонімна особа взаємодіє з органами публічного управління, доцільність такої процедури стає сумнівною. Для пом'якшення цих ризиків ми пропонуємо використовувати систему «Дія», як частину процесу авторизації населення при взаємодії з органами публічного управління. Будь-яка особа, яка бажає скористатися державними послугами або запропонувати свою ініціативу державній адміністрації, повинна спочатку пройти реєстрацію.

Вирішенням зазначеного питання є створення системи електронного цифрового підпису. Ця система, відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис» [178], призначена для використання як фізичними, так і юридичними особами, які беруть участь в електронному

документообігу. Його мета двояка: перевірити особу підписанта та підтвердити цілісність електронних даних. Збільшуючи поширеність електронних цифрових підписів, комунікацію між громадянами та державними установами можна оптимізувати та модернізувати. Це рішення покращить процес спілкування, забезпечуючи державним установам ясність щодо особи тих, хто з ними спілкується. Крім того, громадянам більше не потрібно буде реєструватися на кожному сайті публічного управління. Крім того, це рішення має потенціал для забезпечення значної економічної вигоди, оскільки економічно ефективніше створити та підтримувати єдину систему авторизації користувачів, ніж підтримувати дані на всіх існуючих державних веб-сайтах.

Досліджуючи методи покращення компонента «повідомлення», корисно розглядати його з двох основних точок зору:

- повідомлення «органів публічного управління до громадськості»;
- повідомлення «від громадськості до органів публічного управління».

Повідомлення «від органів публічного управління до громадськості» являє собою інформацію, пов'язану з діяльністю відповідного органу влади. При цьому через підзвітність влади населенню, дана інформація повинна бути затребуваною суспільством, бути йому цікавою. З метою оптимізації даного виду повідомлення, доцільно звернутися до інформаційних запитів населення, пов'язаних з діяльністю органів публічного управління.

Грунтуючись на отриманих нами результатах, варто зауважити – для того, щоб повідомлення «від органів публічного управління до громадськості» були ефективними, виконавчій владі слід робити поправку на виявлені нами інформаційні переваги населення.

Обговорюючи повідомлення, спрямовані «від громадськості до органів публічного управління», важливо визнати, що такі повідомлення можуть надходити у двох формах: публічні повідомлення, які зазвичай

залишаються як коментарі, та неопублічні повідомлення, які є офіційними запитами до органів влади. Обидва типи повідомлень мають відповідати суспільним нормам і здійснюватися відповідно до законодавства України. Враховуючи унікальність цих повідомлень та відсутність регуляторних механізмів, вкрай важливо визначити пріоритетність оптимізації повідомлень «від органів публічного управління до громадськості».

Провівши ретельну перевірку ефективності сучасних методів взаємодії органів публічного управління з громадськістю, можна сформулювати рекомендації щодо вдосконалення інфраструктури комунікативної взаємодії.

Під час нашого дослідження ми виявили, що як населення, так і органи публічного управління вважають мережу «Інтернет» одним із найпопулярніших джерел для отримання інформації (див. дод. В, табл. 1, 2). Крім того, більшість опитаних нами керівників висловили переконання, що сучасні Інтернет-технології можуть сприяти діалогу між владою та громадськістю (див. дод. В, табл. 3). Проведений нами широкий аналіз існуючих практик взаємодії публічного управління з громадськістю привів до висновку, що влада несе відповідальність за створення ефективної інфраструктури для цієї взаємодії. Це було підтверджено нашим експертним дослідженням (див. дод. В, табл. 5).

Досліджуючи інфраструктуру комунікаційної взаємодії на рівні Харківської області, ми виявили декілька ключових складових: 1. Сайт облдержадміністрації; 2. Веб-сайти структурних підрозділів адміністрації; 3. Сайти, блоги та сторінки в соціальних мережах керівників органів публічного управління; 4. Сайт Харківської міської ради; 5. Веб-сайти організацій громадянського суспільства.

Проаналізувавши інфраструктуру, було виявлено, що сайт облдержадміністрації є найбільш затребуваним ресурсом серед населення регіону. Про це свідчить його відвідуваність, яка перевищує показники інших ресурсів (див. дод. В, табл. 10). Для посилення

комунікаційної взаємодії обласній адміністрації та її відповідним підрозділам рекомендується працювати в рамках єдиного інформаційного ресурсу – ресурсу адміністрації.

Вкрай важливо, щоб стрічка новин щодо дій обласної адміністрації була доступна для всіх її структурних підрозділів. Використання незалежних хостингових платформ цими підрозділами для створення власних веб-сайтів не рекомендується, оскільки це перешкоджає відображенню їхніх інформаційних повідомлень на основному сайті Харківської обласної державної адміністрації, який є найбільш відвідуваним сайтом інформації публічного управління. Натомість уся інформація щодо діяльності адміністрації області та її структурних підрозділів має оперативно розміщуватися на головному сайті. Це важливо для забезпечення широкого розповсюдження повідомлень про діяльність органів публічного управління.

Для забезпечення прозорості органів публічного управління важливо вживати заходів, які заохочують обмін інформацією. Для максимальної ефективності цих заходів централізувати всі структурні підрозділи на єдиному сайті та встановити чіткі стандарти оцінки інформаційної прозорості. Крім того, необхідно запровадити систему рейтингів, яка регулярно оновлюється, щоб публічно продемонструвати дотримання цих стандартів без будь-яких затримок.

Наше дослідження привело нас до висновку, що ефективність використання інтернет-блогів та офіційних веб-сторінок політичних лідерів як засобів комунікації між державною адміністрацією та громадськістю є неоптимальною. Під час обстеження існуючої комунікаційної інфраструктури ми виявили відсутність попиту на зв'язок через вищезазначені канали. Наше дослідження виявило, що, незважаючи на позитивне сприйняття практики ведення інтернет-блогів органами влади як серед населення, так і серед керівництва, створення таких ресурсів не викликає ентузіазму в користувачів мережі «Інтернет».

Сучасна тенденція запровадження нових каналів обміну інформацією, таких як офіційні сторінки керівників органів публічного управління у соціальних мережах (Facebook, Instagram, Telegram та ін.) свідчить про те, що ці ініціативи зазвичай користуються високим попитом після їх оприлюднення, а потім викликають зниження інтересу з часом.

Основна мета створення таких сторінок для керівника органу публічного управління – поширити його точку зору серед широкої аудиторії та отримати цінний зворотний зв'язок від користувачів інтернету у вигляді коментарів.

Запуск подібних проєктів часто має значний резонанс як у ЗМІ, так і в мережі «Інтернет», що може сприяти поточній ситуації. Щоб підвищити ефективність практики інфраструктури, було б корисно включити ці елементи в комплексний компонент інфраструктури. Наприклад, повідомлення зі сторінки керівника органу публічного управління мають поширюватися не лише на офіційному сайті, а й у великих ЗМІ. Крім того, ці повідомлення мають привертати увагу широкої аудиторії та відповідати її інформаційним уподобанням.

За рахунок розповсюдження повідомлень зі сторінки керівника органу публічного управління в інші інформаційні канали розширюється аудиторія повідомлення, оскільки воно охоплює ширшу аудиторію як через ЗМІ, так і через веб-платформи. Таке розширення загальної аудиторії цього інформативного повідомлення, швидше за все, призведе до збільшення відповідей.

Крім того, бажано, щоб будь-яке інформаційне повідомлення містило запрошення до розмови. Такий підхід дозволяє ЗМІ поширювати повідомлення з критичних позицій. Найбільшу увагу та громадську підтримку привертає поширення інформації про дії публічних органів з критичної точки зору.

Говорячи про створення окремого ресурсу для політичних партій та громадських організацій Харківської області, слід визнати, що він

безпосередньо не покращує комунікацію по лінії «органи публічного управління» – «громадськість». Однак це значно покращує присутність таких організацій в мережі «Інтернет». Така практика допомагає задовольнити поточний попит на інформацію про ці організації як серед населення, так і серед представників публічної влади (див. дод. В, табл. 8, 9, 10). Як результат, це можна розглядати як інфраструктурне рішення, яке допомагає культивувати взаємну довіру між населенням і владою.

Стосовно аспекту відповідальності важливо зазначити, що хоча багато керівників усвідомлюють свою роль у створенні успішної комунікаційної інфраструктури, значна частина все ще вважає, що така інфраструктура в Харківській області знаходиться в стані недостатнього розвитку. Головною перешкодою у створенні ефективної платформи для взаємодії органів публічного управління з громадськістю в онлайн-сфері, як зазначили керівники, є відсутність громадської активності та зацікавленості у використанні цього засобу комунікації (див. дод. В, табл. 6).

Реалізація органами публічного управління, спрямованої на формування гідної пропозиції, безсумнівно, є фактором, що сприяє підвищенню попиту на взаємодію влади та громадськості через сучасні канали зв'язку. Наше дослідження підтвердило цю думку, оскільки значна частина респондентів висловили незадоволення недостатністю та змістовністю інформації щодо дій органів публічного управління (див. дод. В, табл. 7).

Для вирішення даної проблеми в Харківській області необхідно запровадити нормативно-правовий документ щодо встановлення відповідальності органів публічного управління щодо ефективності комунікаційної інфраструктури, що використовується для взаємодії з громадськістю. При цьому в даному акті слід вказати відповідальний за зміст і розвиток даної інфраструктури підрозділ обласної державної адміністрації, сформулювати конкретні показники ефективності роботи даного підрозділу в зазначеному вище контексті..

Крім того, додатковим вирішенням проблеми може стати залучення представників громадських рад при органах публічного управління до формування пропозицій щодо розвитку інфраструктури зв'язку. Одним із основних обов'язків цих рад є перевірка нормативно-правових актів, що видаються відповідним органом виконавчої влади. Якщо ці зусилля будуть реалізовані на віртуальній платформі, можна зробити висновок, що всі попередні правила зрештою будуть опубліковані в мережі «Інтернет» для публічного перегляду та схвалення/незатвердження. Отже, залучення представників громадських організацій до розробки пропозицій щодо комунікаційної інфраструктури узгоджується з потенціалом зростання цієї системи.

Термін «перешкоди» стосується серії перешкод у межах існуючої комунікаційної інфраструктури, які перешкоджають поширенню передбачуваної інформації. Усунення цих бар'єрів є вирішальним завданням у дослідженні комунікаційних процесів. Однак повністю усунути цей аспект видається важким і майже неможливим завданням. Варто зазначити, що запропоновані методи оптимізації комунікації між органами публічного управління та громадськістю можуть значно зменшити ці перешкоди.

В цілому, ми провели ретельний аналіз ефективності існуючих практик комунікаційної взаємодії органів публічного управління з громадськістю на базі якого нами були запропоновані шляхи оптимізації інформаційно-комунікаційного механізму взаємодії органів публічного управління з громадськістю в Харківській області.

На нашу думку, запропонована на прикладі Харківської області технологія оптимізації процесу взаємодії органів публічного управління з громадськістю може бути застосована в рамках будь-якої області України та зробить істотний вплив на розвиток публічного управління в країні.

Висновки до розділу 2

1. Вплив цифрової реальності призвів до різноманітних трансформацій у діяльності органів державного управління, які можна розглядати з різних ракурсів. По-перше, державні службовці активно впроваджують цифрові ІКТ у свою роботу, що сприяє збільшенню прозорості та доступності даних щодо їх діяльності. По-друге, створюються більш ефективні канали комунікації та зворотного зв'язку між органами публічного управління та громадськістю. Нарешті, розвиток спеціалізованих електронних платформ сприяє спільним зусиллям між представниками громадянського суспільства та влади у вирішенні важливих суспільних проблем.

2. Доведено, що взаємодія органів публічного управління з громадськістю в мережі «Інтернет» визначається значним числом факторів, які, на наш погляд, доречно об'єднати в п'ять категорій: економічні, соціокультурні, політичні, технологічні, фактори громадської безпеки. Також при цьому слід розділити фактори внутрішнього і зовнішнього середовища (внутрішньодержавні та міжнародного, глобального рівня).

3. Електронний уряд виступає як інноваційна технологія, що надає розширені можливості взаємодії представників публічного управління за допомогою застосування комунікаційних засобів зв'язку, в тому числі мережі «Інтернет», спрямованої на задоволення соціальних потреб, підвищення громадської ініціативи і контролю. Запропоновано в умовах впровадження електронного уряду застосовувати такі ключові блоки (проекції) оцінки ефективності публічного управління: економічний, соціальний, організаційний, електронної участі, підзвітності.

4. Під час дослідження закордонного досвіду використання механізмів взаємодії органів публічного управління з громадськістю були розглянуті такі країни як США, Великобританія, країни ЄС, Канада та ін. З'ясовано, що у числі зарубіжних форм громадського контролю які доцільно інкорпорувати у вітчизняну практику наступні: електронний громадський контроль; відкриті засідання федерального уряду і урядів штатів, а також

окремих відомств за участю представників громадських організацій і ЗМІ; правотворчу ініціативу, громадянську ініціативу і законотворчий почин; практику організації та проведення петиційних референдумів; інститут громадського вето; відкликання посадових осіб громадянами на референдумі; громадський контроль за діяльністю органів поліції.

Сучасний підхід до партисипативної орієнтації діяльності влади зосереджений навколо підвищення якості життя населення та загального комфорту. Цей підхід охоплює широкий спектр тем і стратегій реалізації, які країни вважають пріоритетними. Окрім традиційних механізмів управління, для сприяння прозорості, ефективності та підзвітності публічного управління використовуються численні додаткові інструменти. Ці інструменти включають системи електронного урядування, міжвідомчий електронний документообіг, упорядковане надання державних послуг за системою «єдиного вікна», комплексні бази даних усіх державних органів, інформаційні системи для місцевого самоврядування, механізми громадського контролю за витрачанням бюджету та онлайн платформи для публічного дискурсу та коментарів щодо законодавчих питань.

Слід розширити використання технологій краудсорсингу (у зарубіжній практиці – «краудсорсингове законодавство» або «бюджет участі»), представити їх як пряме волевиявлення громадян, які використовують сучасні ІКТ для колективних процесів мислення, а також формально закріпити їхній статус.

5. Реалізація реформи місцевого самоврядування вимагає, в першу чергу, широкої участі громадськості. Однак, як свідчать дослідження та практика, готовність громадськості до активної та зацікавленої участі у вирішенні місцевих проблем ще недостатньо сформована.

Обґрунтованість подібних суджень підтверджують, зокрема, результати проведеного нами соціологічного дослідження: експертне опитування «Взаємодія органів публічного управління з громадськістю Харківської області в комунікаційному просторі», за підтримки

адміністрації ННІ «Інститут державного управління» Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Опитування проводилося у вересні 2021 р. У даному дослідженні нами було опитано 60 респондентів, 40 з яких є співробітниками (категорія «керівники») районних державних адміністрацій Харківської області (16 осіб) та м. Харкова (4 особи), а 10 опитаних, що залишилися, є депутатами Харківської обласної ради (6 осіб) та районних рад Харківської області (4 особи).

Перешкоди для ефективної взаємодії між гілками влади на місцевому рівні, як визначено експертами, зосереджені навколо кількох ключових проблем: нездатність самостійно керувати та вирішувати місцеві справи; неадекватна економічна підтримка місцевого самоврядування, незважаючи на його законні повноваження; невідповідності повноважень, покладених на органи місцевого самоврядування, джерелам фінансування, необхідних для їх виконання; занепокоєння нестачею фінансових ресурсів, які виділяються місцевому самоврядуванню (про це повідомили до 15% опитаних експертів); та відсутність ефективних механізмів розвитку самоврядування в нинішніх умовах.

6. Проведено детальний аналіз запропонованої нами моделі комунікації між органами публічного управління та громадськістю на прикладі Харківської області. Аналізуючи дані, отримані в результаті цього аналізу, визначено сфери для вдосконалення інформаційно-комунікаційного механізму. В основі цього механізму лежить розробка пропозицій щодо оптимізації кожного елемента нашої комунікаційної моделі. Для налагодження ефективної взаємодії вкрай важливо, щоб усі залучені сторони мали легкий доступ до інформації. Повідомлення «від влади до населення» має бути адаптоване до інформаційних уподобань населення та інформаційної здатності повідомлення. Крім того, представники громадських рад мають бути залучені до процесу розробки пропозицій щодо посилення комунікаційної інфраструктури взаємодії.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

3.1. Тенденції та тренди змін у взаємодії органів публічного управління та громадськості, обумовлених процесами цифровізації

В даний час зміни взаємодії органів публічного управління та громадськості відбуваються під впливом цілого ряду факторів, серед яких вагому роль відіграє прискорений розвиток цифрового середовища. У зв'язку з цим виділимо тенденції, які характеризують перспективи дальших змін зазначених управлінських функцій.

Проаналізуємо стадії публічного управління в ракурсі перспектив цифрової трансформації.

1. Вироблення стратегії розвитку: формулювання цілей і постановка завдань; прийняття рішень

На цьому конкретному етапі вкрай важливо запровадити процедури моніторингу. Метою моніторингу є розуміння тонкощів поточної ситуації та виявлення проблем, які потребують вирішення. Моніторинг може проводитися як органами публічного управління, так і спільно з громадськістю.

Технології, які використовуються на цьому етапі, мають вирішальне значення. Зокрема, вони допомагають у зборі емпіричних даних і полегшують роботу в режимі реального часу. Для цього необхідний розвиток цифрових платформ та інфраструктури. Наприклад, у Великобританії спеціалізована цифрова платформа Predictiv використовується для збору інформації в реальному часі та врахування ставлення респондентів до наміченого вирішення конкретної проблеми [78, с. 24]. Крім того, аналіз цих даних вимагає використання «Big Data», систем

розподіленого реєстру, технології блокчейну та штучного інтелекту (ШІ). Зрештою, цілком можливо, що в найближчому майбутньому може з'явитися цифровий уряд, де влада зможе розглядати розробку державної політики як ітеративний процес, який дозволяє тестувати та змінювати нормативні акти в реальному часі [78, с. 25].

Участь громадськості на основі подальшого розвитку цифрових ІКТ здійснюватиметься:

- шляхом вдосконалення формування та подання звернень, петицій, пропозицій та рекомендацій, електронного голосування на більш досконалих електронних майданчиках тощо;

- залучення громадськості через платформні рішення для спільної розробки стратегічних планів, громадського контролю, діалогу для пошуку компромісів та гармонізації відносин між державою та інститутами громадянського суспільства;

- завдяки подальшому розвитку інформаційних платформ для інститутів громадянського суспільства.

Важливо звернути увагу на кілька проблем, що виникли. Будь-яка інформація щодо прийнятого рішення має бути доступною для громадськості та мати перспективний характер. Крім того, існують занепокоєння щодо спроможності органів публічного управління та громадськості проводити ретельні та надійні оцінки.

2. Реалізація розпорядчих, координуючих, контрольних-наглядових функцій

У центрі уваги цього етапу – виконання повноважень держави щодо покладених на неї функцій. Щоб підвищити ефективність виконання цих функцій, вкрай важливо розвивати цифрові ІКТ-технології, такі як створення ШІ, який уможлиблює моніторинг виконання функцій, впровадження цифрового відстеження тощо. Розвиток цифрових ІКТ є важливим для участі громадськості в публічному управлінні, коли останні виступають в якості акторів, що реалізують спільно з державою або

самостійно (наприклад, в рамках договірних відносин) ті чи інші функції держави (в тому числі при безпосередній участі) або здійснюють незалежно від держави перераховані функції (наприклад, контрольно-наглядову).

3. Спільне управління проектами з боку органів публічного управління та громадськості.

Спільне управління проектами як органами публічного управління так і громадськістю наразі здійснюється через різні цифрові платформи. Ці платформи в основному використовуються для проектів, пов'язаних із соціальним та екологічним секторами. Ефективність цього управління значною мірою залежить від використання цифрових інформаційних і комунікаційних технологій, а також від їх постійного вдосконалення.

4. Надання державних послуг недержавними організаціями (в тому числі і тими з них, які віднесені до громадянського суспільства), включаючи надання послуг через механізми цифрових ІКТ.

Водночас надання зазначених послуг може передаватися організаціям громадянського суспільства шляхом укладення договірних угод або делегування. Зараз спостерігається тенденція передачі окремих державних функцій у публічну сферу. Одним із прикладів цього є децентралізована система, яка використовує технологію блокчейн для врегулювання суперечок із залучення громадськості, минаючи необхідність судового розгляду всередині держави [84].

5. Реалізація механізмів зворотного зв'язку на базі цифрових ІКТ:

- участь громадськості в оцінці прийнятих державними структурами рішень;
- оцінка ефективності діяльності даних структур і конкретних керівників.

Застосування цифрових інформаційно-комунікаційних технологій змінює змістовні властивості публічного управління:

- фундаментом аналітичної моделі управління є її опора на спільне вирішення проблем між усіма залученими сторонами,

включаючи громадськість. Такий підхід не лише забезпечує легальність реалізованих рішень, а й посилює їх легітимність, тим самим сприяючи більшій довірі до структур держави. Інтеграція інформаційних технологій у цю модель значно полегшила її впровадження та застосування;

- співпрацю між громадянами, інститутами громадянського суспільства та органами публічного управління можна тлумачити як спільні зусилля для створення взаємоузгоджених рішень, реалізації проектів, розподілу ресурсів, координації діяльності та виконання функцій контролю та регулювання;

- розподіл відповідальності за прийняті рішення розподіляється між органами публічного управління, громадськістю та іншими залученими учасниками цього процесу;

- публічне управління стає прозорим і відкритим, це знижує рівень корупції, який існує в ньому.

Для успішного впровадження цифрових ІКТ необхідно виконати кілька умов. Першою вимогою є мінімізація ризику несанкціонованого доступу до баз даних та створення системи гарантій запобігання витоку персональної інформації громадян. Це особливо важливо, оскільки недержавні актори часто керують державними інформаційними системами. Друга вимога полягає в тому, що інформаційні системи повинні бути безвідмовними. Крім того, необхідна система додаткових гарантій для запобігання постійному та локальному контролю за діяльністю громадян. Тому створення цифрового посвідчення особи та використання технологій для фіксації дій користувачів мережі «Інтернет» в цифровій реальності (цифровий слід) для оцінки активності в соціальних мережах, біометрична ідентифікація на відстані та масове відеоспостереження викликають занепокоєння. Нарешті, має бути запроваджена система гарантій, щоб громадяни, які не мають комп'ютерних знань та не вміють користуватися цифровими ІКТ, не були позбавлені права на отримання державних послуг.

Серед напрямків подальшого розвитку цифровізації у сфері

публічного управління в Україні слід позначити:

- повне припинення паперового документообігу;
- перехід до цифровізації призвів до міграції всіх державних послуг на онлайн-платформи, використовуючи моносервіси як основний засіб реалізації;
- створення електронних реєстрів державними установами;
- важливим аспектом розвитку є створення суперсервісів, які пропонують цілісне вирішення повсякденних проблем громадян;
- зменшення участі державних службовців у прийнятті рішень щодо надання державних послуг [163].

Багато експертів вважають, що поточний стан цифрових ІКТ переходить у фазу Web 4.0. Ця фаза характеризується широким впровадженням ШІ в усі аспекти суспільного життя, включаючи державні системи.

Коли був представлений ШІ, вважалося, що його впровадження підвищить ефективність вирішення завдань, які вимагають аналізу величезних обсягів даних, а також рутинних завдань, з якнайшвидшим вирішенням [62, с. 153]. Тим не менш, деякі питання залишаються без відповіді, наприклад, ступінь застосовності ШІ в публічному управлінні, конкретні функції управління, які будуть виконуватися за його допомогою, врахування етичних і соціально-політичних інтересів у своїй діяльності та як забезпечити прозорість прийняття рішень на основі ШІ.

Що стосується цифровізації процесів публічного управління та її впливу на громадянське суспільство, можна виділити кілька ключових напрямів розвитку:

- збільшення участі громадськості в процесі прийняття державних рішень є метою, яку переслідують уряди багатьох країн світу. Одним із шляхів досягнення цієї мети є створення можливостей для громадян брати участь у процесі прийняття рішень державними установами. Такі можливості можуть мати форму краудсорсингових ініціатив із

використанням цифрових платформ, створення електронного публічного правосуддя та інших подібних механізмів. Крім того, досліджується розвиток різноманітних форм участі громадськості в державних структурах, які реалізують процес прийняття рішень;

- пропагується розширення публічних послуг, що надаються неурядовими організаціями, такими як НПО, разом з іншими установами громадянського суспільства;

- метою розширення сфери громадського контролю за всіма сферами функціонування держави є підвищення рівня залученості широких верств населення до процесів прийняття рішень, які впливають на їх життя. Ця мета досягається шляхом розширення сфери впливу громадськості на функціонування держави та її механізмів;

- одним із потенційних напрямків зростання є розширення можливостей громадськості для участі в експертних та аналітичних заходах, таких як тлумачення нормативно-правових актів, рішень державного рівня тощо. Цього можна досягти шляхом впровадження Big Data та інтелектуального аналізу даних;

- використання онлайн-технологій для сприяння демократичним процесам, таким як голосування та вибори, зростає.

Одночасно важливо підкреслити, що платформи цифрових ІКТ стали полем битви для різних зацікавлених сторін, включаючи громадянське суспільство та уряд, за просування своїх інтересів. Цифрова сфера перетворюється на політичне явище, де політичні структури реального світу зазнають метаморфоз у шаблони цифрових мереж [86, с. 25].

Зміни в комунікаційних процесах у мережах відбуваються насамперед у відповідь на зміни в базовій технології. Авторитетна компанія на ринку інформаційних технологій Gartner виділила кілька тенденцій цих змін. До них належать гіперавтоматизація, використання «багатоканального» людського спілкування та ІТ-рішень, а також перехід до «технологій, які розуміють людей» [225, с. 24]. Ще одна тенденція – демократизація знань,

яка дозволяє не ІТ-фахівцям працювати з експертними системами та відповідними інструментами без додаткового навчання. Крім того, увага приділяється покращенню прозорості та можливості відстеження особистих даних, а також периферійних обчислень, розподіленої хмари, автономних пристроїв і впровадження блокчейну в реальні проекти. Нарешті, все більше уваги приділяється взаємодії між машинами.

Загальні тенденції процесів цифровізації вплинули на комунікаційні процеси, у тому числі на взаємодію органів публічного управління та громадськості. Розглянемо ці тенденції:

- еволюція цифрової комунікації призвела до трансформації способу спілкування двома різними способами: взаємодія людина-комп'ютер і взаємодія людина-комп'ютер-людина через соціальні мережі. Ці дві форми спілкування мають унікальні цілі та цілі [64];

- мережа розширила коло осіб, які створюють і споживають контент, включаючи політичний контент і контент, який відображає взаємодію між громадськістю та урядом;

- оскільки віртуальне спілкування продовжує замінювати особисте спілкування, можливості спілкування розширюються. Однак розвиток онлайн-спілкування також призвів до появи нового явища: «самотності в мережі»;

- мережа відчуває зростання кількості осіб, які беруть активну участь у її діяльності. Ці актори є тими, хто ініціює та бере участь у таких заходах, як організація скарг, петицій, протестів та інших подібних заходів, які виникають у мережевому середовищі. Крім того, в мережі також спостерігається збільшення кількості людей, які бажають брати участь у благодійних акціях, волонтерських рухах та інших подібних ініціативах, що призводить до розширення спільноти мережі;

- в онлайн-комунікації відбувся зсув моделей поведінки споживачів у бік швидких і зручних способів отримання інформації. Включення розваг в інформаційний контент стає все більш поширеним, про що свідчить поява

терміну «інфотейнмент» [198]. В результаті цих змін певні моделі поведінки стали популярними в мережі;

- свобода, що проявляється в комунікаційних процесах у мережі, є унікальною і помітною. Однак поняття свободи зазвичай обмежується можливістю вибору певних соціальних груп у мережі, груп, які не обов'язково можуть бути центральними чи значущими.

- поширеною є концепція орієнтації на приналежність до мережевих спільнот і постійну самоідентифікацію з конкретними культурними та соціальними групами;

- відчутний сплеск практики цифрової детоксикації, свідомого рішення дистанціюватися від онлайн-мережі. Однак не всі члени суспільства мають чітке уявлення про досягнення цифрових інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема у сфері штучного інтелекту;

- тенденція до більшого самоаналізу на платформах соціальних мереж і самоперевірки серед користувачів зростає;

- спрямованість поведінки в мережі на соціальне заохочення;

- наростання агресивності та конфліктогенності соціальних мереж;

- орієнтація на лідерів думок в мережі.

Еволюція взаємодії органів публічного управління та громадськості має унікальну схему змін, яка відповідає сучасним тенденціям. Така закономірність зумовлена насамперед необхідністю усунення негативних тенденцій, які виникли в комунікаційних процесах між громадськістю та органами публічного управління. Швидкість реагування державних структур має адаптуватися відповідно до еволюції потреб громадянського суспільства та обставин. Нездатність держави вчасно відреагувати знижує ефективність цієї взаємодії. Крім того, будь-який несприятливий випадок може бути миттєво обговорений користувачами мережі «Інтернет».

Для забезпечення ефективної комунікації між органами публічного управління та громадськості важливо, щоб такі комунікаційні процеси були постійними, звідси тренд на ведення постійного аналізу мережі та

оперативного реагування на основі отриманих відгуків. Ці заходи спрямовані на прискорення демократичних процедур і полегшення політичних процесів у цілому.

Мережева модель спілкування багато в чому будується на силі «слабких» зв'язків. Коло спілкування в соціальній мережі багато в чому складається з «друзів», які досить часто є друзями формально, але які можуть мати значний вплив на процеси спілкування в мережі. Але слабкі зв'язки можуть породжувати у інтернет-користувача і почуття самотності в мережі. Самі ж цифрові пристрої стають все більш комфортними для спілкування в мережі.

Очевидно, що комунікативні процедури в сучасному суспільстві вимагають основи, яка б враховувала їх саморегуляцію та самоорганізацію. Для комунікаційних процесів між органами публічного управління та громадськістю метою є визначення ризиків і проблемних сфер, які вимагають співпраці між двома сторонами, враховуючи ресурси уряду. Тим не менш, погляди, висловлені в соціальних мережах, не можна розглядати як уявлення більшості громадян. Соціальні медіа – це конфліктна платформа, яка представляє інтереси різних соціальних груп. Уряд має встановити чітко визначену методологію відбору та оцінки думки більшості, зосередившись на певних платформах соціальних мереж і навіть створивши їх.

Для підвищення взаємодії та ефективності органи публічного управління повинні використовувати комунікативні процеси, спрямовані на досягнення компромісів, консенсусу та узгодження інтересів. Цього можна досягти, беручи участь у прямих онлайн-діалогах, спрямованих на гармонізацію. На жаль, у багатьох випадках держава бере на себе роль пасивного слухача, коли вони лише визнають наявну проблему, не вживаючи жодних дій для її вирішення. Були численні випадки, коли відповідні державні структури не враховували ініціативи, які набрали належну кількість голосів у мережі.

Розглядаючи комунікативні процеси в мережі, важливо враховувати різні напрями. До цих напрямів належать: 1) комунікація між громадськістю та громадянами, 2) комунікація між громадськістю та державою, 3) комунікація між державою та громадянами, 4) комунікація між громадськістю, громадянами та державою, 5) комунікація між державою, громадськістю та громадянами; 6) спілкування між державою, громадянами і громадськістю.

Використання цифрових платформ для публічного управління створює етичні проблеми щодо взаємодії з громадськістю. Етична сторона комунікативних процесів висвітлює безліч питань, таких як доцільність присутності державних службовців у соціальних мережах, етикет спілкування як для державних структур, так і для інститутів громадянського суспільства та громадян, регулювання спілкування, включаючи час відповіді також механізми боротьби з фейковими новинами та сфабрикованими скандалами. Тому в якості основних тенденцій, що вимагають свого підкріплення і розвитку, слід виділити забезпечення достовірності інформації та безпеки спілкування в цифровому середовищі, що вимагає ефективного адміністрування, регулювання, контролю з боку державних структур [201].

Розглядаючи розвиток комунікації між органами публічного управління та громадськістю, важливо враховувати, як зміни в демократичних процесах суспільства змінюють цю динаміку. Перспективною основою для комунікативних процесів між громадянським суспільством і державною владою в мережі є концепція «дорадчої демократії», яка передбачає публічний діалог між державними установами та громадянами, владою та громадськістю, спрямований на вироблення найбільш прийнятних і оптимальних підходів до прогресу суспільства в цілому. Цей тип діалогу базується на взаємодії органів публічного управління та громадськості в соціальних медіа, до яких входять електронні форуми, опитування та інші інструменти онлайн-комунікації [19].

Слід зазначити, що появу постдемократії автори пов'язують із певними тенденціями, які кинули виклик нормативному функціонуванню демократичних інститутів [242, с. 39]. Ці тенденції призвели до перенесення демократичних процесів у мережу, породження численних мережевих груп та призвело до фрагментації громадянського суспільства на окремі групи. У результаті форми прямої демократії набули більшої популярності, тоді як традиційні інститути громадянського суспільства стали дещо неактуальними. Блоги та соціальні мережі зайняли місце цих традиційних інститутів і тепер вважаються основою нового громадянського суспільства [242, с. 39]. Схоже, що ця тенденція зростає.

У деяких випадках окремих випадок соціальної несправедливості може привернути увагу онлайн-спільнот, що призведе до спонтанного формування соціальних груп в мережі «Інтернет». Ці групи привертають увагу громадськості та ЗМІ, намагаючись вирішити проблему. Хоча спілкування в цих групах може бути короткочасним, сама наявність соціальних зв'язків у мережі не виключає можливості формування більш стабільних груп. Насправді такі групи потенційно можуть мати значний мобілізаційний ресурс.

Важливо визнати, що захисники мережевих груп, виступаючи за благополуччя звичайних громадян, також виступають за суворе дотримання закону. По суті, метою протестів громадян є зміцнення авторитету держави та її законів всупереч бажанням тих, хто займає владу [242, с. 40].

Органи публічного управління та громадськість зобов'язані відповідати нормам мережі «Інтернет». В даний час державними установами та організаціями громадянського суспільства застосовуються різні методи та техніки, які використовуються в комунікації в соціальних мережах. Декілька мережевих технологій були інтегровані в процедури державного управління та канали зв'язку, в яких бере участь уряд.

Актуальним визнано створення комунікаційної стратегії державних установ у мережі «Інтернет». Ця стратегія має втілювати принципи, цілі,

напрями та форми такого спілкування [24]. Важко переоцінити важливість підтримки постійного діалогу між органи публічного управління та громадськістю. Проте не можливо погодитися з деякими авторами, які сприймають цей діалог як перехід від патерналістського ставлення до ліберальної моделі держави. Діалог між владою та громадянами – це спосіб більш точного розуміння державою потреб та інтересів суспільства. Проте держава все ще зберігає контроль над ресурсами та їх розподілом. Отже, акт ведення такого діалогу безпосередньо не пов'язаний з патерналізмом. Навпаки, в результаті зазначеного діалогу можна зміцнити патерналістську лінію державного управління.

Завдання держави – захистити комунікаційний процес у мережі від негативних впливів, таких як різного роду злочинна діяльність, поширення інформації, пов'язаної з порушенням етичних норм тощо. Це і використання електронних засобів, включаючи GPS, відстеження електронного листування, вторгнення в роботу інтернет-сайтів, в мобільний телефонний зв'язок, масове впровадження відеокамер (аж до громадських туалетів), безстрокове зберігання в електронних банках даних відбитків пальців, зразків клітин [109]. Необхідно досягти консенсусу між державою та суспільством щодо регулювання комунікаційних процесів у мережі, а також збору та аналізу персональних даних. Навіть випадки законного втручання держави в приватне життя людини повинні бути ретельно перевірені та оцінені громадянським суспільством.

Комунікаційні процеси, які відбуваються в мережі, неймовірно інтенсивні, і в результаті залишаються «цифрові сліди». Ці сліди охоплюють особисту інформацію користувача мережі «Інтернет», таку як пошукові запити, біометричні дані та «лайки». Інформація збирається та зберігається за допомогою технології Big Data, та аналізується за допомогою передових «розумних» систем. Варто зазначити, що користувачі самі беруть участь у накопиченні цих даних, об'єм яких як очікується, продовжуватиме зростати щорічно. Хоча зібрані дані широко

використовуються, немає гарантій, що вони не будуть використані на шкоду громадянам. Це ускладнюється зростанням таємного масового стеження, перехоплення інформації, хакерства та програмування мережевих процесів [126].

Поява пандемії COVID-19 відбулася одночасно з новою ерою цифровізації та розвитком цифрових ІКТ. Хоча існуюча інформаційна інфраструктура була успішною, вона також виявила певні проблеми. Запровадження політики самоізоляції та вимоги спеціальних дозволів на вихід з дому призвели до посилення моніторингу громадян. Незважаючи на це, більшість людей позитивно відреагували на ці заходи.

Еволюція цифрової реальності призвела до змін у динаміці владних відносин. Ця трансформація призвела до появи нових сутностей, залучених у відносини даних. Щоб краще зрозуміти це явище, ми застосуємо комплексний підхід, який висвітлює моделі трансформації влади та відповідні відносини. Наша багатовимірна модель розкриває різноманітні процеси, які стали результатом розвитку цифрових ІКТ:

а) діяльність держави все більше оцифровується, охоплюючи всі сфери, включно з використанням влади, кульмінацією якої є поява цифрової держави.

- розвиток цифрових ІКТ є постійним процесом, який, безсумнівно, матиме вплив на державні структури та динаміку влади. Широке впровадження систем ШІ являє собою новий етап в еволюції владних відносин між державою та її громадянами. Це стосується як систем ШІ, які працюють на основі попередньо запрограмованих алгоритмів, так і тих, які мають здатність до самонавчання та працюють автономно. Проте наслідки цього впровадження наразі важко передбачити. Хоча це має потенціал для підвищення ефективності публічного управління та здійснення влади, воно також може мати непередбачені наслідки. Зрештою, ця технологія має потенціал для розширення можливостей держави способами, які є як корисними, так і потенційно проблематичними. Застосування технології

блокчейн внесе значні зміни в поточні системи. Це й переведення всього діловодства та документообігу на цю технологію, заміна чиновників смарт-контрактами [151, с. 49], а також створення цифрових інституцій на заміну існуючим державним інституціям. Передбачається, що штучний інтелект прийматиме рішення, але з можливістю перегляду висококваліфікованими державними службовцями. Однак деякі повноваження та їхній зміст не залежать від впровадження ШІ чи інших технологій. І навпаки, впровадження ШІ та інших цифрових ІКТ несе певні ризики (наприклад, можливість недостатнього контролю з боку людини та складні алгоритми самонавчання). Таким чином, доцільно поступово впроваджувати ШІ (або інші цифрові ІКТ) з ретельним моніторингом потенційних ризиків і розробкою способів їх мінімізації або усунення. Спочатку елементи ШІ можуть бути впроваджені експериментально у владні відносини та публічне управління [4].

б) Розвиток мережевої спільноти призвів до деконцентрації державної влади, що включає самоорганізацію та самоврядування в мережі «Інтернет». У результаті окремі державні повноваження передано неурядовим організаціям, інститутам громадянського суспільства, транснаціональним цифровим корпораціям. Ці зміни знайшли відображення в теорії кіберлібертаріанства, яка приділяє менше уваги правовому регулюванню мережі та державного суверенітету. Натомість вона наголошує на важливості саморегулювання всередині мережі з огляду на наднаціональні кордони мережі «Інтернет» [201].

Одночасно деконцентрація державної влади ставить питання про межі подібної деконцентрації, ефективності виконання функцій держави в даних умовах, і, зокрема, функцій щодо захисту державного суверенітету, а також прав і основних свобод людини і громадянина. Важко не погодитися з авторами, які наголошують на важливості усвідомлення небезпеки, яку становить поширення цифрових технологій для здійснення державної влади [195, с. 200].

З розвитком цифрових ІКТ еволюціонують і процеси самоорганізації та самоврядування в мережі, що не виключає інституалізацію ряду інтернет-спільнот в якості інститутів громадянського суспільства. Частина з них безпосередньо націлена на збільшення залученості інтернет-користувачів у реалізацію відносин державної влади, розвиток усіх форм електронної демократії;

в) різноманіття відносин влади в мережі.

Відносини влади в мережі можна класифікувати на два типи: ті, що виникають у результаті впровадження державної влади в мережі, і ті, що не залежать від неї. Остання категорія охоплює мережеву владу, якою володіють індивіди та організації, що входять до мережі «Інтернет» – центрального елемента глобального мережевого суспільства [95, с. 89]. Розвиток мережі породив у ній нові групи, які стали суб'єктами владних відносин. Ці групи не обов'язково можуть бути політичними інституціями чи опозиційними групами, але вони можуть стати новими політичними акторами, якщо мають ресурси для монополізації інформаційних і комунікаційних просторів [206, с. 200]. Ці владні структури регулюють участь користувачів Інтернету через координацію різних груп у мережі та використовують для цього механізми вмикання/вимкнення. Однак це повноваження не є абсолютним і підлягає юридичним обмеженням у межах національної та наднаціональної юрисдикції.

З появою мережі «Інтернет» динаміка влади набула нових вимірів. У світлі змін у суспільстві, викликаних інформаційною епохою, влада більше не обмежується лише засобом здійснення впливу, контролю та повноважень, а радше як окремий спосіб соціальної комунікації між політичними акторами [186].

Розширення урядових повноважень на відносини всередині мережі.

Коли тільки виникла мережа «Інтернет» і мережеві комунікації, багато людей асоціювали цифрову реальність з ідеєю повної свободи і великої кількості можливостей для самовираження. На короткий період уряд,

здавалося, дистанціювався від мережі, але незабаром це змінилося, і він адаптувався до цифрового середовища, зберігаючи свої авторитетні повноваження. Однак стало зрозуміло, що мережа не може функціонувати без певного втручання уряду. Незважаючи на це, масштаб такого втручання залишається предметом суперечливих дискусій.

Вираження державної влади в мережі «Інтернет» є багатограним. Її основні цілі включають попередження злочинної діяльності, заборону поширення інформації, яка суперечить правовим і моральним основам суспільства (наприклад, екстремістські матеріали або пропаганда заборонених речовин), а також захист державного суверенітету, прав і основних свобод особи (зокрема збереження персональних даних, права інтелектуальної власності тощо). Однак якщо держава перевищить свої повноваження в мережі, це може призвести до порушення прав і свобод громадян, таких як право на приватне життя та свободу слова. Тому вкрай важливо знайти спільну мову між державою та інститутами громадянського суспільства. Також важливо узаконити посилення державних повноважень у мережі (за винятком надзвичайних ситуацій чи воєнного стану).

Державна влада в мережі не може бути визначена лише її функціями контролю, нагляду та припинення злочинної діяльності. Вона також має охоплювати інші форми вираження, такі як легітимізація рішень, прийнятих на державному рівні, формування позитивного іміджу органів державної влади, проведення громадянської та правової освіти. Досить було б команди обізнаних державних службовців, здатних приймати зважені рішення та оперативно реагувати на запити громадян. Крім того, певні соціальні групи в мережі можуть взяти активну роль у мобілізації Інтернет-спільнот для здійснення значного впливу на державні структури, змушуючи їх приймати важливі рішення. Це може призвести до зміни характеру влади з директивної на недирективну [214]. Хоча ця трансформація є значною, малоймовірно, що державна влада у більшості своїх аспектів перестане бути директивною.

Розвиток цифрових прав став вирішальним фактором у відносинах між державою, громадянським суспільством і громадянами у віртуальному просторі. Крім того, це призвело до накладення державними органами обмежень на незаконну діяльність у мережі.

Тоді як у деяких країнах цифрові права визнаються як нова категорія прав осіб у цифровій сфері щодо персональних даних і доступу до цифрових послуг [134, с. 18], конституційне положення цих прав у нашій країні залишається невизначеним.

Поява та розвиток цифрової реальності разом із залученням до неї громадян створили необхідність реалізації цифрових прав. Однак ці права ще не отримали чіткого пояснення в юридичній та політичній літературі. Нині Цивільний кодекс України визнає ці права як окрему форму права власності [235]. Тим не менш, їхнє тлумачення виходить за рамки цього конкретного аспекту.

Аналізуючи визначення цифрових прав, було виявлено кілька важливих аспектів цих прав. Зокрема, цифрові права охоплюють:

- особи мають право на доступ, використання, виробництво та розповсюдження цифрових творів [151, с. 18];

- особи мають право на доступ і використання електронних пристроїв, таких як комп'ютери та мережі, включаючи добре відому мережу «Інтернет» [146, с. 16];

- здатність спілкуватися та передавати свою думку без обмежень є основним правом у сфері цифрового спілкування [88].

- право на недоторкану сферу особистої інформації, яке включає право на недоторканність приватного життя, конфіденційність і деперсоналізацію наявних раніше цифрових даних, є незаперечним правом [88].

- право на захист від небажаної інформації в мережі «Інтернет» [214, с. 12].

Дані цифрові права – це конституційні права людини на свободу

слова, самовираження, інформації та ін., але перенесені в цифрову реальність. Деякі автори пропонують широке трактування цифрових прав, як усього спектру конституційних прав людини і громадянина, в тій чи іншій мірі підданих цифровій модифікації [159, с. 26].

Концепція цифрових прав є складною, що вимагає тонкого балансу між різними інтересами громадян, організацій громадянського суспільства та держави в Інтернеті. Після аналізу літератури, пов'язаної з цією темою, стало зрозуміло, що рішення, як правило, сприяють або державі, або інститутам громадянського суспільства, а деякі експерти відзначають зростаючий конфлікт між основними правами людини та цифровим суверенітетом. З одного боку, існує потреба поважати цифрові права, але з іншого боку, існують правові рамки для захисту державного суверенітету. [225, с. 10].

Дотримання державою цифрових прав громадян також вимагає від громадян виконання відповідних зобов'язань у цифровому середовищі. Влада держави в мережі має бути обмежена (цифрові права громадян та їхніх об'єднань не повинні бути незаконно обмежені), але громадські організації також мають нести певні обов'язки щодо розповсюдження інформації. Обмеження цифрових прав допускається лише у випадках, передбачених законодавцем (наприклад, надзвичайний стан, режим антитерористичної операції, воєнний стан тощо) та з метою реалізації цих заходів в суспільних інтересах. У той же час, є деякі моменти, які не врегульовані правовими нормами або недостатньо врегульовані (відстеження місцезнаходження особи, масове встановлення камер та відстеження дій громадян тощо), потребують самостійного отримання дозволу.

е) зміна методів реалізації владних повноважень державою в цифрову епоху.

У нинішню епоху, коли цифрові технології розвиваються швидкими темпами, а онлайн-спільноти швидко реагують на політичні події та

державні рішення, уряд все частіше використовує «м'яку силу», щоб зміцнити свою репутацію, особливо в інтернеті. Метою держави є підтвердити свою владу шляхом взаємодії з онлайн-спільнотами, демонструючи постійну онлайн-присутність через безліч державних веб-сайтів і цифрових платформ. Це свідчить про бажання підвищити довіру суспільства до держави та її інституцій шляхом створення сприятливого іміджу в Інтернеті та, зрештою, досягти своїх цілей шляхом залучення добровільної участі та підтримки широкої громадськості.

Для посилення свого впливу в мережі держава використовує сформовані тут технології (наприклад, застосування кіберсимулякрів, стигматизації, вейк-дискурсу та ін.). До методів «м'якої сили» слід віднести і розміщення на сайтах державних структур інформації, що спростовує недостовірні відомості про їх діяльність, розкриває спотворення виступів керівників цих структур [239, с. 35]. Активна протидія дискредитації органів державної влади, державної політики тощо в мережі – стала частиною «м'якої сили» держави.

До методів «м'якої сили» відноситься і цільова робота, що проводиться державою з інтернет-аудиторією, моніторинг якої може бути успішно проведений в умовах формування Big Data і сучасних засобів аналітичної роботи.

ж) забезпечення безпеки в мережі як одна з функцій держави та її подальший розвиток; захист державного суверенітету в цифровій реальності.

Відповідальність за забезпечення безпеки мережі лежить на державних структурах. Це, зокрема, припинення несанкціонованого доступу до особистої інформації як фізичних, так і юридичних осіб, що зберігається в цифровому вигляді, запобігання кібератакам і саботажу, а також усім формам злочинної діяльності в мережі. [240]. Також важливо запобігти перетворенню цифрової реальності на інформаційну зброю та захистити інформацію окремих осіб, громадянського суспільства та самої держави,

зробивши її основним центром інформаційної безпеки.

Прояв влади, який є очевидним у цифровому ландшафті, тісно пов'язаний із її здатністю впливати на свідомість своїх користувачів. Комунікаційні процеси, які відбуваються в Інтернеті, такі як формування образів і формулювання оціночних суджень за допомогою впливових осіб, є частиною цього прояву цифрової влади [226, с. 36-37]. Цифрові технології відкрили нові шляхи для використання людських слабкостей, що, у свою чергу, дає можливість суспільству та державі здійснювати контроль над людьми. Коли користувачі підключаються до Інтернету та використовують різні веб-сайти та цифрові платформи, вони повинні дотримуватися певних правил і стандартів. Недотримання цих правил може призвести до виключення з певних онлайн-спільнот або взагалі з мережі, що зрештою підкреслює владу власників сайтів, системних адміністраторів та інших постачальників.

Концепція мережі «Інтернет» вимагає зосередження уваги на її технічному аспекті, особливо щодо потужності, яку вона має з точки зору мережевих стандартів, кодів і протоколів.

3.2. Концептуальна модель взаємодії органів публічного управління з громадськістю

Отримані вище результати дисертаційного дослідження сприяли створенню концептуальної моделі взаємодії органів публічного управління з громадськістю (далі – концептуальна модель). Дана модель дозволила виявити специфіку взаємодії, виходячи з суб'єктних позицій (взаємодія ініційована органами публічного управління «зверху-вниз», або громадськістю «знизу-вгору»), конкретних умов і рівня (державного управління або місцевого самоврядування) реалізації, комплексного використання механізмів взаємодії їх методів та засобів, технологій, також досягнення основних результатів.

За допомогою концептуальної моделі можливо оформити теоретичні пояснення та практичні дослідження у зрозуміле визначення взаємодії органів публічного управління з громадськістю, обґрунтувати структуру даної взаємодії, критерії оцінки ефективності публічного управління та сформулювати практичні рекомендації з його удосконалення.

Таким чином, концептуальна модель взаємодії органів публічного управління з громадськістю включає в себе: суб'єкти та об'єкти взаємодії (залежить від ініціатора); принципи; мету, завдання, умови; форми; механізми (інформаційно-комунікативний, партисипативний, краудсорсинг та механізм громадського контролю); результати взаємодії (див. табл. 3.1). При організації процесу взаємодії для прийняття управлінських рішень суб'єктами взаємодії відповідно до їх актуальних завдань можуть бути органи публічного управління або громадськість.

Розглядаючи структуру моделі взаємодії органів публічного управління з громадськістю, коли ініціатором взаємодії виступають органи публічного управління, серед суб'єктів взаємодії слід зазначити органи державної влади та місцевого самоврядування, об'єктом їх впливу відповідно є: громадськість яка представлена: активними громадянами України, некомерційними організаціями; професійними спілками; політичними партіями, мережевими спільнотами та іншими непідприємницькими товариствами і установами, що легалізовані відповідно до законодавства України.

Коли органи публічного управління є ініціатором взаємодії, то враховуючи, що головною метою публічного управління є поліпшення якості життя громадян вони визначають тему, предмет, і стратегію взаємодії. Ключовими завданнями органів публічного управління у взаємодії слід визначити наступні: комунікація з населенням, виявлення існуючих проблем у суспільстві, залучення населення до процесу прийняття рішень, пошук нових кадрів та ін.

Таблиця 3.1

Основні складові моделі взаємодії органів публічного управління з громадськістю

Складові	Зміст
Мета	Метою є забезпечення стійкого прогресивного розвитку системи публічного управління в постійно мінливих умовах взаємодії органів публічного управління з громадськістю, для максимального спрощення та прискорення процедур взаємодії громадян з державою.
Суб'єкти та об'єкт взаємодії (залежить від ініціації взаємодії)	Органи державної влади та місцевого самоврядування. Громадськість яка представлена: активними громадянами України, некомерційними організаціями; професійними спілками; політичними партіями, мережевими спільнотами та іншими невідприємницькими товариствами і установами, що легалізовані відповідно до законодавства України.
Принципи з боку органів публічного управління	Системності; комплексності; транспарентності; пріоритетності; партнерства; інтерактивності взаємозв'язку; уніфікованості взаємодії; результативності; динамізму.
Принципи з боку громадськості	Відповідальності; компетентності (професіоналізму); самостійності; здійсненності.
Завдання	<ul style="list-style-type: none"> - створити умови для реалізації цілей і завдань взаємодії органів публічного управління з громадськістю як відкритої системи; - інформувати громадськість про готовність враховувати їх думку і про підконтрольність чиновників; - орієнтуватися при реалізації нововведень на думку громадян; - продуктивно і доцільно розподіляти і спрямовувати зусилля громадян щодо вдосконалення діяльності органів публічного управління.
Умови функціонування моделі взаємодії	Загальними умовами є: <ul style="list-style-type: none"> - готовність органів публічного управління до забезпечення високого рівня транспарентності та надання громадськості можливості прийняття участі в управлінні державою; - зрілість, активність і відповідальність громадянського суспільства, бажання населення брати участь в роботі держави, виборі політики країни, громадському обговоренні (експертизі) законопроектів, оцінці якості та результативності діяльності органів влади.
Механізми	Інформаційно-комунікаційний, партисипативний, краудсорсинг, громадський контроль
Результат взаємодії	Довгостроковий вплив (стратегічний ефект). Середньостроковий вплив (накопичувальний ефект) Короткостроковий вплив (разовий ефект)

Активні громадяни України виступають в ролі учасників взаємодії, для них ключовими цілями участі є вирішення їхніх проблем, участь у

розробці та прийнятті суспільно-значущих рішень, особисті амбіції, можливість впливу на політичний процес та ін.

Некомерційні організації відіграють важливу роль у громадянському суспільстві, виступаючи ключовими партнерами органів публічного управління у вирішенні суспільних проблем. Значення цих організацій у нашій країні змістилося з політичної сфери на соціальну, з посиленням акценту на залученні громадськості до процесів прийняття рішень. Громадські ради, робочі групи та експертні комітети, до складу яких входять представники громадських організацій соціального спрямування, набули важливого значення в діяльності органів публічного управління, відповідальних за розвиток суспільства. Важливо зазначити, що майже всі громадські об'єднання є некомерційними, але не всі громадські організації можна віднести до інститутів громадянського суспільства. Інститутами громадянського суспільства можна вважати лише частину некомерційних організацій, для яких характерні добровільність, самоорганізація, самоврядування, самодіяльність і самовідповідальність.

Протягом еволюції громадянського суспільства профспілки постійно виступали на захист прав працівників, заслуживши репутацію одного з найстаріших і найбільших інститутів громадянського суспільства, навіть перевершуючи політичні партії. Цей захист був зосереджений на забезпеченні визнання основних трудових прав людини. Солідарність профспілок з усіх куточків світу у відстоюванні основних прав трудящих призвела до створення міжнародно-правових документів, які окреслюють соціально-економічні права у сфері трудової діяльності. Взаємодіючи з органами публічного управління, профспілки надають перевагу принципам соціального партнерства, до яких належать рівноправність сторін, допомога держави, дотримання законодавства про працю, добровільність участі, виконання контрактів і угод, відповідальність за невиконання.

Конкурентні політичні партії широко визнані одним із найважливіших інститутів демократичних політичних систем. Водночас ці партії також є

частиною найбільш інституціоналізованої складової громадянського суспільства, їх зростання розглядається як міра суспільного розвитку. Політичні партії повинні здійснювати свій вплив на владу мирними засобами, включно з участю у виборах [37]. Політичні партії мають подвійну природу – вони існують як частина громадянського суспільства та складова державного механізму [30]. Партія бере свій початок у структурі громади, де групові інтереси зароджуються та формалізуються. Проте через свої керівні органи вона перетворюється на державний механізм влади, наділяючи його виразною ознакою бути посередником двосторонньої комунікації між громадянським суспільством і державою [161, с.53]. Політичні партії служать буквальним і метафоричним мостом, провідником для передачі інтересів громадянського суспільства державі. Незважаючи на цю функцію, політичні партії також спрямовані на реалізацію власних партійних інтересів. Основними цілями партії є отримання, утримання та використання влади шляхом висування своїх представників на вирішальні державні посади та залучення громадської підтримки шляхом конкурентної участі у виборчих процедурах. Крім того, щодо політичної арени організацій громадянського суспільства слід відзначити групи інтересів, групи тиску та лобістів. У розділі 1.2 цієї роботи детально розглянуто їхню діяльність та можливості співпраці з органами публічного управління.

Розглядаючи вплив цифровізації не лише на державні органи, а й на суспільство Загалом, важливо визнати вплив нових типів громадських організацій. Ці організації є мережевими структурами, які формуються навколо цифрових ІКТ і базуються на них. Без цих технологій мережеве суспільство було б принципово іншим. Учасниками цих структур є користувачі мережі, які утворюють окремі інтернет-спільноти на основі спільних інтересів. Взаємодія всередині цих структур, як правило, базується на горизонтальних зв'язках, на відміну від вертикальних зв'язків, які домінують в організаційній структурі держави та деяких інститутів громадянського суспільства, наприклад політичних партій. Примітно, що в

деяких випадках ці горизонтальні зв'язки є сильнішими за вертикальні зв'язки, особливо з точки зору потенціалу мобілізації мережі. Мережеве суспільство децентралізоване і характеризується масовою самокомунікацією. З появою мережевого суспільства держава має зазнати трансформації, щоб адаптуватися до цього суспільства та формувати його. Однак нерідкі випадки, коли державні органи розглядають окремі запити, не вирішуючи ширшу проблему. Це може відбуватися швидко через мережеву взаємодію органів публічного управління та громадськості.

Модель взаємодії органів публічного управління з громадськістю повинна забезпечуватися реалізацією принципів, які є обов'язковими для дотримання певним блоком її структури. Так, з боку органів публічного управління повинні дотримуватися такі принципи:

- системності врахування інтересів різних груп населення – коли інтереси багатьох груп населення систематично враховуються, це дає змогу державі розробляти політику методичним чином, спираючись на ідеї та досвід, які поширені в суспільстві;

- комплексності – наявність складності в системі публічного управління підкреслює необхідність всебічного аналізу причинно-наслідкових зв'язків. Цей аналіз є вирішальним при внесенні змін до елементів системи, оскільки вона є важливою складовою соціально-економічної сфери;

- транспарентності інформації – забезпечення прозорості інформації має вирішальне значення для забезпечення рівних можливостей вільного доступу до державної інформації для всіх представників громадськості. Це включає максимізацію простоти та прозорості державної інформації, яка надається громадянам;

- принцип пріоритетності проявляється у залученні громадян, які є фахівцями в певних сферах діяльності та можуть сприяти досягненню стратегічних цілей соціально-економічного розвитку, а також підвищувати якість життя населення шляхом спільного управління державними

справами;

- принцип партнерства означає добровільне залучення громадян до діяльності публічного управління на взаємовигідних засадах, позбавлене будь-яких заходів покарання за подання пропозицій і пропозицій.;

- інтерактивності взаємозв'язку – потреба в інтерактивних каналах комунікації між органами публічного управління та громадськістю визначається інтерактивністю комунікації. Така необхідність існує завжди, про що свідчить робота відповідних інтернет-порталів, які працюють безперервно протягом 24 годин на добу;

- уніфікованості взаємодії – зумовлює необхідність створення та затвердження послідовних інструкцій, що регулюють взаємодію між органами публічного управління та громадськістю, незалежно від рівня управління;

- результативності – виступає як визначальний фактор для спільних інтересів усіх сторін, залучених до діяльності. Особливо це стосується реалізації ідей, які отримали схвалення, оскільки ентузіазм громадян швидко слабшає, якщо стає очевидним, що їхні ідеї ігноруються;

- динамізму – передбачає постійне коригування каналів, методів та інструментів, які використовуються для залучення громадян до процесів участі, щоб не відставати від сучасних умов;

- різноманіття і поєднання форм участі населення в публічному управлінні – включає забезпечення того, щоб люди з обмеженими можливостями мали рівний доступ до цих можливостей. Пропонуючи різноманітні варіанти участі, публічне управління може прагнути до найбільш повного задоволення потреб громадян.

У свою чергу, громадськість має дотримуватися наступних принципів:

- відповідальності – забезпечує сприяння ефективній комунікації між громадськістю та державними структурами. У цих відносинах громадяни повинні дотримуватися встановлених протоколів участі в публічному управлінні та нести відповідальність за будь-які їх порушення;

- компетентності (професіоналізму) – передбачає використання спеціальних професійних знань і досвіду громадянина для компетентної оцінки діяльності органів влади та внесення змістовних і конструктивних пропозицій щодо покращення їх діяльності. Крім того, громадяни мають право повною мірою брати участь у своїх спеціалізованих сферах знань, визнаючи важливість їхньої участі у формуванні напрямку державної політики;

- принципу самостійності – проявляється в незалежному від бажань (очікувань) органу публічного управління виборі підходящої (бажаної) форми участі у вирішенні суспільно-державних справ;

- здійсненності – передбачає при участі в публічному управлінні, наприклад при розробці пропозицій щодо законопроекту або реалізації громадянських ініціатив, необхідність врахування всього набору фінансових, кадрових, організаційних, юридичних умов, наявність яких дозволить органам публічного управління здійснити дані пропозиції.

Перераховані принципи визначають мету функціонування моделі взаємодії органів публічного управління з громадськістю, яка полягає в забезпеченні стійкого розвитку держави в постійно мінливих умовах взаємодії органів публічного управління та громадськості. Досягнення даної мети пов'язане з вирішенням наступних завдань:

- створення умов для досягнення цілей та завдань взаємодії органів публічного управління з громадськістю як відкритої системи, з метою спрощення та прискорення процедур взаємодії громадян з державою.

- інформування громадськості про готовність враховувати їх думку, про підконтрольність державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування громадянському суспільству.

- впровадження інновацій у публічне управління з урахуванням погляду громадян.

- ефективне та результативне управління діями громадян щодо поліпшення діяльності органів публічного управління.

Загальними умовами для формування моделі взаємодії органів публічного управління з громадськістю є:

- органи публічного управління мають бути готові забезпечити високий ступінь прозорості на всіх рівнях і гілках державної влади, а також місцевого самоврядування. Вкрай необхідно, щоб інститути громадянського суспільства та громадяни України отримали можливість брати активну участь в управлінні державою;

- розвиток громадянського суспільства значною мірою залежить від його зрілості, активності та почуття відповідальності. Населення, зокрема його активна та інноваційна частина, мотивована до підвищення свого інтелектуального потенціалу, політичних знань та обізнаності для участі в ухваленні державних рішень, у тому числі у виборі національної політики. Крім того, вони беруть участь у громадських обговореннях, щоб надати експертизу законопроектів, а також оцінити якість та ефективність органів публічного управління.

Інституційні умови пов'язані з розвитком органів публічного управління, а саме з виконанням їх функцій, зовнішніми і внутрішніми трансформаціями, напрямками діяльності, завданнями системи органів публічного управління, особливостями політичного режиму, підвищення відкритості органів влади, формування електронного уряду та ін.

Структурні умови пов'язані з удосконаленням функціоналу і компетенцій органів публічного управління, впровадженням в їх діяльність нових технологій; появою нових органів публічного управління, націлених на діалог з населенням та ін.

Інфраструктурні умови пов'язані з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, зміною рівня включеності громадян в онлайн-практики; розвитком відкритості та доступності діяльності публічної влади, розвитком мережевого суспільства, рівнем цифровізації. Дані умови, більшою мірою, пов'язані саме з розвитком мережі «Інтернет» і використанням її можливостей органами публічного управління.

Розвиток системи публічного управління в Україні має своєю метою підвищення ефективності та якості її діяльності на основі прозорості, відповідальності і підконтрольності інститутів держави суспільству, в тому числі через створення і розвиток «Відкритого уряду» як елемента масштабного транспарентного перетворення публічного управління.

Форми взаємодії органів публічного управління з громадськістю, були нами розглянуті у п. 1.2. До індивідуальних відносяться: громадянські ініціативи; голосування на виборах; звернення; контакти представників органів публічного управління з лідерами громадських об'єднань і організацій, асоціацій, суспільно-політичних рухів, конфесійних спільнот і т. д.; опитування громадської думки. Колективістські форми: зустрічі з громадськістю, публічні слухання, управлінське консультування, громадська експертиза, переговори і посередництво, з'їзди громадських і суспільно-політичних об'єднань, асоціацій, професійних спілок. Завдячуючи інтенсивному процесу цифровізації з'явилися нові форми комунікації та відповідно взаємодії. Поява таких понять як електронний уряд, електронна демократія, електронне громадянське суспільство, мережева спільнота, мережеве суспільство та мережева держава, використання концепції розвитку мережі «web 1.0», «web 2.0», «web 3.0» та в недалекій перспективі «web 4.0», надало можливість розвитку наступних форм взаємодії органів публічного управління з громадськістю: електронні петиції, онлайн голосування; надання державних послуг через інтернет-портал; онлайн електронні приймальні; онлайн спілкування у соціальних мережах; онлайн-конференції, форуми та флешмоби.

Далі ми розглянемо основні механізми взаємодії які можуть застосовуватись, як органами публічного управління, так і інститутами громадянського суспільства.

Першим з механізмів взаємодії ми пропонуємо дослідити можливість використання партисипативного механізму. Структура партисипативного механізму складна в силу того, що партисипативні відносини різноманітні і

залежать від багатьох факторів загальноекономічного, правового, управлінського та іншого характеру, але при виявленні сутності партисипативного механізму в якості найважливіших елементів можна виділити наступні:

- два блоки, які взаємодіють між собою - органи публічного управління та громадськість;
- різні інструменти (правові, нормативні, інформаційні, технічні та ін.);
- різні методи, форми, моделі, а також підсистеми.

Кожен елемент механізму є складовою частиною цілого. Вони взаємопов'язані і взаємозалежні, а поєднання елементів партисипативного механізму для організації партисипативних відносин утворює конструкцію партисипативного механізму.

Досвід формування та функціонування партисипативного механізму на всіх рівнях публічної влади – державному та місцевому, наявні рекомендації міжнародних організацій, приклади вдалих проектів у розвинутих країнах свідчить, що на початкових етапах реалізації проектів з використанням партисипативного механізму більше уваги приділялося новим комунікаційним технологіям, їх створенню та можливостям для організації мережевої взаємодії органів влади з громадянами, то сьогодні вектор розвитку партисипативного механізму спрямований на результативність вдосконалення публічного управління в цілому та модернізацію управління проектами «Відкритого уряду» зокрема.

Створення партисипативного механізму у публічному управлінні являє собою процес реформування публічного управління з метою підвищення його ефективності. Доцільність використання партисипативного механізму у публічному управлінні багато в чому залежить від правильності використання його принципів. Якщо ці принципи порушуються, то і ефективність, а іноді і необхідність застосування партисипативності втрачається.

Наступним механізмом взаємодії, який ми пропонуємо використовувати у запропонованій моделі є механізм громадського контролю, його структуру та склад основних елементів нами розглянуто у п. 1.3 даної роботи.

Важливо усвідомити, що в сучасному стані розвитку об'єктивної реальності, реагування на численні суспільні вимоги є складним і складним завданням для держави. Тим не менш, вирішення цієї проблеми полягає у створенні надійного та ефективного механізму зворотного зв'язку, відомого як механізм громадського контролю. Цей механізм має потенціал стати фундаментальною, збалансованою основою, а також важелем і системою зворотного зв'язку, спрямованою на підтримку рівноваги, цілісності та ефективності реформ, а також на забезпечення позитивних результатів реформ під керівництвом держави.

Загальноприйнятим є уявлення про те, що громадський контроль є цивілізованим та ефективним способом впливу суспільства на владу. Щоб демократія не стала пустою політичною фразою і справді втілювала зміст, вона повинна мати ефективні засоби комунікації та діалогу між урядом і суспільством. Це включає механізми прямого та зворотного зв'язку, а також громадського контролю. Делегування повноважень без можливості контролю за їх виконанням призводить до відриву влади від народу. Для досягнення необхідного рівня соціальної солідарності потрібен раціональний компроміс між державою та суспільством. Цей компроміс, відомий як суспільний договір, передбачає свідоме обмеження державою своєї всевладності та розподіл відповідальності за цілі, засоби та результати управління з усіма учасниками суспільного договору.

У наш час, з наголосом на зміцненні політичної системи, головною метою є підвищення ефективності та контролю за державними установами. Вирішення цього завдання залежить від забезпечення стабільності та руху вперед. Отже, зростає потреба у всебічному розумінні фундаментальних принципів і критеріїв громадського контролю в різних сферах публічного

управління. Сюди входить створення центральної інформаційно-методологічної бази для організації контролю та впровадження міжнародного досвіду.

Наступним механізмом взаємодії ми пропонуємо використовувати краудсорсинг. Наразі краудсорсинг у публічному управлінні ще не повністю розкрив свій потенціал, хоча вже є приклади успішного впровадження. При належних ресурсах і бажанні цю технологію можна продуктивно й ефективно використовувати в процесі управління. Краудсорсинг функціонує як інструмент співпраці між владою та суспільством для спільного вирішення завдань, та встановлення довірливих відносин співпраці в державі, що зрештою зменшує соціальну напругу.

Важливо відзначити, що існує два різні способи впровадження краудсорсингу в сфері публічного управління. Основна відмінність між цими двома методами полягає в тому, наскільки держава відіграє роль у впровадженні краудсорсингу. Перший підхід до краудсорсингу передбачає залучення громадян, коли громадяни самостійно працюють над вирішенням існуючих проблем і генерують рішення для проблем державної політики без будь-якої участі держави. Визначальним аспектом цього методу є відсутність участі держави як учасника краудсорсингу, натомість громадяни покладаються на самоорганізацію як основу своєї участі.

Краудсорсинг може приймати різні форми, друга з яких передбачає залучення громадян до розробки, реалізації та оцінки публічних рішень. Держава використовує такий вид краудсорсингу не лише для сприяння співпраці та діалогу з громадськістю, а й для налагодження ефективних каналів взаємодії з громадянами. На жаль, є випадки, коли краудсорсинг не сприяє розвитку громадянського суспільства, а слугує простою його імітацією. У цих випадках він стає інструментом для посилення голосу меншості та одночасного придушення голосу більшості, і може використовуватися державою як засіб маніпулювання масовою свідомістю. Але є також успішні практики краудсорсингу, які реалізуються за підтримки

держави, де держава виступає організатором проекту, головним ресурсом, модератором та менеджером. Впроваджуючи краудсорсинг, серед громадян культивується «культура участі», а органи державної влади та населення працюють разом для досягнення спільної мети.

Результати краудсорсингової діяльності можуть бути виражені у формі:

- кампанії з краудсорсингу можуть актуалізувати публічну проблему, розповсюджуючи інформацію в ЗМІ та Інтернеті і привертаючи увагу громадськості до її вирішення;

- краудсорсинг включає збір варіантів рішень для публічної проблеми, залучаючи безліч учасників з різних місць, що дозволяє отримати багатоваріативний перелік пропозицій. Експертиза таких результатів є важливою;

- краудфандинг є яскравим прикладом залучення ресурсів для вирішення проблеми, оскільки його мета полягає в зборі фінансових коштів для досягнення певної цілі;

- краудсорсинг також може залучати учасників до волонтерської діяльності.

У модель закладається три рівні відносин:

- а) довгострокова стратегія, яка має стратегічні цілі і відповідно стратегічний комунікативний ефект.

- б) середньострокова стратегія, яка передбачає накопичувальний ефект з часом реалізації впливу.

- в) короткострокова або точкова стратегія, де очікується переважно разовий комунікативний ефект, хоча може мати і дифузний резонанс.

Для кожного рівня, з урахуванням особливостей комунікації, закладається два види дій у взаємодії – з одного боку, формують, управлінські акти, з іншого – різні модифікації зворотного зв'язку (з будь-якої точки контуру управління і в будь-якій комунікаційній формі, мережевій або персоналізованій).

Далі ми пропонуємо розділити запропоновану модель на дві частини: перша взаємодія ініційована органами публічного управління (див. рис 3.1.); друга – громадськістю (див. рис 3.2.).

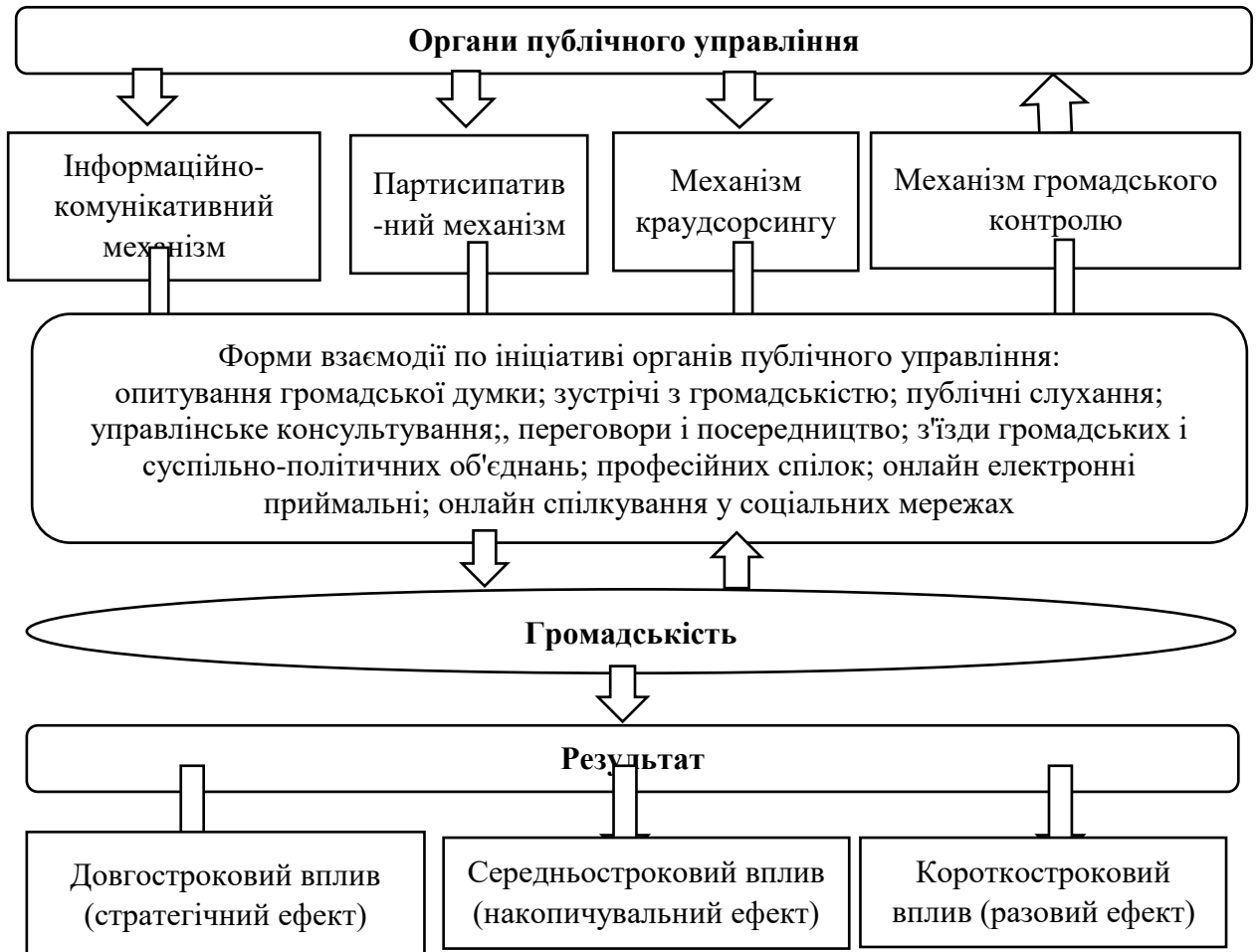

Рис. 3.1. Модель взаємодії органів публічного управління з громадськістю, ініційована органами публічної управління.

Даний поділ обумовлює суб'єктність, а також можливості використання таких механізмів взаємодії, як партисипативний механізм, краудсорсинг та механізм громадського контролю, та відповідно отримані результати. Результати такої взаємодії представлені у табл. 3.2.

Розглядаючи структуру моделі взаємодії органів публічного управління з громадськістю, коли ініціатором взаємодії виступають органи публічного управління, серед суб'єктів взаємодії слід зазначити органи

державної управління та місцевого самоврядування, об'єктом їх впливу відповідно є: громадськість.

Таблиця 3.2

Результати взаємодії ініційованої органами публічного управління

Терміни впливу	Взаємодія ініційована органами публічного управління	
	Управлінські дії, форми співпраці	Зворотний зв'язок
Довгостроковий вплив (стратегічний ефект)	1. Створення умов для розвитку комунікації, що враховує всі форми взаємодії з громадськістю.	Кожна організація громадянського суспільства обмінюється інформацією та підтримує зв'язок з відповідними органами публічного управління.
	2. Спрямування громадської думки для підтримки влади (включно з науковою підтримкою)	Сприяння проведенню опитувань громадської думки та підтримка позитивної та конструктивної опозиції там, де для цього є підстави.
Середньостроковий вплив (накопичувальний ефект)	1. Моніторинг ситуації в соціально-економічному житті населення і підготовка на цій основі середньострокових програм розвитку.	Участь представників громадянського суспільства у виробленні спільних позицій з питань координації умов проживання
	2. Проведення цілеспрямованих виборчих кампаній та виконання наказів виборців Регулярно звітувати перед громадськістю.	Здійснення уподобань населення на виборах.
	3. Укладення домовленостей про співпрацю з громадськими організаціями в різних сферах людської діяльності.	Взаємний обмін зобов'язаннями та їх виконання
Короткостроковий вплив (разовий ефект)	1. Опитування громадськості та підготовка її до набрання чинності новими законами та рішеннями.	Швидке реагування у ЗМІ, у суспільних дискусіях і в діалозі з владою.
	2. Інформування через ЗМІ та брифінги щодо надзвичайних ситуацій.	Індивідуальні та колективні відповіді каналами зв'язку
	3. Планування цільової соціальної реклами.	Можливість контрпропозицій та інших форм участі

Формами взаємодії у такому випадку є: контакти представників органів публічного управління з лідерами громадських об'єднань і організацій, асоціацій, суспільно-політичних рухів, конфесійних спільнот і т. д.; опитування громадської думки; зустрічі з громадськістю, публічні

слухання, управлінське консультування, переговори і посередництво, з'їзди громадських і суспільно-політичних об'єднань, асоціацій, професійних спілок; онлайн голосування; надання державних послуг через інтернет-портал; онлайн електронні приймальні; онлайн спілкування у соціальних мережах; онлайн-конференції, форуми та флешмоби. У даному випадку механізмами взаємодії будуть партисипативний механізм та краудсорсинг.

Наступною частиною моделі взаємодії органів публічного управління з громадськістю, коли ініціатором взаємодії виступає громадськість, серед суб'єктів взаємодії слід зазначити громадськість, об'єктом її впливу відповідно є органи публічного управління. Формами взаємодії у такому випадку є: громадянські ініціативи; голосування на виборах; звернення; громадська експертиза, переговори і посередництво, електронні петиції, онлайн голосування; онлайн спілкування у соціальних мережах; онлайн-конференції, форуми та флешмоби. У даному випадку механізмами взаємодії будуть краудсорсинг та механізм громадського контролю (див. рис. 3.2.).

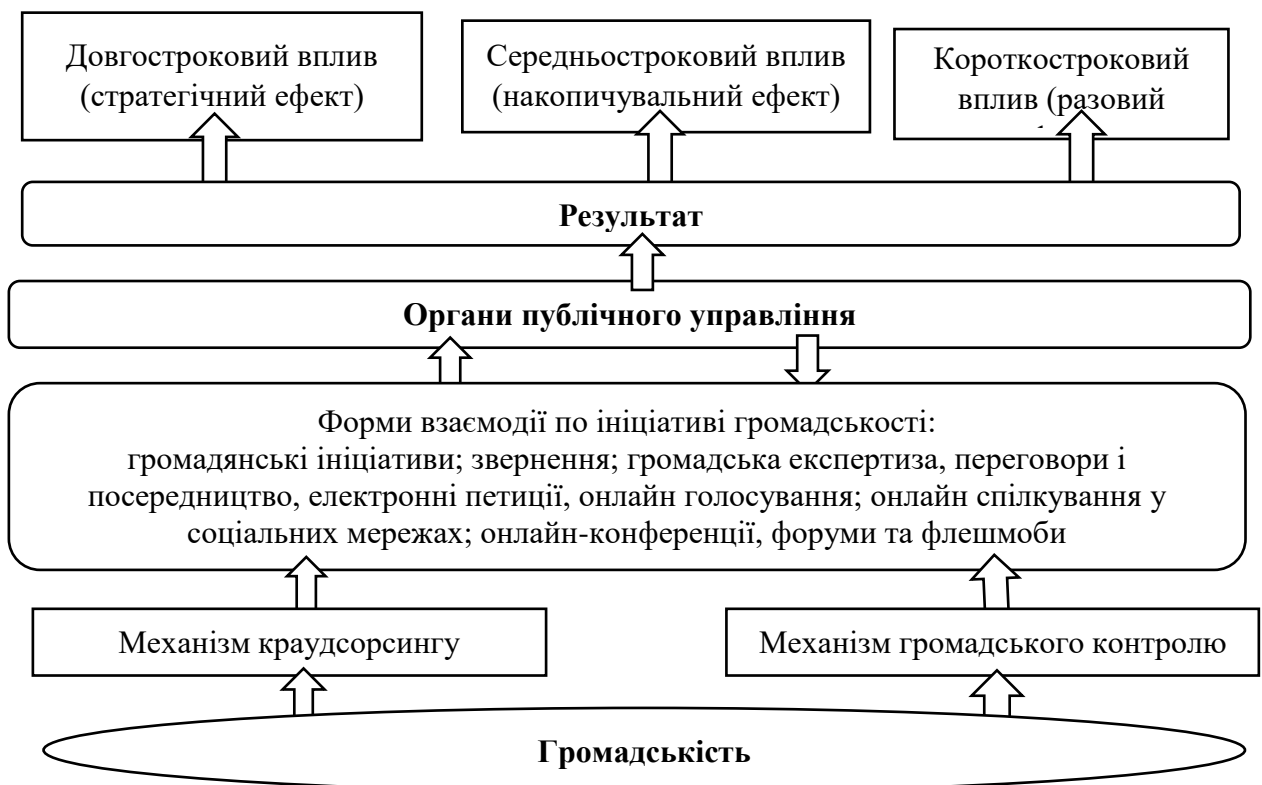

Рис. 3.2. Модель взаємодії органів публічного управління з громадськістю, ініційована громадськістю.

У підсумку слід зауважити, що концептуальна модель взаємодії органів публічного управління з громадськістю – поки лише початкова версія і гіпотеза, Це пояснюється тим, що основа цієї моделі базується на теоретичних побудовах, а не на емпіричних даних. Слід також визнати, що інститути громадянського суспільства та органи публічного управління в Україні є окремою та усталеною сферою, яка потребує окремого розгляду. Результати такої взаємодії представлені у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Концептуальна модель взаємодії ініційована громадськістю.

Терміни впливу	Взаємодія ініційована громадськістю	
Довгостроковий вплив (стратегічний ефект)	Формуючі акти, участі в управлінні	Зворотний зв'язок
	1. Ініціатива зі створення нормативної бази, що регулює взаємодії між органами публічного управління та громадськістю.	Ухвалення законодавства легітимними органами влади та впровадження регулюючих норм у практику співпраці
Середньостроковий вплив (накопичувальний ефект)	2. Організація громадських представництв на різних рівнях влади та їх участь у підготовці та реалізації партнерських угод.	Реакція на очікувані рекомендації та ухвалення узгоджених рішень щодо статусу та спільних дій.
	1. Виступи з пропозиціями змінити конкретну державну політику; запуск референдумів з актуальних питань.	Рішення парламенту за зверненнями громадськості для реалізації процедур, передбачених законом.
Короткостроковий вплив (разовий ефект)	2. Створення громадських комісій я для перевірки діяльності державних установ.	Координація заходів і розгляд пропозицій.
	1. Співпраця з владою для мобілізації населення проти окремих порушень, підтримка ініціатив та проєктів.	Створення відповідних організаційних структур, забезпечення цільового фінансування, підтримання досягнутих результатів.
	2. Організувати акції протесту (зокрема через ЗМІ).	Професійна оцінка конфліктних ситуацій особами, які займають впливові посади.
	3. Відкликання депутатів, заяви про недовіру вищим посадовим особам.	Дотримання правових процедур і заходів щодо запобігання повторним правопорушенням.

Очікується, що органи публічного управління будуть підтримувати прозорість своїх дій через інформаційну прозорість. Як результат, від них вимагається подавати регулярні звіти про свій стан, досягнення, стратегії та майбутні плани розвитку. Ці звіти є основою комунікації між владою та суспільством і здійснюються на всіх рівнях публічного управління. Звіти мають бути оприлюдненими та оприлюдненими через різні ЗМІ, та мережу «Інтернет», особливо під час громадських слухань.

Впровадження концептуальної моделі взаємодії в систему публічного управління України може призвести до значного прогресу в перебудові та зміцненні управління. Це може допомогти уникнути типових помилок в організації та діяльності органів виконавчої влади, зменшити негативні наслідки оптимізації, гарантувати прозорість і підзвітність публічного управління громадянському суспільству. Такий підхід дозволяє боротися з необґрунтованими витратами бюджетних коштів та зростанням рівня корупції. Це також дає змогу здійснювати моніторинг та оцінювати ефективність та результативність діяльності органів виконавчої влади та їх посадових осіб, зокрема щодо надання державних послуг населенню, та зрештою покращувати якість їхнього життя. Тому зміцнення взаємовідносин між владою та населенням має бути першочерговою метою реформування та вдосконалення управління процесами соціально-економічного розвитку.

3.3. Вплив концептуальної моделі взаємодії на ефективність публічного управління та напрями удосконалення її складових

Перш ніж заглиблюватися в наслідки використання концептуальної моделі взаємодії для ефективності публічного управління, вкрай важливо визнати, що цей підхід діє за припущення рівних можливостей для ініціювання взаємодії як органів публічного управління і громадськості,

беручи до уваги їхню відмінність набори інструментів, а також можливість зворотного зв'язку. Щоб підтримувати функціональність цієї моделі взаємодії відповідно до поставлених цілей, мають бути виконані певні умови. До них належать:

1) зі сторони органів публічного управління – гарантування постійної доступності та прозорості інформації про діяльність владних органів, збільшення відкритості та доступності державної інформації;

2) зі сторони інститутів громадянського суспільства – активізація громадянської позиції, обдумане задоволення потреби впливу на процес підготовки та прийняття державно-суспільних рішень.

Наразі можливості взаємодії громадян між собою сприяють усвідомлення їхньої відповідальності за вирішення актуальних питань розвитку села, селищ, міст, регіонів та країни в цілому. Це усвідомлення живиться бажанням вирішувати нові проблеми, створювати можливості для самовираження та покращення життя.

Питання про умови та взаємодію органів публічного управління не зовсім однозначне. По-перше, органи влади різних рівнів публічного управління можуть не залучати громадськість до виконання всіх своїх повноважень і компетенцій. Цей різний ступінь залучення громадськості є результатом різної ефективності впливу громадян на прийняття та реалізацію державних рішень як на державному, так і на місцевому рівнях публічного управління (див. рис. 3.3).

У концептуальній моделі взаємодії, ініційованої органами публічного управління, ступінь громадськості до участі в публічному управлінні може мати три різних значення: дорівнювати 0 %; перебувати в діапазоні від 0 до 50 %; перевищувати 50 %.

Перше значення ступеня залучення громадськості до участі в публічному управлінні означає самостійне прийняття органами публічної влади управлінського рішення, без залучення до цього процесу громадськості.

По-друге, публічне управління на кожному рівні може мати тенденцію до відстороненості та небажання взаємодіяти з громадськістю, ігноруючи її внесок або потребу в офіційній організації участі громадян. Крім того, дії влади можуть бути непрозорими та непрозорими.

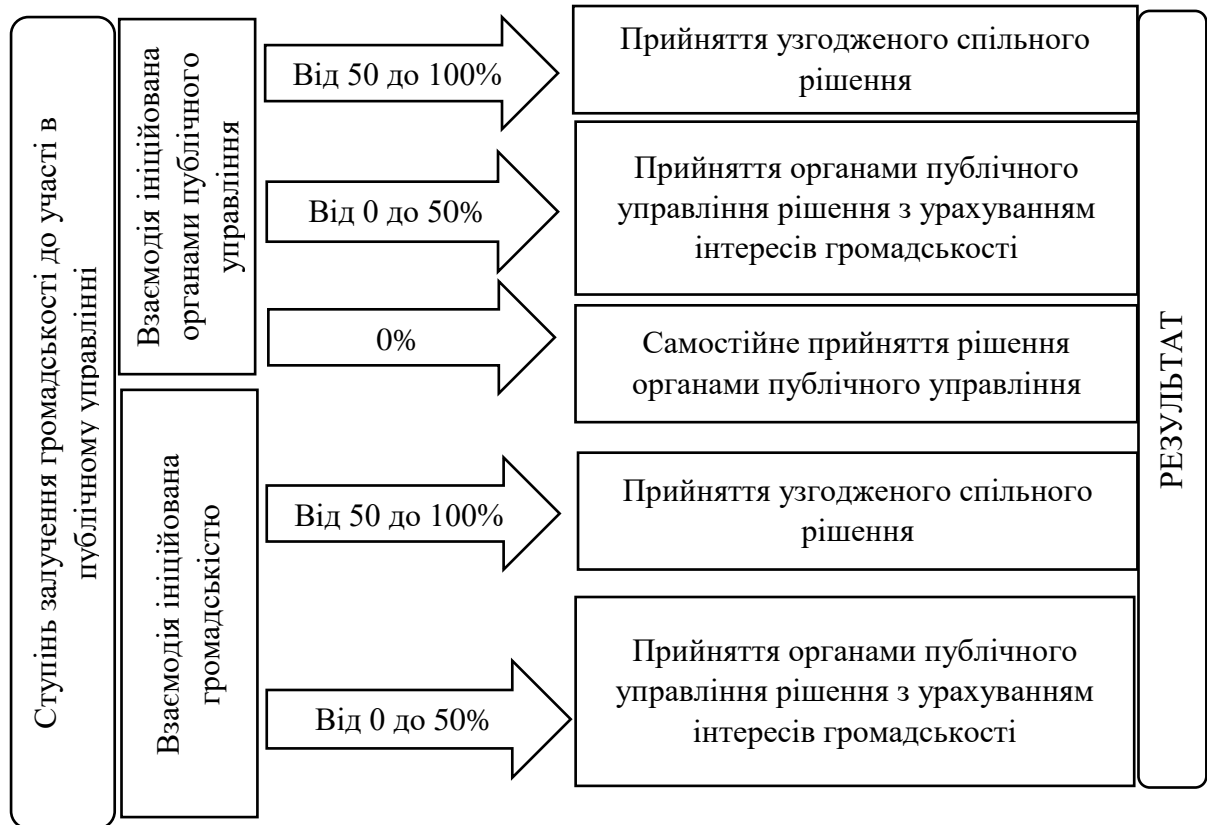

Рис. 3.3 Ступінь залучення громадськості до участі в публічному управлінні [30; 43; 45]

Шляхом порівняльного аналізу національного досвіду залучення громадськості до реалізації повноважень та компетенції органів публічного управління и ми спостерігаємо значне зростання частки цих повноважень та компетенції в міру переходу від державного до місцевого рівня (див. рис. 3.4). Участь громадськості в публічному управлінні спрямована на забезпечення прав та інтересів громадян під час здійснення органами публічного управління своїх повноважень. Це також передбачає спільну

розробку заходів, а також внесення конструктивних пропозицій, які враховуються в подальшій роботі органів влади:

- на національному рівні: визначення основних напрямів діяльності Кабінету Міністрів України;

- на місцевому рівні: перспективи розвитку міст; підтримання стабільного соціально-економічного стану; реалізація проектів соціального значення; благоустрій міст у літній період та підготовка до осінньо-зимового періоду; запобігання виникненню надзвичайних ситуацій; діяльність житлово-комунального господарства; створення органів самоорганізації населення; розвиток малого та середнього бізнесу; інші питання місцевого значення.

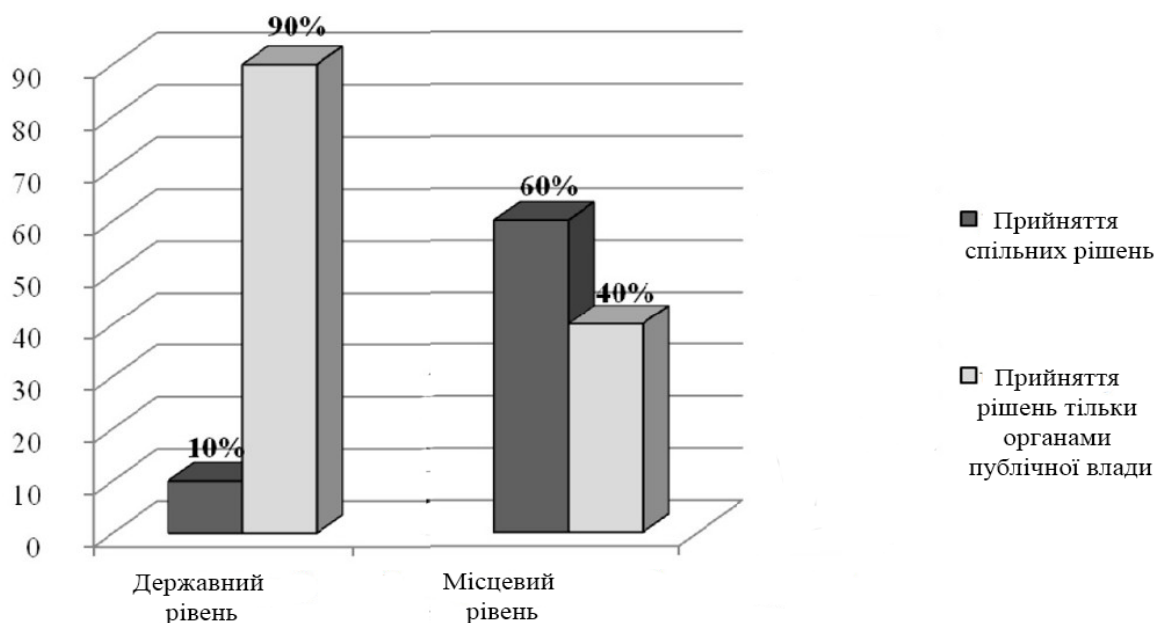

Рисунок 3.4 – Рівень залучення громадськості у здійснення повноважень і компетенції органів публічного управління на різних рівнях

На державному рівні приблизно 10% від загальної кількості повноважень та компетенції органів публічного управління припадає на залучення громадськості до публічного управління. Це свідчить про відсутність участі громадськості у вирішенні питань зовнішньої політики та

міжнародних відносин України, а також питань міжнародних договорів, війни та миру, зовнішньоекономічних відносин, оборони та безпеки тощо.

Діапазон співвідношення 60:40 для місцевого публічного управління точно відображає рівень близькості та активної взаємодії між органами публічного управління та громадськістю, яку вони обслуговують. Цей рівень взаємодії приймає різні форми для забезпечення участі громадськості в процесі прийняття рішень.

Залучення громадян до активної участі у публічному управлінні виявляється складною метою, особливо за обставин, коли немає усталених традицій і загального почуття неприхильності звичайних людей до уряду. Таким чином, влада має вжити конкретних заходів для полегшення та заохочення справжньої участі громадськості в управлінні державою. Основними передумовами для цього починання є:

- різноманіття форм взаємодії;
- присутність взаємного інтересу до взаємодії акторів один з одним.

Щоб запропонована концептуальна модель була ефективною, вона має відповідати двом умовам. Перша умова є необхідною, оскільки вона гарантує зростання інструментальності та залучення громадськості до процесу роботи публічного управління. Це також зміцнює довіру громадян до діяльності органів влади. Друга умова є достатньою і базується на наявності взаємного інтересу між учасниками діяльності, що призводить до ефективної громадянської участі.

Оцінюючи ефективність публічного управління різними ступенями участі, можна визначити та діагностувати наступне:

1. Нульового ступеня залучення громадськості до участі в публічному управлінні не існує – зважаючи на обов'язковість проведення публічних слухань звітів (доповідей) про діяльність органів публічного управління, зустрічей з населенням, роботи зі зверненнями громадян та ін.

2. Коли органи публічного управління підходять до взаємодії з низьким рівнем участі, вони, як правило, роблять це формально, щоб

відповідати вимогам законодавства. Однак цей підхід не досягає цілей концептуальної моделі. У зв'язку з цим ми вважаємо такий рівень взаємодії неоптимальним, оскільки він лише виконує вимоги, не приводячи до позитивних змін у якості управлінських рішень чи рівні та якості життя населення.

3. Ми переконані, що найбільш бажаним рівнем участі в публічному управлінні є такий, який досягає балансу між низькою та високою залученістю. Такий рівень залучення передбачає активну участь громадськості, що призводить до підвищення ефективності розподілу бюджетних коштів та ефективності публічного управління.

Важливо зазначити, що в Україні робиться ряд кроків для підвищення прозорості публічного управління та врахування думок і точок зору громадян у вирішенні важливих державних і суспільних питань. Тим не менш, передчасно стверджувати, що зараз існує справжня взаємодія між установами публічного управління та широкою громадськістю.

Брак прозорості в урядових установах у поєднанні з поширеною корупцією у державних закупівлях, будівництві доріг, житлово-комунальному господарстві та правоохоронних органах, серед іншого, призвели до недостатньої уваги до добробуту суспільства та бізнесу під час прийняття державних рішень. Таким чином, необхідно впроваджувати ефективні заходи, які сприятимуть кращій комунікації та співпраці між органами публічного управління та громадськістю. Очевидно, що цей розвиток має надавати пріоритет стійкій та ефективній роботі, яка задовольняє як урядові, так і громадські вимоги. Метою цього розвитку є посилення органів публічного управління та підвищення рівня та якості життя населення в цілому.

Необхідно зауважити, що сьогодні існує ряд проблем, що перешкоджають ефективному функціонуванню концептуальної моделі взаємодії органів публічного управління з громадськістю, головними з яких є:

- коли йдеться про організацію участі громадян у публічному управлінні, існує певний рівень формальності, якого необхідно дотримуватися. Однак ця формальність має бути врівноважена відчутними формами залучення громадян, які фактично сприяють громадянському контролю та партнерству. Прикладами таких форм залучення є громадські та експертні ради, а також спільні робочі групи. На жаль, нерідкі випадки, коли органи влади вдаються до простої імітації участі громадян або, у кращому випадку, надання громадянам інформації;

- низький рівень громадської активності населення – відсутня мотивація участі в управлінні, оскільки не простежується чіткий зв'язок між даною участю та вирішенням нагальних питань життєзабезпечення;

- коли влада віддає перевагу інтересам однієї групи над іншою, вона незмінно викликає незадоволення серед груп, чії інтереси не враховуються. Часто це пов'язано з відсутністю цілісної та сформованої громадської думки, яка б враховувала різноманітні інтереси різних верств населення;

- формування «слухняної» та «залежної» громадської ради, та ін.

В цілому, оцінка ефективності публічного управління при різному рівні взаємодії з громадськістю представлена на рис. 3.5.

Нами сформульовано і розкрито критерії порівняння традиційного (з низьким рівнем залучення громадськості варіанту публічного управління і варіанту, заснованого на застосуванні концептуальної моделі. Основні вісім критеріїв, представлених в таблиці 3.3, наочно демонструють, що в разі застосування концептуальної моделі ефективність публічного управління, в порівнянні з традиційним підходом до управління, істотно вище.

Оцінка ефективності публічного управління при різному рівні залучення громадськості проведена нами на основі тільки якісних характеристик, зважаючи на відсутність методик і алгоритмів розрахунку кількісних показників впливу залучення громадськості до участі в публічному управлінні на підвищення його ефективності та результативності.

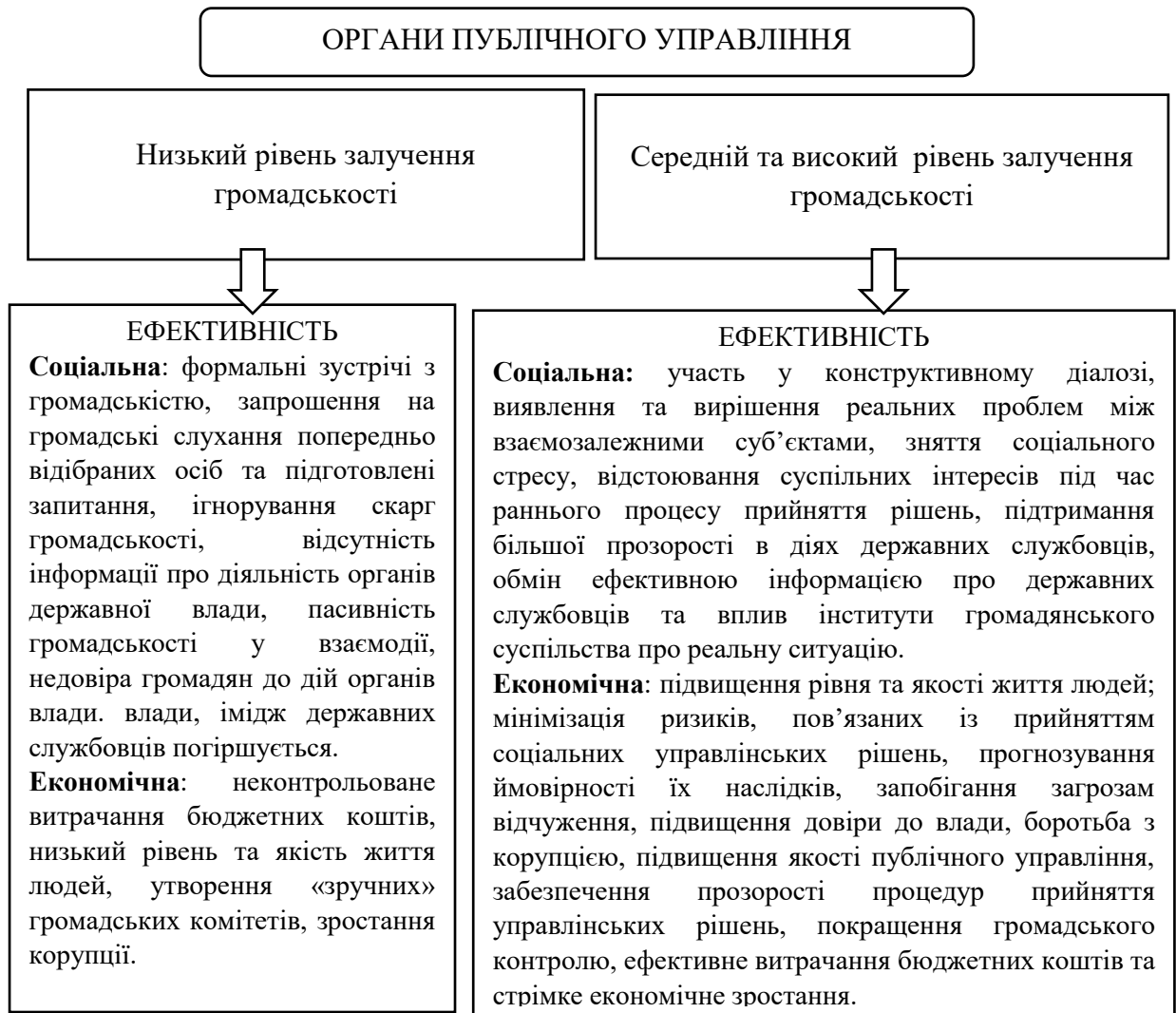

Рис. 3.5 Ефективність публічного управління при різному рівні залучення громадськості

Однією з найважливіших цілей сучасного публічного управління є підвищення ефективності влади та її керівництва в рамках реформ, що проводяться. Ефективність широко розглядається як неодмінна ознака публічного управління, та інновації, запроваджені в систему управління, служать їй посиленню. У цьому контексті публічне управління охоплює як державне управління, так і місцеве самоврядування, а суб'єкти публічного управління її – органи виконавчої влади як на державному, так і на місцевому рівнях, виконавчо-розпорядчі органи місцевого самоврядування, а також керівники цих органів. та їх адміністративно-управлінський

персонал.

Таблиця 3.3

Критерії порівняння традиційного (з низьким рівнем залучення громадськості) та заснованого на застосуванні концептуальної моделі взаємодії органів публічного управління з громадськістю

Критерії порівняння	Варіанти публічного управління	
	При використанні традиційних інструментів	При використанні концептуальної моделі взаємодії
Характер спрямованості взаємодії з громадськістю	Односторонній	Багатосторонній (зворотній зв'язок в повному обсязі)
Місце держави і громадськості в процесі публічного управління	Держава протиставляється населенню	Держава та громадськість виступають партнерами
Інформація про діяльність органів влади	Закрита і незрозуміла	Відкрита, доступна
Рівень організації та ефективності взаємодії з громадськістю з суспільних питань	Низький (недостатній)	Високий
Рівень врахування громадської думки з питань публічного управління	Мінімальний	Максимальний
Використання ІКТ при взаємодії органів публічного управління з громадськістю.	Не використовуються	Активно використовуються
Рівень громадського контролю	Мінімальний через надумані посилання на службову таємницю.	Високий, відкрите порівняння результатів управління та соціальних потреб.
Результати публічного управління	Зниження ефективності	Підвищення ефективності

В цілому ефективність публічного управління є досить багатовимірним феноменом. Сам термін «ефект» (від лат. effectus) означає: 1) результат; 2) виконання, здійснення, здійснення; 3) дія, вплив [36, с. 140]. Звідси зміст терміну «ефективний» (від лат. effectivus) розкривається як дієвий, що дає встановлений, тобто бажаний, результат. У науковій літературі поряд з позначеним вище поняттям використовуються і такі поняття, як «якість» і «результативність» публічного управління, при цьому

під якістю розуміється відповідність властивостей явища або предмета вимогам, стандартам, а під результативністю – рівень досягнення очікуваного результату.

Одним із основних трактувань «ефективності» є її здатність викликати зміни та мати вплив, що зрештою призводить до досягнення заздалегідь визначених цілей. Коли діяльність публічного управління відповідає цілям суспільства, це називається соціальною ефективністю. Соціальна ефективність функціонує як показник того, наскільки досягнуто запланованих цілей.

Оцінювати публічне управління виключно на основі його досягнень без урахування понесених витрат було б несправедливо. З цієї причини існує альтернативний підхід, який враховує ефективність процесу, яка є співвідношенням отриманого результату до ресурсів, витрачених на його досягнення. Наприклад, в організаційній теорії ефективність управлінських рішень вимірюється отриманими чистими позитивними результатами (тобто перевищенням бажаних результатів над небажаними), поділеними на прийнятні витрати. Рішення вважається ефективним, якщо воно дає найкращий результат протягом заданого періоду часу або якщо бажаний результат отримано з найменшими можливими витратами [250, с. 53]. Незважаючи на це, кінцевою метою управлінської діяльності є максимізація результатів при мінімізації витрат. У світлі цього необхідно порівняти отриманий ефект і понесені витрати, щоб оцінити їх значення. Вищезазначений підхід стосується економічної ефективності [71, с. 49].

Стосовно до розглянутої теми економічний підхід до оцінки ефективності має значний недолік: не враховується якість здійснених дій при виконанні обов'язків (реалізації повноважень), які покладені на органи публічного управління. Г. Хейтрі і Д.Фіск ще в 1971 р. при аналізі діяльності місцевої влади зробили висновок про те, що ігнорувати якість продукту або послуги неправомірно [271, р. 21].

Оцінювати діяльність органів публічного управління виключно на

основі результатів, витрат або якості є неповним. Тому дуже важливо використовувати комбінацію трьох інтерпретацій ефективності, згаданих вище. Отже, ефективність публічного управління можна визначити як результат управління, який включає досягнення заздалегідь поставлених цілей (вирішення конкретного суспільно значущого питання, задоволення потреб населення) при зменшенні витрат і дотриманні чинних стандартів і норм щодо якості виконаної роботи.

Ефективність діяльності органів публічного управління слід розглядати як кластер, утворений з таких понять:

- економічність – співвідношення досягнутих результатів до використаних ресурсів;

- кваліметричність – відповідність якості діяльності прийнятим стандартам і регламентам у сфері державного управління та місцевого самоврядування;

- результативність – співвідношення досягнутих змін за звітний період до планованих або прогнозованих.

Необхідною складовою ефективного публічного управління є відповідна система оцінки (контролінгу) діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування, їх керівників і службовців. Оцінка ефективності публічного управління передбачає низку методів, які використовуються для вимірювання фактичних результатів діяльності органів влади в контексті реалізованої ними політики, стратегій, програм і проектів, які або завершені, або наразі виконуються. Цей вимір використовується для порівняння діяльності суб'єктів публічного управління між собою, а також для порівняння її з раніше задекларованими цілями чи результатами минулих періодів [54, с. 92]. Коротше кажучи, без ефективної системи оцінювання неможливо досягти ефективного публічного управління.

Використання концептуальної моделі взаємодії створює необхідні передумови для підвищення ефективності публічного управління. Важливо

визнати, що у сфері публічного управління ефективність є обов'язковим атрибутом, і зміни в системі управління, а також формулювання теоретичних моделей щодо цих змін здійснюються з метою посилення цього критерію [7, с. 8]. Значна вага в публічному управлінні надається завданням підвищення якості життя населення, оптимізації витрачання бюджетних коштів (підвищуючи тим самим економічну віддачу), протидії корупції. Таким чином, доцільно розглянути наступні категорії ефективності публічного управління: соціальну, економічну та соціально-економічну (див. табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Ефективність публічного управління як результат функціонування концептуальної моделі взаємодії

Види ефективності	Цілі публічного управління	Результати публічного управління, що досягаються завдяки функціонуванню концептуальної моделі взаємодії
Соціальна	Підвищення задоволеності населення умовами та якістю життя і мінімізація транзакційних витрат.	Покращення якості життя; узгодження результатів досліджень з цінностями, цілями та потребами урядів і громадян; встановлення чітких правил взаємодії влади і суспільства та моніторинг їх виконання; підвищення довіри до органів публічного управління та рішень, які вони приймають; розширення можливостей для участі громадян у прийнятті рішень.
Економічна	Максимально раціональне використання бюджетних коштів	Ефективний громадський контроль за необґрунтованим витрачанням бюджетних коштів; максимальна ефективність управління при мінімальних ресурсах; зменшення витрат на утримання державних структур; вирішення поточних проблем та визначення майбутніх викликів; забезпечення якісних державних послуг.
Соціально-економічна	Підвищення потенціалу держави, протидія корупції,	Покращити функціонування всієї адміністративної системи, в тому числі шляхом більш активного залучення громадськості до боротьби з корупцією; забезпечення відкритого, прозорого та ефективного функціонування органів публічного управління; створення сприятливого середовища для життя громадян; підвищення рівня задоволеності державними послугами; забезпечення відповідності урядових рішень інтересам різних верств населення; покращення рівня виконання судових рішень.

Ефективність органів публічного управління демонструється розширенням можливостей для активної громадянської діяльності членів суспільства, у тому числі до участі в управлінні державними справами та

самоврядуванні. Це досягається завдяки налагодженій системі державних органів, спроможності формулювати та захищати суспільні інтереси правовими засобами, реалізації державної соціальної та економічної політики [11, с. 19]. Функціонування концептуальної моделі взаємодії покликане сприяти виявленню проблемних питань у різних сферах (наприклад, охорона громадського порядку, екологія, житло, житлово-комунальне господарство, освіта, підтримка малого бізнесу, безробіття, працевлаштування та ін.) та сприяти підвищенню ефективності всієї управлінської системи. Ефективність публічного управління підвищується через активізацію творчої участі громадськості у вирішенні актуальних питань публічного управління, оптимальне використання ресурсів при досягненні максимального результату, поліпшення рівня життя населення, активізацію громадського контролю за діяльністю територіальних органів виконавчої влади.

Ефективність концептуальної моделі взаємодії прямо пропорційна вкладу як органів публічного управління, так і громадськості у посилення потенціалу взаємодії для розвитку ефективних форм публічного управління. Фундаментальним чинником, який сприяє нарощуванню потенціалу держави через функціонування концептуальної моделі взаємодії, є створення надійної системи норм та правил, які чітко визначають умови взаємодії, мінімізуючи потенційні ризики. У результаті операційна ефективність цієї моделі означає зниження транзакційних та інших витрат, пов'язаних із взаємодією, як для держави, так і для суспільства в цілому.

Зростає значення концептуальної моделі взаємодії як унікального інструменту вирішення проблем у системі публічного управління. Це пояснюється її здатністю сприяти прийняттю оптимальних рішень і досягати заздалегідь визначених цілей. Крім вирішення конкретних проблем, цей інструмент також може пропонувати:

- державні установи вчасно отримують інформацію від громадськості та належним чином реагують на неї;

- підвищити відкритість та прозорість діяльності адміністративних органів;
- створення умов для участі громадян у процесі управління державою;
- зміцнення органічної та інтегрованої взаємодії між адміністративними установами та населенням;
- належне та ефективно прийняття рішень;
- більш ефективного функціонування держави на благо громадян (підвищення ефективності в усіх сферах).

Таким чином, концептуальна модель взаємодії органів публічного управління з громадськістю відрізняється високим ступенем складності, різноманіттям форм відносин. Концептуальна модель взаємодії має специфічний склад і виконує властиві їй функції. Управління відносинами між сторонами базується на даній моделі, яка спрямована на встановлення, підтримку та розвиток взаємодії між суб'єктами, що дозволяє їм досягати своїх цілей шляхом взаємного обміну та виконання прийнятих зобов'язань. Інститутам громадянського суспільства дотримання моделі дозволяє відстоювати свої інтереси та захищати свої права в рамках професійного управління відносинами. Органи публічного управління повинні прийняти цю модель взаємодії як ресурс для кращого розуміння та вирішення складного кола проблем, у тому числі соціально-економічного характеру та в бізнес-середовищі.

Підсумком застосування концептуальної моделі взаємодії є досягнення високої ефективності та результативності управління.

В якості рекомендацій щодо підвищення ефективності взаємодії органів публічного управління пропонується:

- 1) для оптимізації процесу вирішення проблем громадян необхідно розробити та затвердити адміністративні регламенти для органів державної влади. У цьому регламенті мають бути враховані чинні способи подання звернень як до громадських рад, так і до краудсорсингових платформ. Крім того, адміністративні процедури мають бути пристосовані до унікального

характеру виконання державних повноважень.

2) підвищити ефективність рішень, які приймаються за зверненнями громадян. Цього можна досягти шляхом впровадження заходів, які запобігають затримкам і мінімізують частоту повторних звернень.

3) одним із регулярних обов'язків органів публічного управління є інформування громадськості про можливі способи подавати скарги, пропозиції та рекомендації. Ця інформація може поширюватися через різні канали, включаючи особисті зустрічі, ЗМІ та інформаційні сайти. Крім того, мають бути оприлюднені результати розгляду звернень громадян.

Розглянувши наукові підходи до оцінки ефективності публічного управління у разі використання концептуальної моделі взаємодії органів публічного управління з громадськістю, далі ми пропонуємо більш детально зупинитись на пропозиціях з удосконалення основних складових комплексної моделі взаємодії, а саме партисипативному механізмі, громадському контролю та краудсорсингу. Напрями удосконалення інформаційно-комунікаційного механізму були нами розглянуті у п. 2.3. даної роботи.

Основними напрямками розвитку партисипативного механізму публічного управління в Україні, на нашу думку, повинні стати:

- визначення та впровадження заходи щодо забезпечення прозорості та відкритості діяльності органів публічного управління всіх рівнів та їх систематичного звітування перед громадськістю,
- проводити онлайн-оцінку відкритості органів публічного управління;
- відповідати міжнародним стандартам оприлюднення інформації та надавати її громадянам у зручній для громадян формі;
- забезпечити високий ступінь відкритості рішень, що приймаються владою, і можливість кожному громадянину ознайомитися з цими рішеннями в тій чи іншій сфері (що виражається у видатках бюджету, запланованих і реалізованих програмах тощо)

- удосконалити функціонування веб-сайтів для обговорення громадянами законодавчих пропозицій, рішень і програм, прийнятих органами державної влади всіх рівнів, та спільного пошуку можливих шляхів вирішення проблем;

- надати громадянам право і можливість формувати законодавчий порядок денний, пропонувати проекти та визначати пріоритетні напрями діяльності органів публічного управління;

- розробити та затвердити положення про функціонування громадських рад при органах виконавчої влади, порядок їх створення, регламент роботи та інші форми участі громадян в управлінні державними справами (наприклад, збір думок і пропозицій громадян з найважливіших питань діяльності органів виконавчої влади, проведення публічних консультацій).

- розвивати інститути інтернет-демократії та посилювати участь громадян у визначенні якості державного управління, діяльності адміністративних органів та оцінці діяльності чиновників усіх рівнів;

- реалізувати потенційні можливості для оптимізації взаємовідносин між державою і суспільством з метою досягнення високої ефективності діяльності органів публічного управління та підвищення якості життя населення;

- роботу інститутів омбудсмена та громадських рад органів публічного управління слід розвивати.

Напрями удосконалення партисипативного механізму з урахуванням позитивного досвіду зарубіжних держав:

- чинне законодавство України підтримує принцип залучення громадян до управління державними справами на державному та місцевому рівнях, що дотримується і в інших державах, які приєдналися до Партнерства «Відкритий Уряд». Таким чином, існує потреба у розвитку системи виконавчої влади, яка підкреслює цей принцип у своїй організації та діяльності.

- використання досвіду Канади, Норвегії, Австралії та Франції у сфері сприяння громадянській активності та заохочення участі громадян у державному управлінні було запропоновано як засіб підвищення обізнаності громадян.

- намагаючись побороти сплеск корупції в українській виконавчій та державній гілках влади, експерти прагнуть використати знання та досвід США та ЄС у створенні прозорої та підзвітної практики публічного управління. Цей підхід має на меті запобігти необґрунтованому витрачання державних коштів та протидіяти зростанню корупції серед чиновників на всіх рівнях, включаючи органи місцевого самоврядування.

Крім того, посилення співпраці з широким населенням дозволить:

- відмовитись владі від суто формального підходу до організації участі громадян у публічному управлінні.

- впровадити зрозумілу для всіх мешканців мотивацію залучення громади до громадських справ та питань місцевого самоврядування.

- надати громадянам повноваження робити вибір, який має значний вплив на їхнє повсякденне життя.

- підтримувати громадські ініціативи.

Сучасні способи взаємодії органів публічного управління з громадськістю містять багато спірних моментів. Це пов'язано як з відсутністю усталених протоколів взаємодії, так і з елементарними формами спілкування. Як правило, рішення, прийняті владою на всіх рівнях публічного управління, формуються та виконуються без урахування потреб осіб, які проживають на цій території. Постійний розвиток публічного управління вимагає активного залучення громадськості до участі через партисипативний механізм, що є найважливішим аспектом публічного управління в будь-якій розвиненій країні. Прагнення покращити взаємодію між органами публічного управління та громадськістю передбачає дослідження та впровадження стратегій, методів та засобів, які зосереджуються на розвитку партисипативного механізму. Потрібно

створити програми, які сприятимуть зближенню та зміцненню цієї взаємодії для вирішення важливих суспільних і державних питань. Усі чинники та перешкоди, які перешкоджають розвитку партисипативного механізму в Україні, мають бути усунені для розширення та покращення можливостей залучення громадськості до роботи уряду. Це необхідно для активізації діяльності органів публічного управління та підвищення якості життя населення країни.

Також пропонуємо до розгляду напрями удосконалення наступної вагової складової концептуальної моделі взаємодії – громадського контролю.

На підставі проведеного в роботі дослідження можна визначити наступні напрямки розвитку механізму громадського контролю в умовах трансформації громадянського суспільства:

- Розширення сфери громадського контролю вимагає участі більшої кількості громадян. Для досягнення цієї мети необхідний комплекс змін і доповнень до законодавства щодо основ громадського контролю. Метою цих змін є створення простих і зручних механізмів, які заохочуватимуть участь громадян у цьому важливому компоненті громадянського суспільства.

- Необхідно в нормативних актах врегулювати вже існуючі інститути громадського контролю в інтернет-просторі. Так, розвиток на території України інформаційного суспільства не тільки вимагає, але і функціонально передбачає використання нових технологій в системі громадського контролю.

- Для залучення громадян до процедур і процесів громадського нагляду доцільно створити інтегровані інформаційні платформи, на яких пріоритетними є проведення громадських перевірок, громадського осуду та громадського моніторингу. Крім того, вкрай важливо легітимізувати норму, яка визначає, що протоколи, висновки та акти, складені внаслідок цих дій, повинні вважатися законними та остаточними результатами громадського

контролю. Ці результати повинні бути обов'язковими для врахування органами публічного управління у своїй роботі.

У сфері нормативно-правових, а також організаційно-управлінських досягнуто прогресу щодо розвитку механізмів громадського контролю за діяльністю органів публічного управління. Тим не менш, вирішення широкомасштабних завдань, пов'язаних із посиленням і вдосконаленням цих механізмів, залишається справою майбутнього. Тут ми підкреслимо ключові завдання:

- в Україні нормативно-правове регулювання громадського контролю є неадекватним та неповним. Необхідно внести зміни до чинного законодавства, яке містить визначення поняття «громадський контроль», щоб зробити акцент на забезпеченні прав і свобод людини і громадянина.

- необхідно законодавчо визначити поняття системи громадського контролю.

- на ефективність громадського контролю значною мірою впливає залучення до процесу представників місцевого самоврядування. Це доповнення має вирішальне значення для забезпечення комплексних та успішних заходів громадського контролю.

- одним із шляхів посилення громадського контролю та відповідальності органів публічного управління є включення до законодавства принципу «врахування результатів громадського контролю». Такий захід допоміг би забезпечити, щоб ці органи визначали пріоритетність своїх обов'язків перед суспільством і залишалися підзвітними громадськості, якій вони служать.

- створення громадських рад при органах виконавчої влади, які наразі відсутні.

- громадський контроль приймає різні форми, але найважливішим є регулювання діяльності ЗМІ. Важливо, щоб ці канали залишалися неупередженими, дозволяючи громадянам отримувати надійну інформацію.

- спираючись на іноземні приклади, можливо, доцільно запровадити в

Україні поняття громадянського вето.

Встановлення прозорості діяльності органів публічного управління має вирішальне значення для ефективності громадського контролю. Особам і групам, які здійснюють громадський контроль, необхідно надати привілей доступу до інформації.

Для підвищення ефективності громадського контролю необхідно запровадити інформаційну систему, яка систематизує та поширює успішні практики. Ця система дозволить сформувати єдину інформаційно-аналітичну та методичну основу громадського контролю в Україні.

Важливим завданням є підвищення громадянської та політичної активності громадян, сприяння їхньому розумінню правових питань та заохочення їхньої активної участі в нагляді за управлінням владою. Його можливо виконати лише через залучення як неурядових організацій, так і інших суб'єктів громадянського суспільства.

Для вирішення цього завдання можливо застосувати кілька заходів.

- створення програм / передач / рубрик в державних ЗМІ, присвячених суспільним інститутам і цінностям, які вони відстоюють і розвивають;

- надання державної підтримки соціально орієнтованим НПО;

- зниження державного мита для реєстрації або реорганізації НПО або повне скасування державного мита в разі створення соціально орієнтованих організацій, що діє в пріоритетних для країни напрямках;

- громадський моніторинг результатів реалізації проектів, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету та їх публічна презентація.

Важливим елементом ефективної реалізації громадського контролю є кадрове забезпечення, яке передбачає стратегічне залучення спеціалістів із різних секторів суспільства. Їхня допомога має ключове значення для поширення професійних знань, які сприяють підзвітності перед суспільством, наприклад, для навчання населення методам боротьби з

корупцією.

Оцінюючи результати застосування краудсорсингу в органах публічного управління в цілому, можна відзначити позитивну тенденцію розвитку, частка виконаних звернень досить велика.

Використання краудсорсингових платформ зворотного зв'язку може виявитися ефективним інструментом для сприяння взаємодії між органами публічного управління та громадськістю. Інтерактивні онлайн-платформи, зворотного зв'язку, сприяють спілкуванню між органами публічного управління та громадськістю. Надаючи нові можливості для співпраці між урядом і суспільством, ці платформи можуть допомогти пом'якшити політичну поляризацію, одночасно підвищуючи доступність та інклюзивність політичних інститутів [56]. Вважається, що використання цифрових платформ для заохочення участі громадськості може врешті-решт сприяти розвитку

Виходячи з кількості учасників, рівня їхньої активності та рівня державної підтримки, нинішню ефективність краудсорсингу в діяльності публічного управління можна вважати середньою порівняно зі світовими стандартами. Хоча деякі успішні краудсорсингові ініціативи існують, існують значні загальнонаціональні недоліки, зокрема відсутність довіри між органами публічного управління та громадськістю, а також розбіжності в думках щодо ролі один одного в процесі прийняття рішень. Державна підтримка, реалізація проектів реструктуризації та пошук додаткового фінансування могли б перетворити краудсорсинг на ключовий інструмент комунікації органів публічного управління для взаємодії з громадськістю. Це створило б середовище, де інноваційні управлінські ініціативи могли б реалізовуватися шляхом узгодження поглядів населення та влади на досягнення спільних цілей.

Висновки до розділу 3

1. Взаємодія органів публічного управління з громадськістю а вписується в загальні тренди, характерні для змін комунікативних процесів під впливом процесів цифровізації. Виділимо дані тренди: зміна різних видів комунікацій; розширення кола суб'єктів, які є одночасно творцями і споживачами контенту в мережі; заміна «живого спілкування» віртуальним; збільшення числа осіб, які є акторами в мережі; зміна патернів споживчої поведінки, що реалізуються в комунікаціях в мережі: швидкість, комфортність, розваги; особливості реалізації свободи в процесах комунікації в мережі; - орієнтація на приналежність до мережевих спільнот, постійна самоідентифікація з певними культурними та соціальними групами; наростання тенденції цифрового детоксу, свідомого виходу з мережі; наростання процесів рефлексії соціальних мережах і саморефлексії стосовно до її учасників; спрямованість поведінки в мережі на соціальне заохочення; наростання агресивності та конфліктогенності соціальних мереж; орієнтація на лідерів думок в мережі.

2. Використовуючи системний підхід, виділено тенденції змін у взаємодії органів публічного управління та громадськості, обумовлених процесами цифровізації:

а) подальша цифровізація всіх сторін діяльності держави, включаючи і реалізацію нею владних повноважень, що веде до формування цифрової держави.

б) деконцентрація державної влади у зв'язку з розвитком мережевого співтовариства; самоорганізація і самоврядування в мережі «Інтернет».

в) різноманіття відносин влади в мережі.

г) поширення державної влади на відносини в мережі.

д) поява і розвиток цифрових прав як основа взаємодій держави, громадянського суспільства і громадян у віртуальній реальності, а також обмежень для неправових дій в мережі з боку державної влади.

е) зміна методів реалізації владних повноважень державою в цифрову епоху.

ж) забезпечення безпеки в мережі як одна з функцій держави та її подальший розвиток; захист державного суверенітету в цифровій реальності.

з) програмування і репрограмування мережі комунікацій в цифровій реальності як прояв влади в мережі.

3. Запропоновано концептуальну модель взаємодії органів публічного управління з громадськістю. За допомогою концептуальної моделі можливо оформити теоретичні інтерпретації та емпіричні практики у зрозуміле операціональне визначення взаємодії органів публічного управління з громадськістю, обґрунтувати структуру даної взаємодії, критерії оцінки ефективності публічного управління та сформулювати практичні рекомендації органам публічного управління.

Дана модель забезпечується реалізацією принципів, які є обов'язковими для дотримання певним блоком її структури. Так, з боку органів публічного управління повинні дотримуватися такі принципи: системності врахування інтересів різних груп населення; комплексності; транспарентності інформації; пріоритетності; партнерства; інтерактивності взаємозв'язку; уніфікованості взаємодії; результативності; динамізму; різноманіття і поєднання форм участі населення в публічному управлінні. У свою чергу, громадськість має дотримуватися наступних принципів: відповідальності; компетентності (професіоналізму); самостійності; здійсненності. Перераховані принципи визначають мету функціонування моделі, яка полягає в забезпеченні стійкого прогресивного розвитку системи публічного управління в постійно мінливих умовах взаємодії держави та громадянського суспільства.

4. Проведена оцінка ефективності публічного управління при різному рівні залучення дозволяє діагностувати наступне:

Нульового ступеня залучення громадськості до участі в публічному управлінні не існує – зважаючи на обов'язковість проведення публічних слухань звітів (доповідей) про діяльність органів публічного управління,

зустрічей з населенням, роботи зі зверненнями громадян та ін.

При низькому рівні залучення органи публічного управління підходять до здійснення взаємодії формально – для виконання законодавчо встановлених вимог до такої взаємодії, внаслідок чого цілі функціонування концептуальної моделі не досягаються. Тому даний рівень взаємодії через його забезпечення «для галочки» розглядається нами в якості неоптимального, тобто не підтверджує позитивної зміни як якості управлінських рішень, так і рівня і якості життя населення.

Оптимальним, на наш погляд, є середній і високий рівень залучення, при якому до участі в публічному управлінні активно залучаються громадськість та істотно підвищуються ефективність використання бюджетних коштів і результативність публічного управління.

5. Нами сформульовано і розкрито набір критеріїв для порівняння традиційного підходу до публічного управління, який передбачає низький рівень залучення громадськості, з підходом, заснованим на концептуальній моделі. Ці критерії включають характер взаємовідносин влади та громадськості, роль держави та громадськості в процесі управління, доступність інформації про діяльність органів влади, ефективність залучення громадськості до вирішення суспільних і державних питань, врахування громадської думки під час прийняття рішень, використання органами публічного управління ІКТ для взаємодії з громадськістю, наявність громадського контролю та результати здійснення державного управління. З первинних критеріїв видно, що використання концептуальної моделі призводить до значно більшої ефективності публічного управління порівняно з традиційним підходом. Наша оцінка ефективності публічного управління, враховуючи різні рівні залучення громадськості, ґрунтувалася виключно на якісних факторах. Це сталося через відсутність методологій та алгоритмів кількісної оцінки впливу громадської участі на підвищення ефективності та результативності публічного управління.

Рівень ефективності функціонування концептуальної моделі взаємодії

прямо пропорційний рівню інвестицій органів публічного управління та широкої громадськості у розвиток здатності взаємодії з метою виявлення та впровадження ефективних методів організації адміністративно-державного управління. Основним елементом підвищення потенціалу держави через функціонування концептуальної моделі взаємодії є створення системи нормативно-правових актів, які забезпечують чіткість умов взаємодії та мінімізують ризики різного характеру. Отже, чим вища ефективність, тим нижчі трансакційні та інші витрати на взаємодію, які несуть держава та суспільство.

6. Значимість концептуальної моделі як особливого інструменту вирішення проблем публічного управління зростає завдяки організації прийняття оптимальних рішень і досягнення поставлених цілей. Крім вирішення спеціальних завдань, даний засіб повинен забезпечити:

- органів публічного управління вчасно отримують інформацію від громадськості та належним чином реагують на неї;
- підвищення відкритості та прозорості діяльності органів публічного управління;
- створення умов для участі громадян в управлінні державою;
- більш органічна та інтегрована взаємодія органів публічного управління з громадськістю;
- прийняття адекватних і ефективних рішень;
- здійснення більш ефективної роботи держави на благо своїх громадян в усіх сферах.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі по-новому вирішено актуальне наукове та практичне завдання щодо розробки теоретичних засад та обґрунтування напрямків практичної реалізації вдосконалення взаємодії органів публічного управління з громадськістю, що дозволило сформулювати наступні теоретичні положення висновки і пропозиції:

1. Узагальнення науково-теоретичних засад взаємодії органів публічного управління з громадськістю дало змогу визначити, що публічне управління передбачає реалізацію цінностей громадянського суспільства через поєднання управлінських механізмів, ідей і технологій, вона ґрунтується не лише на прямому владному впливі, а скоріше на принципах полісуб'єктності управління, а також на правилах і нормах, вироблених суспільством та його громадянськими інститутами. Громадськість як активна частина суспільства добровільно бере участь у суспільно-політичному житті. Взаємодія органів публічного управління з громадськістю це процес об'єднання зусиль взаємодіючих сторін, що реалізуються у відкритому обміні інформацією, досвідом, діяльністю, кожен з учасників цього процесу вибудовує власну стратегію її реалізації уникаючи взаємовиключення, нав'язування власної пріоритетності по відношенню один до одного, з метою врахування потреб та інтересів громадян, захисту їх прав і свобод при формуванні та реалізації державної політики.

2. Уточнення сутності, складових та змісту механізмів взаємодії органів публічного управління з громадськістю дозволило їх визначити в наступному порядку:

– партисипативний механізм визначається набором принципів, форм і методів, спрямованих на сприяння скоординованій взаємодії з громадськістю, це й забезпечення вільного обміну інформацією, і

стимулювання активної участі в процесі прийняття державних рішень, і боротьба з корупцією, і контроль за органами виконавчої влади;

- механізми громадського контролю - це, насамперед, діяльність неурядових організацій та окремих громадян, їхнім завданням є забезпечити відповідність поведінки органів публічного управління нормам чинного законодавства та виправити виявлені порушення.

- механізм краудсорсингу – це початковий публічний розгляд проектів рішень адміністративних органів, які зачіпають інтереси значної частини населення країни (міста), це означає, що громадська думка враховується в процесах прийняття управлінських рішень, існуючі проблеми вирішуються вчасно та ефективно, а довіра до влади підвищується.

3. Виявлено проблеми та суперечності взаємодії органів публічного управління з громадськістю у цифровій реальності:

- впровадження цифрових ІКТ не йде паралельно з розвитком цифрової демократії, офіційно вжиті заходи з розвитку даної демократії багато в чому носять декларативний характер і реалізуються формально;

- акцент в електронній державі робиться на надання державних послуг, а не на розвиток електронної демократії;

- відсутня системна взаємодія органів публічного управління та громадськості, дієві механізми такої взаємодії не створені, а існуючі – у багатьох випадках не ефективні.

4. Дослідження закордонного досвіду використання механізмів взаємодії органів публічного управління з громадськістю, дало змогу з'ясувати, що різні країни світу, які здійснюють удосконалення публічного управління в сучасних умовах, демонструють різні підходи. Розгляд зарубіжного досвіду підвищення інформаційної мобільності публічного управління, використання таких форм громадського контролю, як електронний громадський контроль, практику організації та проведення петиційних референдумів; інститут громадського вето; відкликання

посадових осіб громадянами на референдумі; громадський контроль за діяльністю органів поліції, застосування краудсорсингу, електронних петицій та громадських консультацій з питань покращення політичного та соціально-економічного розвитку держави, виявив низку рис та позитивних тенденцій, які є актуальними для реалізації зазначених напрямів удосконалення механізмів взаємодії органів публічного управління з громадськістю в Україні.

5. Визначено тенденції змін у взаємодії органів публічного управління та громадськості, обумовлених процесами цифровізації: подальша цифровізація всіх аспектів державної діяльності, включаючи здійснення державної влади, та формування цифрової держави; децентралізація державної влади з розвитком мережових спільнот; самоорганізація та самоуправління в мережі «Інтернет»; різноманіття відносин влади в мережі; поширення державної влади в онлайн-відносини; поява і розвиток цифрового авторського права як основи взаємодії держави та громадськості у віртуальній реальності; обмеження незаконної діяльності в мережі «Інтернет» з боку державних органів; зміни у способах здійснення державної влади в цифрову епоху; безпека в мережах як одна з функцій держави та її подальший розвиток; захист державного суверенітету в цифровій реальності; програмування та перепрограмування мереж зв'язку в цифровій реальності як вираження державної влади в мережі «Інтернет».

6. Запропоновано концептуальну модель взаємодії органів публічного управління з громадськістю. Дана модель дозволила виявити специфіку взаємодії, виходячи з суб'єктних позицій (взаємодія ініційована органами публічного управління «зверху-вниз», або громадськістю «знизу-вгору»), конкретних умов і рівня (державного управління або місцевого самоврядування) реалізації, комплексного використання механізмів взаємодії їх методів та засобів, технологій, також досягнення основних результатів. Концептуальна модель взаємодії органів публічного управління з громадськістю включає в себе: суб'єкти та об'єкти взаємодії (залежить від

ініціатора); принципи; мету, завдання, умови; форми; механізми (інформаційно-комунікативний, партисипативний, краудсорсинг та механізм громадського контролю); результати взаємодії. При організації процесу взаємодії для прийняття управлінських рішень ініціаторами взаємодії відповідно до їх актуальних завдань можуть бути органи публічного управління або громадськість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеев В.М. Взаємовідносини держави та суспільства в Україні: монографія. Чернівці: Технодрук, 2010. 524 с.
2. Аль-Атті І.В. Публічне управління: сутність і визначення. *Аспекти публічного управління*. Том 6. № 8. 2018. С. 35-41.
3. Акайомова А. Інформаційно-комунікативні процеси. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса*, 2012. Вип. 2. С. 77–84.
4. Архипова Є.О., Дмитренко Н.О. Ефективна комунікація між органами державної влади та громадськістю як умова розвитку демократичного суспільства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. №1. С. 92-96.
5. Афонін Е.А., Гонюкова Л.В. Громадська участь у творенні та здійсненні державної політики. Київ: ПАДУ, 2006 126 с.
6. Бажинова О.А. Взаємодія органів публічної влади з громадськістю як чинник демократизації державного управління. *Державне будівництво*. 2011. №2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2011_2_54 (дата звернення: 04.08.2023).
7. Бакуменко В.Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії методології, практики: монограф. Київ : Вид-во УАДУ, 2000. 328 с.
8. Барікова А.А. Електронна держава: нова ефективність урядування: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 224 с.
9. Бачило І.Л., Соснін О.В. Інноваційний розвиток нації і становлення засад інформаційного і громадянського суспільства. *Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право*. 2011. №4(12). URL: <http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/123467> (дата звернення: 17.06.2021).
10. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у

глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшинз: монографія. Київ: МАУП, 2005. 440 с.

11. Бережний В. О. Сучасні концепції публічного управління. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. № 2. С. 31-38.

12. Берназюк О. Роль та місце цифрових технологій у сфері публічного управління. *Інформаційне право*. 2017. №10. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2017/10/35.pdf> (дата звернення: 03.03.2023).

13. Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія. Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, Акад. прав. наук України. Харків: Право, 2005. 303 с.

14. Блінцова В.О. Процес медіатизації політики та функції мас-медіа у сучасному суспільстві. *Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр.* Одеса, 2013. Вип. 49. С. 126–131.

15. Богиня Т. Ю. Інститут лобізму: сутність, методи та функції. / *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2013. Вип. 60. С. 546-553.

16. Боднарчук О.В. Взаємозв'язок влади та мас-медіа. *Гілея: наук. вісн.* 2014. Вип. 85. С. 330–334. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2014_85_86 (дата звернення: 02.02.2023).

17. Бодріяр Ж. Симулякри та симуляція. Київ : Основи, 2004. 230 с.

18. Бойченко М.І. Подолання неймовірності соціального досвіду. *Альманах. Філософські проблеми гуманітарних наук*. 2014. № 24. С. 18–24.

19. Бондаренко А. Інформаційні технології як механізм взаємодії органів влади з громадськістю. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2009. Вип. 1 (1). URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-01\(1\)/Bondarenko.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-01(1)/Bondarenko.pdf) (дата звернення: 12.06.2021).

20. Бублій М.П. Основні характеристики взаємодії громадянського суспільства та держави. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. №2. С. 129-137.

21. Бублій М.П. Особливості здійснення громадського контролю за

діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування. *Міжнародний науковий журнал. Серія «Державне управління»*. 2016. №5. С. 14-18.

22. Ванюшина О. Ф. Волонтерський рух в Україні: еволюція, сучасний стан та статус. *Вісник Національного університету оборони України*. 2015. Вип. 1. С. 275-281.

23. Васильєв О.В., Матющенко С. С. Краудфандинг – сучасний інструмент фінансування розвитку інтелектуального капіталу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 18. С. 36–40.

24. Висоцька О.Є. Віртуальна реальність та постраціональна комунікація в контексті становлення суспільства постмодерну. *Гуманітарний часопис*. 2007. № 4. С. 5–11.

25. Взаємодія держави і суспільства в процесах публічної політики: наук. розробка / авт. кол. : С. О. Телешун, І. В. Рейтерович, С. В. Ситник та ін. Київ: НАДУ, 2013. 44 с.

26. Влада і суспільство: діалог через громадські ради: монографія / Шайгородський Ю.Ж., Андрійчук Т.С., Дідух А.Я. та ін.; за заг. ред. Ю.Ж. Шайгородського. Київ: Паливода А. В., 2011. 148 с.

27. Воробйова О.П. Сучасні управлінські моделі New Public Management і Good Governance та їх запровадження в Україні. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 42. С. 230-234

28. В Україні кількість інтернет-користувачів зросла до 23 мільйонів. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2797152-v-ukraini-kilkist-internetkoristuvaciv-zrosla-do-23-miljoniv.html>. (дата звернення: 17.04.2021).

29. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство / Пер. з нім. Онишко А. Львів: Літопис, 2000. 319 с.

30. Гаєва Н. П. Загальні засади взаємодії органів державної влади і об'єднань громадян. *Органи державної влади України: монографія / за ред.*

В. Ф. Погорілка. Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002. С. 471-483.

31. Гаєва Н. П. Форми взаємодії органів державної влади і об'єднань громадян. *Органи державної влади України*: монографія / за ред. В.Ф. Погорілка. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. С. 483-505.

32. Грамші А. В'язничні зошити. Вибрані записи / Пер. з іт. 2-е вид., перероб. і доп. Київ: Вперед, 2017. 417 с.

33. Гегель Г. Основи філософії права. Київ: Юніверс, 2000. 336 с.

34. Гегель Г. Феноменологія духу. Київ: Основи, 2004. 548 с.

35. Глосарій Програми розвитку ООН. URL: <http://www.unpan.org/Directories/UNPublicAdministrationGlossary>. (дата звернення: 09.09.2021).

36. Гончаров С. М., Кушнір Н. Б. Тлумачний словник економіста / за ред. проф. С. М. Гончарова. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 264 с.

37. Гонюкова Л. Політичні партії як інститут державної політики та управління: теоретико-методологічний аналіз : монографія. Київ: НАДУ, 2009. 392 с.

38. Гопоненко Л. В. Громадський контроль за діяльністю органів виконавчої влади: сутність та механізми реалізації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 4. С. 43–47.

39. Горбань Ю.О. Новітні комунікативні можливості у взаємодії ЗМІ, органів державної влади та громадських організацій. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2013. № 4. С. 38–46.

40. Горішна Н. М. Партисипативний підхід до моніторингу та оцінки соціальних проектів на рівні громади: сутність, можливості і виклики // Соціальна робота з різними категоріями населення у територіальній громаді: українські реалії та міжнародний досвід : колективна монографія. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2018. С. 67-86

41. Горовий В. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і

ресурс. Київ, 2010. 360 с.

42. Громадська активність громадян України : опитування 19 лютого 2019 р., проведене Фондом «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова. URL: <https://dif.org.ua/article/gromadska-aktivnist-gromadyan-ukraini>. (дата звернення: 17.02.2021).

43. Громадянське суспільство: історія та сучасність: монографія / Т. В. Розова, О. С. Білоусов, Л. В. Вінокурова та ін. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Одеса: Юрид. літ., 2010. 342 с.

44. Громадянське суспільство України: політика сприяння та залучення, виклики та трансформації : аналіт. доп. / Яблонський В. М., Бекешкіна І. Е., Гелетій М. М. та ін.; за заг. ред. О. А. Корнієвського, Ю. А. Тищенко, В. М. Яблонського. Київ: НІСД, 2019. 112 с.

45. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку: монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Воднік, О. В. Волянська та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2013. 536 с.

46. Громадськість. Словник української мови. *Архів оригіналу за 29 серпня 2018*. URL: <https://web.archive.org/web/20180829175251/http://sum.in.ua/s/ghromadsjkistj> (дата звернення: 14.09.2022).

47. Даниленко С. Політичні комунікації як чинник трансформації політичної культури транзитивного суспільства. *Політичний менеджмент*. 2013. № 1-2. С. 119-128.

48. Дегтяр А.О. Державно-управлінські рішення: інформаційно-аналітичне та організаційне забезпечення: монографія. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2004. 224 с.

49. Дегтяр А.О., Халецький А.В., Белай С.В. Взаємодія органів державної влади з громадськістю: теорія та практика державного управління: монографія. Донецьк: Видавництво «Донбас», ООО «РА Ваш імідж», 2012. 415 с.

50. Декарт Р. Сочинения в двух томах. М.: Мысль, 1989. 325 с.

51. Демченко О. Діяльність груп інтересів в Україні. *Політичний менеджмент*. 2006. № 6. С. 89-97.
52. Державна інформаційна політика. Основні напрями. Кабінет Міністрів України. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=826927. (дата звернення: 08.08.2021)
53. Державне регулювання відносин у галузі реклами: проблеми та перспективи. Київ : Ін-т. конкурентного суспільства, 2007. 192 с.
54. Державне управління: підручник: у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; ред. кол.: Ю.В. Ковбасюк (голова), К.О. Ващенко (заст.голови), Ю.П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. Київ; Дніпропетровськ: НАДУ, 2012. Т. 1. 564 с.
55. Державне управління: Словн.-довід. / уклад.: В.Д. Бакуменко, Д.О. Безносенко, І.М. Варзар, В.М. Князев, С.О. Кравченко, Л.Г. Штика. – Київ: УАДУ, 2002. 228 с.
56. Динник П.І. Технології краудсорсингу в громадянському суспільстві: сучасні механізми партисипативної демократії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. №21-22. С. 119-123.
57. Дзвінчук Д.І. Комунікативна політика органів місцевого самоврядування. Івано-Франківськ, 2016. С. 129.
58. Дніпренко Н.К., Різун В.В. Запровадження комунікацій у суспільстві. Київ : ТОВ “Вістка“, 2009. 56 с.
59. Дніпров О.С. Діалог органів державної виконавчої влади та громадянського суспільства. *Вісник національного університету “Львівська політехніка”*. 2015. № 825. С. 26–30.
60. Драгомирецька Н.М. Теоретичний аналіз комунікативної діяльності державного службовця: монографія. Одеса: Астропринт, 2005. 280 с.
61. Дрешпак В. М. Інформаційний, комунікативний, семіотичний простори державного управління: спільне, відмінне та особливе. *Публічне адміністрування: теорія та практика: електрон. наук. фах. вид.* 2012. Вип.

2 (8). URL: [dridu.dp.ua/zbirnik/2012-02\(8\)/12dvmsvo.pdf](http://dridu.dp.ua/zbirnik/2012-02(8)/12dvmsvo.pdf). (дата звернення: 23.09.2021)

62. Дрешпак В. М. Структура та функції комунікативної підсистеми державного управління. *Аспекти публічного управління*. 2013. № 1. С. 22-27.

63. Дубас О.П. Інформаційно-комунікаційний простір: поняття, сутність, структура. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. Київ, 2010. Вип. 19. С. 223–232.

64. Дуліна О., Крупник А. Громадський контроль як складова публічного управління: багаторівневий вимір. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. Вип. 3. С. 19-23.

65. Європейська соціальна хартія (переглянута): Хартія, Міжнародний документ від 03.05.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text. (дата звернення: 11.06.2021)

66. Єдиний державний веб-портал відкритих даних. Офіційний сайт. URL: <https://data.gov.ua>. (дата звернення: 02.10.2021)

67. Єлісеєва Л.В. Краудфандинг в Україні: проблеми та перспективи в контексті зарубіжного досвіду. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. №3. С. 8-11.

68. Електронне врядування в Україні: аналіз та рекомендації. Результати дослідження / О.А. Баранов, І.Б. Жилиєв, М.С. Демкова, І.Г. Малюкова; за ред. І.Г. Малюкової. Київ: Поліграф-Плюс, 2007. 254 с.

69. Електронне урядування : підручник / авт. кол. : В. П. Горбулін, Н.В. Грицяк, А. І. Семенченко, О. В. Карпенко та ін.; за заг. ред. проф. Ю.В. Ковбасюка ; наук. ред. проф. Н. В. Грицяк, проф. А. І. Семенченка. Київ : НАДУ, 2014. 352 с.

70. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.

71. Завадський Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О. Економічний словник. Київ: Кондор, 2006. 356 с.
72. Задорожний І.С., Задорожний В.І. Проектування результативних систем менеджменту: монографія. Черкаси. СУРА. 2021. 239 с.
73. Збірник звітів за результатами оцінки діяльності органів виконавчої влади за напрямком «взаємодія з громадськістю»: Збірка / Упоряд: Л. Паливода. Київ: БФ «Творчий центр ТЦК», 2018. 72 с.
74. Іванюк М.І. Інститути громадянського суспільства у Західному регіоні України періоду незалежності: монографія. Луцьк, 2013. 102 с.
75. Іванюк О.В., Довженко В.А., Кравець І.В. Перспективи впровадження інформаційних технологій у вітчизняній системі публічного управління. *Електронне Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. №4. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/4_2018/37.pdf. (дата звернення: 17.01.2021).
76. Інструменти та механізми вироблення й впровадження публічної політики в Україні. *Укрінформ*. URL:https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2713805-instrumenti-ta-mehanizmi-viroblenna-j-vprovadzenna-publicnoi-politiki-v-ukraini.html. (дата звернення: 11.04.2021).
77. Інформаційно-комунікативна діяльність органів публічної влади: монографія / В. С. Куйбіда та ін.; за заг. ред. В. С. Куйбіди, О. В. Карпенка; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ: Компринт, 2018. 363 с.
78. Інформаційна політика України: європейський контекст: монографія / Л.В. Губерський, Є.Є. Камінський, Є.А. Макаренко, М.А. Ожеван та ін. Київ : Либідь, 2007. 360 с.
79. Інформаційна складова державної політики та управління: монографія. / Соловійов С.Г., та ін.; заг. ред. Грицяк Н.В.; Нац. акад. держ. упр. При Президентові України, Каф. інформ. політики та електрон. урядування. Київ: К.І.С., 2015. 320 с.

80. Карась А. Ф. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і неокласичних інтерпретаціях: монографія. Київ; Львів: ВЦ ЛНУ, 2003. 520 с.

81. Кастельс М. Інтернет-галактика. Міркування щодо інтернету, бізнесу і суспільства. Київ : “Вид-во “Ваклер“, 2007. С. 129.

82. Квітка С.А., Соколовська О.О. Електронне врядування як інноваційний механізм взаємодії влади, бізнесу та громадянського суспільства: зарубіжний досвід та передумови розвитку в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 9. С. 26–34.

83. Керецман В. Ю. Державне регулювання розвитку регіонів України: теорія і практика: монографія. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2019. 512 с.

84. Киричук О.С. Особливості багаторівневого (мережевого) управління ЄС: роль міжурядових агентств. *Ефективність державного управління*. 2012. Вип. 32. С. 46-58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2012_32_8. (дата звернення: 02.09.2021).

85. Кіреєва О. Краудсорсинг як інноваційний інструмент участі громадськості в публічному управлінні. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. Вип. 3 (30). С. 72-78.

86. Ковальчук А., Ханжин В., Кудлатський Я. Економічний потенціал відкритих даних для України. Київ: TAPAS, 2018. 40 с. URL: https://tapas.org.ua/wp-content/uploads/2019/03/TAPAS_OD_2018.pdf. (дата звернення: 13.06.2023).

87. Ковальчук В.Б. Про правову природу громадянського суспільства та державної влади. *Часопис Національного університету "Острозька академія". Серія "Право"*. 2012. № 2(6). URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12kvbtvdv.pdf> (дата звернення: 13.08.2023).

88. Коврига О.С. Взаємодія органів державної влади з громадськістю в системі державного управління України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського: Серія "Державне управління"* 2020. Том 31 (70). № 2. С.109-114.

89. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15/ed20170803#Text>. (дата звернення: 9.08.2022 р.)

90. Кодекс кращих практик участі громадськості у процесі прийняття рішень. Ухвалений Конференцією міжнародних неурядових організацій Ради Європи на засіданні 1 жовтня 2009 року. URL: <https://rm.coe.int/16802eeddb>. (дата звернення: 17.06.2021).

91. Козаков В.М., Рашковська О.В., Ребкало В. А., Романенко Є. О., Чаплай І. В. Державно-громадянська комунікація: шлях від кризи до взаємодії: монографія. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. 288 с.

92. Козаков В. М. Соціально-ціннісні засади державного управління в Україні: монографія. Київ: Вид-во НАДУ, 2007. 284 с.

93. Колосовська І. Формування ефективної моделі партнерства інститутів публічної влади та громадського суспільства. *Ефективність державного управління. Зб. наук. праць*. 2015. Вип. 45 С.161-166.

94. Коляденко В.А. Інфокомунікаційні технології як чинник політичної модернізації: автореферат. дис. на здобуття наукового ступеня канд. політ. наук: 23.00.02 – політині інститути та процеси. Одеса, 2002.

95. Комунікації в органах державної влади : посібник / Укр. кризовий медіа-центр ; авт. кол. Н. Бондаренко, Г. Гончарик, О. Грязнова та ін. Київ: [б. в.], 2016. 98 с.

96. Комунікативна компетентність державних службовців як елемент модернізації системи державної служби. Івано-Франківський центр науки, інновацій та інформатизації. Івано-Франківськ, 2012. С. 154.

97. Комунікації в публічному управлінні: аспекти організаційної культури та ділового спілкування : навч. посіб. / уклад.: Гошовська В.А. та ін. Київ : К.І.С., 2016. 130 с.

98. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950 р. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_004. (дата звернення: 17.03.2021).

99. Конституція України. від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 17.03.2023).

100. Корж І.Ф. Розвиток електронного парламентаризму як ознака подальшої демократизації держави. *Інформація і право*. №3(26)/2018. С. 56 – 67.

101. Корженко В.В., Нікітін В.В. Методологічні та евристичні інтенції сучасної концепції Governance. *Державне будівництво*, 2006. № 1. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2007-1-1/doc/1/01.pdf>. (дата звернення: 12.08.2021).

102. Кормич Б.А. Інформаційне право : підручник. Харків : Бурун і К, 2011. С. 282.

103. Королько В.Г. Основи паблік рілейшнз: посібник. Київ : Ін-т соціології НАН України, 1997. 334 с.

104. Кравцов М. О. Звернення громадян як чинник взаємодії влади і суспільства: світові системи та проблеми застосування. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2017. № 9. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1268> (дата звернення: 12.08.2021)

105. Кримський С.Б. Запити філософських смислів. Київ: Пара-пан, 2003. 240 с.

106. Кресіна І.О., Скрипнюк О.В., Коваленко А.А. Держава і громадянське суспільство в Україні: проблеми взаємодії: монографія / ПАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ: Логос, 2007. 314 с.

107. Крупник А.С. Громадський контроль. Енциклопедія державного управління. Київ, 2011. Т.1. С. 113–115.

108. Крупник А.С. Громадськість. Енциклопедія державного управління. Київ, 2011. Т.1. С. 120.

109. Крутій О.М. Комунікативна парадигма партнерської взаємодії суб'єктів державного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2012. №

6. С. 113–116.

110. Крутій О.М. Діалогова взаємодія органів державної влади та громадянськості: монографія. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2008. 302 с.

111. Крутій О.М. Комплексний механізм діалогової взаємодії органів влади і громадянськості. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/1/02.pdf>. (дата звернення: 02.08.2022).

112. Крюков О. Політико-управлінська еліта України як чинник державотворення: монографія. Київ : Вид-во НАДУ, 2006. 247 с.

113. Куйбіда В.С., Карпенко О.В., Наместнік В.В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління*. 2018. № 1. С. 5–10.

114. Кучабський А.Г., Бажинова О.А. Механізми комунікації влади та громадянськості в умовах глобалізації. *Публічне управління: теорія та практика*. 2012. № 4 (12). С. 196–201.

115. Лашкіна М.Г. Взаємовідносини влади і ЗМІ: нові виклики часу. Актуальні проблеми державного управління на новому етапі державотворення: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 31 трав. 2005) : у 2 т. Київ : Вид-во НАДУ, 2005. Т. 1. С. 237–238.

116. Лашкіна М.Г. Конвергентна інтерактивна комунікація. Політологічний енциклопедичний словник. Львів : Новий Світ, 2013.

117. Лациба М.В., Красносільська А.О., Вінніков О.Ю. Правові умови розвитку громадянського суспільства в Україні. Що потрібно зробити? / Укр. незалеж. центр політ. дослідж. Київ: Агентство «Україна», 2011. 98 с.

118. Лещенко Р.М. Заїка А.В. Взаємовідносини держави та громадянського суспільства у Великобританії: досвід для України. *Форум права*. 2018. № 3. С. 48–55.

119. Литвинова Л.В. Соціально-психологічний вимір побудови

комунікацій державних службовців з громадськістю. *Державне управління: теорія та практика*. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2013_1_24. (дата звернення: 23.09.2021).

120. Локк Д. Два трактати про правління; пер. П. Содомора Київ: Наш Формат, 2020. 312 с.

121. Лопушинський І. П. «Цифровізація» як основа державного управління на шляху трансформації та реформування українського суспільства. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018. № 2. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/20.pdf.

122. Мазур В. Г. Комунікації як механізм взаємодії державних органів влади та громадськості на регіональному рівні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2011. № 8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2011_8_9. (дата звернення: 23.09.2022).

123. Макаренко Л. П. Проблеми комунікативної взаємодії держави та громадянського суспільства. *Гілея: історичні науки, філософські науки, політичні науки*. 2016. Вип. 106 (3). С. 334–338.

124. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації. Львів: Літопис, 2010. 251 с.

125. Манжола П.Г. Форми участі громадськості у діяльності органів влади та прийнятті політичних рішень. *Стратегічні пріоритети*. 2007. № 4. С. 13–14.

126. Матвейчук Л.О. Електронне урядування: правовий аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 9. С. 85–88.

127. Махначова Н. М., Бондар В. О. Суб'єкти публічного управління: понятійно-категоріальний аналіз законодавчих норм. *Право та державне управління*. 2022 р., № 2. С. 162-168.

128. Мельник Р.С. Категорія «публічне управління» у новій інтерпретації. *Право і суспільство*. 2012. № 6. С. 95-98.

129. Мельниченко Б. Сучасна парадигма публічного управління: практичний вимір для України. *Вісник Національного університету*

“Львівська політехніка”. Серія: “Юридичні науки” 2021. № 1 (29). С. 104-109.

130. Миронюк Р.В. Громадський контроль за діяльністю поліції: монографія. Дніпро: ДДУВС, 2020. 134 с.

131. Митко А.М. Інформаційна демократія: реалії та виклики часу: монографія. Луцьк: Вежа-друк, 2014. 400 с.

132. Міненко М.А. Публічне управління: теорія та методологія : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 404 с.

133. Модернізація галузі науки державне управління в умовах суспільних реформ в Україні : монографія / О. М. Петроє та ін.; за заг. ред. О. М. Петроє, Л. І. Федулової. Київ : НАДУ, 2020. 552 с.

134. Молодцов О. Поняття інформаційного ресурсу: методологічний аспект. *Вісник НАДУ*. № 1. С. 466–472.

135. Назар Ю.С. Взаємодія органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2012. 160 с.

136. Наливайко Л.Р., Савченко О.В. Теоретико-правові засади громадського контролю за діяльністю органів державної влади: монографія. Київ: «Хай-Тек Прес», 2017. 276 с.

137. Науково-методичне забезпечення зв'язків з громадськістю в органах державної виконавчої влади : метод. рек. / авт. С.А. Чукут; Т.В. Джига, А.В. Баровська та ін. Київ : НАДУ, 2008. 72 с.

138. Наумкіна С. М., Нерубашенко І. А. Краудсорсинг як сучасна модель діалогової взаємодії в суспільстві. *Науковий журнал «Політикус»*. 2020. Вип. 2. С. 70-75.

139. Недбай В.В. Електронний уряд: теорія і практика. *Сучасна українська політика. Політика і політологи про неї*. 2004. Вип.5. С. 270-275.

140. Нерубашенко І. Можливості краудсорсингу у реалізації проектів глобального громадянського суспільства. *Evropský politický a*

právní diskurz. 2015. Sv. 2, Vyd. 3. С. 78-82.

141. Нестерович В.Ф. Вплив громадськості на прийняття нормативно-правових актів: проблеми конституційної теорії та практики: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2014. 736 с.

142. Нестерович В.Ф. Конституційно-правові засади впливу громадськості на прийняття нормативно-правових актів: зарубіжний та український досвід: Автореф. дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право. Київ: Національна академія внутрішніх справ. 2015. 40 с.

143. Нестерович В.Ф. Конституційно-правові засади інституту лобювання: зарубіжний досвід та перспективи для України: монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2010. 752 с.

144. Нікітенко Л.О. Використання краудсорсингових технологій в публічному управлінні містом. *Політичне життя*. 2021. №3. С. 36-41.

145. Нікітін В.В. Ресурсний потенціал становлення громадянського суспільства в Україні: монографія. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2006. 248 с.

146. Новіков О. О. Громадський контроль як інструмент підвищення ефективності державного управління в Україні: дис...канд. наук з держ. упр. Київ, 2021. 220 с.

147. Оболенський О. Ю. Публічне управління : цивілізаційний тренд, наукова теорія і напрям освіти. Публічне управління : шляхи розвитку : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (26 листопада 2014 р., м. Київ). Київ : НАДУ, 2014. Т. 1. С. 150.

148. Обушна Н. Публічне управління як нова модель організації державного управління в Україні: теоретичний аспект. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 44(1). С. 53-63.

149. Основні форми та напрями взаємодії органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в Україні на регіональному рівні: аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL:

<http://old2.niss.gov.ua/articles/2896>. (дата звернення: 21.09.2021).

150. Органи публічної влади. Стаття Вільної енциклопедії «Вікіпедії». URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%Населення_України (Дата звернення 15.05.2021).

151. Орловська Ю.В. Електронна демократія як інструмент публічного управління та адміністрування: теоретичний базис. *Економіка та суспільство*. 2021. № 28. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/529/507>. (дата звернення: 22.08.2022).

152. Ороховська Л.А. Особливості взаємодії мас-медіа і держави в інформаційному суспільстві. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія : Філософія. Культурологія*. 2016. № 2. С. 25–29.

153. Оцінка громадянами діяльності влади, рівень довіри до соціальних інститутів та політиків, електоральні орієнтації громадян (лютий 2020 р. соціологія). *Разумков центр*. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-diialnosti-vlady-riven-doviry-do-sotsialnykh-instytutiv-ta-politykiv-elektoralni-orientatsii-gromadian-liutyi-2020r>. (дата звернення: 02.06.2021).

154. Парубчак І.О. Роль засобів масової інформації у взаємодії органів публічної влади із суспільством на засадах відкритості та прозорості. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління*. 2017. Вип. 2. С. 239–249.

155. Пейн Т. Права людини. Львів: Літопис, 2000. 255 с.

156. Пеліванова Н.І. Розвиток благодійності в Україні. / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gromadyanskesuspilstvo/rozvitok-blagodiynosti-v-ukraini> (дата звернення: 14.06.2021).

157. Підвищення соціально-економічної ефективності розвитку регіону: монографія / авт. кол. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Р.Ф. Пустовійта. Київ: УБС НБУ, 2015. 442 с.

158. Підготовка проекту Національної стратегії сприяння розвитку

громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки. Офіційний сайт. Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/gromadskosti/gromadyanske-suspilstvo-i-vlada/spriyannya-rozvitku-gromadyanskogo-suspilstva/pidgotovka-proektu-nacionalnoyi-strategiyi-spriyannya-rozvitku-gromadyanskogo-suspilstva-v-ukrayini-na-2021-2025-roki>. (дата звернення: 02.06.2021).

159. Погребняк І.Є. Електронний уряд (e-government) і електронне урядування (e-Governance): поняття та принципи функціонування. *Право та інновації*. 2014. № 3. С. 26–35.

160. Погребняк С. Good governance та Good administration (міжнародний, європейський та національний досвід). *Філософія права і загальна теорія права*. 2012. Вип. №1. С. 25-29

161. Політична система і громадянське суспільство: європейські і українські реалії: монографія / за ред. А.І. Кудряченка. Київ: НІСД, 2007. 396 с.

162. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л.М. Герасіна, В.Л. Погрібна, І.О. Поліщук та ін. За ред. М. П. Требіна. Харків: Право, 2015. 814 с.

163. Попович Н. Діалог як форма дискурсивної взаємодії у структурі політико-адміністративної комунікації. *Актуальні проблеми державного управління*. 2013. Вип. 3 (55). С. 26–29.

164. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 р. № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>. (дата звернення: 07.05.2021).

165. Про вдосконалення державного управління в інформаційній сфері: Указ Президента України від 26 вересня 2005р. №1338/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1033/98#Text>. (дата звернення: 17.05.2021).

166. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів

України щодо відкритих даних: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 № 409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/409-2019-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 07.05.2021).

167. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>. (дата звернення: 07.09.2021).

168. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>. (дата звернення: 17.10.2021).

169. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>. (дата звернення: 07.05.2021).

170. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 17.09.2021).

171. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>. (дата звернення: 07.06.2021).

172. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>. (дата звернення: 07.05.2021).

173. Про затвердження Переліку і Порядку надання інформаційних та інших послуг з використанням електронної інформаційної системи "Електронний Уряд": Наказ Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 15.08.2003р. №149. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1065-03#Text>. (дата звернення: 07.02.2022).

174. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних: Постанова Кабінету Міністрів

України від 21.10.2015 № 835. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/835-2015-п>. (дата звернення: 27.05.2021)

175. Про затвердження Порядку ведення Реєстру громадських об'єднань: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.12.2012 р. № 1212. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1212-2012-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 27.05.2021).

176. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 02.09.2022).

177. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003р. № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>. (дата звернення: 07.07.2021).

178. Про електронний цифровий підпис Закон України від 22.05.2003р. № № 852-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/852-15#Text>. (дата звернення: 07.07.2021).

179. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>. (дата звернення: 02.08.2021)

180. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 07.07.2021).

181. Про національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998. № 74/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 07.04.2021).

182. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09.01.2007. № 537-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text>. (дата звернення: 05.05.2021)

183. Про підготовку пропозицій щодо забезпечення гласності та відкритості діяльності органів державної влади: Указ Президента України від 17.05.2001. № 325/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>

325/2001#Text. (дата звернення: 09.05.2021).

184. Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2365-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>. (дата звернення: 17.03.2021).

185. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: Закон України від 23.09.1997р. № 539/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/539/97-%D0%B2%D1%80#Text>. (дата звернення: 27.03.2021).

186. Про порядок оприлюднення у мережі «Інтернет» інформації про діяльність органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 04 січ. 2002 р. № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-%D0%BF#Text>. (дата звернення: 07.02.2021).

187. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 р. № 1045-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14#Text>. (дата звернення: 07.01.2021).

188. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991 р. № 987-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text>. (дата звернення: 07.05.2021).

189. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23.12.2010 р. № 2862-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text>. (дата звернення: 07.05.2021).

190. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20. 09. 2017 р. № 649-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/250287124>. (дата звернення: 08.05.2021).

191. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.2013 р. № 386-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/246420577>. (дата звернення:

07.09.2021).

192. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки: Указ Президента України; Стратегія від 27.09.2021 р. № № 487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/212/2012>. (дата звернення: 07.06.2022).

193. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України; Стратегія від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. (дата звернення: 17.05.2021).

194. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003. № 1280-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15#Text>. (дата звернення: 07.05.2021).

195. Публічне адміністрування та економічна безпека в умовах європейської інтеграції: монографія / за заг. ред. Н.Ю.Подольчака, Я.Я. Пушака та П.В. Ворони. Львів: Ліга-Прес, 2017. 274 с.

196. Публічне управління: термінол. слов. / Уклад.: В. С. Куйбіда, М.М. Білинська, О.М. Петроє та ін. Київ: НАДУ, 2018. 224 с.

197. Публічне управління в умовах інституційних змін : колективна монографія / За наук. редакції д. держ. упр. Р. В. Войтович та П.В. Ворони. Київ, 2018. 475 с.

198. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний і зарубіжний досвід: монографія / За заг. ред. С. Чернова, В. Воронкової, В. Банаха, О. Сосніна, П. Жукаускаса, Й. Ввайнхардт, Р. Андрюкайтене; Запоріж. держ. інж. акад. Запоріжжя: ЗДІА, 2016. 606 с.

199. Публічне управління: теорія і практика: монографія / авт. кол. : Ю.В. Ковбасюк, В.П. Трощинський, М.М. Білинська та ін.; за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка. Київ: НАДУ, 2011. 204 с.

200. Радченко О.В. Влада і вибори: інституційна взаємодія в демократичному суспільстві: монографія. Харків: Магістр, 2006. 244 с.

201. Рачинська О.А. Оптимізація механізмів комунікативної

взаємодії у сфері публічного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. №4. С. 158–164.

202. Реформа системи державного управління та місцевого самоврядування: стан, виклики, перспективи здійснення / За заг. ред. В. С. Куйбіди. Київ: НАДУ, 2018. 180 с.

203. Розвиток громадянського суспільства в Україні: аналіт. доп. / В.М. Яблонський, П.Ф. Вознюк, Д.М. Горелов та ін ; за ред. О.А. Корнієвського, М.М. Розумного. Київ: НІСД, 2015. 151 с.

204. Розвиток громадянського суспільства в Україні: минуле, сучасність, перспективи: колективна монографія / за заг. ред. О. М. Руденко, С. В. Штурхецького. Острогоз : Нац. ун-т «Остроз. акад.», 2014. 328 с.

205. Розвиток партнерства між місцевою владою та недержавним сектором у сфері надання громадських послуг: монографія / О. В. Берданова, В. М. Вакуленко, М. Д. Василенко [та ін.] / за заг. ред. Ю. П. Лебединського. Ужгород: Патент, 2003. 192 с.

206. Романенко Є. Комунікативна взаємодія органів державної влади та громадськості: сутність та особливості налагодження. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2014. Вип. 2. С. 190–201.

207. Романенко Є. Комунікація як необхідна складова розвитку сучасного суспільства. *Демократичне врядування*. 2012. Вип. 9. URL: <http://www.lvivacademy.com/visnik9/fail/Romanenko.pdf>. (дата звернення: 22.08.2021).

208. Романенко Є.О. Моделі комунікативної політики держави та інструментальне забезпечення взаємодії органів державної влади та громадськості. *Демократичне врядування*. 2014. Вип. 14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2014_14_11. (дата звернення: 12.07.2021).

209. Романенко Є.О. Публічна комунікація як засіб транспарентності державного управління. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України*. Київ : НАДУ, 2014. Вип. 1. С. 132-139.

210. Саєнко М.І Впровадження новітніх інформаційних технологій в управлінській діяльності органів державної влади в Україні: проблеми та перспективи. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 3. С. 225-228.

211. Сабанадзе Ю.В. Групи інтересів у перехідних суспільствах: монографія. Київ: Логос, 2009. 208 с.

212. Сабурова Г.Б. Основні напрями розвитку системи публічного управління в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2021. Випуск 21. С. 27-23.

213. Самофалов Д. Зарубіжний досвід громадських консультацій як форми комунікації громадськості, що впливає на прийняття рішень у сфері охорони здоров'я. *Теорія та практика державного управління*. 2020. Вип. 2 (69). С. 233-240.

214. Семчук І.В., Мазур В.Г. Електронне управління в органах місцевої влади: стан і шляхи вдосконалення. *Теорія та практика державного управління*. 2013. Вип. 2 (41). С. 106-112.

215. Серант А. Й. Зв'язки з громадськістю у системі місцевих органів влади: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2008. 198 с.

216. Система публічного управління в умовах децентралізації влади: механізми горизонтальної взаємодії: монографія / Л. Л. Приходченко, С. Є. Саханенко, П. І. Надолішній та ін. ; за заг. ред. Л. Л. Приходченко. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2017. 332 с.

217. Ситник П. К. Громадянське суспільство і держава: особливості їх взаємодії. *Національна безпека України / Корпорація Медіа-Трейдінг*. Київ, 2004. № 1/2. С. 50-53.

218. Серьогін С. М. Державний службовець у відносинах між владою і суспільством: монографія. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2003. 456 с.

219. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970-1980. Том 2, 1971. С. 175.

220. Сміт А. Багатство народів. Дослідження про природу та

причини добробуту націй / пер. О. Васильєва. Київ: Наш Формат, 2018. 722 с.

221. Словник іншомовних слів за ред. О. С. Мельничука. 2-е видання, випр. і доп. Київ: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1985 966 с.

222. Солових В.П. Політико-управлінські відносини: методологія та практика : монографія. Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2009. 164 с.

223. Соціальне партнерство і державна політика : від теорії до практики деполітизації державного управління: монографія / В.М. Мартиненко, О.М. Крутій, С.Л. Кирій та ін. Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2009. 252 с.

224. Статівка Н.В., Бублій М.П. Теоретичні основи взаємодії органів влади та громадськості в просторі комунікації. *Теорія та історія державного управління*. 2021. №1(59). С. 25-31.

225. Степанов В.Ю. Сучасні інформаційні технології в державному управлінні. *Економіка та держава*. 2010. № 9. С.101-103.

226. Твердохлебов Є.О. Теоретичні засади дослідження комунікативної взаємодії в публічному управлінні. *Теорія та практика державного управління*. 2014. Вип. 2. С. 82–91.

227. Терещук О. Д. Адміністративно-правові засади громадського контролю за правоохоронною діяльністю в Україні: теорія і практика: монографія. Київ: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. 460 с

228. Токвіль А. де. Давній порядок і Революція / пер. Г. Філіпчук. Київ: Юніверс, 2000. 224 с.

229. Токовенко В.В. Політичне керівництво і державне управління: проблеми взаємовідносин та оптимізація взаємодії: монографія. Київ: Вид-во УАДУ, 2001. 256 с.

230. Туркова О.К. Надання електронних послуг в Естонії: адміністративно-правовий аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2016. Вип. 20. С. 60-

62.

231. Українське суспільство 1992-2010. Соціологічний моніторинг / за ред. д. е. н. В. Ворони, д. соц. н. М. Шульги. Київ: Інститут соціології НАН України, 2010. 636 с.

232. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.] ; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.

233. Участь молоді у розвитку громадянського суспільства в Україні: колективна монографія / Палагнюк Ю. В., Костева Т. Б., Соловйова А. С. та ін. ; під заг. ред. проф. Ю. В. Палагнюк, доц. О. Л. Файчук. Миколаїв : Іліон, 2021. 328 с.

234. Федорів Т.В. Проблеми комунікації виконавчої влади із суспільством. *Державне управління: теорія та практика*. 2014. № 1. С. 164–172.

235. Фергюсон А. Опыт истории гражданского общества / Пер. с англ. И. И. Мюрберг; Под ред. М. А. Абрамова. М: РОССПЭН, 2000. 389 с.

236. Фонд розвитку громадянського суспільства. *Офіційний сайт*. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/35442277. (дата звернення: 16.08.2022).

237. Халецький А.В. Зв'язки органів влади з громадськістю: інформаційна взаємодія. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2012. № 12. С. 225-228.

238. Хлебнікова А.А. Комунікативний менеджмент як найважливіший компонент державного управління в умовах глобалізації: теоретико-методологічний контекст. *Державне будівництво*. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/DeVu_2013_1_13.pdf. (дата звернення: 22.08.2022).

239. Чальцева О. М. Публічна політика: теоретичний вимір і сучасна практика: монографія. Вінниця : ФОП Барановська Т. П., 2017. 336 с.

240. Чаплак Я. В., Чуйко Г. В. Кліпова хаотичність як маніпулятивна технологія соціально-психологічного впливу в кіберпросторі. *Психологічний часопис*. 2018. № 3. С. 21-40.

241. Чернохатній Д. А. Поняття «інститут лобіювання»: теоретико-правове дослідження. *Правова держава*. 2016. № 21. С. 21-24.

242. Цветков В.В., Горбатенко В.П. Демократія, управління, бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 347 с.

243. Цвих В. Ф. Профспілки в громадянському суспільстві: теорія, методологія, практика: монографія. Київ: ВПУ Київський університет, 2002 376 с.

244. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. (Дата звернення: 09.05.2023 р.).

245. Цифровий електронний підпис. Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. Т. 6 : Т. Я. 768 с.

246. Цифрові технології в інноваційній трансформації економіки України: колективна монографія / Єгоров І.Ю., Никифорок О.І. та ін. ; за ред.: чл.-кор. НАН України Єгорова І.Ю., д.е.н. Никифорок О.І., к.е.н. Ліра В.Е. ; НАН України, ДУ “Ін-т. екон. та прогнозів. НАН України”. Електрон. ресурс. Київ, 2020. 308 с.

247. Цувіна Т.А. Партисипативні процедури як альтернативний спосіб вирішення цивільно-правових спорів у Франції. *Цивільний процес на зламі століть : матеріали наук. практ. конф., присвяч. 50 річчю заснування каф. цив. процесу* (м. Харків, 20–21 жовт. 2016 р.) / за заг. ред. К.В. Гусарова. Харків: Право, 2016. С. 148-151.

248. Шаульська Г.М. Механізми взаємодії громадськості з органами публічної влади в Україні: монографія / за заг. ред. Т.В. Мотренка. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2018. 200 с.

249. Швець М.Я., Правова інформатика як напрямок інноваційного розвитку системи механізмів державного управління. *«Правова інформатика»*. 2009. № 2(22). URL: <http://ippi.org.ua/sites/default/files/09smymdu.pdf>. (дата звернення: 02.06.2021).

250. Шевцова Г.З. Синергетичний менеджмент підприємств: монограф. Київ: НАН України, Ін-т економіки пром-сті., 2016. 454 с.

251. Шпекторенко І.В. Методологія публічного управління: навч. посіб. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2018. 120 с.

252. Шпиґа П.С., Хмельницька М.О. Цифрові комунікації між владою та громадою: проблеми, ризики, бар'єри. *Державне управління: теорія та практика*. 2019. №2. С. 13-20.

253. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2018 році. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/files/Dopovidi/Report-2019.pdf>. (дата звернення: 22.06.2022).

254. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2020 році. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. URL: <http://www.ombudsman.gov.ua/files/Dopovidi/Report-2020.pdf>. (дата звернення: 02.06.2021).

255. Юридична енциклопедія: [у 6 т.] / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2002. Т. 4 : Н. – П. 720 с.

256. Ягодзінський С.М. Людський потенціал мережевих технологій. *Вісник національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія: зб. наук. пр.* Київ : НАУ, 2011. № 2 (14). С. 81.

257. 100 ідей для Президента та Уряду України: проєктні ініціативи

у сфері публічного управління : зб. наук. пр. : у 2 т. / редкол. : Н. І. Обушна, А. П. Рачинський, С. К. Хаджирадєва (голова). Київ : НАДУ, 2020. Т. 1 С.272; Т. 2. 248 с.

258. Attewill F. Bebo founders buy back site for \$1million five years after \$850million sale. Metro. UK. Retrieved 19 July 2013. URL: <https://metro.co.uk/2013/07/02/bebo-founders-buy-back-site-for-1million-five-years-after-850million-sale-3866610> (дата звернення: 08.06.2021).

259. Bourdieu, Pierre, Boltanski, Luc. La production de l'idéologie dominante. Paris: Demopolis, 2008. 157 p.

260. Chadwick A., May C. Interaction between States and Citizens in the Age of the Internet: "e-Government" in the United States, Britain, and the European Union // URL: <http://wiki.douglasbastien.com/images/4/4a/>. (дата звернення: 02.06.2021).

261. E-government Survey 2020. Department of Economic and Social Affairs. New York: United Nations. 2020. URL: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Reports/UN-E-Government-Survey-2020>. (дата звернення: 11.10.2021).

262. Craig R.T. Communication as dialogue. 1998. URL: http://www.iap2.org.au/sitebuilder/resources/knowledge/files/452/journal_issue2_kelshaw.pdf. (дата звернення: 12.02.2021).

263. Clift S. The Future of E-Democracy – The 50 Year Plan. URL: <http://www.publicus.net/articles/future.html>. (дата звернення: 12.12.2021).

264. Cutlip S., Center A., Broom G. Effective public relations. New Jersey: Pren-tice Hall, 2020. 588 p.

265. Deutscher Bundestag: Petitionen. Official site. URL: <https://epetitionen.bundestag.de>. (дата звернення: 07.08.2023).

266. Gaventa J. Representation, community leadership and participation: Citizen involvement in neighbourhood renewal and local governance. London, UK: Neighbourhood Renewal Unit. Office of Deputy Prime Minister, 2014. 41 p.

267. Grönlund Å. E-democracy and e-government – state of the art. 68th IFLA Council and General Conference. Glasgow, 2002. P. 18–24.
268. Jacobi A., Klüver L., Rask M. Relevant research in a knowledge democracy: Citizens participation in defining research agendas for Europe. *Knowledge democracy: Consequences for science, politics, and media*. 2010. PP. 87-98.
269. Habermas J. Legitimation crisis. Boston, 1975. P. 327-331.
270. Hagen M.A Typology of Electronic Democracy. URL: http://www.uni-giessen.de/fb03/vinci/labore/netz/hag_en.htm. (дата звернення: 02.08.2022).
271. Hatry H., Fisk D. Improving Productivity and Productivity Measurement in Local Government. Washington (DA): The Urban Institute, 1971. 73 p.
272. HMGovernment Official site. URL: <http://epetitions.direct.gov.uk/> (дата звернення: 07.08.2022).
273. Howe J. Crowdsourcing: Why the Power of the Crowd is Driving the Future of Business. New York, NY: Crown Business. 2009. 320 p.
274. Howe J. The Rise of Crowdsourcing. *Wired*. 2006. URL: <https://www.wired.com/2006/06/crowds>. (дата звернення: 02.08.2021).
275. Keeling D. Management in Government, London : Allen&Unwin, 1972.
276. McLuhan Marshall. Fiore Quentin. The Medium is The Message. Warfond: The Penquin Press, 1967. 160 p.
277. Neshkova M.I., Guo H.D. Public participation and organizational performance: Evidence from state agencies. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 2012. Vol. 22. P. 267-288.
278. Open Government Partnership. Official site. URL: <https://www.opengovpartnership.org>. (дата звернення: 07.08.2022).
279. Petitions. The Scottish parliament. Official site. URL: <https://petitions.parliament.scot>. (дата звернення: 07.08.2023).

280. Pollitt C. Bouckaert G. Public Management Reform: A Comparative Analysis. Oxford: University Press, 2004. 240 p.
281. Pfifner J.M., Presthus R. Public Administration. N.Y.: The Ronald Press Co., 1960. P. 3.
282. Riley C.G., Law M.A. The Changing Role of the Citizen in the E-Government and E-Democracy Equation. Commonwealth centre for e-government. London: Commonwealth Centre for e-Governance, 2003. 159 p.
283. Rivers W., Christians C., Schramm W. Responsibility in Mass Communication. N.Y., 2017. 723 p.
284. The American Voter / A. Campbell, P.E. Converse, W.E. Miller, D.E. Stokes. 2nd ed. Chicago, 2013. 407 p.
285. Shannon C. E. A Mathematical Theory of Communication. *Bell System Technical Journal*. Vol. 27. 1948. P. 379–423.
286. Simone Chambers, Jeffrey Kopstein. Civil Society and the State. The Oxford Handbook of Political Theory. Phillips, Anne, P Honig, Bonnie, John S. (Eds.). URL: https://individual.utoronto.ca/kopstein/publications/civil_society_and_the_state.pdf. (дата звернення: 07.09.2021).
287. The White House. *Official site*. URL: <https://www.whitehouse.gov>. (дата звернення: 22.06.2022).
288. Transparency and Open Government. Memorandum for the Heads of Executive Departments and Agencies. *The Obama White House*. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/transparency-and-open-government>. (дата звернення: 22.09.2022).
289. Truman D. B. The Governmental Process. Political Interests and Public Opinion. NY: Knopf, 1971. 156 p.
290. Ushahidi – Crowdsourcing Solutions to Empower Communities. Official site. URL: <https://www.ushahidi.com>. (дата звернення: 19.08.2022).
291. Whitla P. Crowdsourcing and Its Application in Marketing Activities. *Contemporary Management Research*, vol. 5, No. 1, 2009. pp. 15-28.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових наукових виданнях:

1. Васильковський О.Т. Електронні державні послуги, як форма взаємодії держави та громадян. «Публічне управління і адміністрування в Україні». Випуск 26/2021. С. 30-33 DOI <https://doi.org/10.32843/rma2663-5240-2021.26.5>.

2. Васильковський О. Т., Бублій М. П., Можливості адаптації зарубіжного досвіду публічного управління у розвиток системи електронного урядування в Україні. Електронне наукове видання "Публічне адміністрування та національна безпека". 2022. №6. DOI <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2022-6>.

3. Васильковський О.Т. Основні складові концептуальної моделі взаємодії органів публічного управління з громадськістю. Електронне наукове видання "Публічне адміністрування та національна безпека". 2022. №5. DOI <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2022-5-8275>.

4. Васильковський О.Т. Фактори, що детермінують взаємодію органів публічного управління з громадськістю у цифровій реальності. Наукові перспективи. 2022. №9(27). С.46-57. DOI [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-9\(27\)-46-56](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2022-9(27)-46-56).

5. Васильковський О.Т. Форми взаємодії органів публічної влади з громадськістю. Наукові інновації та передові технології. 2022. №11 С. 32-43. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-11\(13\)-32-42](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-11(13)-32-42).

Статті у фахових наукових виданнях у співавторстві

6. Величко Л.Ю., Васильковський О.Т. Досвід розвитку системи електронних державних послуг у країнах європейського союзу. Таврійський науковий вісник. серія: публічне управління та адміністрування. №3. 2021. С. 15-22. DOI <https://doi.org/10.32851/tnv-pub.2021.3.3>

Публікації в закордонних наукових виданнях за фахом:

7. Vasytkovskyi O.T. Theoretical aspects of public administration in the service sector. *Věda a perspektivy*. № 6(6). 2021. P. 8-16. DOI [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-6\(6\)-8-15](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2021-6(6)-8-15).

Апробація результатів дисертаційної роботи:

1. Васильковський О.Т., Статівка Н.В., Бублій М.П. Функціональна дієвість публічного управління як чинника розвитку державно-приватного партнерства. Приватно-правові та публічно-правові відносини: проблеми теорії та практики: матеріали Міжнародної конференції (в авторській редакції) (м. Маріуполь, 24 вересня 2021 року). Маріуполь, ДонДУВС. 2021. С. 225-228.

2. Васильковський О.Т. Державні послуги в системі адміністративно-правових функцій органів виконавчої влади. International scientific conference «Modern strategies of sustainable development of the state and society in the context of global challenges» : conference proceedings (December 28–29, 2021. Wloclawek, Republic of Poland). Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2021. С. 19-21.

3. Васильковський О.Т. Сучасні підходи до визначення сутності державних послуг. Сучасна наука: світові тенденції, технології та інновації. Матеріали науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 24-25 грудня 2021 р.). – Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2021. С. 33-36.

4. Васильковський О.Т. Напрями удосконалення краудсорсингу, як механізму взаємодії органів публічного управління з громадськістю. Міжнародна наукова конференція Вплив європеїзації на публічне управління та адміністрування в Україні 5–6 жовтня 2022 року м. Рига, Латвійська Республіка. С. 25-27.

5. Васильковський О.Т. Теоретичні аспекти взаємодії органів публічного управління з громадськістю. XII Міжнародній науковій

конференції «Наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку» (Прага, Чехія) «28» вересня 2022 року. С. 10-14.

6. Васильковський О.Т., Статівка Н.В., Бублій М.П. Особливості управління трудовою мотивацією у сфері державної служби. Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ; Валлетта, 07 жовтня 2021 р. / за ред. Є.О. Романенка, І.В. Жукової. Київ; Валлетта: ГО «ВАДНД», 2021. С. 66-70.

У К Р А І Н А

**ХАРКІВСЬКА МІСЬКА РАДА
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ****ДЕПАРТАМЕНТ ПО РОБОТІ З ГРОМАДСЬКИМИ
ОБ'ЄДНАННЯМИ**

вул. Сумська, 64,
м. Харків, 61002
тел. +38 (057)760-78-93, +38 (057)760-78-91
E-mail: departament226@city.kharkov.ua

Довідка

щодо впровадження результатів дисертаційної роботи Васильковського
Олександра Тимофійовича на тему «Механізми взаємодії органів публічного
управління з громадськістю»

У роботі Васильковського О.Т. визначено і науково обґрунтовано підхід до здійснення партисипативного механізму взаємодії органів публічного управління з громадськістю, в частині: розвитку інститутів інтернет-демократії та активізації залучення громадськості до оцінки якості публічного управління, надання громадськості прав та можливості формувати законодавчий порядок денний, висувати свої проекти та визначати пріоритетні напрямки діяльності влади, створення системи громадських рейтингів органів публічного управління.

Обґрунтовані в дисертаційній роботі Васильковського О.Т. заходи, використанні Департаментом по роботі з громадськими об'єднаннями Харківської міської ради, при розробці проекту Програми взаємодії міської ради з громадськими об'єднаннями м. Харкова на 2024 рік.

Директор Департаменту по роботі
з громадськими об'єднаннями
Харківської міської ради

Н.О. СТЕРІН

Полтавська міська рада Виконавчий комітет Полтавської міської ради

№04-58/2/2356 від 12.09.2023

арк.1

9:01:39

**ПОЛТАВСЬКА МІСЬКА РАДА
ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ**

вул. Соборності, 36, м. Полтава, 36000, тел. +38 (0532) 56-29-47, 56-20-08
e-mail: cancelar@rada-poltava.gov.ua, web: rada-poltava.gov.ua

№ _____

На № _____

від _____

Харківський національний
університет імені В.Н Каразіна

Довідка

щодо впровадження результатів дисертаційної роботи Васильковського
Олександра Тимофійовича на тему «Механізми взаємодії органів публічного
управління з громадськістю»

У роботі Васильковського О.Т. визначено і науково обґрунтовано підходи щодо реалізації концептуальної моделі взаємодії органів публічного управління з громадськістю, яка на відміну від існуючих передбачає наявність рівноправної можливості ініціації взаємодії як органами публічного управління, так і громадськістю та отримання зворотного зв'язку, спирається на загальнометодологічні принципи, включає чітку деталізацію цілей, завдань, умов, комплексне використання механізмів взаємодії, забезпечує максимальне спрощення та прискорення процедур взаємодії громадян з державою

Обґрунтовані в дисертаційній роботі Васильковського О.Т. заходи, використанні Виконавчим комітетом Полтавської міської ради при розробці Цільової програми «Організація підтримки та реалізації стратегічних ініціатив і підготовки проєктів розвитку Полтавської міської територіальної громади на 2021-2025 роки».

Заступник міського голови
з питань діяльності виконавчих органів

Ольга БОРИСЕНКО

233412

Коротка характеристика моделей публічного управління

Назва моделі	Коротка характеристика	Ступінь реалізації критеріїв оцінки
1	2	3
Традиційна модель державного управління	Модель виведена з концепції відокремлення суб'єктів прийняття політичного рішення від об'єктів його реалізації (адміністрування), форма переважання розмежування «політика-управління». Ця модель не враховувала можливості та обмеження ресурсів при прийнятті рішень, що призвело до збільшення витрат на управління та зниження ефективності системи управління. Було складно скористатися повною мірою державними послугами. Традиційний бюрократичний стиль управління характеризувався високими витратами на управління та відсутністю прямого зв'язку з керованим об'єктом.	Рівень участі громадянського суспільства в управлінні державними справами є або низьким, або відсутнім. Дуже просунута форма прямого управління. Система державного управління ізольована, ніхто не має доступу до публічної інформації. Механізм зворотного зв'язку вважається аналогом електорального впливу, він необхідний владі для пояснення своїх стратегій і досягнень.
Модель нового державного управління	Громадянин все більше визнається клієнтом і споживачем послуг: «Уряд не виконує ролі влади, а натомість надає послуги населенню», тобто він бере на себе роль виробника суспільних благ. Населення вважається споживачем, клієнтом, який має право вибору. Сама ідея «бути клієнтом державної організації» зумовлює необхідність індивідуалізації послуг, підвищення їх якості, а отже, і якості управління. Громадянин вважається споживачем послуг, що надаються державними установами та відомствами. У зв'язку з цим вся діяльність, характерна для державних установ, вважається залежною від мети надання послуг, що задовольняють потреби та конкретні побажання споживача. Причиною успіху закладу є виконання додаткових обов'язків та створення нетрадиційних сервісів, які підвищують результат. Став очевидним наголос на ефективності управління, реалізації принципів децентралізації та досягненні цілей законодавців.	Прозорість державних установ поєднується з підходом, орієнтованим на споживача. Спостерігається зростання поширеності інститутів громадянського суспільства, спрямованих на створення системи громадянських інтересів. Інституціоналізується контекст представництва та включення об'єкта управління в процес прийняття рішень тощо. Дедалі помітнішими стають компоненти системи зворотного зв'язку з системою публічного управління.

Продовж. Табл. 1.

1	2	3
<p>Модель державного управління на основі публічних цінностей</p>	<p>Головною відмінністю сучасної концепції моделей державної влади від місцевого самоврядування є перехід від управління витратами до управління за результатами. Механізм взаємодії зацікавлених сторін у системі державного управління базується на концепції партнерства. Поширеною стає гібридизація механізмів і технологій управління приватним сектором і бізнесом, який спирається на ринкові сили. Спостерігається тенденція до зниження суспільної вартості управління та підвищення відповідальності керівництва перед споживачем державних послуг. Щастя послуг є похідним від створення суспільних цінностей, як того вимагає суспільство та його представник.</p>	<p>Ступінь участі в процесах державного управління дуже високий, розробка управлінських стратегій і прогнозів ведеться за безпосередньої участі публічних діячів. Обсяг прямих методів зменшується в міру підвищення ступеня прозорості держави. За допомогою різноманітних прогресивних технологій, нових методів спілкування, які є інтерактивними, є стабільна віддача та постійне опитування громадських настроїв, вся необхідна інформація доступна.</p>

Таблиця 2

Класифікація та змістовні характеристики принципів публічного управління

Назва принципу	Коротка характеристика
1	2
<i>Загальні принципи публічного управління</i>	
Єдність влади і розмежування повноважень	Цей принцип гарантує вертикальну єдність влади та визначає повноваження між різними рівнями публічного управління.
Принцип субсидарності	Він складається з концепції, згідно з якою певні повноваження не слід делегувати на вищий рівень, якщо вони можуть більш ефективно виконуватися на нижчому рівні. Цей принцип сприяє ефективному впровадженню державного управління, заснованого на наявності ефективних оперативних засобів реагування та можливих інструментів прийняття рішень на кожному рівні державного управління.
Правовий принцип побудови держави	Включає правову систему, регуляторні органи та правові інститути, верховенство права, рівність усіх перед законом і судом.
Принцип превалювання публічних інтересів над приватними	Найважливішим аспектом прийняття та реалізації державних рішень є інтереси суспільства або його представника, визначені інститутами громадянського суспільства.
Принцип пов'язаності публічного управління імперативом соціальності держави	Основоположною складовою вектора державного управління є суспільна необхідність та суспільний інтерес. Цей принцип є основою для спільної співпраці між державними установами та неурядовими організаціями, які займаються питаннями громадянського суспільства. Його мета – полегшити комунікацію між державними органами та суспільством у цілому, що дозволить врахувати весь спектр і вектор суспільних настроїв.
<i>Спеціальні принципи публічного управління</i>	
Принцип прозорості і процесів публічного управління	Принцип прозорості (або прозорості) є одним із найважливіших принципів системи державного управління, цей принцип дозволяє отримати доступ до аналітичних думок урядовців щодо природи держави, а також дозволяє здійснювати моніторинг у реальному часі фактичний стан справ у тій чи іншій сфері діяльності. Це зменшує умови для розвитку тінізації, сприяє розвитку саморегуляції, ринкової економіки, заснованої на застосуванні законів конкуренції, попиту та пропозиції. Підвищення прозорості в результаті впровадження механізмів взаємодії держави, бізнесу та громадянського суспільства є одним із найневідкладніших кроків до розвитку публічності управління.

Продовж. Табл. 2.

1	2
Принцип підзвітності, підконтрольності та відповідальності органів публічного управління	Реалізація даного принципу дає можливість публічно визначати ступінь реалізації завдань, їх стан та оцінювати ефективність органів як державного управління, так і самих органів публічного управління
Принцип ефективності публічного управління	Цей принцип проілюстровано бажанням проводити ефективну державну політику в багатьох дисциплінах, пов'язаних із обов'язками суспільства, окремих осіб та більшості. Ці напрямки пов'язані з правовою сферою, наприклад, ступінь гарантованості державою легітимності вищої публічної влади; ступінь зв'язку держави з суспільними інтересами та ступінь їх реалізації в державному управлінні. Соціальна ефективність – це належне функціонування держави та відданість адміністрації досягненню суспільних цілей щодо всієї її корисності. Ефективність взаємодії органів державного управління з громадськістю, а також ступінь врахування соціальних проблем при здійсненні державного управління в певній сфері.
Принцип перманентності та безперервності публічного управління;	Порядок державного управління має бути послідовним, оскільки держава має право забезпечити порядок, це найважливіша складова організації порядку. Зрештою, це складова системи, яка забезпечує подальше існування суспільства. Держава зазвичай асоціюється з людським суспільством через її асоціацію з централізацією та децентралізацією (у тій чи іншій формі), через її асоціацію із загальністю та мінімальною присутністю, через її асоціацію з демократією та авторитаризмом. Однак це безперервна процедура.
Принцип оптимального поєднання децентралізації та централізації публічної адміністрації та публічного управління	Децентралізація системи публічної влади та управління системою делегується автономним (майже незалежним) організаціям чи установам, це збільшує кількість установ та організацій, які беруть участь у публічній владі та суміжних сферах, що в сучасному суспільстві ускладнюється зростання поширеності соціальних відносин.
Принцип стійкості та стабільності публічного управління	Цей принцип спрямований на сприяння довгостроковому стабільному соціальному та економічному розвитку суспільства через розширення можливостей державного управління, впровадження всіх цінностей, пов'язаних з публічною владою, і стабільністю.

Додаток Д

Результати опитування «Взаємодія органів публічного управління з громадськістю Харківської області в комунікаційному просторі», Опитування проводилося у вересні 2021 р.

Таблиця 1

Який канал отримання інформації ви використовуєте найчастіше?

№	Відповідь	Населення		Управлінці	
		Кількість	%	Кількість	%
1.	Телебачення	49	48,2	11	32,3
2.	Інтернет	32	33,2	15	53,2
3.	Друковані ЗМІ (газети, журнали і т. д.)	14	15,3	4	11
4.	Радіо	36	3,9	0	0
5.	Важко відповісти	3	0,5	0	0
6.	Інше (вказіть)	3	0,2	1	3,4

Таблиця 2

Як часто Ви користуєтеся інтернетом?

№	Відповідь	Населення		Управлінці	
		Кількість	%	Кількість	%
1.	Практично не користуюся	20	21,5	2	6,5
2.	Користуюся рідко	17	18,7	2	6,7
3.	Користуюся досить часто	24	25,2	6	16,7
4.	Користуюся практично кожен день	35	39,2	22	71
5.	Важко відповісти	22	2,3	0	0

Таблиця 3

Як ви вважаєте, чи можуть сучасні інтернет-технології сприяти розвитку взаємодії між органами публічного управління та громадськістю?

№	Відповідь	Кількість	%
1.	Ні	1	3,4
2.	Скоріше ні, ніж так	5	15,4
3.	Швидше так, ніж ні	14	44,4
4.	Так	13	41
5.	Інше (вказіть)	0	0
6.	Важко відповісти	0	0

Таблиця 4

Чи відвідували ви сайт Харківської обласної державної адміністрації,
розташований за адресою: <https://kharkivoda.gov.ua/>

№	Відповідь	Кількість	%
1.	Ні, ніколи не заходив на цей сайт	0	0
2.	Так, але це поодинокі випадки	4	14
3.	Так, роблю це час від часу	11	34,8
4.	Так, роблю це досить часто	18	57,8
5.	Інше	0	0
6.	Важко відповісти	0	0

Таблиця 5

Хто, на Вашу думку, повинен проводити роботи з формування гідної
інфраструктури взаємодії між органами публічного управління та
громадськістю?

№	Відповідь	Кількість	%
1.	Самі громадяни	1	3,5
2.	Представники політичних партій	0	0
3.	Представники громадських організацій	7	21
4.	Органи влади	23	73,5
5.	Інше (вказіть)	1	3,8
6.	Важко відповісти	0	0

Таблиця 6

Що, на Ваш погляд, заважає процесу формування ефективної
інфраструктури взаємодії між органами публічного управління та
громадськістю?

№	Відповідь	Кількість	%
1.	Відсутність законодавчої бази	0	0
2.	Недостатній рівень фінансування з боку держави	3	12,3
3.	Недостатня активність населення, відсутність попиту	25	66,8
4.	Недостатня поширеність інтернету	5	15,3
5.	Інше (вказіть)	0	0
6.	Важко відповісти	2	6,8

Таблиця 7

Чи задовольняє вас повнота і зміст інформації про діяльність органів публічного управління у Харківській області (публікація в ЗМІ, мережі «Інтернет» і т. д.)?

№	Відповідь	Кількість	%
1.	Мене не цікавить інформація про діяльність влади будь-якого рівня	9	9,5
2.	Задовольняє не повною мірою: хотілося б знати більше	35	45,8
3.	В цілому задовольняє	29	34,6
4.	Так, задовольняє повною мірою	67	7,8
5.	Важко відповісти	3	2,6

Таблиця 8

Чи задовольняє вас повнота і зміст інформації про діяльність громадських організацій і політичних партій у Харківській області (публікації у ЗМІ, мережі «Інтернет» і т.п.)?

№	Відповідь	Кількість	%
1.	Мене не цікавить інформація про діяльність громадських організацій та політичних партій	19	19,2
2.	Задовольняє не повною мірою: хотілося б знати більше	39	39,4
3.	В цілому задовольняє	31	31,6
4.	Так, задовольняє повною мірою	4	4,5
5.	Важко відповісти	40	5,2

Таблиця 9

Чи відвідували ви коли-небудь сайт громадської організації або політичної партії, прихильником або членом якої ви є?

№	Відповідь	Кількість	%
1.	Ні, ніколи не заходив на ці сайти	3	9
2.	Так, але це поодинокі випадки	3	11
3.	Так, роблю це досить часто	16	53,4
4.	Так, роблю це час від часу	7	24,5
5.	Важко відповісти	1	3,5

Таблиця 10

Чи доводилося вам будь-коли відвідувати сайти сторонніх для вас громадських організацій або політичних партій (де ви не є членом або учасником)?

№	Відповідь	Кількість	%
1.	Ні, ніколи не заходив на ці сайти	5	18,7
2.	Так, але це поодинокі випадки	3	11
3.	Так, роблю це час від часу	8	32
4.	Так, роблю це досить часто	14	44,5
5.	Важко відповісти	0	0

Таблиця 11

Чи довіряєте ви інформації про діяльність органів публічного управління у Харківській області (публікація в ЗМІ, мережі «Інтернет»)?

№	Відповідь	Кількість	%
1.	Недовіряю	37	39,8
2.	В цілому довіряю	49	48,2
3.	Довіряю повністю	5	4,8
4.	Важко відповісти	7	7,4

Таблиця 12

Звідки Ви отримуєте цю важливу для вас інформацію?

№	Відповідь	Кількість	%
1.	З рекламних видань	2	2,7
2.	З журналів	3	3,8
3.	По інтернету	37	38,5
4.	Від органів влади	4	3,1
5.	По місцевому телебаченню	37	36,2
6.	По радіо	8	9,9
7.	З особистих спостережень	36	37,1
8.	З державних газет	11	12,4
9.	По національному телебаченню	33	34,2
10.	Від сусідів і знайомих	12	14,6
11.	Від родичів, друзів	23	25,8
12.	Від колег по роботі, колишніх товаришів по службі	16	13,6
13.	З місцевих газет	22	21,9
14.	Інше	1	1,5

Таблиця 13

Якого роду інформація, пов'язана з діяльністю органів публічного управління, Вам абсолютно необхідна (можна вибрати будь-яку кількість відповідей)?

№	Відповідь	Кількість	%
1.	Організації громадського харчування	5	6,4
2.	Виплати заробітної плати, пенсій, соціальних допомог тощо.	61	62,3
3.	Збалансованості торгівлі промисловими товарами	7	8,7
4.	Забезпечення робочими місцями	54	55,1
5.	Мені не потрібна ніяка інформація	2	3,6
6.	Житлового будівництва та можливості придбати житло	50	51,9
7.	Збалансованості торгівлі продовольчими товарами	9	8,8
8.	Роботи органів охорони здоров'я	45	46,7
9.	Завантаженості підприємств місцевої промисловості	14	15,5
10.	Побутового, комунального обслуговування населення	40	42,3
11.	Роботи закладів культури (бібліотек, клубів)	15	16,2
12.	Боротьби зі злочинністю, корупцією	31	32,8
13.	Розвитку підприємництва	16	17,5
14.	Боротьби з пияцтвом, алкоголізмом, наркоманією	28	29,4
15.	Професійної освіти та перекваліфікації	18	19,7
16.	Організації відпочинку людей (роботи кінотеатрів, спортзалів тощо)	23	22,3
17.	Охорони природного середовища	18	19,7
18.	Загальної (шкільної) освіти	23	22
19.	Громадського транспорту	20	21,1

Таблиця 14

На ваш погляд, чи достатньою мірою органи публічного управління при прийнятті рішень враховує думку жителів Харківської області?

№	Відповідь	Кількість	%
3.	Їм байдуже про думку жителів Харківської області	27	46,6
1.	Так, враховує повною мірою	3	3,2
2.	Враховує в міру можливості	24	45,2
4.	Важко відповісти	5	6,2

Таблиця 15

Чи можуть такі люди, як ви, впливати на прийняття рішень органів публічного управління у Харківській області?

№	Відповідь	Кількість	%
1.	Скоріше ні / безумовно ні	29	68,7
2.	Безумовно так / в якійсь мірі так	16	27,2
3.	Важко відповісти	4	4,5

Таблиця 16

Як ви ставитеся до критики діяльності органів публічного управління у Харківській області у ЗМІ та мережі «Інтернет»?

№	Відповідь	Кількість	%
1.	Вважаю цю практику марною	14	14,6
2.	Підтримувати	28	28,4
3.	Вважаю цю практику неприпустимою	1	1,6
4.	Не тільки підтримую, а й вважаю, що на рівні регіону слід більш активно впроваджувати цю практику	21	21,0
5.	Ставлюся нейтрально	31	31,4
6.	Свій варіант відповіді	0	0
7.	Важко відповісти	3	8

Таблиця 17

Як ви ставитеся до практики ведення сторінок у соціальних мережах представниками органів публічного управління?

№	Відповідь	Населення		Управлінці	
		Кількість	%	Кількість	%
1.	Вважаю цю практику шкідливою для влади	1	1,5	1	3,9
2.	Підтримувати	20	22,9	15	54,3
3.	Вважаю цю практику марною	15	16,7	2	3,8
4.	Не тільки підтримую, а й вважаю, що на рівні регіону слід більш активно впроваджувати цю практику	12	13,4	5	14,3
5.	Ставлюся нейтрально	41	42,7	9	27,6
6.	Інше (вказіть)	0	0,8	0	0
7.	Важко відповісти	7	7,5	0	0

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 09:08:52 27.01.2024

Назва файлу з підписом: Corr_04_12Васильковський_Олександр_Тимофійович.docx.asice
Розмір файлу з підписом: 496.8 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Corr_04_12Васильковський_Олександр_Тимофійович.docx
Розмір файлу без підпису: 501.7 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ВАСИЛЬКОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ТИМОФІЙОВИЧ

П.І.Б.: ВАСИЛЬКОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР ТИМОФІЙОВИЧ

Країна: Україна

РНОКПП: 2926300910

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 09:08:50
27.01.2024

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F040000006A6944012C8EC504

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2023.12.21 13:00